

ΔΙΗΓΗΜΑΤΑ

ΚΑΘ' ΟΜΗΡΟΝ ΚΑΙ ΤΟΥΣ ΤΡΑΓΙΚΟΥΣ

ΕΚ ΤΟΥ ΤΡΩΙΚΟΥ ΚΥΚΛΟΥ

ΠΡΟΣ ΧΡΗΣΙΝ ΤΩΝ ΜΑΘΗΤΩΝ ΤΟΥ ΔΗΜΟΤ. ΣΧΟΛΕΙΟΥ

ΜΕΤΑ ΕΙΚΟΝΩΝ

1883. 144

ΥΠΟ

Π. Π. ΟΙΚΟΝΟΜΟΥ

Διευθυντού του ἐν Θεσσαλίᾳ Διδασκαλείου

ΕΚΔΟΣΙΣ ΣΤ'. ΔΙΩΡΘΩΜΕΝΗ

Ὡ δ' ἐγὼ τινος ἤκουσα θειοῦ καταμαθεῖν
ἀνδρὸς ποιητοῦ διάνοιον πᾶσα μὲν ἢ ποιήσας
τῷ Ὀμήρῳ ἀρετῆς ἐστὶν ἔπαινος καὶ πάντα
ἔργα πρὸς ταῦτο φέρει, ὅ,τι μὴ πάρεργον.

ΒΑΣΙΛΕΙΟΣ Ο ΜΕΓΑΣ

ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ

ΠΑΡΑ ΤΩ ΕΚΔΟΤΗ: ΑΝΕΣΤΗ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΙΔΗΣ

ΒΙΒΛΙΟΠΩΛΕΙΟΝ | ΓΥΠΟΓΡΑΦΕΙΟΝ

1883

Πᾶν αντίτυπον μὴ φέρον αὐτόγραφον τὸ ὄνομα τοῦ
συγγραφέως καὶ τὴν σφραγίδα τοῦ ἐκδότου θεωρεῖται
κλοπιμαῖον.

ΠΡΟΛΟΓΟΣ

Ὁ Ἄγγλος ἐκεῖνος περιηγητής, ὅστις τὰ κατὰ τὴν Γερμανίαν καλῶς ἰδὼν καὶ κρίνας εἶπερ ὅτι οὐδεὶς τῶν ἠγεμόνων ἐξετέλεσεν ἔργον μεγαλειότερον Φρειδερίκου Γουλιέλμου τοῦ Γ'. ὅστις κατώρθωσε τὰ μὲν τέχνα τῶν Γερμανῶν πάντα πάσης τάξεως καὶ στείλη εἰς τὸ σχολεῖον, καὶ δώσῃ δὲ καὶ εἰς αὐτὰ διδασκάλους καλῶς παρεσκευασμένους εἰς τὸ ἔργον τῶν, εἶπε μεγάλην ἀλήθειαν. Διότι εἰς τὴν τακτικὴν φοίτησιν τῶν μαθητῶν πρὸς καλοὺς διδασκάλους περιείχετο ἐν σπέρματι τὸ μεγαλεῖον τῆς Γερμανίας. Τοσοῦτον δὲ ὁ λαὸς οὗτος ἐξωκειώθη μὲ τὴν ὑποχρέωσιν τοῦ νόμου καὶ στείλη τακτικῶς τὰ τέχνα του εἰς τὸ σχολεῖον καὶ τοσοῦτον αὐτὴ ἐρριζώθη εἰς τὰ ἦθη καὶ εἰς τοὺς νόμους τῶν Γερμανῶν, ὥστε δὲ τὴν σχολικὴν ὑποχρέωσιν ἔχουσιν ἰδίαν λέξιν *Schulpflichtigkeit* ὡς ἔχουσι καὶ διὰ τὴν στρατιωτικὴν ἢ λέγουσι *Militärpflichtigkeit* τ. ἔ. ὑποχρέωσιν πρὸς ὑπὲρ τῶν. Αἰθροῦν αὐτὰ λέξεις κατὰ τὸν Γάλλον *Cousin* χαρακτηρίζουσαν ὅλην τὴν Γερμανίαν. Εἰς αὐτὰς περιλαμβάνεται τὸ μυστήριον τῆς πρωτοτυπίας τῆς ὡς ἔθρου, τῆς δυνάμεως τῆς ὡς κράτους καὶ ἡ ἐγγύθησι περὶ τοῦ μέλλοντος τῆς. Αὐταὶ δηλοῦσι τὰς δύο βάσεις τοῦ ἀληθοῦς πολιτισμοῦ, ὅστις εἶνε φῶς ἅμα καὶ δύραμις.

Τὴν προφητείαν ταύτην τοῦ Γάλλου φιλοσόφου ἀπέδειξαν ἀληθῆ τὰ ἐνδοξα κατορθώματα τῶν Γερμανῶν

ἐν τῷ πρὸς τοὺς Γάλλους πολέμῳ. Εἶρε δὲ συγκινητικοὶ
 ἀλλὰ καὶ διδακτικοὶ οἱ λόγοι τοῦ στρατάρχου Μόλκε,
 οὗτος εἶπεν ὅτε προσεφέρετο αὐτῷ ὁ στέφανος τῆς ρίχης:
 « Οὗτος δὲν ἀρῆκει εἰς ἐμὲ, εἶπεν ὁ ἔνδοξος στρατάρ-
 χης, ἀρῆκει εἰς τὸν γερμαρὸν δὲ δημοδιδάσκα-
 λον. » Αἱ ρίχαι τῶν Γερμανῶν ἀφύπνισαν τὴν ἀν-
 θρωπότητα καὶ κατέστησαν προσεκτικὴν ἐπὶ τῶν τελου-
 μένων ἐν τῇ γερμανικῇ πολιτείᾳ. Καὶ Γάλλοι καὶ Ἀγ-
 γλοὶ καὶ Ἀμερικανοὶ καὶ Ἰσπανοὶ καὶ Ἰταλοὶ καὶ Σέρ-
 βοὶ καὶ Ρουμᾶροι καὶ Ἀρμένιοι καὶ Ἰάπωνες ἐφιλοτι-
 μήθησαν νὰ βελτιώσωσι τὰ σχολεῖα τοῦ λαοῦ. Ἡ δὲ
 λέξις μὲρρωσις κατέστη τὸ ζήτημα τῆς ἡμέρας. Τῆς
 μεγάλης ταύτης παγκοσμίου κινήσεως φυσικὸν ἦτο νὰ
 μεταλάβῃ καὶ ἡ Ἑλλάς, ὅπου πρὸ πολλοῦ εἶχον παρα-
 τηρηθῆ αἱ ἐλλείψεις τῶν σχολείων. Καὶ ἂν ἀποβλέψω-
 μεν εἰς τὸ μικρὸν χρονικὸν διάστημα, καθ' ὃ τελεῖται
 παρ' ἡμῶν ἡ ἀναμὲρρωσις τῶν σχολείων, ὀφείλομεν νὰ
 ὁμολογήσωμεν ὅτι αἱ μέχρι τοῦδε ἐργασίαι τιμῶσι τὴν
 Ἑλληνικὴν Κυβέρνησιν καὶ μαρτυροῦσιν ὅτι τῆς δημο-
 τικῆς παιδείσεως προῖσταται ἀρῆς ἐκτιμῶν τὸ μέγεθος
 τῆς ἀποστολῆς του καὶ πράττων μετ' ἐνθουσιασμοῦ ὅτι
 εἶρε δυνατόν νὰ γείνη ὡς ἔχουσι τὰ πράγματα παρ'
 ἡμῶν. Ὁ ἐνθουσιασμὸς ὅταν ἀγῆται μάλιστα ὑπὸ τῆς
 ἐπιστήμης κατορθοῦ μεγάλα ἐν τε τοῖς σχολικοῖς καὶ
 ἐν τοῖς ἄλλοις ἅπασιν.

Ἄλλ' ἐκεῖνο, τὸ ὁποῖον δύναται πάντα Ἑλλήνα
 νὰ εὐχαριστήσῃ εἶρε ὅτι καὶ ὁ λαὸς παρ' ἡμῶν ἤρξατο
 σπουδαίως νὰ σκέπτηται περὶ ἀνατροφῆς. Τοῦτο δηλοῖ
 ὅτι ὁ λαὸς ἤρξατο νὰ αισθάνηται πρῶτον μὲν ὅτι ὑπάρ-

χουσι αγαθά τινα, τὰ ὅποια δὲν ἔχει καὶ τὰ ὅποια πρέ-
 πει διὰ τῶν σχολείων τὰ ἀποκτήσῃ, καὶ δεύτερον ὅτι
 ἀγαθά τινα, τὰ ὅποια ἔχει, θέλει τὰ διαφυλάξῃ ἀπὸ
 παντὸς κινδύνου ἀκέραια καὶ μεταδώσῃ ἀκραιφνῆ καὶ
 εἰς τοὺς ἐπιγυρομένους. Ἡ ἐσχάτως δὲ μάλιστα γυρομέ-
 νη κίνησις πρὸς βελτίωσιν τῶν σχολείων παρταχοῦ
 τοῦ Ἑλληνικοῦ τοῦ τε ἐλευθέρου καὶ μὴ, μαρτυρεῖ ὅτι
 τὴν σήμερον εἴπερ ποτὲ καὶ ἄλλοτε καθίσταται ὡς ἐκ
 τῶν περιστάσεων τῶν τε ἐσωτερικῶν καὶ ἐξωτερικῶν τῆς
 χώρας ἢ μόρφωσις τοῦ λαοῦ ἀναγκαιοτάτη. Ὁ μέγας
 πολιτισμὸς τῆς Εὐρώπης καὶ ἡ πρόοδος αὐτῆς ἐν τε
 τῇ τέχνῃ καὶ τῇ ἐπιστήμῃ, τὰ ὅποια ἡ Ἑλλὰς ὡς ἐκ
 τῆς θέσεώς της καὶ ὡς ἐκ τῆς ἀποστολῆς της καθῆκον
 ἔχει τὰ καλλιεργῆσθαι, οἱ κίνδυνοι, οἵτινες καὶ ἐν τῷ
 ἐσωτερικῷ καὶ ἐξωτερικῷ ὡς πρὸς τὸν βίον καὶ τὴν ὑ-
 παρξίν τοῦ ἔθνους ὑποφαίνονται, ἐπιβάλλουσι τὸ κα-
 θῆκον τὰ μεριμνήσωμεν σπουδαίως τοῦτο μὲν πρὸς εἰσα-
 γωγὴν τῶν ἀγαθῶν τῆς προόδου τῆς ἀνθρωπότητος,
 τοῦτο δὲ πρὸς προφύλαξιν καὶ διάσωσιν τῶν καλῶν
 τοῦ ἔθνικοῦ ἡμῶν βίου. Εἶνε ἀλήθεια ἀνομολογου-
 μένη παρὰ πάντων, ὅτι δὲν ἔχομεν σχολεῖα δημοτικὰ
 ἀνάλογα πρὸς τὴν σημερινὴν πρόοδον τῆς ἀνθρωπότη-
 τος καὶ σύμφωνα πρὸς τὰς ἀνάγκας τοῦ τόπου. Τὰ κύ-
 ματα τοῦ ἐν Εὐρώπῃ πολιτισμοῦ, ἅπερ εἰσδύουσι καὶ
 εἰς τὴν χώραν ἡμῶν ὑπὸ διάφορον μορφήν καὶ σκοπὸν
 παρουσιαζόμενα, ἀρδεύουσι μὲν καὶ γοιμοποιουσι τὸ
 ἔδαφος τῆς πατρίδος μας, φέρουσιν ὅμως μεθ' ἑαυτῶν
 καὶ δηλητήριον ἀπιστίας καὶ ἀνηθικότητος, ἀπειλοῦσι
 τὰ ἰσοπεδώσωσι τὸ ἡμέτερον πατριωτικὸν φρόνημα καὶ

νά συγκεντρώσωσι τὴν προσοχὴν εἰς ἀντικείμενα τῆς ἀλαζονείας καὶ ματαιότητος, ἀπογυμνοῦσιν ἡμᾶς ὁσημέραι ἀπ.λῶν ἐθίμων τιμῶντων τὴν ἑλληνικὴν οἰκογένειαν, στεροῦσι τὸν ἑλληνικὸν λαὸν τῆς ἰδιοφυίας του καὶ τὰ παρόμοια. Ἄν δὲν λάβωμεν πρόνοιαν θὰ θρηνησωμεν, ἀλλ' ἄργὰ διὰ τὴν ἀπώλειαν καλῶν ἐθνικῶν ἐθίμων, ἀπ.λῆς διαίτης, καρτερίας ἐν τοῖς πόνοις, ἀγάπης πρὸς τὴν ἐκκλησίαν, πρὸς τὴν οἰκογένειαν, πρὸς τὴν πατρίδα καὶ τὸ χεῖριστον διὰ τὴν ἀπώλειαν δικαίας ἐθνικῆς ὑπερηφανείας. Ἴδου διὰ τί τὸ καλὸν δημοτικὸν σχολεῖον πρέπει νὰ θεωρῆται παρὰ πάντων ἡμῶν ἢ πνευματικὴ κολυμβήθρα τῆς ἀναγεννωμένης Ἑλλάδος. Λαὸς ὅστις ἔχει καλὰ σχολεῖα εἶνε ὁ κάλλιστος λαὸς καὶ ἂν δὲν εἶνε τώρα θὰ γείνη κατόπι. Καλὸν δημοτικὸν σχολεῖον ἄξιον τῶν σημερινῶν χρόνων καὶ ἄξιον τῆς Ἑλλάδος πρέπει νὰ θεωρῆται ὡς ἐν τῶν σπουδαιότερων ἐθνικῶν ζητημάτων.

Ἄλλ' ὁ μέγας τοῦ δημοτικοῦ σχολείου σκοπὸς δὲν ἐπιτυγχάνεται διὰ παρτὸς ὀργανισμοῦ καὶ προγράμματος. Ἡ ἀντιγραφὴ ἀπ.λῶς ξένου προγράμματος οἷον δῆποτε ἐλέγχεται ὑπὸ τῆς ἀποστολῆς αὐτῆς τοῦ σχολείου μωρὰ. Τὸ πρόγραμμα τοῦ σχολείου δὲν πρέπει νὰ ὑπαγορευθῆ μόνον ἢ παιδαγωγικὴ ἐπιστήμη, ἀλλὰ καὶ ἡ χώρα ἐν ἣ πρόκειται νὰ ἐφαρμοσθῆ. Καὶ ἰδὸν ἐνταῦθα ἢ ἀπόκρισις πρὸς ἐκείτους, οἵτινες μὲ μέμφονται ὅτι δὲν εἰσάγω γερμανικὸν σύστημα εἰς τὴν Ἑλλάδα.

Καὶ ἄλλαι μὲν διζφοραὶ ἐνδέχεται νὰ ὑπάρχωσιν εἰς τὰς ἡμετέρας ἐργασίας, χαρακτηριστικὴ ὅμως καὶ πρωτοφανὴς ἐν Ἑλλάδι εἶνε ἡ πρὸς τὴν ἠθικὴν καὶ

ἔθρικὴν παιδευσιν παρεχομένη πρὸς ἀνάγνωσιν εἰς τοὺς παῖδας ὕλη. Κατὰ τοὺς ἀρχαίους χρόνους καὶ ἐν Κίτρῳ καὶ ἐν Ἰνδίασιν καὶ ἐν Ἑλλάδι καὶ ἐν Ῥώμῃ ἐδίδετο εἰς τοὺς παῖδας πρὸς ἀνάγνωσιν περιεσκευασμένα συλλογῇ τῶν καλλιστῶν πνευματικῶν προϊόντων τοῦ ἔθνους. Ἡ ποίησις ἥτις ἀρέβλυζεν ἀπὸ τὰ σπλάγχνα τοῦ λαοῦ καὶ ἥτις ἀπεκαθαίρετο διερχομένη διὰ τῆς μακρᾶς χώρας τῶν αἰώνων, ἀπετέλει ἀνάγνωσμα πρακτικῆς σοφίας καὶ ἀρετῆς διδακτικώτατον εἰς τὸν λαόν.

Καὶ κατὰ τὸν μέσον αἰῶνα ὑπῆρχον βιβλία ἄξια τοῦ λαοῦ καὶ τοῦ σχολείου οἱ Ἑλληνας καὶ Ῥωμαῖοι συγγραφαίς καὶ ἡ ἱερὰ βιβλος. Ἀλλὰ κατὰ τοὺς τελευταίους χρόνους εἴτε ταπεινὴ ἀντίληψις τῆς ἀποστολῆς τοῦ σχολείου εἴτε καὶ ἄλλοις λόγοις παρεῖχεν ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον εἰς τοὺς μαθητὰς πρὸς ἀνάγνωσιν ἀσυνάρτητα πλαστῆ; ἠθικολογίας ιστορίδια, τὰ ὁποῖα ἔπλεον ὡς ναύαγια ἐν τῷ πελάγει τῆς διανοίας καὶ τὰ ὁποῖα ἦσαν πάντῃ ἀνίσχυρα νὰ συγκρατήσουν διαρκῶς τὴν προσοχὴν τοῦ μαθητοῦ καὶ νὰ θερμάνωσι τὴν ἀγάπην αὐτοῦ πρὸς τὸ σπουδαῖον καὶ ὑψηλόν. Κατὰ τὸν Herbart «ὁ παῖς αισθάνεται ἑαυτὸν μὲ δυσαρέσκειαν μικρὸν, ἐπιθυμεῖ νὰ εἶνε ἀρήρ. Καὶ σύμπασα ἡ προσοχὴ παιδὸς μὴ ἀφνοῦς διευθύνεται ὑπεράνω ἑαυτοῦ. Ὁκταετῆς δὲ παῖς δὲν ἐνδιαφέρεται εἰς οὐδεμίαν παιδικὴν ἱστορίαν. Ἀνάγνωσμα διὰ τὸν παῖδα πληροῦν πάντας τοὺς ὄρους ἀρίστου παιδευτικοῦ βιβλίου εὐρίσκομεν ἐν Ἑλλάδι, τὸν Ὁμηρον.» Ἡ γνῶμη αὕτη, ἥτις εἰς ἕτερα ἔθνη δύναται ὑπὸ τῆν ἐποψίν τῆς ἐθνικῆς ἀνατροφῆς νὰ θεωρηθῇ συζητήσιμος, διὰ τὴν Ἑλλάδα ὅμως, ὅπου

συμπληπτονσιν αἱ ἀξιώσεις τῆς ἐπιστήμης πρὸς τὰς ἀξιώσεις τῆς χώρας, εἴτε αὐτὴ αὐτὴ ἢ ἀλήθεια. Τὰ ἀναγνώσματα καθ' Ὁμηρον ἀπεδείχθησαν καὶ ἐκ τῆς πείρας, ὅτι δὲν εἴτε μὲν βιβλία προσκαίρωσ τέρποντα, ἀλλὰ βιβλία ἔσασι διὰ τῶν μεγάλων ἀληθειῶν τῶν διδάσκοντα, δὲν εἴτε μὲν βιβλία γεγραμμένα κατὰ τὰς ἀρχὰς τῶν οἰκοκυραίων, καθ' ὅσος ὁ ἐφευρετὴς τοῦ κλωστηρίου ὠφέλησε πλεῖον ἢ ὁ ποιητὴς τῆς Ὀδυσσεΐας, ἀλλὰ βιβλία περιέχοντα καὶ πραγματικὴν καὶ ιδεώδη ἀλήθειαν. Ὅσα δὲ βιβλία διδακτικὰ ἀποξέουσιν ἐκ τοῦ βίου τὴν ιδεώδη ἀλήθειαν, τὸ θαυμαστόν, τὸ ἀκατάληπτον, τὸ ὄντως μέγα καὶ ὑψηλόν, τὸ συγκινητικόν ἀποκτείνουσι τὰ σπέρματα πλουσίου πνευματικοῦ βίου, τὰ ὁποῖα ἡ φύσις ἔθηκεν ἐν τῷ παιδίῳ.

Ταῦτα ἐνόμισα ἀναγκαῖον νὰ προτάξω ἐνταῦθα πρὸς χαρακτηρισμὸν γενικὸν τῶν ἡμετέρων τάσεων. Εὐχόμεαι δὲ καὶ πάλιν τὸ βιβλίον τοῦτο μὲ τὴν νέαν του χλαῖραν καὶ τὸν νέον χιτῶνα νὰ ἀποβῇ ἀτάγρωςμα προσφιλέσ τῶν ἐλληνοπαίδων καὶ νὰ διδάξῃ αὐτοὺς ὅτι πρὸς ταῖς ἀρεταῖς τῆς εἰρήνης ὑπάρχουσι καὶ ἀρεταὶ τοῦ πολέμου, ἢ ἀρετὴ τῆς πειθαρχίας καὶ τοῦ ξίφους.

Ἐν Ἀθήναις, τῆ 7 Ἰαννουαρίου 1882.

Π. Π. ΟΙΚΟΝΟΜΟΣ.

ΔΙΗΓΗΜΑΤΑ

ΕΚ ΤΟΥ ΤΡΩΙΚΟΥ ΚΥΚΛΟΥ

§. 1 Ἐρῆμωσις τῆς εὐδαίμονος Τροίας.

Ἡ Τροία πάλαι πόλις εὐδαίμων καὶ ὀχυρὰ ἔκειτο ἐπὶ λοφώδους χώρας μεταξὺ τῆς Ἰδῆς καὶ τοῦ Ἑλλησπόντου. Περιβρέεται δὲ ὑπὸ δύο ποταμῶν τοῦ Σιμέεντος καὶ τοῦ Σκαμάνδρου, οἵτινες διὰ τῆς εὐρείας πεδιάδος ἐκβάλλουσιν εἰς τὴν θάλασσαν. Καὶ τὰ μὲν τεῖχη αὐτῆς ὑπὸ τοῦ Ποσειδῶνος καὶ Ἀπόλλωνος καὶ Αἰακοῦ ὠκοδομημένα ἦσαν πυργωτὰ καὶ ὑψηλὰ καὶ ἀκαθίρετα. Ἐπὶ δὲ τῆς ἀκροπόλεως τῆς καλουμένης Περγάμου ἦτο ναὸς, ἐν ᾧ ἐφυλάττετο τὸ Παλλάδιον. Ἐνταῦθα ἦσαν τὰ μεγαλοπρεπῆ τοῦ Πριάμου βασιλείου, ὃν οἱ ἄνθρωποι ἔλεγον εὐδαίμονα διὰ τὸν πλοῦτον καὶ τὰ πολλὰ τέκνα. Ἀλλὰ πόλεμος δέκα ἐτῶν ἔρθειρε τὴν χώραν, ἀπετέρωσε τὴν υπερήφανον Τροίαν καὶ ἤγαγε τὸν μὲν γέροντα Πριάμον καὶ πάντας τοὺς υἱοὺς εἰς τὸν θάνατον, τὴν δὲ γηραιὴν γυναῖκα καὶ τὰς θυγατέρας τοῦ βασιλέως εἰς δουλείαν.

§. 2. Οἱ γάμοι τοῦ Πηλέως καὶ τῆς Θέτιδος.

Ἐπὶ τοῦ ὄρους Πηλίου ἐνυμφεύετο ὁ Πηλεὺς ὁ Αἰακοῦ μετὰ τῆς καλῆς Θέτιδος τοῦ Νηρέως. Πάντες δὲ οἱ ἀθάνατοι, ὁ Ζεὺς καὶ ἡ Ἥρα, οἱ ἄρχοντες.

τοῦ Ὀλύμπου, ἡ Ἀθηνᾶ καὶ ὁ Ἄρης ἀμφότεροι ἤδη ἄνευ ὄπλων, ὁ Ἀπόλλων καὶ ἡ Ἄρτεμις, ἡ Ἄφροδίτη καὶ ὁ Ἥφαιστος, αἱ Ὕραι καὶ αἱ Χάριτες καὶ αἱ Μοῦσαι καὶ σύμπασαι αἱ Νηρηίδες, αἱ ἀδελφαὶ τῆς νύμφης, ἦλθον εἰς τὴν οἰκίαν τοῦ Πηλέως νὰ συνεορτάσωσι καὶ νὰ προσφέρωσι δῶρα εἰς τοὺς νυμφευομένους. Ἐνταῦθα πάντες ἐπεδόθησαν εἰς τὴν χαρὰν. Ὁ Γανυμήδης ὁ νεαρὸς οἶνοχόος τοῦ Διὸς, ἐκέρνα τὸ εὖοσμον νέκταρ εἰς τὰ χρυσᾶ ποτήρια, ὁ δὲ χρυσόκομος Ἀπόλλων ἔκρουε τὴν κιθάραν καὶ αἱ Μοῦσαι ἤδον ἐννεάφωνον ᾠδὴν, αἱ δὲ Χάριτες καὶ αἱ Ὕραι καὶ αἱ ἄλλαι νέαι θεαὶ συνάπτουσαι τὰς χεῖρας ἐχώρευον κύκλῳ τὸν χορὸν, εἰς ὃν ἀνემιγνύοντο παίζοντες ὁ Ἄρης καὶ ὁ Ἑρμῆς καὶ οἱ ἄλλοι νέοι. Ἀλλὰ τὴν εὐθυμον ταύτην συναναστροφὴν ἐτάραξεν ἡ Ἐρις ὑπ' ὀργῆς διὰ τὴν ἀτιμίαν ὅτι μόνη αὐτὴ δὲν ἐκλήθη εἰς τὴν εὐθυμον ταύτην ἐορτήν. Καὶ διὰ τοῦτο ἀθέατος βάλλει ἐν τῷ μέσῳ τῶν θεῶν μῆλον χρυσοῦν ἐπιγεγραμμένον «τῇ καλλίστῃ». Καὶ ἀμέσως ἐγείρονται τρεῖς θεαὶ ἡ Ἥρα καὶ ἡ Ἀθηνᾶ καὶ ἡ Ἄφροδίτη ἀμφισβητοῦσαι τοῦ μῆλου. Ἐπειδὴ δὲ καὶ αἱ τρεῖς ἐφιλονείκουν περὶ τοῦ κάλλους καὶ οὐδεμία ὑπεχώρει εἰς τὴν ἐτέραν, κατέστησαν κριτὴν τὸν Δία. Ἄλλ' ὁ Ζεὺς φοβούμενος μὴ ἡ ἀπόφασις ὑπὲρ τῆς μιᾶς λυπήσῃ τὰς ἄλλας δύο, παρέπεμψε τὰς θεὰς διὰ τοῦ Ἑρμοῦ πρὸς τὸν Πάριν ἵνα οὗτος δικάσῃ καὶ δώσῃ τὸ μῆλον τῇ καλλίστῃ.

§ 3. Ἡ κρίσις τοῦ Πάριδος.

Ὁ Πάρις ἦτο υἱὸς τοῦ Πριάμου καὶ τῆς Ἑκάβης.

Ὁ Πάριος φοβούμενος τὸ ὄνειρον τῆς συζύγου, ὅτι ἡ Τροία θὰ καταστραφῇ ὑπὸ τοῦ Πάριδος, ἐξέθηκεν αὐτὸν ἅμα γεννηθέντα ἐπὶ τῆς Ἰδῆς τοῦ ὄρους. Ἄλλ' ἄρκτος ἐθήλαζε τὸ νήπιον πέντε ἔτη, ὅπερ εὐρῶν ποιμήν τις Ἀγέλαος ἔθρεψεν ὡς ἴδιον τέκνον καὶ ἐκάλεσε Πάριν. Οὗτος δὲ διέπρεπε μεταξὺ τῶν ἄλλων ποιμένων κατὰ τὸ κάλλος καὶ τὴν ῥώμην. Ὅλος ὁ κόσμος αὐτοῦ περιωρίζετο ἐντὸς τῶν τερπνῶν τῆς Ἰδῆς ὑψωμάτων καὶ οὐδαμῶς ἐπόθει νὰ καταλίπη τοῦτον.

Ἡμέραν τινά, ἐν ᾧ εὐφραίνετο παίζων τὴν σύριγγα ἐπὶ τοὺς ὄρους ὑπὸ λίαν ἐξέχουσαν πέτραν ἐν τῇ σκιά ἑλατῶν καὶ δρυῶν καὶ κύκλω ἔβοσκον οἱ βόες καὶ τὰ πρόβατα, αἴρνης βλέπει πρὸς αὐτὸν ἐρχόμενον τὸν ἄγγελον Ἑρμῆν καὶ τὰς τρεῖς μεγάλας θεάς καὶ ὑπὸ φόβου τρέπεται εἰς φυγήν. Ἀλλὰ τότε ἐφώνησεν ὁ Ἑρμῆς: «θάρρει, ὦ Πάρι, ὁ Ζεὺς σὲ διώρισε κριτὴν τούτων τῶν θεῶν, μείνον καὶ δὸς τὸ χρυσὸν τοῦτο μῆλον εἰς τὴν καλλίστην.» Καὶ ταῦτα λέγων ὁ Ἑρμῆς ἐνεχείρισεν εἰς τὸν Πάριν τὸ μῆλον καὶ ἀνεχώρησεν. Αἱ δὲ θεαὶ ἦλθον ἤδη πλησιέστερον πρὸς τὸν Πάριν. Ἐφόρουσαν δὲ ἡ μὲν Ἥρα καὶ ἡ Ἀθηναῖα ἀπλῆν ἐσθῆτα, ἡ Ἰφροδίτη ὅμως θεὰ κατωτέρας τιμῆς, ἠϋΐησε τὸ καλὸν τοῦ σώματος καὶ διὰ λεπτῆς καὶ ποικιλόχρου ἐσθῆτος, ἀποπνεούσης τὴν εὐωδίαν τῶν ἀνθέων τοῦ ἔαρος, οἱ δὲ πολλοὶ βόστρυχες ἦσαν ἐστεφανωμένοι μὲ τα κάλλιστα ἄνθη καὶ ἐκοσμοῦντο μὲ λάμποντα χρυσόν. Ὁ Πάρις γοητευθεὶς ὑπὸ τῆς μεγαλοπρεπείας τῶν θεῶν δὲν ἠδύνατο νὰ δικάσῃ τὸ κάλλος. Καὶ διὰ τοῦτο ἐζήτησε δῶρα. Καὶ ἡ μὲν Ἥρα ὑπέσχετο αὐτῷ τὴν βασιλείαν τῆς Ἀσίας καὶ Εὐρώπης, ἡ δὲ Ἄ-

θηναῖ σφίαν καὶ δόξαν καὶ ἀνδρίαν, ἥ δὲ Ἀφροδίτη τὴν καλλίστην γυναῖκα. Ὁ Πάρις ἔδωκε τὸ μῆλον εἰς τὴν Ἀφροδίτην. Ἐκτοτε ἡ Ἥρα καὶ ἡ Ἀθηναῖ ἐμίσησαν οὐ μόνον τὸν Πάριν ἀλλὰ καὶ τὴν Τροίαν ἐβούλοντο νὰ καταστρέψωσιν.

§ 4. Ὁ Πάρις νικητὴς εἰς τοὺς ἀγῶνας.

Ἡ Ἑκάβη καὶ μετὰ πάροδον χρόνου πολλοῦ δὲν ἐλητημόνησε τὸ ἐκτεθὲν τέκνον τῆς, ἀλλ' ἐλυπεῖτο καὶ ἐμέμπετο ἑαυτήν. Ὁ δὲ Πρίαμος πρὸς παρηγορίαν ἐποίησεν ἐπιταφίους ἀγῶνας εἰς τὸν υἱὸν τοῦ Πάριν, ὃν ἐνόμιζεν ἀποθανόντα, καὶ ἔταξε βραβεῖον εἰς τὸν νικητὴν τὸν κάλλιστον ταῦρον ἐκ τῶν βοῶν του. Συνέβη δὲ ὁ κάλλιστος ταῦρος νὰ εἶνε ἐν τῇ ἀγέλῃ, ἣν ἐφύλαττεν ὁ Πάρις. Ὁ δὲ Πάρις, ὅστις ἠγάπα πολὺ τὸν ταῦρον τοῦτον, ἠκολούθησεν αὐτὸν ἀπαγόμενον εἰς τὴν πόλιν. Ἐνταῦθα ὁ Πάρις εἶδε τοὺς υἱοὺς τοῦ βασιλέως καὶ τοὺς εὐγενεῖς νέους τῆς Τροίας καὶ τῶν γειτόνων πόλεων ἀγωνιζομένους καὶ ἠθέλησε καὶ αὐτὸς νὰ δοκιμάσῃ τὴν βώμην του ἐν τοῖς ἀγῶσιν, οἵτινες ἐγένοντο ἐπὶ τῷ θανάτῳ αὐτοῦ. Καὶ ἐνίκησε πάντας τοὺς παῖδας τοῦ βασιλέως καὶ αὐτὸν τὸν Ἐκτορα καὶ τὸν Διήφοβον. Τοῦτο ἐξώργισεν αὐτοὺς καὶ ὁ Διήφοβος σύρει τὸ ξίφος ἵνα σπάρῃ τὸν αὐτόκλητον ἐλθόντα εἰς τοὺς ἀγῶνας ποιμένα. Ὁ Πάρις ὁμως φεύγει εἰς τὸν ναὸν τοῦ Ἑρκείου¹ Διὸς, ἔνθα ἡ μάντις Κασσάνδρα ἀναγνωρίζει τοῦτον ὡς ἀδελφὸν καὶ λέγει εἰς τὸν βασιλέα. Οἱ δὲ γονεῖς χάρουσιν ὅτι ζῆ ὁ υἱὸς των

¹ Προστάτου καὶ φύλακος τῆς οἰκίας.

καὶ λαμβάνουσιν αὐτὸν ἤδη εἰς τὰ βασίλεια. Ἄλλ' ἡ Κασσάνδρα ὑπομιμνήσκει τὴν εἰμαρμένην συμφορὰν καὶ δὲν ἀφίνει νὰ δεχθῶσι τοῦτον. Ἄλλ' αἱ συμβουλαί της ὡς πάντοτε δὲν ἀκούονται.

§ 5. Ὁ Μενέλαος ἀνὴρ τῆς Ἑλένης καὶ βασιλεὺς τῆς Σπάρτης.

Ἐν Σπάρτῃ ἦτο ἡ καλλίστη γυνὴ πασῶν τῶν γυναικῶν. Διὰ τὸ δαιμόνιον κάλλος καὶ παιδίον ἔτι οὕσα ἦτο ὀνομαστὴ ἀνὰ πᾶσαν τὴν Ἑλλάδα. Ἦτο θυγάτηρ τοῦ Τυνδάρεω βασιλέως τῆς Σπάρτης καὶ τῆς Λήδας. Οἱ δὲ ἀδελφοὶ αὐτῆς ἐκαλοῦντο Καστώρ καὶ Πολυδεύκης. Πανταχόθεν δὲ τῆς Ἑλλάδος ἠθροίσθησαν εἰς τοῦ Τυνδάρεω τὴν οἰκίαν υἱοὶ βασιλέων καλοὶ καὶ εὐκλεεῖς μνηστῆρες τῆς Ἑλένης. Ὁ πατὴρ ὅμως φοβούμενος τὴν ὀργήν, ἣν ἠδύνατο νὰ ἐμβάλῃ εἰς τοὺς ἄλλους ἢ προτίμησις τοῦ ἑνός, ἀφῆκε κατὰ συμβουλήν τοῦ σοφοῦ Ὀδυσσεύς τὴν Ἑλένην νὰ ἐκλέξῃ. Ὁρκώθησαν δὲ πάντες οἱ λοιποὶ ὅτι ὁμοῦ θὰ τιμωρήσωσι πᾶν ἀδίκημα εἰς τοὺς νεογάμους. Ἡ δὲ Ἑλένη ἐξελέξατο τὸν καλὸν Μενέλαον, τὸν υἱὸν τοῦ Ἀτρέως. Ἀποθανόντος δὲ τοῦ Τυνδάρεω, ἐβασίλευσεν ἐν Σπάρτῃ ὁ Μενέλαος. Ἦτο δὲ ἄνθρωπος πρᾶος καὶ φιλικὸς, τὰ δὲ βασίλεια αὐτοῦ ἦσαν μεγαλοπρεπεῖα καὶ ἔλαμπον ὑπὸ τοῦ πλοῦτου.

§ 6. Ὁ Πάρις ἀπειθεῖ εἰς τὰς φρονήτους συμβουλάς.

Ὁ Πάρις ἦτο υἱὸς τοῦ Πριάμου, κάλλιστος τῆν

ὄψιν καὶ ῥωμαλέος. Οὗτος ἀποφασίζει συνεργούσης καὶ τῆς Ἀφροδίτης νὰ ἀπαγάγῃ τὴν Ἑλένην ἐκ τῆς Ἑλλάδος καὶ ναυπηγεῖται ἐν τῇ ὑπῤωρεῖα τῆς Ἰῆς τὸ πλοῖον. Ὁ δὲ μάντις Ἐλενος ὁ ἀδελφὸς τοῦ ζητεῖ νὰ ἀποτρέψῃ τοῦτον καὶ προλέγει αὐτῷ τὴν συμφορὰν. Ἄλλ' ὁ Πάρις εἰς οὐδὲνα πειθεταί. Ἔλκει τὸ πλοῖον εἰς τὴν θάλασσαν καὶ ἐξοπλίζει τοῦτο καὶ μετὰ τοῦ ἐξαδέλφου Αἰνείου ἀποπλέει εἰς τὴν ὠραίαν Ἑλλάδα. Ἡ δὲ Κασσάνδρα περιαλγῆς βλέπει τὸ πλοῖον ἀναχωροῦν καὶ λέγει εἰς τὸν Πρίαμον καὶ τοὺς ἄλλους: «ὦ πόση συμφορὰ γίνεται εἰς τὴν πόλιν καὶ εἰς ἡμᾶς πάντας! Βλέπω τὴν ἱερὴν Τροίαν καιομένην καὶ τοὺς υἱοὺς αὐτῆς ἐν τῇ κόνει ἐξαίμους. Βλέπω τὴν μητέρα καὶ τὰς παρθένους ὑπὸ τῶν ξένων νὰ ἀγωνταὶ δυρρόμεναι εἰς τὴν δουλείαν». Καὶ αὕτη μὲν ταῦτα ἔλεγεν, ἀλλὰ δὲν ἐπιστεύετο.

§ 7. Ὁ Πάρις ἀποδίδει κακὸν ἀντὶ καλοῦ.

Δεινὸς χειμῶν ἐπιπίπτει εἰς τὴν θάλασσαν. Ἄλλ' ὁ Πάρις ἀτρόμητος παραπλέει τὰς ἀκτὰς τῆς Ἑλλάδος. Ἐκ τῆς θαλάσσης βλέπει τοὺς ὑψηλοὺς πύργους τῆς Φθίας, τῆς πατρίδος τοῦ Ἀχιλλέως, τὴν Σαλαμίνα καὶ τὰς Μυκήνας, ἔνθα κατῴκουν ὁ Αἴας καὶ ὁ Ἀγαμέμνων, καὶ τέλος κατὰγεται εἰς τὸν Λακωνικὸν κόλπον, ὅπου ὁ Εὐρώτας εἰσβάλλει εἰς τὴν θάλασσαν. Ἐδῶ ἀφῆκεν ἐπὶ τῆς ἀκτῆς τὸ πλοῖον καὶ ἐπορεύθη μετὰ τοῦ Αἰνείου διὰ τῆς κοιλάδος τοῦ Εὐρώτου εἰς τὰς Ἀμύκλας, ἔνθα ἐβασίλευον οἱ Διόσκουροι. Ξενισθέντες φιλικῶς ὑπὸ τούτων ἀπῆλθον εἰς Σπάρτην πρὸς τὸν Μενέλαον, ὅστις ὑπεδέχθη τούτους

ἐν τῇ οἰκίᾳ του φιλοφρόνως. Κατὰ τὸ δεῖπνον εἶδεν ὁ Πάρις τὸ πρῶτον τὴν Ἑλένην, τῆς ὁποίας ἡ θαυμασία ὠραιότης διέκαυσε τὴν καρδίαν του, καὶ ἐδώρησατο εἰς αὐτὴν πολύτιμα δῶρα. Ἀλλὰ καὶ ἡ Ἑλένη ὑπὸ τοῦ κάλλους καὶ τῆς ἀσιατικῆς ἐσθῆτος τοῦ νεανίσκου γοητευθεῖσα πάσχει τὰ αὐτά. Ὁ δὲ Μενέλαος οὐδὲν κακὸν ὑποπτεύων ἀπῆλθεν εἰς Κρήτην, ἔνθα εἶχεν ἐργασίαν σπουδαίαν. Συνεβούλευσέ δὲ τὴν σύζυγον νὰ περιποιηθῆ πολὺ τοὺς ξένους. Ἀλλὰ δὲν ἔφθασε νὰ ἀποπλεύσῃ καὶ ἡ Ἑλένη συμφωνεῖ μετὰ τοῦ Πάριδος νὰ φύγῃσι. Τὴν νύκτα ἐγκαταλείπει τὴν οἰκίαν τοῦ συζύγου καὶ τὸ θυγάτριον καὶ συμπαραλαβοῦσα πολλοὺς θησαυροὺς ἀπέπλευσε μετὰ τοῦ ξένου εἰς τὴν Τροίαν.

§ 8. Οἱ Ἕλληνες πάντες θεωροῦσι τὴν ἄρπαγὴν τῆς Ἑλένης ὕβριν τῆς Ἑλλάδος.

Ὁ Μενέλαος μαθὼν ἐν Κρήτῃ ὅσα ἐγένοντο, ἀνεχώρησεν εὐθὺς εἰς Σπάρτην, ἔνθα εὗρε τὴν οἰκίαν ἔρημον καὶ τοὺς θησαυροὺς ἀνηρπασμένους. Μέγα πένθος κατεῖχεν αὐτὸν, ἀλλὰ καὶ ὀργὴ διὰ τὴν ἀπιστίαν τῆς γυναικὸς καὶ τὴν ἀσέβειαν τοῦ φιλοξενηθέντος. Καὶ ἀπέρχεται πρὸς τὸν Ἀγαμέμνονα, ἵνα συμβουλευθῆ περὶ τοῦ πρακτέου. Ὁ δὲ Ἀγαμέμνων ἀκούσας τὰ γεγενημένα ἠγανάκτησε σφόδρα ἐπὶ τῇ ὕβρει καὶ μετὰ τοῦ Μενελάου πορεύεται πρὸς τοὺς διαφόρους ἡγεμόνας τῆς Ἑλλάδος, ἵνα καλέσωσι τούτους βοηθοὺς κατὰ τοῦ ἀδικήσαντος. Καὶ κατὰ πρῶτον ἦλθον πρὸς τὸν γέροντα Νέστορα καὶ διηγήθησαν τὸ λυπηρὸν συμβάν. Ὁ Νέστωρ παραινεῖ νὰ τιμωρῶνται οἱ Ἕλληες τὴν ὕβριν

διὰ κοινῆς ἐκστρατείας καὶ ὑπισχνεῖται ὅτι καὶ αὐ-
τὸς προθύμως θά συμπράξῃ μετὰ τῶν υἱῶν του. «Βε-
θαίως,» λέγει, «ἐμαράνθη ἡ νεότης μου καὶ ἡ βώμη
τοῦ σώματος ἢ προτέρα ἐξέλιπεν. Ἄλλ' ὅμως μένει
τὸ θάρρος καὶ ἡ ἀνδρεία ἀκόμη ἀμείωτος. Ἐρχομαι
καὶ ἐγὼ πρὸς τοὺς λοιποὺς ἡγεμόνας τῆς Ἑλλάδος,
ἵνα προτρέψωμεν αὐτοὺς ἐπὶ κοινὴν ἐκδίκησιν.»

Ὁ Μενέλαος, ὁ Ἀγαμέμνων, καὶ ὁ Νέστωρ ἀπο-
πλεύουσιν ἤδη εἰς Κρήτην πρὸς τὸν Ἴδομενεά. Οὗτος
ἀνευ πολλῶν λόγων πείθεται εὐθὺς νὰ συνεκστρα-
τεύσῃ. Ἐκεῖθεν μετέβησαν εἰς Ἄργος πρὸς τὸν Διο-
μήδη, τὸν πολεμικὸν καὶ θαρραλέον. Καὶ οὗτος εἶνε
πρόθυμος νὰ μετάρχη τοῦ ἀγῶνος. Μετὰ ταῦτα ἦλ-
θον εἰς τὴν Σαλαμῖνα πρὸς τὸν Αἴαντα, ἔπειτα εἰς
τὴν Εὐβοίαν πρὸς τὸν σοφὸν Παλαμήδη, ἔπειτα εἰς
Οἶτην πρὸς τὸν Φιλοκτήτην. Καὶ οὗτοι ὡς καὶ πάν-
τες οἱ Ἕλληνες θέλουσι τὸν πόλεμον, ἵνα ἀποπλύ-
νωσι τὸ ὄνειδος τὸ προσφθὲν εἰς τὴν Ἑλλάδα.

§ 9. Δύο Ἕλληνες ἀποφεύγουσι τὸν πόλεμον.

Ἄλλ' ὁ Ὀδυσσεὺς ἐν Ἰθάκῃ νεόγαμος ὢν καὶ ἔχων
καὶ μικρὸν υἱὸν δὲν ἤθελε τὸν πόλεμον. Καὶ διὰ τοῦτο,
ὅπως μὴ συμμετάσχῃ τούτου, ὑπεκρίνετο μανίαν. Ἐ-
ζευξε παρόντων τῶν ἡγεμόνων ὄνον καὶ ταῦρον καὶ
ἔσπειρεν ἄλας. Ἄλλ' ὁ σοφὸς Παλαμήδης νοήσας τὴν
προσποίησιν ἐνέθηκην εἰς τὴν αὐλακα πρὸ τῶν βοῶν
τὸν μικρὸν Τηλέμαχον, τὸν ὁποῖον ἰδὼν ὁ Ὀδυσσεὺς
ἐξεπλάγη καὶ ἠλέγχθη ἀπατῶν. ✓

Ἐλεῖπε δὲ ἡ βία ὁ Ἀχιλλεὺς, ὃν ἡ μήτηρ ἔκρυπτεν
ἐν Σκύρῳ. Λυκομήδει, ὅπως διασώσῃ ἐκ τοῦ

θανάτου. Ἄλλα καὶ οὗτος διὰ πανουργίας ἀποκαλύπτεται ὑπὸ τοῦ Ὀδυσσεύος καὶ ὑπισχνεῖται προθύμως τὴν σύμπραξίν του. Καὶ ὁ Πάτροκλος καὶ ὁ Μενότιος, οἱ φίλοι τοῦ Ἀχιλλεύος, μέλλουσι νὰ παρακολουθήσωσι τοῦτον.

Οἱ ἥρωες συνῆλθον ἐν τῷ ναῷ τῆς Ἥρας κειμένῳ μεταξὺ Ἀργείων καὶ Μυκηναίων, ἵνα σκεφθῶσι περὶ τῶν προπαρασκευῶν καὶ ἐκλέξωσιν ἑαυτοῖς ἀρχιστράτηγον. Τιοῦτον δὲ ἐξέλεξαν τὸν Ἀγαμέμνονα, τὸν ἰσχυρότατον τῆς Ἑλλάδος ἡγεμόνα.

§ 10 Ὁ Ζεὺς προαγγέλλει καλὰ εἰς τοὺς Ἕλληνας.

Ἀφ' οὗ δὲ πάντα τὰ πρὸς τὴν στρατείαν παρεσκευάσθησαν, συνῆλθον πανταχόθεν τῆς Ἑλλάδος οἱ ἡγεμόνες μὲ τὰ πλοῖα καὶ μὲ τοὺς λαοὺς των εἰς τὴν Αὐλίδα. Ἦτο δὲ αὕτη πόλις παράλιος τῆς Βοιωτίας ἀπαντικρὺ τῆς Χαλκίδος. Συνήχθησαν δὲ περὶ τοὺς 100,000 ἀνδρείων στρατιωτῶν καὶ 1186 πλοῖα.

Περὶ πηγὴν τινα ὑπὸ ὑψηλὴν πλάτανον ἀνήγειραν πολλοὺς βωμοὺς καὶ προσέφερον εἰς τοὺς θεοὺς ἱεράς ἐκατόμβας, εὐχόμενοι νὰ τύχωσιν οὐρίου ἀνέμου καὶ νὰ κατορθώσωσι τὸ ἔργον. Ἐν ᾧ δὲ ταῦτα ἐγίνοντο συνέβη μέγα τι θαῦμα. Φοβερός δράκων αἰμοχροειδῆς τὰ νῶτα, ἔρπει ἔκ τινος βωμοῦ καὶ ἀναβσίνει ἐπὶ τὴν πλάτανον εἰς τὴν νεοττιάν στρουθίῳ, ἣτις ἐκρέματο εἰς τὸν ἀκρότατον κλῶνα κεκαλυμμένη ὑπὸ τῶν φύλλων. Εἶχε δὲ αὕτη ὀκτῶ στρουθία, ἣ δὲ μήτηρ ἦτο ἡ ἑνάτη. Ὁ ὄφις κατέπινε τὰ οἰκτρῶς τερετίζοντα στρουθία, ἣ δὲ μήτηρ περιεπέτετο θρηνοῦσα. Ἄλλ

αἴφνης στρέφει τὴν κεφαλὴν καὶ συλλαμβάνει καὶ τὴν μητέρα. Καὶ ἀφοῦ κατέφαγε καὶ αὐτὴν, ἀπελίθωσε τοῦτον ὁ Ζεὺς. Οἱ Ἕλληνες ἔμενον ἀναυδοὶ θαυμάζοντες. Τότε ὁ μάντις Κάλχας εἶπε: «Τί θαυμάζετε, εὐχομοὶ Ἀχαιοί; ὁ Ζεὺς ἔστειλεν ἡμῖν τὸ θαῦμα. Τοῦτο θὰ πληρωθῆ ὀψέ μὲν ἀλλ' αἰώνιον θὰ μένη εἰς τὴν μνήμην τῶν ἀνθρώπων. Ὅπως ὁ δρᾶκων κατέφαγε τὰ στρουθία σὺν τῇ μητρὶ, οὕτω καὶ ἡμεῖς θὰ φθειρώμεν τὸ Ἴλιον, ἀλλὰ θὰ πολεμήσωμεν ἐννέα ἔτη καὶ τῷ δεκάτῳ θὰ γείνωμεν κύριοι τῆς πόλεως.» Ταῦτα ὁ Κάλχας ἔλεγεν.

§ 11. Οἱ Ἕλληνες ἀφικνοῦνται πρῶτον εἰς βασιλέα ὀμόφυλον.

Οἱ δὲ Ἀχαιοὶ ἀνευφήμησαν καὶ ἀνάπλευσι ἐλπίδων καὶ θάρρους κατευθύνθησαν εἰς τὰς ἀκτὰς τῆς Ἀσίας. Ἀπέβησαν δὲ εἰς τὴν Τευθρανίαν τῆς Μυσίας, ἔνθα ἐβασίλευεν ὁ Τήλεφος ὁ υἱὸς τοῦ Ἡρακλέους καὶ τῆς Αὐγῆς. Οἱ Ἀχαιοὶ ὑπολαβόντες τὴν χώραν ταύτην ὡς τὴν Τροίαν, ἤρχισαν νὰ διαρπάζωσι καὶ τέμνωσι ταύτην. Ἄλλ' ἀντεπεξῆλθε κατ' αὐτῶν μετὰ στρατοῦ ὁ μεγαλοπρεπῆς ἦρωας Τήλεφος. Γενομένης δὲ μάχης ἠττήθησαν οἱ Ἕλληνες καὶ ὑπεχώρησαν μέχρι τῶν πλοίων. Ἄλλ' ἤδη ὤρμησε κατ' αὐτοῦ ἀκατάσχετος ὁ Ἀχιλλεὺς καὶ συνεκροτήθη μάχη πεισματώδης ἐκατέρωθεν. Καὶ ἔνθα μὲν ἐμάχετο ὁ Τήλεφος μετὰ τῶν ἐταίρων, ἔνθα δὲ ὁ Ἀχιλλεὺς καὶ ὁ Πάτροκλος καὶ ὁ Πρωτεσίλαος καὶ ἄλλοι. Ἄλλὰ καὶ τώρα πάλιν οἱ ἄλλοι τῶν Ἑλλήνων ὑπεχώρησαν. Μόνον ὁ Ἀχιλλεὺς καὶ ὁ Πάτροκλος ἔμειναν,

ἐπιτελοῦντες ἔργα ἀνδρείας παράδοξα. Ἐνταῦθα δ' Ἀχιλλεὺς τὸ πρῶτον ἔλαβε πείραν τῆς ἀνδρείας τοῦ Πατρόκλου, ὅστις μάλιστα καὶ ἐτραυματίσθη λαμπρότατα ἀγωνισάμενος. Ἐκ τούτου δὲ τοῦ χρόνου ἦσαν ἀμφοτέροι ἀχώριστοι συμπολεμισταί. Ἄλλ' ὁ Ἀχιλλεὺς τέλος ἔτρεψε τὸν ἰσχυρὸν ἀντίπαλον εἰς φυγὴν καὶ ἐδίωκε τοῦτον καὶ τοὺς Μυσίοις ἐν ἀμπελῶνι. Ὁ δὲ Τήλεφος, ἐν ᾧ ἔφευγε, συνεποδίσθη ὑπὸ κλήματος τῆς ἀμπέλου καὶ ἔπεσε. Καὶ εὐθὺς τότε ὁ Ἀχιλλεὺς ἐτραυμάτισε τοῦτον διὰ τοῦ δόρατος, πρὶν ἀναστῆ ἀκόμη ὀρθός, εἰς τὸ πλευρόν. Ἄλλ' οἱ ἑταῖροι διέσωσαν τὸν τραυματιὰν ἀπενεγκόντες αὐτὸν μακρὰν τῆς μάχης. Γενομένου δὲ σκότους ἐπανήλθεν εἰς τὴν πόλιν. Τῇ ἐπομένῃ δὲ πρωΐᾳ ἐποιήσαντο πρὸς ἀλλήλους ἐκεχειρίαν, ἵνα θάψωσι τοὺς νεκρούς. Τότε δὲ ἤκουσαν ὅτι ὁ ἀνδρεῖος πολέμιος ἦτο ὁμόφυλος καὶ πολέμιος τοῦ Ἡρακλέους. Οἱ Ἕλληνες συνέθεντο πρὸς τοῦτον φιλίαν καὶ περικελεύοντο ὅπως μεταλάβῃ καὶ οὗτος τῆς στρατείας. Ὁ Τήλεφος ἔλεγεν ὅτι πάντα θὰ πράξῃ ὑπὲρ τῶν φίλων Ἑλλήνων. Δὲν ἤθελεν ὁμως νὰ συμπολεμήσῃ κατὰ τῆς Τροίας, διότι εἶχε σύζυγον θυγατέρα τοῦ Ἡριάμου.

Ἐκ Τευθρανίας οἱ Ἕλληνες ἀπέπλευσαν διευθυνόμενοι εἰς Τροίαν. Ἀλλὰ καθ' ὁδὸν ἄνεμος σφοδρὸς ἐπιγενόμενος διεσκόρπισεν αὐτοὺς καὶ μόλις μετὰ πολλὰς περιπλανήσεις ἠδυνήθησαν νὰ καταπλεύσωσι πάλιν εἰς Αὐλίδαν.

§ 12. Ὁργὴ τῆς Ἀρτέμιδος.

Καταπλεύσαντες οἱ Ἕλληνες αὖθις εἰς τὴν Αὐ-

λίδα ανέσυραν τὰ πλοῖα εἰς τὴν ξηρὰν καὶ ἐστρατοπεδεύσαντο. Καὶ πολλοὶ μὲν τούτων ἐπανῆλθον εἰς τὴν πατρίδα των ἕκαστος, ἀμφιβάλλοντες ἂν ἡ ἐπιχείρησις θὰ ἐπιτελεσθῆ· διότι δὲν εἶχον ὁδηγόν. Συνέβη ὅμως νὰ ἔλθῃ ὁ Τηλέφος εἰς τὴν Ἑλλάδα, ἵνα ζητήσῃ ἴασιν τῆς πληγῆς. Τοῦτον ἰάτρευσεν ὁ Ἀχιλλεύς, ἀνθ' οὗ ἐνόμισεν ὅτι ἔπρεπε νὰ δειξῇ τὴν ὁδόν.

Ἦδη πάλιν συνῆλθον εἰς τὸ αὐτὸ οἱ Ἕλληνες, ἵνα ἐπιχειρήσωσι καὶ πάλιν τὸν πλοῦν. Ἀλλ' ἀνεμοὶ ἐναντίαι ἐκώλουν αὐτούς. Οἱ δὲ στρατιῶται ποθοῦντες τῆς μάχης ἐθορύβουν καὶ ἐπέκειτο στάσις. Τότε ὁ Κάλχας ἐξέφερον ὅτι ἡ Ἄρτεμις εἶχε ὠργισμένη κατὰ τοῦ Ἀγαμέμνονος φονεύσαντος τὴν ἔλαφον καὶ ὅτι ὁ Ἀγαμέμνων ὀφείλει πρὸς ἱλασμόν αὐτῆς νὰ θυσιάσῃ τὴν πρεσβυτέραν κόρην τὴν Ἰφιγένειαν. Τὸ μάντευμα τοῦτο ἦτο γνωστὸν μόνον εἰς τὸν Ἀγαμέμνονα καὶ τὸν Μενέλαον καὶ τὸν Ὀδυσσεά.

§ 13. Ἀγαμέμνονος παλιμβουλία.

Ἀλλ' ὁ Ἀγαμέμνων ἐβούλετο μᾶλλον νὰ ἀποστῆ τοῦ ἔργου καὶ νὰ προλίπη τὴν δόξαν, ἢ νὰ θανατώσῃ κόρην τοσοῦτον προσφιλή. Καὶ διὰ τοῦτο προσέταξε τῷ κήρυκι Ταλθύβιῳ νὰ διαλύσῃ τὸν στρατὸν καὶ νὰ πέμψῃ αὐτὸν οἴκαδε. Ἀλλ' ὁ Μενέλαος ἀντεῖπε καὶ ἐζήτηε νὰ μεταπείσῃ τὸν ἀδελφὸν διὰ πολλῶν λόγων. Ὁ δὲ Ἀγαμέμνων καὶ ἄκων ἐπέισθη καὶ ἔγραψε πρὸς τὴν γυναῖκά του τὴν Κλυταιμνήστραν νὰ στείλῃ τὴν κόρην λόγῳ μὲν ὅπως νυμφεύσῃ αὐτὴν μετὸν Ἀχιλλέα, ἔργῳ δὲ ὅπως θυσιάσῃ αὐτήν. Ἀλλ' εὐθὺς μετὰ τὴν ἀποστολὴν αὐτῆς ἐστράτευσε τὸν πόλεμον δευτέ-

ραν ἐπιστολὴν εἰς τὴν Κλυταιμνήστραν νὰ μὴ ἔλθῃ
 ἢ Ἰφιγένεια τῶν γάμων ἀναβληθέντων. Ἄλλ' ὁ Με-
 νέλαος, ὃς ἐφοβεῖτο μεταβολὴν τῆς γνώμης τοῦ ἀ-
 δελφοῦ, ἐλόχα ἐκτὸς τῆς σκηνῆς καὶ ἐξήρπασεν ἐκ τοῦ
 δούλου τὴν ἐπιστολὴν. Ἀναγνοὺς δὲ τὸ γράμμα ἔ-
 δραμε πρὸς τὸν Ἀγαμέμνονα καὶ ἐμέμφετο τούτου
 τὴν αἰτιχρὰν προδοσίαν λέγων: «Πόσον ἄδικον καὶ
 ἄπιστον ἢ ἀστασία! Ἰνθυμεῖσαι πόσον ταπεινὸς καὶ
 εὐπροσήγορος, ὅπως κορέσης τὴν φιλοδοξίαν σου νὰ
 γίνῃς ἀρχιστράτηγος, ἔτεινες τὴν χεῖρα εἰς πάντα, ὅτι
 καὶ εἰς τὸν δημότην ἤνοιγες τὰς θύρας καὶ τὸν σιω-
 πηλὸν προσεφώνεις φιλικῶς; Ἀφ' οὗ ὅμως ἐπέτυχες
 οὗ ποθουμένου, εὐθὺς μετεβλήθης. Εἰς τοὺς φίλους
 ἦτο πλέον ὁ παλαιὸς φίλος, ἢ ἐπίσκεψις δὲν ἦτο
 ὑγχεχωρημένη εἰς πάντα, καὶ εἰς τὸν στρατὸν σπα-
 νίως ἐφαίνεσο. Ἄλλ' οὕτω δὲν πράττουσιν οἱ ἀγα-
 θοὶ ἄνδρες. Τὸν φίλον πρέπει τις πάντοτε νὰ ἀγαπᾷ
 καὶ βοηθῇ καὶ μάλιστα ὅταν ὑπὸ θείας εὐνοίας ἀνυ-
 ψωθῇ εἰς θέσιν τοιαύτην, ὀπόθεν περισσότερον δύνα-
 ται νὰ ὠφελήσῃ. Ἄλλὰ καὶ ἐν τῇ Αὐλίδι αὐτῇ ἤδη,
 ὅτε ὁ ἄνεμος δὲν ἦτο οὐριος καὶ ὁ λαὸς ἀποκαμῶν
 νὰ περιμένῃ μάτην ἐζήτει νὰ ἀπέλθῃ οἴκαδε, ἐξε-
 πλάγῃς καὶ ἀτηληπισμένος ἐβόας: «τί ποιήσω;» τί
 συμβουλεύεις ὅπως μὴ ἀπολέσω τὴν στρατηγίαν καὶ
 τὴν δόξαν; Καὶ ὅτε ὁ οἰωνοσχόπος Κάλχας εἶπε νὰ
 θυσιάσῃς εἰς τὴν Ἄρτεμιν τὴν θυγατέρα σου, ἄνευ
 πολλοῦ ὄκνου συνήνεσας εἰς τοῦτο καὶ πρὸς τὴν σύ-
 ζυγόν σου ἔπεμψας ἄγγελον, οὐδενὸς ἀναγκάζοντος.
 Ἄλλὰ τώρα μετανοεῖς καὶ στέλλεις νέα γράμματα,
 ὅπως σώσης τὴν κόρην σου. Τῇ ἀληθείᾳ, τοῦτο πράτ-
 τουσι πολλοὶ, πρῶτον θηρεύουσι δόξαν, ἀλλ' ὅταν

πρόκειται περί θυσίας αισχρῶς υποχωροῦσιν. Ἄλλ' ἡ ἀδυναμία αὕτη συνεπάγεται τὴν πτώσιν. Ὅστις θέλει νὰ εἶνε ὁ πρῶτος τοῦ λαοῦ, πρέπει νὰ ἔχη φρόνησιν καὶ νοῦν.»

§ 14. Ὁ Μενέλαος δὲν θέλει νὰ θυσιασθῇ ἢ Ἰφιγένεια.

Ἡ σφοδρὰ αὕτη τοῦ Μενελάου ἐπιτίμησις ἐξώργισε τὸν Ἀγαμέμνονα, ὅστις ὅμως σωφρόνως ἀπεκρίνατο ὑπερασπίζων ἑαυτὸν ὅτι οὐδαμῶς στέργει νὰ θυσιάσῃ ἀναίτιον τέκνον χάριν γυναικὸς κακῆς καὶ ὅτι καὶ ὁ Μενέλαος, ἂν ἐσωφρόνει, θὰ ἔχαιρεν ἐπὶ τῇ ἀπαλλαγῇ τοῦ κακοῦ γάμου.

Τούτων δὲ γινομένων, ἔρχεται ἄγγελος, ὅτι ἀφίκετο ἡ Ἰφιγένεια καὶ ἡ μήτηρ καὶ ὁ μικρὸς ἀδελφὸς Ὀρέστης καὶ ὅτι ἀναπαύονται παρὰ πηγῇ πλησίον τοῦ στρατοπέδου. Ὁ λαὸς ἀθρόος συνέρρευσε ἐκεῖ καὶ ἐθαύμαζε τὸ κάλλος τῆς κόρης. Τὸν δὲ Ἀγαμέμνονα κατέλαβε λύπη μεγάλη μέλλοντα μετ' ὀλίγον νὰ στερηθῇ τῆς θυγατρὸς.

Ἐν ᾧ δὲ ὁ δυστυχὴς πατὴρ διετέλει ἀπεγνωσμένος, ὁ Μενέλαος συνεκινήθη ἐπὶ τῇ τοιούτῃ συμφορᾷ καὶ μὲ καρδίαν ἀλγοῦσαν πλησιάσας λαμβάνει τὸν Ἀγαμέμνονα ἐκ τῆς δεξιᾶς καὶ λέγει: «Παῦτον νὰ χύνης δάκρυα, ἀδελφέ, μεταμέλομαι δι' ὅσα σοὶ εἶπον πρότερον. Σοὶ ὠμίλησα ὡς ἄφρον παιδίον. Ἄλλ' ἤδη αἰσθάνομαι τί σημαίνει νὰ φονεύσῃ τις τὸ τέκνον του. Διάλυσον τὸν στρατὸν, ἄς ἐπανέλθωμεν οἴκαδε. Χάριν σοῦ παραιτοῦμαι ὅλα τὰ δίκαιά μου.»

Οἱ εὐγενεῖς οὗτοι λόγοι τοῦ Μενελάου εὐχαρίστη-

σαν μὲν τὴν καρδίαν τοῦ Ἀγαμέμνονος, ἀλλὰ δὲν διεσκέδασαν τὴν ἀθυμίαν. «Οἱ λόγοι σου, Μενέλαε,» εἶπεν, εἶνε ὠραῖοι καὶ ἄξιοι σοῦ. Ἄλλ' ἡ θυσία πρέπει κατ' ἀνάγκην νὰ γείνη. Σκέφθητι ὅτι ὁ Ὀδυσσεὺς γινώσκει τὸν χρησμὸν, ὅτι οὗτος εἶνε φιλόδοξος καὶ πανοῦργος καὶ ὅτι ἀφορμὴν ζητεῖ νὰ προσεταιρισθῇ τὸν στρατὸν καὶ νὰ φονεύσῃ καὶ ἐμὲ καὶ σέ, καὶ ἔπειτα νὰ θυσιάσῃ καὶ τὴν κόρην.»

§ 15. Ἡ Κλυταιμνήστρα καὶ ἡ Ἰφιγένεια
 δέονται τοῦ Ἀγαμέμνονος νὰ φεισθῇ
 τῆς θυγατρὸς.

Ex locuto κλυταιμνήστρας.
 Ἐν τούτῳ, ἡ Κλυταιμνήστρα, ἔμαθεν, ὅτι δὲν πρόκειται περὶ γάμου, ἀλλὰ περὶ θυσίας τῆς θυγατρὸς. Ὁ Ἀγαμέμνων ὅμως ἀγνοῶν τοῦτο εἶπεν εἰς τὴν σύζυγον ὅτι τὰ πάντα εἶνε ἔτοιμα καὶ ὅτι ἡ θυγάτηρ ἔπρεπεν ὑπὸ τοῦ πατρὸς, ~~θα~~ ὁδηγηθῆ εἰς τὸν βωμὸν πρὸς τὸν γαμβρόν. Ἄλλ' ἡ Κλυταιμνήστρα πλήρης ὀργῆς καὶ φρίκης ὑπέμνησε τὸ μέγα πένθος, ὃ θα ἔφερεν εἰς τὸν οἶκον τοῦ Ἀτρείδου ὁ φόνος τῆς Ἰφιγενείας, καὶ ὅτι οἱ θεοὶ θὰ τιμωρήσωσι τὸ ἀνόσιον τοῦτο ἔργον δι' ἐπονειδίστου ἐπανόδου εἰς τὴν πατρίδα. «Οὐδεμία δέησις,» λέγει, «δύναται νὰ μεταβάλῃ τὴν ἀπόφασιν τῶν θεῶν. Οἱ θεοὶ δὲν εἶνε ἄφρονες καὶ τιμωροῦσι πᾶν ἀδίκημα.»

Καὶ ἡ Ἰφιγένεια προσπίπτει εἰς τὰ γόνατα τοῦ πατρὸς κλαίουσα. «Εἶθε νὰ εἶχον, λέγει τὸ στόμα τοῦ Ὀρφέως, πάτερ, ἵνα κινῶ διὰ τῆς μαγευτικῆς φωνῆς τοὺς λίθους, καὶ καταπραῦνω διὰ τῶν λόγων, ὃν τινα ἐπεθύμουν. Ἄλλ' ἔχω μόνον θρήνους καὶ

δάκρυα. Ἰκέτης προσπίπτω σοι, πάτερ, μὴ μὲ ἀφανίσῃς ἐν τῇ ἀκμῇ τῆς ἡλικίας. ὦ πόσον ἦδὺ νὰ βλέπῃ τις τὸ φῶς, ὦ μὴ μὲ ἀναγκάσῃς νὰ κατέλθω εἰς τὸ σκότος. Τί ἔπταισα ἐγὼ διὰ τὴν φυγὴν τῆς Ἑλένης μετὰ τοῦ Πάριδος, ἵνα τιμωρηθῶ διὰ τοῦ θανάτου; Ἄν οἱ λόγοι μου, πάτερ, δὲν σὲ συγκινῶσι, μὴ μὲ στερήσῃς τοῦλάχιστον τοῦ πατρικοῦ βλέμματος καὶ φιλήματος, ἵνα ἀποθνήσκουσα ἔχω τοῦτο τοῦλάχιστον πρὸς ἀνάμνησίν σου.»

§ 15. Ἀγαμέμνωνος καὶ Ἰφιγενείας μεγαλοφροσύνη.

Ὁ Ἀγαμέμνων ἔμενεν ἄκαμπτος. «Οἶδα, εἶπε ποῦ πρέπει νὰ ἔχω οἶκτον καὶ ποῦ οὐχί. Δὲν μαινομαι, ἀγαπῶ τὰ τέκνα μου. Μὲ καρδίαν τεθλιμμένην, γύναι ἐκτελῶ πράξιν, ἣν ὅμως δὲν δύναμαι καὶ νὰ ἀποφύγω. Ὅρατε, ὁποῖοι πέριξ ἡμῶν μαχηταὶ καὶ πόσοι ἡγεμόνες εἶνε ἐνταῦθα συνηθροισμένοι. Εἰς ἅπαντας τούτους εἶνε ἡ ὁδὸς ἢ πρὸς τὴν Τροίαν κλειστή, ἂν δὲν θυσιάσω σὲ τέκνον μου. Τοῦτο εἶπεν ὁ Κάλχας. Τοὺς δὲ Ἕλληνας κατέχει ἀκατάσχετος πόθος νὰ πλεύσωσιν ἀμελλητὶ εἰς τὴν γῆν τῶν βαρβάρων καὶ νὰ ἐπιθέσωσι τέλος εἰς τὴν ἀρπαγὴν τῶν Ἑλληνίδων. Οὐχὶ χάριν τοῦ Μενελάου, ἀλλὰ χάριν συμπάσης τῆς Ἑλλάδος πρέπει, τέκνον μου, ἐκὼν ἄκων νὰ σὲ θυσιάσω. Διὰ σοῦ, θυγάτερ, θὰ ἐλευθερωθῇ ἡ γῆ ἡμῶν, καὶ εἰς τὸ ἐξῆς δὲν θὰ τολμᾷ ὁ βάρβαρος νὰ καταπατῇ τὰ ἀπαράγραπτα τῶν Ἑλλήνων δικαιώματα.

Αἱ λέξεις αὗται διήγειραν τὴν εὐτολμίαν τῆς Ἰφιγενείας, ἥτις στραφεῖσα πρὸς τὴν μητέρα λέγει: «Μά-

την, προσφιλῆς μητέρα, ἐργίζεσαι κατὰ τοῦ πατρός.
 "Ἐχω τὴν σταθερὰν ἀπόφασιν νὰ ἀποθάνω. Ἡ περι-
 κλεῆς Ἑλλάς βλέπει ἤδη σύμπασα πρὸς ἐμέ. Ἐξ ἐ-
 μοῦ ἐξαρτᾶται ἡ εὐπλοια τῶν Ἑλλήνων καὶ ἡ κα-
 ταστροφή τῆς Τροίας. Καὶ διατὶ νὰ φείδωμαι ἐγώ
 τόσον τῆς ζωῆς, ἀφ' οὗ χιλιάδες Ἑλλήνων διὰ τὴν
 προσβολὴν τῆς πατρίδος εἶνε ἔτοιμοι νὰ χύσωσιν ὑπὲρ
 αὐτῆς τὸ αἷμά των. Ὑπὲρ πατρίδος θνήσκω ἐκου-
 σίως. Θυσιάσατε ἐμέ καὶ καταστρέψατε τὴν Τροίαν.
 Τῆς Τροίας τὰ ἐρείπια ἔστωσάν μοι μνημεῖον αἰώ-
 νιον.»

Ταῦτα εἰποῦσα ἡ μεγαλόθυμος κόρη ἐπορεύθη μὲ
 βῆμα ἀσφαλές καὶ ἄροβον εἰς τὸν βωμὸν τῆς Ἀρτέ-
 μιδος καὶ ἐστάθη πρὸ τοῦ Ἀγαμέμνονος. "Ἐκπληκτος
 θεωρεῖ αὐτὴν ὁ λαὸς ἰστάμενος περὶξ τοῦ βωμοῦ. Ὁ
 δὲ Ἀγαμέμνων προσπαθεῖ νὰ κρύψῃ τὰ λειβόμενα
 δάκρυα ὑπὸ τὰς πτυχὰς τῆς ἐσθῆτος. « Ἦλθον, λέγει
 ἡ Ἰφιγένεια. Ἐπὶ τοῦ βωμοῦ τῆς θεᾶς προθύμως προσ-
 φέρω τὸ σῶμά μου θυσίαν ὑπὲρ τῆς χώρας καὶ τῶν
 Ἑλλήνων ἀπάντων, ἀφ' οὗ οὕτω διέταξεν ὁ Θεός. Τὸ
 κατ' ἐμέ, ἔστε Ἕλληνες εὐτυχεῖς καὶ νικηταὶ καὶ
 ἐπιστρέψατε ταχέως εἰς τὴν πατρίδα σας. Οὐδεὶς
 θέλω νὰ μὲ βοηθήσῃ. Μόνη τὸν τράχηλον θὰ προσ-
 φέρω εἰς τὴν μάχαιραν.»

"Ἐκπληξὶς κατέλαβε τὸν στρατὸν διὰ τὸ θάρρος
 καὶ τὴν εὐτολμίαν τῆς κόρης. Τότε ὁ κήρυξ Ταλθύ-
 βιος διέταξε σιγὴν εἰς ὅλους καὶ προσευχὴν. Ὁ δὲ
 μάντις Κάλχας ἐξείλκυσεν ἐκ τῆς θήκης ξίφος κο-
 πτερὸν καὶ τελέσας τὰ νενομισμένα κατέφερε κατὰ
 τοῦ τραχήλου πληγὴν ἰσχυράν. Ἄλλ' αὐτὴ ἀπέκτει-
 νεν ἔλαφον. Διότι ἡ Ἰφιγένεια ἀναρπασθεῖσα ὑπὸ τῆς

Ἄρτεμίδος μητηνέχθη εἰς Ταύρους¹ ἱέρεια εἰς τὸν ἐκεῖ ναὸν τῆς θεᾶς.

Τὴν εὐφρόσυνον ταύτην ἀγγελίαν ἔφερεν ὁ Ἄγαμέμνων εἰς τὴν Κλυταιμνήστραν, ἣτις περιχαρῆς ἐπανήλθεν εἰς Μυκήνας. Οἱ δὲ Ἕλληγες παρασκευασθέντες ἀπέπλευσαν εἰς Τροίαν.

§ 17 Ὁ Φιλοκτῆτης εἰς τοὺς ἀξένους βράχους τῆς Λήμνου.

Οἱ Ἕλληγες ἔφθασαν ἤδη πάντες ἀσφαλῶς εἰς τὰς ἀκτὰς τῆς Τροίας. Μόνον τὸν Φιλοκτῆτην, τὸν βασιλέα τῶν Μαλίων, κατέλαβε συμφορὰ μεγάλη. Ὑπάρχει παρὰ τὴν Λήμνον νῆσος ἀκατοίκητος ὀνόματι Χρῦση. Ἐνταῦθα εἶχεν ἰδρύσῃ ὁ Ἰάσων βωμὸν κατὰ τὸν εἰς Κολχίδα πλοῦν. Κατὰ τὸν χρησμὸν, ἂν δὲν ἐγένετο θυσία ἐπὶ τοῦ βωμοῦ τούτου πρότερον, ἦτο ἀδύνατον νὰ ἀλωθῇ ἡ Τροία. Ὁ Φιλοκτῆτης ἐγίνωσκεν ποῦ ἦτο ὁ βωμὸς καὶ ἤθελε νὰ δείξῃ τοῦτον εἰς τοὺς ἐταίρους. Τὸ χωρίον ἐκαλύπτετο ὑπὸ ἀκανθῶν καὶ ὁ βωμὸς ἦτο καταπεπτωκῶς ὑπὸ ταύτας. Ἄλλ' ἐν ᾧ κατεπάτει τὰς ἀκάνθας, ἵνα φανερώσῃ τὸν βωμὸν, ἰσβόλος ὄφιν ἔδακεν αὐτὸν εἰς τὸν πόδα. Τὸ τραῦμα ἐποίησεν ἀλγηδόνας δεινάς εἰς τὸν ἥρωα. Ὠδύρετο νύκτα καὶ ἡμέραν, καὶ διὰ τῶν στεναγμῶν καὶ τῶν οἰμωγῶν ἐτάραττε πᾶσαν θυσίαν. Διεδίδετο δὲ καὶ ἀποφορὰ ἀνυπόφορος ἐκ τοῦ πυώδους ἔλκουσ. Ἐπειδὴ δὲ ὁ στρατὸς ἠγανάκτει διὰ τοῦτο, τότε συνεσκέφθησαν οἱ δύο Ἀτρεΐδαι καὶ ὁ σοφὸς Ὀ-

¹ Εἰς τὴν Κριμαίαν.

δυσσεύς τί νά πράξῃσι καί ἀπεφάσισαν νά ἀπομακρύνωσι τὸν εὐγενῆ ἥρωα ἐκ τοῦ στρατοῦ, ὃς ἔπαθε τῶν κοινῶν πραγμάτων ἐπιμελούμενος. Παραπλέοντες λοιπὸν τὰς ἐρήμους τῆς Λήμνου ἀκτὰς ἔθηκαν τὸν δυστυχῆ Φιλοκτήτην εἰς πλοιάριον, καθ' ὃν χρόνον ἐκοιμᾶτο βαθέως καὶ κατέλιπον αὐτὸν ἐδῶ εἰς τοὺς ἀξένους βράχους. Παρέθησαν δὲ αὐτῷ τὸ τόξον του καὶ τὰ βέλη καὶ ὀλίγην τροφήν καὶ ἐνδύματα καὶ ἀπῆλθον παραδόντες αὐτὸν εἰς τὴν τύχην. ■ Ταῦθα ὁ ἥρωας διέτριβεν ἀθλίως ὑπὸ ἓνα βράχον μέχρι τοῦ δεκάτου ἔτους, κακουχούμενος ὑπὸ τοῦ τραύματος, τὸ ὁποῖον καθ' ἡμέραν ἐπροχώρει περισσύτερον, ἔρημος καὶ ἐν λήθῃ τῶν ἄλλων ἄνθρώπων.

§ 18. Ὁ Πρωτεσίλαος ὀνήσκει ἐκουσίῳ ὑπὲρ τῶν Ἑλλήνων.

Ὅτε δὲ ἔφθασεν εἰς τὰς Τρωϊκὰς ἀκτὰς ὁ στρατὸς τῶν Ἑλλήνων, πλῆθος Τρώων προσέδραμεν ἐκεῖ, ὅπως ἐμποδίσῃ τὴν ἀπόβασιν. Ὁδῆγει δὲ τούτους ὁ Ἴκτωρ, ὁ πρεσβύτερος υἱὸς τοῦ Πριάμου, διαφέρων πάντων τῶν Τρώων κατὰ τε τὴν βῶμην καὶ τὴν μεγαλοφυχίαν. Ὁ Πρίαμος αὐτὸς δὲν μετέλαβε τοῦ πολέμου γέρων πολὺ ὢν. Εἶχε δὲ δοθῆ εἰς τοὺς Ἑλληνας χρησμὸς καθ' ὃν ὁ πατήσων πρῶτος τὴν Τρωϊκὴν χώραν ἐμελλε νά ἀποθάνῃ. Τοῦτο ἐγίνωσκεν ὁ Πρωτεσίλαος, ὁ Ἰφικλέους, Θεσσαλὸς, ὅστις εἶχεν ἀρτίως συζευχθῆ μετὰ τῆς Λαοδαμείας. Καὶ ὁμοῦς ἀτρόμητος πρῶτος ἠθέλησε νά πηδῆτῃ εἰς τὴν Τρωϊκὴν χώραν ἐν τῷ μέσῳ τῶν ἀπειλούντων πολεμίων, θῦμα ἑαυτὸν προσφέρων ὑπὲρ τῶν πολλῶν. Καὶ ὄντως

τὸ δόρυ τοῦ Ἑκτορος διετρύπησε τὸν εὐγενῆ ἥρωα, ὅστις παραυτίκα ἔπεσε νεκρός. Ὅτε δὲ ὕστερον ἔμαθεν ἡ νεαρά σύζυγος τὸν θάνατον τοῦ ἀνδρός, κατελήφθη ὑπὸ λύπης μεγάλης καὶ ἦτο ἀπαρηγόρητος. Καὶ ἐδέετο πρὸς τοὺς χθονίους¹ θεοὺς τρεῖς ὥρας νὰ συγχωρηθῇ αὐτῇ νὰ ἴδῃ πάλιν τὸν σύζυγον. Οἱ θεοὶ ἐπήκουσαν τῆς εὐχῆς καὶ ὁ Ἑρμῆς ὠδήγησε τὸν Πρωτεσίλαον εἰς τὸν ἐνθάδε βίον. Ὅτε ὅμως ἔμελλε νὰ καταβῇ πάλιν εἰς τὸν Ἄδην, ἀπέθανεν ἀσμένως ἡ σύζυγος μετ' αὐτοῦ. Οἱ δὲ Ἕλληνες ἐτίμησαν τὸν Πρωτεσίλαον ἀνεγείραντες τάφον παρὰ τὸν Ἑλλησποντον ἐν τῇ Θρακικῇ ἀκτῇ καταντικρὺ τῆς Τροίας ὅπου ἐφύτευσαν καὶ πολλὰς πετελέας. Ἀλλὰ περίεργον! Αἱ πετελέαι αἱ ἐπὶ τοῦ τάφου ἐθαλλον εἰς τοὺς κλῶνας τοὺς ἐστραμμένους πρὸς τὸ Ἴλιον ἅμα ἤρχιζεν ἡ ἀνοιξίς, ἀλλὰ καὶ εὐθὺς ἐμαραίνοντο καὶ τὰ ἄνθη καὶ τὰ φύλλα, ὡς ἂν καὶ ταῦτα πενθοῦντα διὰ τὸν ἀκαιρὸν θάνατον τοῦ Πρωτεσίλαου.

§ 19. Ὁ Ἀχιλλεὺς ἀποκτείνει τὸν ἄτρωτον Ἴκύνον.

Πεσόντος τοῦ Πρωτεσίλαου, οἱ λοιποὶ Ἕλληνες θαρραλέοι ἐπήδησαν ἐκ τῶν πλοίων ἵνα ἐκδικήσωσι τὸν νεκρὸν. Καὶ ἤδη συνέστη μάχη φονικῆ, ἐν ἣ ἔπεσον ἑκατέρωθεν πολλοὶ ἀνδρεῖσι πολεμισταί. Καὶ τῶν μὲν Ἑλλήνων διέπρεπεν ὁ Ἀχιλλεὺς κατὰ τε τὴν τόλμην τὴν ἄμαχον καὶ τὴν ῥώμην τὴν ὑπὲρ ἀνθρώπου, τῶν δὲ Τρώων ὁ Ἑκτωρ καὶ ὁ σύμμαχος αὐ-

¹ Τοὺς θεοὺς τοῦ Ἄδου.

τῶν Κύκνος. Οὗτος ἐβασίλευε τῶν Κολωνῶν καὶ ἦτο γαμβρὸς τοῦ Πριάμου. Εἶχε δὲ σῶμα γιγαντῶδες καὶ ἄτρωτον, ῥώμην δ' ἀκαταμάχητον. Καὶ σφαγὴν πολλὴν ἐποίει εἰς τοὺς Ἕλληνας, οἵτινες προτροπάδην ἔφευγον πρὸ αὐτοῦ. Μόνον ὁ Ἀχιλλεὺς ἐπὶ τοῦ ἄρματος ἰστάμενος ὠρμησε κατ' αὐτοῦ μὲ σειόμενον δόρυ καὶ πλησίον ἐλθὼν βάλλει αὐτὸν λέγων· «οἶος καὶ ἂν εἶσαι, στρατιῶτα, ἀποθνήσκων ἔχε τοῦτο παρηγορίαν ὅτι ἐφρονεύθης ὑπὸ τοῦ Ἀχιλλέως τοῦ υἱοῦ τῆς Θετίδος.» Τὸ βαρὺ δόρυ ἔτυχε τοῦ Κύκνου κατὰ τὸ στῆθος, ἀλλ' ἡ δόξα αἰχμῆ ἠμβλύθη χωρὶς νὰ βλάψῃ οὐδαμῶς αὐτόν. Ὁ Ἀχιλλεὺς ἐξεπλάγη διὰ τοῦτο. Τότε ὁ Κύκνος εἶπε· «Μὴ ἐκπλήττεσαι, τέκνον τῶν θεῶν, οὔτε τὸ κράνος οὔτε ἡ ἀσπίς μοι φυλάττει, τὸ σῶμα, καὶ τὰ ὄπλα φέρω μόνον πρὸς κόσμον. Καὶ γυμνὸς εἶναι, δὲν τραυματίζομαι. Σημαίνει πολὺ νὰ μὴ εἶνέ τις υἱὸς Νηρηίδος, ἀλλὰ τοῦ Θεοῦ, ὅστις ἄρχει καὶ τοῦ Νηρέως καὶ τῶν θυγατέρων αὐτοῦ καὶ τῆς θαλάσσης ἀπάσης.» Καὶ ταῦτα λέγων ἀφῆκε τὸ δόρυ κατὰ τοῦ Ἀχιλλέως, ὅπερ διήλασε διὰ τῶν ἐννεῶν βοείων δερμάτων τῆς ἀσπίδος καὶ ἐστάθη εἰς τὸ δέκατον. Ὁ Ἀχιλλεὺς ἐτίναξε τὸ δόρυ ἐκ τῆς ἀσπίδος καὶ εὐθὺς ἔρριψε μὲ χεῖρα εὐτονον καὶ δεύτερον αὐτὸ κατὰ τοῦ ἐναντίου. Ἀλλὰ καὶ τώρα δὲν ἐβλάψε τὸν Κύκνον. Ἐπειτα ἐπειράθη καὶ τὸ τρίτον. Ἀλλ' ὅτε εἶδεν ὅτι μάτην ἀγωνίζεται, οἷότι οὐδεμία πληγὴ ἀνοίγεται εἰς τὸν ἀντίπαλον, ὑπέλαβεν ὅτι τὸ δόρυ πταίει, καὶ πρὸς δοκιμὴν σφενδονᾶ τοῦτο πλήρης ὀργῆς κατὰ τοῦ Μενόιτου τοῦ Λυκίου. «Ἄς ἴδωμεν λέγει «μὴ ἐξηθένησεν ἡ χεὶρ μου.» Ἀλλὰ τὸ δόρυ τότε διετρώπησε καὶ τὸν θώρακα καὶ τὸ στῆθος τοῦ

Μενοίτου. Τότε ὁ Ἀχιλλεὺς ἠλάλαξε καὶ εἶπεν· «αὐ-
τη εἶνε ἡ χεὶρ μου, τοῦτο εἶνε τὸ δόρυ μου. Ἄς δο-
κιμάσω λοιπὸν καὶ πάλιν ἐπὶ τούτου.» Καὶ ταχέως
ἐξείλκυσε τὸ δόρυ ἐκ τοῦ θερμοῦ αἵματος τοῦ νεκροῦ
καὶ ἔβαλε τοῦτο κατὰ τοῦ Κύκνου. Ἀλλὰ τὸ δόρυ
ἀπεπήδησεν ὡς νὰ ἐκτύπησεν ἐπὶ σκληρᾶς πέτρας.
Τοῦτο ἰδὼν ὁ Ἀχιλλεὺς κατήντησεν εἰς ὀργὴν μα-
νιώδη καὶ πηρήσας ἐκ τοῦ δίφρου ἐπέπεσε κατὰ τοῦ
ἐχθροῦ μὲ γυμνὸν ξίφος καὶ πλησιάσας αὐτὸν διετρώ-
πησε τὴν ἀσπίδα. Ἀλλὰ τὸ ξίφος φθάσαν εἰς το ἄ-
τρωτον σῶμα ἠμβλύθη καὶ δὲν διεπέρα τοῦτο. Τότε
ὁ Ἀχιλλεὺς διὰ τῆς ἀσπίδος, ἣν ἔφερεν εἰς τὴν ἀρι-
στεράν χεῖρα, ἐκτύπησεν αὐτὸν κατὰ τοῦ προσώπου,
ὥστε ὁ Κύκνος ἀναίσθητος πίπτει κατὰ γῆς. Καὶ ἀ-
πέθανε πνιγείς διὰ τῶν ἱμάντων τοῦ κράνους.

§ 20. Ἡ ἐν τῷ στρατοπέδῳ θέσις τῶν λογά-
δων τοῦ ἑλληνικοῦ στρατοῦ.

✓ Ὁ θάνατος τοῦ Κύκνου ἐνέβαλε τοὺς Τρῶας εἰς
φόβον καὶ πάντες εὐθὺς ὑπεχώρησαν τοῦ πεδίου. Ἐ-
πειτα ἐποίησαντο ἐκεχειρίαν καὶ ἔθαψαν τοὺς νεκρούς.
Οἱ Ἕλληνες ἐπιτελέσαντες τὸ πρὸς τοὺς νεκρούς κα-
θῆκον ἀνείλκυσαν τὰς νῆας εἰς τὴν ξηρὰν καὶ ἐστρα-
τοπέδευσαν ἐν τῇ πεδιάδι μετὰ τὸν Ροιτίου καὶ Σιγείου.
Καὶ τὰ μὲν ἄκρα τοῦ στρατοπέδου εἶχον οἱ λογάδες
τοῦ στρατοῦ ὁ Ἀχιλλεὺς τὸ Σίγειον καὶ ὁ Αἴας τὸ
Ροίτιον. Ὁ Ὀδυσσεὺς ὁμοίως ἐξέλεξε τὸ μέσον τοῦ
στρατοπέδου, ἐνθα εἶχε κατασκηνώσῃ καὶ ὁ Ἀγαμέ-
μνων. Ἐνταῦθα ἦτο τὸ χωρίον ἐλεύθερον, ἐνθα συνήρ-

χοντο πρὸς σύσκεψιν. Πέριξ δὲ τοῦ στρατοπέδου πρὸς τὴν ξηρὰν δι' ἀσφάλειαν ἔσκαψαν τάφρον.

§ 21. Ἡ ἐν Ἰλίῳ διχογνωμία περὶ ἀποδόσεως τῆς Ἑλένης.

Οἱ Ἕλληνες ἤδη στέλλουσι τὸν Μενέλαον καὶ τὸν Ὀδυσσεά εἰς τὴν πόλιν ὡς πρέσβεις νὰ ζητήσωσι τὴν Ἑλένην καὶ τοὺς ἀρπασθέντας θησαυρούς. Ὁ Ἀντήνωρ, γέρων φρόνιμος καὶ ἐκ τῶν πρώτων ἀνδρῶν τῆς Τροίας, ὑπεδέχθη τούτους ἐν τῇ οἰκίᾳ καὶ ἐξένισεν. Ὁ δὲ Πρίαμος ἀκούσας τὴν πρότασιν τῶν Ἑλλήνων, συνεκάλεσε τοὺς πολίτας ὅπως συσκεφθῶσι περὶ τούτου. Καὶ πρῶτος μὲν ὠμίλησεν ὁ Μενέλαος εἰς τοὺς Τρῶας λόγον σύντομον καὶ συνακτικόν¹. Ἐπειτα ἀνέστη ἐκ τῆς ἑδρας καὶ ὁ Ὀδυσσεύς. Οἱ λόγοι αὐτοῦ ἐξήρχοντο ὡς πυκναὶ νιφάδες ἐκ τοῦ στόματος καὶ ὁ λαὸς δεινῶς διετέθη ἀκούσας. Ἀλλὰ καὶ ὁ Ἀντήνωρ συνηγόρησεν ὑπὲρ τῶν Ἑλλήνων. Οἱ δὲ Τρῶες ἀνεβόησαν νὰ ἀποδοθῇ ἡ γυνὴ καὶ οἱ θησαυροὶ καὶ νὰ παύσῃ ὁ ἐπικίνδυνος πόλεμος. Τοῦτο ἐπόθει καὶ ἡ Ἑλένη, ἣτις τώρα μετενόησε φυγοῦσα μετὰ τοῦ ἀσεβοῦς Πάριδος. Ἀλλ' ὁ Πάρις ὑποστηριζόμενος ὑπὸ τῶν ἀδελφῶν του τῶν πολεμικῶν καὶ τοῦ Ἀντιμάχου, ὃν διέφθειρε διὰ πολλῶν χρημάτων, ἠναντιώθη πάσῃ δυνάμει εἰς τὴν ἀπόφασιν τοῦ λαοῦ. Καὶ ὅμως θὰ ὑπερίσχυον οἱ φρονιμώτεροι καὶ ἡ Ἑλένη θὰ ἀπεδίδοτο τῷ Μενελάῳ, ἂν ὁ μάντις Ἐλενος δὲν ὑπισχεῖτο εἰς τοὺς Τρῶας ἐν τῷ πολέμῳ τὴν βοήθειαν

¹ Καλῶς συνδεομένον, πείθοντα.

τῶν Θεῶν. Οἱ Τρῶες λοιπὸν μεταπεισθέντες ἀποπέμπουσι τοὺς πρέσβεις καὶ ἄρχονται χαίροντες ἀπὸ τοῦδε ἐπὶ τῇ μελλούσῃ νίκῃ.

§ 22. Λεηλασία καὶ διαρπαγὴ τῆς Τρωάδος·

Οἱ Ἕλληνες ἤρξαντο τώρα νὰ πολιορκῶσι τὴν πόλιν. Ἄλλ' εἰ καὶ τρὶς ἐπειράθησαν νὰ εἰσβάλωσιν εἰς αὐτὴν παρὰ τὴν συκὴν, ἐνθα ἦτο τὸ τεῖχος ἀδύνατον δὲν ἐπέτυχον ὅμως τούτου. Καὶ ὁ πόλεμος ἐραίνετο ὅτι θὰ γείνη χρόνιος. Διότι οἱ μὲν Ἕλληνες δὲν εἶχον τόσους ἀνδρας, ὥστε νὰ κατακλείωσι πανταχόθεν τὴν πόλιν, οἱ δὲ Τρῶες πάλιν δὲν ἐτόλμων βλέποντες τὸν φοβερὸν Ἀχιλλεὺς νὰ ἐπεξέλθωσιν ἐν τῇ πεδιάδι εἰς μάχην κρίσιμον. Καὶ διὰ τοῦτο ἐξῆλθον εἰς λεηλασίαν καὶ διαρπαγὴν τῆς Τρωάδος. Ἐν ταύτῃ ὑπερέβη πάντας ὁ Ἀχιλλεὺς. Οὗτος ἐπήρχετο νῦν μὲν κατὰ θάλασσαν, νῦν δὲ κατὰ γῆν κατὰ τῶν κωμῶν τῆς Γροίας καὶ τῶν συμμαχιῶν πόλεων. Καὶ δώδεκα μὲν ὑπέταξε κατὰ θάλασσαν, ἔνδεκα δὲ κατὰ γῆν. Καὶ τὰς μὲν οἰκίας διαρπαζῶν ἔκαίε, τοὺς δὲ ἀνδρας ἐφόνευε, τὰς δὲ γυναῖκας καὶ τὰ παῖδια ἀπήγεν εἰς δουλείαν. Τὴν πλουσίαν δὲ ταύτην λείαν φέροντες διενέμοντο οἱ Ἀχαιοὶ ἐν τῷ στρατοπέδῳ, καὶ ἔδιδον γέρας εἰς τοὺς ἀρίστους τῶν ἡρώων τὰς εὐγενεῖς θυγατέρας τῶν ἡγεμόνων. Οὕτως ὁ Νέστωρ ἐκ τῆς Γενέδου τὴν Ἐκαμήραν, ὁ Ἀχιλλεὺς τὴν Ἴπποδάμειαν ἢ Βρισηίδα ἐκ τῆς Λυρνητσοῦ, καὶ ὁ Ἀγαμέμνων τὴν Ἀστυνόμην ἢ Χρυτηίδα.

Ἄλλὰ καὶ οἱ Τρῶες καὶ οἱ υἱοὶ τοῦ Πριάμου ἀπομακρυνόμενοι τοῦ τεύχους δὲν ἦσαν ἐν ἀσφαλείᾳ ἀπὸ

τοῦ Ἀχιλλέως. Οὗτος συνέλαβε τὸν Ἄντιφρον καὶ τὸν Ἴσσον ἐπὶ τῆς Ἰδῆς, υἱοὺς τοῦ Πριάμου, οὓς ὅμως ἀφῆκεν ἀντὶ λύτρων ἐλευθέρους. Ἔτερον δὲ υἱὸν τοῦ Πριάμου τὸν Λυκάονα ἐπώλησεν εἰς τὴν Ἀῆμον. Τὸν δὲ νεκρὸν Τρωίλον, ὃς ἐξῆλθε τῶν τειχῶν ἔριππος, ἀπέκτεινεν ἀνηλεῶς ἐν τῷ βωμῷ τοῦ Ἀπόλλωνος, ἔνθα κατέφυγεν ἰκέτης. Τὸν νεκρὸν αὐτοῦ ὅμως ἔσωσαν οἱ δραμόντες πρὸς σωτηρίαν τρεῖς ἀδελφοὶ του, ὃ δὲ Ἔκτωρ ἐπὶ τῶν ὤμων ἐκόμισε τοῦτο εἰς τὴν πόλιν.

§ 23. Ὁ Παλαμήδης καταδικάζεται εἰς τὸν διὰ κλοβοῦλιας θάνατον ὡς προδότης τῆς Ἑλλάδος.

Κατὰ τὰ πρῶτα ἔτη τοῦ πολέμου συνέβη καὶ ὁ θάνατος τοῦ Παλαμήδους, ὅστις παντοιοτρόπως καὶ διὰ λόγων καὶ δι' ἔργων ὠφέλησε τοὺς Ἕλληνας. Ὅτε παρέσχευάζετο ἡ στρατεία, οὗτος ἔπεισε διὰ τῆς εὐγλωπτίας του τοὺς περισσοτέρους τῶν Ἑλλήνων νὰ συνεχίστρατεύσωσιν. Ἐπειτα ἐν τῇ Αὐλίδι τὸ μὲν διὰ τῶν διασκεδαστικῶν παιγνιδίων, τὰ ὁποῖα ἐφεύρισκε, κάτεπράϋνε τὸν δυσηρεστημένον διὰ τὴν μακρὰν ἀναβολὴν τοῦ ἀπόπλου στρατὸν, τὸ δὲ διὰ τῶν ἰατρικῶν του γνώσεων διετήρει ὑγιεῖς τοὺς στρατιώτας. Οὗτος ἐδίδαξε τὴν χρῆσιν τῶν φάρων καὶ τοῦ φρουροῦ. Ὁμοιάζε πρὸς τὴν ἐλευθεριότητα τῆς ψυχῆς τὸν Ἀχιλλέα, μεθ' οὗ εἶχε στενὴν φιλίαν. Ὁ εὐγενὴς οὗτος ἀνὴρ προθύμως συνεμερίσθη τὴν τύχην τῶν λοιπῶν Ἑλλήνων χάριν τοῦ κοινοῦ συμφέροντος.

Ἐπειδὴ δὲ ὡς σοφὸς ἄνθρωπος προέβλεπεν ὡς ἐκ τῆς φύσεως τῶν πραγμάτων ὅτι ὁ μὲν πόλεμος θά

παραταθῆ, οἱ δὲ Ἕλληνας ἐν τῷ μεταξύ θά πάθωσι
 πολλά, συνεβούλευσε τοὺς Ἕλληνας νὰ διαλλαχθῶσι
 πρὸς τοὺς Τρῶας. Ἀλλὰ τοῦτο παρώργισε τὸ φιλο-
 πόλεμον καὶ ἀποφασιστικὸν κόμμα, μάλιστα δὲ τὸν
 Ὀδυσσεά, ὅστις ἐκστρατεύσας ἀπαξ ἐπεθύμει νὰ ἴδῃ
 καὶ τὸν σκοπὸν τοῦ κατορθωθέντα. Ὁ Ὀδυσσεὺς ἐ-
 μίσει τὸν Παλαμῆδην πρῶτον μὲν διότι ἤλεγε αὐ-
 τοῦ τὴν προσποιητὴν μανίαν, ἔπειτα δὲ διότι ὁ Πα-
 λαμῆδης εἰς πᾶσαν περίστασιν διεκρίνετο ὡς πρὸς τὴν
 σοφίαν καὶ ἐπεσκότει τὴν δόξαν τοῦ Ὀδυσσεως. Ὑπό-
 τοιούτου ἀγρίου μίσους κατεχόμενος ὁ Ὀδυσσεὺς ἔ-
 κρινε κακῶς τὰς ἀγαθὰς καὶ φιλόφρονας τοῦ Παλα-
 μῆδους σκέψεις καὶ δι' ἐπονειδίστου σκευωρίας κατῴρ-
 θωσε νὰ καταδικασθῆ ὡς προδότης τῆς πατρίδος εἰς
 τὸν διὰ λιθοβολίας θάνατον. Μάτην διεμαρτύρητο ὁ
 ἀναίτιος ἦρωας διὰ τὴν συκοφαντίαν. Ὁ εὐγλωττος
 Ὀδυσσεὺς ἤξευρε νὰ ἀποδείξῃ τόσον ἐναργῆ τὴν
 πρᾶξιν, ὥστε οὔτε ἡ ἀπολογία οὔτε ἡ ἀνάμνησις
 τῶν μεγάλων αὐτοῦ ἐκδουλεύσεων ἠδυνήθησαν νὰ
 τὸν ὠφελήσωσιν. Ἀπαχθεῖς δὲ δεσμώτης εἰς τὸν τό-
 πον τῆς καταδίκης «ὦ Δαναοί, εἶπε, φονεύετε ἀδίκως
 μελωδικὴν ἀηδόνα.» Καὶ ταῦτα εἰπὼν ὑπέμεινεν ἀ-
 γογγύστως καὶ γενναίως τὸν μαρτυρικὸν θάνατον.
 Ἀποθνήσκων δὲ εἶπεν: «ὦ ἀλήθεια, σὲ θρηγῶ, ἀπέ-
 θανες πρὸ ἐμοῦ.» Καὶ οὕτως ἀπέθανεν ἀδίκως ὁ εὐγε-
 νέστατος καὶ κάλλιστος τῶν Ἑλλήνων. Ὁ Ἀγαμέ-
 μνων διέταξε νὰ μὴ ταφῆ τὸ σῶμα τοῦ προδότου,
 ἀλλὰ νὰ ριφθῆ βορᾶ τῶν κυνῶν καὶ τῶν ὀρνέων.
 Ἀλλ' εὐθὺς ὁ χρηστὸς Αἴας, ὅστις δὲν παρεδέχετο τὸ
 προσαφθὲν εἰς τὸν Παλαμῆδην ἔγκλημα ἔθαψεν αὐτὸν
 εὐκλεῶς.

§ 24. Ὁ Ἀγαμέμνων λέγει λόγους σκληροῦς
πρὸς τὸν γέροντα Χρῦσην ἱερέα
τοῦ Ἀπόλλωνος.

Εἶχον ἤδη παρέλθει οἱ ἐννέα χαλεποὶ ἐνιαυτοὶ τοῦ πολέμου καὶ ὑπερᾶνη ὁ δέκατος, καθ' ὃν ἐμελλον οἱ Ἕλληνες νὰ κυριεύσωσι τὸ Ἴλιον, ὅπως αὐτοῖς εἶχε χρησιμοδοτήσῃ ὁ Κάλχας. Καὶ ὅμως τῶρα δὲν ἐφαίνετο τοῦτο εὐκατόρθωτον. Ἐκτὸς τῶν δεινῶν τοῦ πολέμου, ὅστις ἀπεμάκρυνε τοὺς Ἕλληνας τῶν φιλιτάτων καὶ τῆς πατρίδος καὶ τῆς συζύγου καὶ τῶν τέκνων καὶ πολλοὺς ἀνδρείους μαχητὰς προέπεμψεν εἰς τὸν Ἄδην, ἐπέσκηψε κατὰ τοῦτο τὸ ἔτος καὶ ἕτερον μέγα κακόν.

Ὅτε ὁ Ἀχιλλεὺς ἐκυρίευσε τὴν Θήβην, ἐλήφθη αἰχμάλωτος ἡ Χρυσῆς, ἡ ὠραία θυγάτηρ τοῦ ἱερέως Χρῦσου. Ἐδόθη δὲ αὕτη γέρας εἰς τὸν Ἀγαμέμνονα. Ὁ δὲ γηραιὸς πατὴρ τῆς αἰχμαλωτίδος ἔχων εἰς τὰς χεῖρας χρυσοῦν σκῆπτρον καὶ ἐπ' αὐτοῦ τὸ σκῆπτρον καὶ τὸ στέμμα τοῦ ἐκηβόλου Ἀπόλλωνος ἐπορεύθη ἤδη εἰς τὸ στρατόπεδον τῶν Ἑλλήνων διὰ νὰ λυτρώσῃ ἀντὶ ἀπείρων λύτρων τὴν θυγατέρα του καὶ ἰκέτευε πάντας τοὺς Ἀχαιοὺς, μάλιστα δὲ τοὺς δύο Ἀτρεΐδας, τοὺς ἄρχοντας τῶν λαῶν. «ὦ Ἀτρεΐδαι,» εἶπε, «καὶ ἄλλοι εὐκνήμιδες Ἀχαιοὶ εἴθε οἱ θεοὶ νὰ δώσωσι νὰ πορθήσῃτε τὴν πόλιν τοῦ Πριάμου καὶ νὰ ἐπανέλθητε καλῶς εἰς τὴν πατρίδα σας. Λυτρώσατέ μοι τὴν φίλην θυγατέρα καὶ δέχθητε τὰ λύτρα σεβόμενοι τὸν Ἀπόλλωνα, οὗ ἐγὼ εἶμαι ἱερεὺς.» Τότε δὲ ὅλοι οἱ Ἀχαιοὶ συνήνεσαν νὰ σεβασθῶσι τὸν ἱερέα καὶ νὰ δεχθῶσι τὰ πολύτιμα δῶρα.

Ἄλλ' εἰς τὸν Ἀγαμέμνονα δὲν ἤρесе τοῦτο, ἀλλ' ἀπέπεμψε κακῶς τὸν γέροντα μὲ λόγους σκληροῦς : «Μὴ σὲ ἀπαντήσω, γέρον,» εἶπε «πλησίον τῶν κοίλων νεῶν ἢ τῶρα βραδύνοντα ἢ ὕστερον ἐλθόντα πάλιν, διότι δὲν θὰ σὲ βοηθήσῃ ποῦδ' οὔτε τὸ σκῆπτρον οὔτε τὸ στέμμα τοῦ θεοῦ. Ταύτην ἐγὼ δὲν θὰ λυτρώσω. Αὕτη θὰ εἶνε αἰχμάλωτός μου ἐν Ἀργεὶ καθ' ὅλον τὸν βίον της. Ἀλλὰ πήγαινε, μὴ μὲ ἐρέθιζε, ἂν θέλῃς νὰ φύγῃς ἀβλαβής.»

§ 25. Λοιμός ἐν τῷ στρατοπέδῳ τῶν Ἑλλήνων.

Ὁ γέρον ἐφοβήθη καὶ ἀπεμακρύνθη. Σιωπηλὸς δὲ ἐπορεύθη εἰς τὴν παραλίαν τῆς πολυφλοίσβου θαλάσσης. Ἐκεῖ δὲ μακρὰν ἐλθὼν προσευχήθη εἰς τὸν Ἀπόλλωνα ταῦτα : «Ἐπάκουσόν μου, ἀργυρότοξε. Ἄν ποτέ σοι κατεσκεύασα ναὸν χαρίεντα ἢ σοὶ ἔκαστα

παχέα μηρία ταύρων καὶ αἰγῶν, ἐκτέλεσόν μοι ταύτην τὴν ἐπιθυμίαν νὰ ἀποτίσωσιν οἱ Δαναοὶ τὰ δάκρυά μου διὰ τῶν βελῶν σου.»

Οὕτως ηὔχθη. Τοῦτο ἤκουσεν ὁ Φοῖβος Ἀπόλλων, καὶ ὠργισμένος κατάκαρδα βαδίζει ἐκ τῶν κορυφῶν τοῦ Ὀλύμπου ἔχων ἐπὶ τῶν ὤμων τὸ τόξον καὶ τὴν φαρέτραν, ὅμοιος μὲ νύκτα, τὰ δὲ βέλη ἐν τῇ φαρέτρᾳ καθὼς ἐκίνησε θυμωμένος ἔκλαγξαν. Ἐπειτα ἐκάθισε μακρὰν τῶν πλοίων καὶ ἀφῆκε βέλος. Δεινῶς δὲ ἤχησε τὸ ἀργυροῦν τόξον. Καὶ πρῶτον μὲν ἐφόνευσε τοὺς ἡμιόνους καὶ τοὺς ταχεῖς κύναις, ἔπειτα δὲ κατεύθυνε τὰ βέλη του καὶ κατ' αὐτῶν τῶν Ἀχαιῶν. Ἀδιαλείπτως δὲ ἐκαίοντο πυραὶ νεκρῶν. Καὶ ἐπὶ ἑννέα μὲν ἡμέρας ἐφέροντο τὰ βέλη τοῦ θεοῦ εἰς τὸ στρατόπεδον. Τῇ δὲ δεκάτῃ συνεχάλισεν ὁ Ἀχιλλεὺς τὸν λαὸν εἰς ἐκκλησίαν.

§ 26. Ὁ Κάλχας ἀποκαλύπτει τὴν αἰτίαν τοῦ λοιμοῦ.

Ἀφ' οὗ δὲ συνηθροίσθη ὁ λαὸς, ἀνέστη ὁ Ἀχιλλεὺς καὶ εἶπε: «Ἀτρεΐδη, νομίζω ὅτι θὰ ἀπέλωμεν ἀπρακτοὶ ὀπίσω, ἂν σωθῶμεν ὅμως καὶ ἐκ τοῦ θανάτου, ἐπειδὴ καὶ ὁ πόλεμος καὶ ὁ λοιμὸς λυμαίνονται ὁμοῦ τοὺς Ἀχαιοὺς. Ἄλλ' ἄς ἐρωτήσωμεν μάντιν τινὰ ἢ ἱερέα ἢ καὶ ὄνειροπόλον, διότι καὶ τὸ ὄναρ εἶνε ἐκ τοῦ Διὸς, ἵνα μάθωμεν διὰ τί ὁ Φοῖβος Ἀπόλλων εἶνε ὠργισμένος, ἄρα γε δι' εὐχὴν ἢ δι' ἐκατόμβην, καὶ ἂν εἶνε δυνατὸν νὰ καταπραῦνθῇ διὰ κνίσσης ἀρνίων καὶ αἰγῶν τελείων.»

Ταῦτα εἰπὼν ὁ Ἀχιλλεὺς ἐκάθισεν. Ἐπειτα ἀνέ-

στη ὁ Κάλχας ὁ Θεστορίδης, ὁ ἄριστος μάντις, ὅστις ἐγίνωσκε καὶ τὰ παρελθόντα καὶ τὰ παρόντα καὶ τὰ μέλλοντα, καὶ εἶπε ταῦτα:

«Ὡ Ἀχιλλεῦ, μὲ κελεύεις νὰ ἐξηγήσω τὴν ὀργὴν τοῦ Ἀπόλλωνος. Τοῦτο μὲν θὰ πράξω, ἀλλ' ὁμοσὸν μοι ὅτι θὰ μοὶ παράσχεις βοήθειαν καὶ διὰ λόγου καὶ δι' ἔργου, ἂν δυσαρεστήσω διὰ τῆς μαντείας ἐκεῖνον ὅστις ἔχει δύναμιν ἐπὶ τῶν Ἀργείων καὶ εἰς ὃν πείθονται οὗτοι.»

«Μηδὲν φοβοῦ,» εἶπεν ὁ Ἀχιλλεὺς, «εἰπέ μετὰ θάρρους τὴν μαντείαν οἷαν ἤξεύρεις. Ὅχι μὰ τὸν Ἀπόλλωνα, πρὸς ὃν σὺ εὐχόμενος ἀναφαίνεις τὰς μαντείας, εἰς οὐδένα θὰ ἐπιτρέψω ἐν ὄσῳ ἐγὼ ζῶ νὰ ἐπιβάλῃ χεῖρας κατὰ σοῦ ἐξ ὅλων τῶν Ἑλλήνων, οὐδὲ εἰς αὐτὸν τὸν Ἀγαμέμνονα, ὅστις τώρα καυχᾶται ὅτι εἶνε ὁ ἄριστος τῶν Ἀχαιῶν.»

Τότε ὁ μάντις ἔλαβε θάρρος καὶ εἶπεν «οὔτε ἔνεκα εὐχῆς οὔτε ἔνεκα ἐκατόμβης ὀργίζεται ὁ θεὸς, ἀλλ' ἔνεκα τοῦ ἱερέως, ὃν ἠτίμασεν ὁ Ἀγαμέμνων καὶ δὲν ἀπέλυσε τὴν θυγατέρα καὶ δὲν ἐδέχθη τὰ λύτρα. Διὰ τοῦτο ἔδωκεν εἰς ἡμᾶς λύπας καὶ ἀκόμη θὰ δώσῃ καὶ δὲν θὰ ἀπομακρύνῃ τὸν ὄλεθρον πρὶν ἢ ἀποδώσωμεν εἰς τὸν πατέρα τὴν ἐλικώπιδα κόρην ἄνευ τιμῆματος ἄνευ λύτρων καὶ πρὶν ἢ ποιήσωμεν αὐτῷ θυσίαν ἐν Χρύσῃ. Τότε ἴσως ἐξευμενίσωμεν αὐτόν.»

§ 27. Ὁ Ἀγαμέμνων ὑβρίζει τὸν Κάλχαντα καὶ ἄξιόν νὰ δοθῇ αὐτῷ γέρας ἄλλου.

Ἐπειτα ἀνέστη ὁ Ἀγαμέμνων. Μεγάλῃ δὲ ὀργῇ ἐπεσχότει τὴν ψυχὴν του, τὰ δὲ ὄμματά του ὠμοία-

ζον μὲ ἀναφλεγόμενον πῦρ. Τὸν Κάλχαντα δὲ πρῶτον μὲ ἄγριον βλέμμα ἰδὼν εἶπε :

« Μάντι κακῶν, οὐδέποτε μέχρι τοῦδε εἶπές μοι καλόν τι. Πάντοτε ἀρέσκεσαι νὰ μαντεύῃς κακά, ἀγαθόν τι οὔτε εἶπες οὔτε ἔπραξας. Καὶ τώρα πάλιν λέγεις εἰς τοὺς Δαναοὺς ὅτι ὁ Ἀπόλλων διὰ τοῦτο ἐπέβαλε τὴν νόσον, διότι ἐγὼ δὲν ἀπέδωκα τὴν θυγατέρα του. Τῇ ἀληθείᾳ ἐπεθύμουν τοιαύτην κόρην ἣτις καὶ σῶμα καὶ κάλλος ἔχει ἐξαιρετόν καὶ διαπρέπει κατὰ τε τὸν νοῦν καὶ τὰ ἔργα, νὰ ἔχω ἐν τῷ οἴκῳ μου. Ἀλλὰ χάριν τῆς σωτηρίας τοῦ λαοῦ εἶμαι πρόθυμος νὰ ἀποδώσω αὐτήν. Ἀλλ' ἀντὶ ταύτης ἐτοιμάσατέ μοι εὐθύς ἄλλο γέρας. Δὲν ἀρμόζει ἐγὼ μόνος τῶν Ἀργείων νὰ εἶμαι ἀγέραστος. Βλέπετε δὲ πάντες ὅτι τὸ γέρας μου ἀρχεται ἀλλαχοῦ. »

« Μὴ ἔσο ἀπληστος ἐνδοξότατε Ἀτρεΐδῃ », ἀπεκρίνατο ὁ Ἀχιλλεὺς, πῶς εἶνε δυνατόν νὰ σοὶ δώσωμεν τώρα ἄλλο γέρας, ἀφ' οὗ πάντα διενεμήθησαν ὅσα ἐκ τῶν πόλεων ἐλάβομεν οὐδὲ ἤξεύρωμεν νὰ κεῖται τοῦ ἄλλῃ λεία. Δὲν εἶνε δὲ πρέπον τὰ διανεμηθέντα νὰ ζητήσωμεν πάλιν παρὰ τοῦ λαοῦ. Καὶ διὰ τοῦτο ἄφες μὲν ταύτην, ἀν δὲ ὁ Ζεὺς δώσῃ νὰ κυριεύσωμεν τὴν εὐτειχον Τροίαν, θὰ σοὶ ἀποτίσωμεν τότε τοῦτο τριπλάσιον καὶ τετραπλάσιον. »

Πρὸς τοῦτον δὲ ἀπεκρίνατο ὁ Ἀτρεΐδης. « Μὴ θέλε νὰ μὲ ἀπατήσῃς, ἀνδρεῖε Ἀχιλλεῦ. Μὲ κελεύεις νὰ ἀποδώσω τὸ γέρας μου, σὺ δὲ ἐπιθυμεῖς νὰ ἔχῃς τὸ σόν. Οὐχί, ἀν οἱ Ἀχαιοὶ δὲν μοὶ δώσωσιν ἄλλο γέρας ἀντάξιον, τότε ἐγὼ αὐτὸς θὰ ἔλθω καὶ θὰ λάβω ἢ τὸ σόν ἢ τοῦ Αἴαντος ἢ τοῦ Ὀδυσσέως. Καὶ ἄς ὀργισθῇ ὅστις θέλει. Ἀλλὰ περὶ τούτου σκεπτόμεθα

κατόπιν. Τώρα δὲ ἄς ἐτοιμάσωμεν πλοῖον καὶ ἄς θέσωμεν εἰς αὐτὸ τὴν ὤραιάν Χρυσήϊδα καὶ τὴν ἑκατόμβην. Ἀρχηγὸς δὲ ἔστω εἰς τῶν ἡγεμόνων ἢ ὁ Αἴας ἢ ὁ Ἴδουμενεὺς ἢ ὁ Ὀδυσσεὺς ἢ καὶ σὺ, Πηλεΐδῃ, φροβερώτατε πάντων τῶν ἀνδρῶν.»

§ 28. Ἔρις Ἀγαμέμνονος καὶ Ἀχιλλέως.

Πρὸς τοῦτον δὲ βλοσυρῶς βλέψας ἀπεκρίνατο ὁ Πηλεΐδης· «ὦ ἀναιδέστατε, ἰδιοτελέστατε. Πῶς νὰ πείθεται τις προθύμως εἰς τοὺς λόγους σου ἢ νὰ ὑπάγῃ εἰς ἐνέδραν ἢ νὰ πῶλεμῃ τοὺς ἐχθρούς; Μετέσχον τῆς μάχης κατὰ τῶν Τρώων οὐχὶ ἀδίκηθεις ὑπ' αὐτῶν, ἀλλὰ χαριζόμενος σοι, ὦ κυνώπα, καὶ τῷ Μενελάῳ. Ἀλλὰ περὶ τούτου μὲν οὐδὲν φροντίζεις, ἀπειλεῖς δὲ μόνος νὰ μοὶ ἀφαιρέσῃς τὸ γέρας, δι' ὃ ἐγὼ πολὺ ἐμόχθησα, μοὶ τὸ ἔδωκάν δὲ οἱ Ἀχαιοὶ. Καὶ τοι ἐγὼ οὐδὲ ποτε λαμβάνω ἴσον γέρας μὲ σέ, ὅποτε οἱ Ἀχαιοὶ ἐκπορθήσωσι πόλιν τινά. Τὸ πλεῖστον τοῦ χαλεποῦ πολέμου κατορθοῦσιν αἱ ἐμαὶ χεῖρες. Ἀλλ' ἔσταν ἔλθῃ ἡ διανομή, σὺ μὲν λαμβάνεις γέρας πολὺ μείζον, ἐγὼ δὲ μὲ ὀλίγον εὐχарιστημένος ἐρχομαι κατάκοπος ἀπὸ τῆς μάχης εἰς τὰ πλοῖα. Τώρα ὅμως θὰ ἐπανέλθω εἰς τὴν πατρίδα τὴν Φθίαν. Δὲν ἔχω διάθεσιν νὰ μένω ἐδῶ διὰ νὰ συσσωρεύῃς σὺ κτήματα καὶ πλοῦτον».

Πρὸς τοῦτον ἀπεκρίνατο ὁ βασιλεὺς Ἀγαμέμνων· «Φῦγε εὐθὺς ἐάν θέλῃς, οὐδὲ παρακαλῶ νὰ μένης ἐνταῦθα χάριν ἐμοῦ. Παρ' ἐμοὶ εἶνε καὶ ἄλλοι οἵτινες δύνανται νὰ μὲ τιμήσωσι, μάλιστα δὲ ὁ πολύβουλος Ζεὺς. Σὺ μοὶ εἶσαι ὁ ἐχθιστος πάντων τῶν

βασιλέων, διότι πάντοτε ἀγαπᾶς τὰς ἔριδας καὶ τοὺς πολέμους καὶ τὰς μάχας. Ἐάν εἶσαι πολὺ ἀνδρείος, θεὸς σοὶ τὸ ἔδωκεν. Ἄπελθε εἰς τὴν πατρίδα σου μετὰ τὰ πλοῖά σου καὶ τοὺς ἑταίρους σου καὶ ἄρχε τῶν Μυρμιδόνων. Περὶ σοῦ ἐγὼ οὐδαμῶς ἐξετάζω οὐδὲ φροντίζω ἂν εἶσαι ὠργισμένος. Μάθε δὲ πρὸς τούτοις

καὶ τοῦτο, ὅτι τὴν μὲν Χρυσήϊδα θὰ ἀποστείλω εἰς τὸν πατέρα της, θὰ ἔλθω δὲ μόνος εἰς τὴν σκηπὴν σου καὶ θὰ σοὶ ἀφαιρέσω τὴν ὠραίαν Βρισηΐδα, διὰ νὰ ἰδῆς καλῶς πότον ἐγὼ εἶμαι σοῦ ἀνώτερος καὶ νὰ τρέμῃ καὶ πᾶς ἄλλος τοῦ λοιποῦ νὰ θέλῃ νὰ ἐξισούται μὲ ἐμὲ κατὰ πρόσωπον.»

§ 29. Ὁ Ἀχιλλεὺς πείθεται εἰς τὴν Ἀθηναῖαν νὰ μὴ φονεύσῃ τὸν Ἀγαμέμνονα.

Οὕτως εἶπε. Μεγάλῃ δὲ ὀργῇ κατέλαβε τὸν Πη-

λείδην και ἡ ψυχὴ του ἐν τῷ λασίῳ στήθει του διελογίσθη ἢ νὰ ἀνασπᾶσῃ τὸ ὄξυ ξίφος και νὰ σφάζῃ τὸν Ἀγαμέμνονα ἢ νὰ καταπραύνη τὸν βρασμὸν τῆς καρδίας του. Καθ' ὃν δὲ χρόνον ἦτο ἀκόμη ἀμφίβολος, εἶλκε δὲ κατὰ μικρὸν ἐκ τῆς θήκης τὸ μέγα ξίφος, ἦλθεν ἡ Ἀθηναῖα ἐκ τοῦ οὐρανοῦ. Ἔστειλε δὲ ταύτην ἡ Ἥρα, ἣτις ἠγάπα ἀμφοτέρους ἐξ ἴσου. Ἐστάθη δὲ ὀπισθεν ἀθέατος εἰς τοὺς ἄλλους και ἔλαβεν ἐκ τῆς ξανθῆς κόμης τὸν Ἀχιλλεῖα. Ὁ Ἀχιλλεὺς ἐξεπλάγη και ἐτράπη ὀπίσω, ἔπειτα δὲ ἀνεγνώρισε τὴν θεάν, (δοιῶς δὲ ἤστραπτον οἱ ὀφθαλμοί της) και εἶπε «Διὰ τί ἦλθες, ὦ θεά; ἐπιθυμοῦμεν ἴσως νὰ ἴδῃς τὴν ἀλαζονίαν τοῦ Ἀτρείδου; Τῆ ἀληθείᾳ ἡ ἔπαρσις αὐτῆ θὰ τῷ ἀπολέσῃ τὴν ζωήν.» Ἡ δὲ Ἀθηναῖα ἀπεκρίνατο· «Ἦλθον ἐξ οὐρανοῦ ἵνα παύσω τὴν ὀργήν σου, ἂν θὰ μὲ ἀκούσης. Ἄλλ' ἔλα παῦσον τῆς ἔριδος, και μὴ ἔλκε τὸ ξίφος. Διὰ λόγων δνειδίσον αὐτὸν, ὅσον εἶνε πρέπον. Τοῦτο δὲ σοὶ λέγω ὅπερ θὰ ἐκτελεσθῆ ἀφεύκτως. Ἐνεκα τῆς ὕβρεως ταύτης θὰ σοὶ προσφερθῶσί ποτε τριπλάσια λαμπρὰ δῶρα.»

Πρὸς ταῦτα ἀπεκρίνατο ὁ Ἀχιλλεὺς· «Πρέπει νὰ ὑπακούσω εἰς τοὺς λόγους σου, θεά, ἂν και εἶμαι πολὺ ὀργισμένος. Διότι ὅστις ὑπακούει εἰς τοὺς θεοὺς ἔχει τὴν προστασίαν τούτων.»

Και τὸ μὲν ξίφος, ὅπερ ἐκράτει ἐκ τῆς ἀργυρᾶς λαβῆς, ὤθησε πάλιν εἰς τὴν θήκην. Ἄλλ' ἦτο ἀκόμη ὀργισμένος και εἶπε τοὺς ἐξῆς δνειδιστικούς λόγους πρὸς τὸν Ἀγαμέμνονα·

«Μέθυσε, ἀναιδέστατε, δειλότατε, οὐδέποτε ἔσχετε τὴν τόλμην ἢ νὰ ὀπλισθῆς μετὰ τοῦ λαοῦ εἰς μάχην ἢ νὰ ὑπάγῃς εἰς ἐνέδραν μετὰ τῶν ἀρίστων Ἀχαιῶν.

Τοῦτο σοὶ φαίνεται ὁ θάνατός σου. Τῶ ὄντι εἶνε πολὺ καλλίτερον νὰ κάθῃσαι ἐν τῷ στρατοπέδῳ τῶν Ἀχαιῶν καὶ νὰ ἀφαιρῆς τὰ δῶρα παρ' ἐκείνου, ὅστις τολμᾷ νὰ σοὶ ἀντεῖπῃ. Δημοβόρε βασιλεῦ, ὅστις ἄρχεις οὐτιδανῶν ἀνθρώπων, διότι ἄλλως θὰ παρηγόμεις τῶρα διὰ τελευταίαν φορὰν. Ἐν τούτοις σοὶ λέγω τοῦτο καὶ σοὶ τὸ διαβεβαιῶ διὰ μεγάλου ὄρκου. Ναὶ μὰ τοῦτο τὸ σκῆπτρον, τὸ ὁποῖον οὐδέποτε πλεον θὰ βλαστήσῃ φύλλα καὶ κλάδους καὶ τὸ ὁποῖον ἔχουσιν οἱ βασιλεῖς, οἱ υἱοὶ τῶν Ἑλλήνων, θὰ ποθήσωσί ποτε ἀναμφιβόλως οἱ Ἀχαιοὶ τὸν Ἀχιλλέα, ὅτε οὗτοι ἀθρόοι θὰ πίπτωσιν ὑπὸ τὴν χεῖρα τοῦ φοινικοῦ Ἐκτορος, καὶ ὅτε σὺ δὲν θὰ δύνασαι νὰ τοὺς βοηθήσῃς. Τότε θὰ σοὶ καταβρῶσῃ τὴν ψυχὴν ὀργὴ καὶ λύπη ὅτι δὲν ἐτίμησας τὸν ἀριστὸν τῶν Ἀχαιῶν.»

§ 30. Συμβουλὰὶ Νέστωρος.

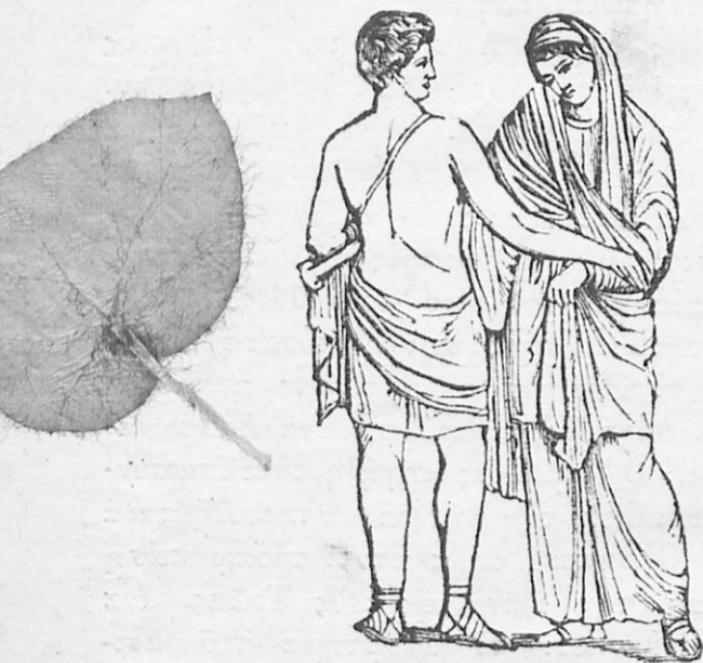
Καὶ ταῦτα εἰπὼν ἔβαλε κατὰ γῆς τὸ χρυσήλατον σκῆπτρον καὶ ἐκάθισεν. Ἄλλ' οἱ λόγοι τοῦ Ἀχιλλέως παρώργισαν τὸν Ἀγαμέμνονα. Τότε ὁ Νέστωρ, γέρον σεβαστὸς, παρενέβη καὶ ἐζήτησε διὰ λόγων φρονίμων νὰ καταπραύνη τὴν ὀργὴν τῶν καὶ νὰ τοὺς διαλλάξῃ ὅπως μὴ ἐκ τῆς διχονοίας τῶν πρώτων τοῦ στρατοῦ προκύψῃ βλάβη εἰς πάντας. Συμβουλεύει τὸν μὲν Ἀγαμέμνονα νὰ παύσῃ ζητῶν τὴν Βρισηίδα, τὸν δὲ Ἀχιλλέα νὰ ἀπέχῃ πάσης φιλονεικίας πρὸς τὸν βασιλέα καὶ νὰ μεταχειρισθῇ τὴν ἀνδρείαν του, ἣν οἱ θεοὶ ἔδωρσαν εἰς αὐτὸν, πρὸς ὄφελος τῶν συμπατριωτῶν του. Ἄλλ' οἱ λόγοι οὗτοι κατ' οὐδὲν ἴσχυσαν. «Ἐχεις δίκαιον, γέρον, εἶπεν ὁ Ἀγαμέμνων.

Ἄλλ' ὁ ἀνὴρ οὗτος θέλει νὰ πρωτεύῃ πάντων τῶν ἄλλων, πάντας νὰ προστάττῃ καὶ πάντων νὰ ἄρχῃ, ὅπερ δὲν δύνανται πάντες νὰ ὑπομείνωσιν. Ἄν οἱ αἰῶνιοι θεοὶ ἐποίησαν αὐτὸν ἀνδρεῖον μαχητὴν, δὲν ἔδωκαν ὅμως αὐτῷ καὶ τὸ δικαίωμα νὰ ὑβρίζῃ καὶ λοιδωρῇ». Πρὸς τοῦτον δὲ ἀπεκρίνατο ὁ Ἀχιλλεύς· «Θὰ ἐκαλούμην τῇ ἀληθείᾳ δειλὸς καὶ οὐτιδανὸς, ἂν ὑπήκουον εἰς πᾶν ὅτι σὺ λέγεις. Νὰ προστάττης δύνασαι ἄλλους οὐχὶ ὅμως καὶ ἐμέ. Μόνον τοῦτο σοὶ λέγω καὶ σκέφθητι καλῶς. Ἐνεκα τῆς κόρης δὲν θὰ πολεμήσω οὔτε κατὰ σοῦ οὔτε κατ' ἄλλου τινός. Σεῖς μοὶ ἔδωκατε ταύτην, σεῖς πάλιν τὴν ἀφαιρεῖτε. Ἐκ τῶν ἄλλων ὅμως πραγμάτων μου δὲν σοὶ ἐπιτρέπω οὐδὲ ἔν νὰ λάβῃς παρὰ τὴν θέλησίν μου. Καὶ ἂν θέλῃς, δοκίμασον, ἵνα ἴδωσι καὶ οὔτοι πῶς τὸ μέλαν αἷμά σου θὰ ρεύσῃ περὶ τὸ δόρυ μου.»

§ 31. Ὁ Ἀγαμέμνων ἀφαιρεῖ τὴν Βρισηΐδα.

Οὕτως ἀφ' οὗ ἤρισαν ἐκατέρωθεν ἐσηκώθησαν καὶ διέλυσαν τὸν σύλλογον. Καὶ ὁ μὲν Πηλεΐδης μετὰ τοῦ Πατρόκλου καὶ τῶν φίλων του ἐπορεύθη εἰς τὰς σκηνάς. Ὁ δὲ Ἀτρεΐδης καθείλκυσε ταχὺ πλοῖον εἰς τὴν θάλασσαν καὶ ἐξοπλίσας αὐτὸ ᾠδήγησεν ὁ ἴδιος τὴν Χρυσήϊδα ἐκεῖ, ἔβηκε τὴν ἐκατόμβην καὶ ἀπέστειλε πάντα εἰς Χρύσαν. Ἀρχηγὸς δὲ τοῦ πλοίου ἦτο ὁ Ὀδυσσεύς. Μετὰ δὲ τοῦτο προσέταξεν ὁ Ἀτρεΐδης τοὺς λαοὺς νὰ νηρθῶσι καὶ τελέτωσι τῷ Ἀπόλλωνι θυσίαν. Τούτων δὲ γενομένων πέμπει τοὺς δύο κήρυκας τὸν Ταλθύβιον καὶ Εὐρυβάτην εἰς τὴν σκηνὴν τοῦ Ἀχιλλέως, ἵνα κομίσωσιν ἐκεῖθεν τὴν Βρισηΐδα.

Οἱ κήρυκες ἄκοντες ἐπορεύθησαν εἰς τὰς σκηνάς τῶν Μυρμιδόνων. Εὖρον δὲ τὸν Ἀχιλλῆα καθήμενον πλησίον τῆς σκηνῆς καὶ τοῦ πλοίου. Καὶ ὡς εἶδον ἐταράχθησαν καὶ ὑπὸ αἰδοῦς ἴσταντο οὐδὲν λέγοντες. Ὁ Ἀχιλλεὺς ὅμως ἐνόησε διὰ τί ἤλθον. Καὶ μολονότε οὐδεμίαν χαρὰν ἐποίηε αὐτῷ ἢ ὄψις των, προσεφώνησεν ὅμως αὐτοὺς φιλικῶς ὡς ἐξῆς :

**Ὁ Πάτροκλος ὀδηγεῖ τὴν Βρισηΐδα
εἰς τοὺς κήρυκας.**

«Χαίρετε κήρυκες, ἄγγελοι τοῦ Διὸς καὶ τῶν ἀνθρώπων. Ἐλθετε πλησιέστερον. Σεῖς δὲν μοὶ πταίετε οὐδόλως ἀλλ' ὁ Ἀγαμέμνων, ὅστις ἔστειλεν ὑμᾶς

διά τὴν Βρισηίδα. Ἄλλ' ἔλα Πάτροκλε ἐξάγαγε αὐτὴν ἐκ τῆς σκηνῆς καὶ δός. Οὗτοι ἔστωσαν μάρτυρες ἐνώπιον καὶ τῶν μακάρων θεῶν καὶ τῶν θνητῶν ἀνθρώπων καὶ ἐνώπιον σκληροῦ βασιλέως, ἐάν ποτε πάλιν γείνη χρεία νὰ ἀποκρούσω τὸν δεινὸν ὄλεθρον ἀπὸ τῶν ἄλλων. Ἄλλ' ἀναμφιβόλως ὁ ἄνθρωπος οὗτος μαίνεται μανίαν ὄλεθρίαν καὶ δὲν δύναται νὰ εἰκάσῃ ἐκ τοῦ παρελθόντος περὶ τοῦ μέλλοντος, πῶς θὰ δυνηθῶσι νὰ πολεμήσωσιν ἀσφαλῶς οἱ Ἀχαιοί.»

Ὁ Πάτροκλος παρέδωκε τὴν Βρισηίδα εἰς τοὺς κήρυκας, οἵτινες ἔφερον αὐτὴν εἰς τὸ στρατόπεδον. Ἡκολούθει δὲ τούτους ἄκουσα. Ὁ δὲ Ἀχιλλεὺς δακρύσας ἐκάθισεν εἰς τὴν ἀκτὴν τῆς θαλάσσης μακρὰν τῶν φίλων του καὶ βλέπων εἰς τὸν ἀπέραντον πόντον ἐδεήθη μὲ ἀνατεταμένας χεῖρας πρὸς τὴν μητέρα του. Ἡ Θέτις ἀκούσασα τοῦ υἱοῦ θρηνοῦντος ἐξῆλθεν εὐθὺς ἐκ τῆς θαλάσσης καὶ θωπεύσασα αὐτὸν εἶπε. «Γέκνον, τί κλαίεις; ποῖον πένθος κατέλαβε τὴν ψυχὴν σου. Λέγε, μὴ τὸ κρύψῃς, ἵνα ἡξέυρωμεν τοῦτο ἀμφοτέρω.» Ὁ Ἀχιλλεὺς διηγήθη τότε ὅσα συνέβησαν καὶ παρεκάλεσε τὴν μητέρα νὰ πορευθῆ παρὰ τῷ Διὶ εἰς τὸν Ὀλυμπον, ὅπως παντὶ τρόπῳ πείσῃ αὐτὸν νὰ δώσῃ τὴν νίκην εἰς τοὺς Τρῶας, ἵνα τότε πάντες αἰσθανθῶσι τὸ ἀμάρτημα τοῦ βασιλέως, καὶ ὁ Ἀτρεΐδης αὐτὸς ἀναγνωρίσῃ τὴν ἀδικίαν πρὸς τὸν κράτιστον τῶν Ἀχαιῶν. «Ἡ Θέτις ὑπέσχετο νὰ ἐκτελέσῃ τὴν ἐπιθυμίαν τοῦ υἱοῦ, ἐπειδὴν τάχιστα ἐπανέλθῃ ὁ Ζεὺς εἰς τὸν Ὀλυμπον. Διότι οὗτος χθὲς μετὰ πάντων τῶν θεῶν εἶχε μεταβῆ εἰς τὸν Ὠκεανὸν πρὸς τοὺς εὐσεβεῖς Αἰθίοπας. Ἐμελλε δὲ νὰ ἐπανέλθῃ τῇ δωδεκάτῃ ἡμέρᾳ, ὅτε,

λέγει θὰ ὑπάγῃ πρὸς αὐτὸν καὶ ἀψαμένη τῶν γονάτων αὐτοῦ ἐλπίζει νὰ τὸν πείσῃ. Προτρέπει δὲ ὁμῶς τὸν Ἀχιλλεῖα ἐν τῷ μεταξὺ νὰ ἀπέχη τῆς μάχης.

Οὕτως λαλήτασα ἡ Θέτις ἀπῆλθε καταλιποῦσα τὸν Ἀχιλλεῖα σφόδρα λυπημένον διὰ τὴν γινομένην πρὸς αὐτὸν αὐθαιρεσίαν. Ὁ δὲ Ἀχιλλεὺς ἐνθυμούμενος καὶ τοὺς λόγους τῆς μητρὸς του ἐκάθητο ἔκτοτε ἐν τῇ σκηνῇ, μὴ φοιτῶν οὔτε εἰς τὸν πόλεμον οὔτε εἰς τὴν δοξάζουσαν τοὺς ἄνδρας συνέλευσιν.

Ἐν τοσοῦτῳ δὲ ἀφίκετο καὶ ὁ Ὀδυσσεὺς εἰς Χρῦσαν ὅπου ἀπέδωκε τὴν κόρην εἰς τὸν ἱερέα καὶ ἐτέλεσε θυσίας τῷ Ἀπόλλωνι. Ὁ δὲ ἱερεὺς ἐδέξατο χαίρων τὴν φίλην κόρην καὶ ἰκέτευσεν συντεταμένως τὸν Ἀπόλλωνα, ὅστις εὐθὺς ὑπήκουσεν.

§ 33. Ἡ Θέτις ἰκετεύει τὸν Δία νὰ νικήσωσιν οἱ Τρῶες.

Τῇ δωδεκάτῃ ἡμέρᾳ ἐπανῆλθον οἱ θεοὶ πάντες ἐκ τῆς Αἰθιοπίας, ἡγουμένου τοῦ Διός. Ἡ δὲ Θέτις δὲν ἐπελάθετο τῶν δεήσεων τοῦ υἱοῦ, ἀλλὰ πρῶτὴ ἀναδύσα ἐκ τῆς θαλάσσης ἀνέβη εἰς τὸν Ὀλυμπον. Εὔρε δὲ τὸν εὐρύσπα Κρονίδην μακρὰν τῶν ἄλλων καθήμενον εἰς τὴν ἀκρότάτην κορυφὴν τοῦ πολυδειράδος Ὀλύμπου. Καθίσασα δὲ ἔμπροσθεν αὐτοῦ ἔλαβε διὰ μὲν τῆς ἀριστερᾶς χειρὸς τῶν γονάτων, διὰ δὲ τῆς δεξιᾶς ἤψατο τοῦ γενείου καὶ οὕτως ἰκέτευσεν τὸν Δία νὰ τιμήσῃ τὸν υἱὸν αὐτῆς, εἰς δὲ τοὺς Τρῶας νὰ δώσῃ νίκην μέχρις οὗ ὁ Ἀγαμέμνων καὶ οἱ Ἀχαιοὶ τιμήσωσιν αὐτὸν προσηκόντως. Πολὺν χρόνον ἐκάθητο σιωπῶν ὁ Ζεὺς. Ἡ δὲ Θέτις ἀπτομένη ἀκόμῃ τῶν

γονάτων ἔλεγε· «Φανερώς ἢ ὑπόσχου ἢ ἀρνήθητι — σύ δὲν ἔχεις νὰ φοβηθῆς οὐδὲν— ἵνα εἰδῶ ἂν ἐγὼ εἶμαι ἢ ἥκιστα τιμωμένη θεά.» Ὁ Ζεὺς μέγα στενάξας εἶπε πρὸς τὴν Θέτιν· «Οἴμοι ἔργα δεινὰ, διότι μὲ ἀναγκάζεις νὰ ἔλθω εἰς ἔχθραν μὲ τὴν Ἥραν, ἣτις θὰ μὲ ἐρεθίσῃ μὲ ὄνειδιστικούς λόγους. Αὕτη καὶ τῶρα ἐρίζει πρὸς ἐμὲ καὶ λέγει ὅτι βοηθῶ τοὺς Τρῶας, Ἄλλὰ σὺ φύγε εὐθύς, ἵνα μὴ σὲ ἴδῃ, ἐγὼ δὲ θὰ φροντίσω νὰ ἐκτελέσω τὴν ἐπιθυμίαν σου. Καὶ ἂν θέλῃς· ἰδοὺ θὰ κατανεύσω διὰ τῆς κεφαλῆς ἵνα πιστεύσῃς· διότι τοῦτο μεταξὺ τῶν ἀθανάτων εἶνε ἡ μεγίστη ἐγγύησις τῶν λόγων μου. Καὶ ὅ,τι ἐγὼ βεβαιώσω διὰ τῆς κατανεύσεως, δὲν ἀνακαλεῖται οὐδ' εἶνε ψευδὲς οὐδὲ μένει ἀτελείωτον.» Οὕτως ἐλάλησεν ὁ Κρονίδης καὶ ἐπένευσε μὲ τὰς μαύρας ὀφρῦς του. Ἡ ἀθάνατος κόμη τοῦ ἀνακτος ἀνετινάχθη ἀπὸ τῆς ἀθανάτου κεφαλῆς, ἐσεισθη δὲ ὁ μέγας Ὀλυμπος.

Οὕτως λοιπὸν σκεφθέντες οἱ δύο θεοὶ ἐχωρίσθησαν. Καὶ ἡ μὲν Θέτις ἐπήδησεν ἐκ τοῦ λάμποντος Ὀλύμπου εἰς τὴν βαθεῖαν θάλασσαν, ὁ δὲ Ζεὺς ἐπορεύθη εἰς τὸ δῶμά του. Οἱ θεοὶ πάντες ἀνέστησαν ἐκ τῶν ἑδρῶν ἐξερχόμενοι εἰς ὑπάντησιν τοῦ πατρὸς των, ὅστις ἐλθὼν ἐκάθισεν ἐπὶ τοῦ θρόνου. Ἄλλ' ἡ Ἥρα εἶδεν ὅτι συνεσκέφθη μετὰ τῆς Θέτιδος καὶ εὐθύς ἤρχισε νὰ τὸν μέμφεται ὅτι ἀποφασίζει κρύφα οὐδὲ ἀνακρινοῖ ποτε καὶ εἰς αὐτὴν τὰς σκέψεις του. Πρὸς ταύτην δὲ ἀπεκρίνατο ὁ Ζεὺς·

«Ἥρα, μὴ ἔλπιζε νὰ ἠξεύρῃς πάσας τὰς σκέψεις μου. Διότι δὲν σὲ ὠφελουῖσι τίποτε. Ἄλλ' ὅ,τι εἶνε πρέπον νὰ ἀκούσῃς, οὐδεὶς οὔτε τῶν θεῶν οὔτε τῶν ἀνθρώπων θὰ τὸ μάθῃ πρότερον σοῦ. Ὅ,τι δὲ ἐγὼ

θέλω νὰ σκέπτωμαι χωριστὰ τῶν θεῶν, περὶ τούτου μήτε ἐρώτα μηδὲ ἐξέταξε.» Ἡ Ἥρα ὡς ἤκουσε ταῦτα ἐσιώπησε φρονίμως ποιούσα. Ἐπειτα παρετέθη ἡ πλουσία τῶν θεῶν τράπεζα. Καθ' ὄλην δὲ τὴν ἡμέραν μέχρι τῆς δύσεως τοῦ ἡλίου εὐωχοῦντο οἱ μάκαρες θεοὶ τερπόμενοι ὑπὸ τῆς φόρμιγγος τοῦ Ἀπόλλωνος καὶ τῶν ἀσμάτων τῶν καλλιφώνων Μουσῶν. Ὅτε δὲ ὁ ἥλιος ἔδυσε, ἕκαστος τῶν θεῶν ἐπορεύθη νὰ κοιμηθῆ εἰς τὴν μετὰ πολλῆς τέχνης κατεσκευασμένην κατοικίαν του.

§ 34. Ὁ στρατὸς τῶν Ἑλλήνων θέλει ἀπρακτος νὰ ἐπανεέλθῃ εἰς Ἑλλάδα.

Οἱ μὲν ἄλλοι θεοὶ καὶ οἱ ἄνθρωποι ἐκοιμῶντο ὅλην τὴν νύκτα. Τὸν Δία ὅμως δὲν εἶχεν ὕπνος. Ἐλογίζετο καθ' ἐνυτὸν πῶς νὰ τιμῆσῃ τὸν Ἀχιλλεῦα καὶ νὰ ἀπολέσῃ πολλοὺς τῶν Ἀχαιῶν. Ἐφάνη δὲ αὐτῷ ἀρίστη βουλή νὰ ἀπατήσῃ δι' ὄνειρου τὸν Ἀγαμέμνονα ὅτι, ἂν ἐπεξήρχοντο κατὰ τῶν Τρώων, ἡ νίκη θὰ ἦτο ἀφεύκτως πρὸς αὐτὸν, καθ' ὅσον πάντες οἱ θεοὶ εἶνε σύμφωνοι νὰ ὑπερασπισθῶσι τοὺς Ἕλληνας. Ὁ Ἀγαμέμνων ἐπίστευσε εἰς τὸ ὄνειρον, καὶ διὰ τοῦτο ἐκάλεσε τοὺς ἡγεμόνας εἰς σύσκεψιν πλησίον τοῦ πλοίου τοῦ Νέστορος, καὶ εἶπεν αὐτοῖς τὰ ἑξῆς.

«Ἀκούσατε, φίλοι· θεῖος ὄνειρος μοὶ ἦλθεν εἰς τὸν ὕπνον μου τὴν νύκτα ταύτην. Ὁμοιάζει καθ' ὅλα μὲ τὸν Νέστορα. Ἐστάθη δὲ ὑπεράνω τῆς κεφαλῆς μου καὶ εἶπε «Κοιμᾶσαι, υἱὲ τοῦ Ἀτρείως; Δὲν πρέπει νὰ κοιμᾶται δι' ὅλης τῆς νυκτὸς ἀνὴρ βουλευφό-

ρος εἰς ὃν οἱ λαοὶ εἶνε ἐμπεμπιστευμένοι καὶ ὅστις ἔχει περὶ τόσων νὰ φροντίσῃ. Ἄλλ' ἤδη ἀκουσὸν μου εὐθύς. Σοὶ ἔρχομαι ἄγγελος ἐκ τοῦ Διὸς, ὅστις καὶ τοι εἶνε μακρὰν φροντίζει ὅμως περὶ σοῦ καὶ συναλλαγῆ. Ἐκέλευσε δὲ νὰ ἐξοπλίσῃς εἰς μάχην πᾶσαν τὴν στρατιάν· διότι τώρα δύνασαι νὰ κυριεύσῃς τὴν πόλιν τῶν Τρώων. Οἱ Ὀλύμπιοι δὲν διχογνωμοῦσι πλέον. Ἡ Ἥρα μετέπεισε πάντας διὰ τῶν ἱκεσιῶν της. Δεινὰ δὲ ἐπικρέμανται εἰς τοὺς Τρώας ἐκ τοῦ Διὸς. Σὺ δὲ ἔχε ταῦτα κατὰ νοῦν καὶ μὴ τὰ λησμονήσῃς, ὅταν σὲ ἀφήσῃ ὁ γλυκὺς ὕπνος. Καὶ ταῦτα μὲν εἶπεν ὁ Ὀνειρος. Ἄλλ' ἔλθετε ἄς παρασκευάσωμεν τὸν στρατὸν εἰς μάχην. Καὶ ἐγὼ μὲν θέλω πρότερον, δοκιμάζων τὴν διάθεσιν αὐτοῦ, προτείνει νὰ φύγωμεν καλλίτερον μὲ τὰ πλοῖά μας εἰς τὴν πατρίδα, σεῖς ὅμως ἀποτρέψατε αὐτούς».

Οἱ ἡγεμόνες ἀπεδέχθησαν τοὺς λόγους τοῦ Ἀγαμέμνονος, ὅστις διὰ τῶν κηρύκων καλεῖ τοὺς λαοὺς εἰς ἐκκλησίαν. Οὗτοι πανταχόθεν κατὰ τὴν τάξιν συνήρχοντο πολλοὶ ὡς μέλισσαι κατὰ τὴν ἀνοιξὶν εἰς τὰ ἄνθη. Ἐλθόντες δὲ πάντες ἐκάθησαν. Ἐννέα δὲ κήρυκες διέταξαν σιγὴν εἰς πάντας. Τότε ὁ Ἀτρεΐδης Ἀγαμέμνων ἀναστὰς εἶπεν·

«ὦ φίλοι ἤρωες Δαναοὶ, θεράποντες τοῦ Ἄρεως, ὁ Ζεὺς μὲ ἐνέπλεξεν εἰς βαρεῖαν συμφορὰν. Πρότερον μοὶ ὑπέσχετο ὅτι θὰ ἐκπορθήσω τὴν Τροίαν καὶ θὰ ἐπανέλθω νικητὴς εἰς τὴν πατρίδα μου. Ἀλλὰ τώρα βλέπω ἐβουλεύσατο κακὴν ἀπάτην. Μὲ κελεύει νὰ ἐπανέλθω εἰς τὸ Ἄργος δυσκλεῆς, ἀφ' οὗ ἀπώλεσα τόσον λαόν. Εἶνε αἰσχρὸν τῇ ἀληθείᾳ νὰ ἀκούσωσι καὶ οἱ μεταγενέστεροι ὅτι λαὸς τοιοῦτος καὶ τοσοῦ-

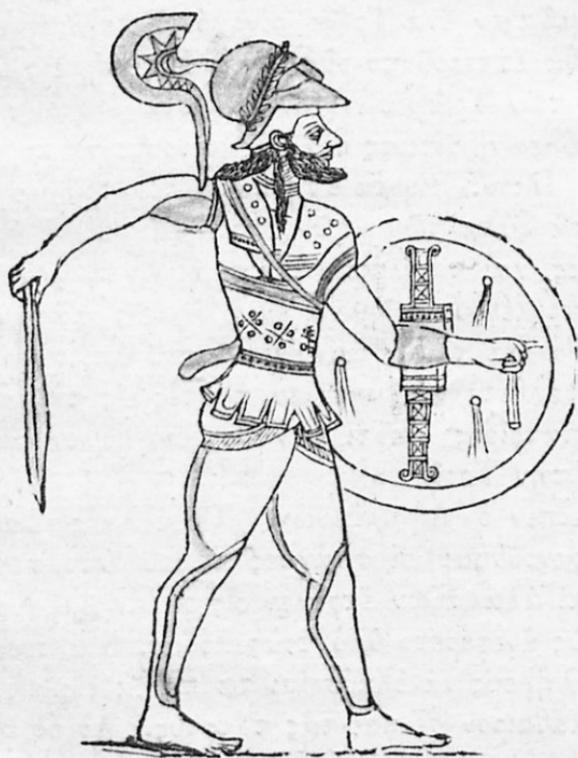
τος τῶν Ἀχαιῶν ἐπολέμησεν ἄπρακτος κατὰ λαοῦ πολὺ ἀσθενεστέρου. Ἰότι ἂν ἠθέλομεν ἡμεῖς Ἀχαιοὶ καὶ Τρῶες ποιησάμενοι σπονδὰς πρὸς ἀλλήλους νὰ ἀριθμηθῶμεν ἀμφοτέρω καὶ πρὸς τὸν σκοπὸν τοῦτον ἐθέτομεν τῶν ἐπιχωρίων Τρώων ἓνα ἕκαστον, ἡμεῖς δὲ οἱ Ἀχαιοὶ ἑτασόμεθα κατὰ δεκάδας, ἑκάστη δὲ δεκάς ἐλάμβανεν ἓνα Τρῶα οἰνοχόον, πολλαὶ δεκάδες ἡμῶν θὰ ἔστεροῦντο οἰνοχόου. Τόσῳ ἡμεῖς εἴμεθα πλειότεροι τῶν Τρώων. Ἀλλ' ἔχουσιν ἐπικούρους ἐκ πολλῶν πόλεων, οἵτινες δὲν μὲ ἀφίνουσι νὰ κυριεύσω τὸ ὄχυρόν Ἴλιον. Ἐννέα ἔτη παρῆλθον τοῦ μεγάλου Διὸς καὶ τὰ ξύλα τῶν νηῶν ἐσάπησαν, αἱ δὲ ἡμέτεραι γυναῖκες καὶ τὰ μικρὰ τέκνα ἡμῶν κάθηνται ἐν τῇ οἰκίᾳ περιμένουσαι ἡμᾶς, ἐν ᾧ ἡμεῖς μάτην καταπονούμεθα διὰ τὸ ἔργον, ἔνεκα τοῦ ὁποίου ἤλθομεν. Ἀλλ' ἔλθετε νὰ φύγωμεν πάντες εἰς τὴν φίλην γῆν τῆς πατρίδος· διότι δὲν θὰ δυνηθῶμεν νὰ κυριεύσωμεν τὴν Τροίαν.»

Ταῦτα εἶπεν ὁ Ἀγαμέμνων. Ὁ δὲ λαὸς ἐκινήθη εὐθύς, ὡς κινουῦνται οἱ στάχυες ἀγροῦ ὑπὸ σφοδροῦ ζεφύρου, καὶ ἀλαλάζων ἔτρεχεν εἰς τὰ πλοῖα. Κονιορτὸς δὲ πολὺς ἀνεφέρετο ὑπὸ τοὺς πόδας. Καὶ παρεκελεύοντο ἀλλήλους νὰ ἐλκύσωσι τὰ πλοῖα εἰς τὴν θάλασσαν, ἐκάθαιρον δὲ καὶ τὰς τάφρους. Αἱ δὲ φωναὶ αὐτῶν ἔφθανον εἰς τὸν οὐρανὸν ποθούντων τὴν πατρίδα, ἀφήρουν δὲ ἐκ τῶν πλοίων καὶ τὰ ἔρματα.

§ 35. Ὁ Ὀδυσσεὺς ἐπαναφέρει τοὺς Ἕλληνας εἰς τὸ κελθικόν.

Ὁ Ἀγαμέμνων καὶ οἱ ἄλλοι οἱ μεμνημένοι εἰς τὸ

σχέδιον ἴσταντο ἐν ἀμηχανία βλέποντες ταῦτα. Καὶ οἱ Ἄχαιοὶ θὰ ἐπανήρχοντο παρὰ τὸ πεπρωμένον εἰς τὴν Ἑλλάδα, ἂν ὁ Ὀδυσσεὺς δὲν ἐκώλυεν αὐτούς. Οὗτος βλέπων τὸν λαὸν φεύγοντα ἀποβάλλει τὴν χλαῖναν καὶ ὁρομαίως διέρχεται διὰ τοῦ στρατοπέδου.

Καὶ ὄν τινα βασιλέα ἢ ἔξοχον ἄνδρα συνήντα ἰστάμενος ἐμπόδιζε τοῦτον διὰ λόγων συνετῶν·

«ὦ ἀγαθὲ, δὲν πρέπει καὶ σὺ νὰ φοβῆσαι ὡς δειλός. Ἀλλὰ κάθησον, ἐμπόδιζε δὲ καὶ τοὺς ἄλλους νὰ μὴ φεύγωσι. Διότι δὲν γινώσκεις σαφῶς ἀκόμη, τί σκέπτεται ὁ Ἀτρεΐδης. Τώρα μὲν μᾶς δοκιμάζει, τα-

χέως ὅμως θὰ μᾶς τιμωρήσῃ· διότι δὲν ἐνόησαμεν πάντες τί εἶπεν. Φοβοῦμαι μήπως ὀργισθεῖς πράξῃ κακόν τι εἰς τοὺς Ἀχαιοὺς. Ἡ ὀργὴ τοῦ βασιλέως εἶνε μεγάλη. Τιμᾶ δὲ καὶ ἀγαπᾶ αὐτὸν ὁ βαθύφρων Ζεὺς.»

Ὅν τινα δὲ πάλιν κατελάμβανε θορυβοῦντα, τοῦτον ἔπληττε μὲ τὸ σκῆπτρον καὶ ἔλεγε· «ἄθλιε, κάθου ἤσυχος καὶ ἄκουε τοὺς λόγους τῶν ἄλλων, οἵτινες εἶνε ἀνώτεροί σου. Σὺ εἶσαι ἀπόλεμος καὶ ἀναλκις, καὶ ἐν τῷ πολέμῳ καὶ ἐν τῇ βουλῇ ἄσημος. Δὲν ἤλθομεν ἐδῶ οἱ Ἀχαιοὶ ὅπως γείνωμεν πάντες βασιλεῖς. Δὲν εἶνε καλὸν ἢ πολυαρχία. Εἰς ἄρχων ἔστω, εἰς βασιλεὺς, εἰς τὸν ὁποῖον ὁ Κρονίδης ἔδωκε τὸ σκῆπτρον καὶ τοὺς νόμους, ἵνα δι' αὐτῶν βασιλεύῃ.»

Ταῦτα μὲν ἐποίει ὁ Ὀδυσσεύς· οἱ δὲ Ἀχαιοὶ ἔτρεχον ἀπὸ τῶν πλοίων καὶ τῶν σκηνῶν θορυβοῦντες, ὥς ὅτε τὸ κῦμα τῆς πολυπλοίσθου θαλάσσης βρέμεται εἰς τὸν μέγαν αἰγιαλὸν, σμαραγεῖ δὲ καὶ ὁ πόντος.

§ 36. Ὁ Θερσίτης ἐναντιοῦται εἰς τὰς συμβουλάς τοῦ Ὀδυσσεύως.

Καὶ οἱ μὲν ἄλλοι ἐκάθησαν καὶ κατὰ μικρὸν ἤσυχασαν. Μόνος δὲ ὁ προπετῆς Θερσίτης ἐθορύβει ἀκόμη, ὅστις ἤξευρε πολλὰ, ἀλλ' ἀνόητα καὶ ἄκοσμα. Οὗτος ἤριζε πρὸς τοὺς βασιλεῖς καὶ ἔλεγεν ὅ,τι θὰ ἐφαίνετο γελοῖον εἰς τοὺς Ἀργεῖους. Ἦτο ὁ δυσειδέστατος πάντων τῶν ἐν Τροίᾳ Ἑλλήνων. Ἦτο ἀλήθωρος καὶ χωλὸς τὸν ἕτερον πόδα. Οἱ ὄμοί του ἦσαν κυρτοὶ συμπεπτωκότες πρὸς τὸ στῆθος. Ἐπάνω ἢ κεφαλὴ του ἦτο ὀξεῖα καὶ ἐκαλύπτετο ὑπὸ λεπτῶν καὶ

ἀραιῶν τριχῶν. Ἦτο δὲ ἔχθιστος μάλιστα εἰς τὸν Ἀχιλλέα καὶ Ὀδυσσεά, διότι μὲ τούτους ἐφιλονεῖκει. Καὶ τῶρα ἔλεγε μὲ φωνὴν ὀξεῖαν ὀνειδὴ κατὰ τοῦ Ἀγαμέμνονος — Οἱ δὲ Ἀχαιοὶ ὠργίσθησαν σφόδρα κατὰ τούτου. —

« Ἀτρεΐδῃ, διὰ τί μᾶς μέμφεσαι; τίνος ἔχεις ἀνάγκην; αἱ σκηναί σου εἶνε πλήρεις χαλκοῦ, πολλὰ ἐξαίρετοι γυναῖκες εἶνε ἐντὸς αὐτῶν, τὰς ὁποίας εἰς σὲ πρῶτον πάντων τῶν Ἀχαιῶν δίδομεν ἡμεῖς, ὅταν κυριεύσωμεν πόλιν τινά. Ἦ ἔχεις ἀνάγκην χρυσοῦ, τὸν ὁποῖον θὰ σοὶ ἔφερε τῶν Τρώων τις λύτρα τοῦ υἱοῦ σου, τὸν ὁποῖον ἐγὼ δέσας ἢ ἄλλος τις τῶν Ἀχαιῶν θὰ φέρω ἐνταῦθα; ἢ θέλεις καὶ ἄλλην νέαν γυναῖκα; Δὲν ἀρμόζει σὺ ἀρχηγὸς νὰ ρίπτῃς τοὺς Ἀχαιοὺς εἰς συμφοράς. Ἦμεῖς δέ, ὧ δειλὰ καθάρματα γυναῖκες μᾶλλον καὶ οὐχὶ ἄνδρες, ἔλθετε νὰ ἐπανέλθωμεν εἰς τὰ πλοῖά μας εἰς τὴν πατρίδα μας, καὶ ἄς ἀφήσωμεν τοῦτον ἐδῶ μόνον νὰ κορεσθῇ γερῶν, ἵνα ἰδῇ ἂν ἡμεῖς τὸν ὠφελοῦμεν ἢ ὄχι, ὅστις ἠτίμασε καὶ τῶρα τὸν Ἀχιλλέα, ἄνδρα πολὺ ἀνώτερόν του Ἄλλ' ὁ Ἀχιλλεὺς δὲν εἶνε θυμῶδης, εἶνε ἐπιεικής· διότι τότε θὰ ἠδίκηις Ἀτρεΐδῃ, διὰ τελευταίαν φορὰν. »

Ταῦτα εἶπεν ὀνειδιζῶν τὸν Ἀγαμέμνονα, τὸν ἡγεμόνα τῶν λαῶν, ὁ Θερσίτης. Τοῦτον ὅμως εὐθὺς ἐπλησίασεν ὁ Ὀδυσσεὺς καὶ ἀγρίως ἰδὼν τὸν ἐπετίμησε σκληρῶς λέγων·

« Θερσίτα, ἀθυρόστομε, ἀκριτόλογε, μὲ τὴν λιγερὴν φωνὴν σου, παῦσον καὶ μὴ θέλε σὺ μόνος νὰ ἐρίζῃς πρὸς τοὺς βασιλεῖς· διότι σοὶ λέγω ὅτι δὲν ὑπάρχει ἄλλος ἄνθρωπος χειρότερός σου ἐκ πάντων τῶν Ἑλλήνων ὅσοι ἦλθον ἐνταῦθα. Καὶ διὰ τοῦτο δὲν πρέ-

πει νὰ ἔχῃς ἀνά στόμα τοὺς βασιλεῖς, νὰ ἐπιρρίπτῃς αὐτοῖς ὄνειδῆ καὶ νὰ σκέπτησαι πάντοτε περὶ ἐπιστροφῆς. Ἄν σὲ καταλάβω καὶ ἄλλοτε μωρολογοῦντα ὡς καὶ τώρα, νὰ μὴ μείνῃ ἡ κεφαλὴ ἐπὶ τῶν ὤμων τοῦ Ὀδυσσεύς καὶ νὰ μὴ λέγωμαι πατὴρ τοῦ Τηλεμάχου, ἂν δὲν σὲ λάβω καὶ δὲν σὲ ἐκδύσω τὰ ἱμάτια, τὴν χλαῖναν καὶ τὸν χιτῶνα καὶ πάντα τέλος καὶ δὲν σὲ στείλω διὰ ῥαχδισμῶν πολλῶν κλαίοντα εἰς τὰ πλοῖα».

Ταῦτα εἶπε καὶ ἐπληξέ με τὸ σκῆπτρον τὸν Θεοσίτην ἐπὶ τῆς ῥάχους καὶ τῶν ὤμων. Οὗτος δὲ ἐκυρτώθη καὶ δάκρυα θαλερὰ ἐξέπεσον ἐκ τῶν ὀφθαλμῶν του. Μώλωψ δὲ αἱματώδης ἐξυπανέστη ἐκ τῆς πληγῆς. Ἐφοβήθη καὶ ἐκάθησεν. Ἡσθνάθη τὸν πόνον καὶ ἠλιθίως ἰδὼν ἐσπόγγιζε τὰ δάκρυά του. Οἱ δὲ Ἕλληνες καίπερ λυπημένοι, ἐγέλασαν ἐπὶ τούτῳ ἠδὺν γέλωτα, μισοῦντες τὸν αὐθάδη πάντες.

Ἐνταῦθα δὲ τις βλέψας πρὸς τὸν πλησίον του εἶπεν· «Ἀληθῶς, ὁ Ὀδυσσεὺς ἐξετέλεσε μέχρι τοῦδε πολλὰ ἐξαίρετα ἔργα. Ἀλλὰ τοῦτο ὅμως εἶνε τὸ ἀριστον εὐεργέτημα εἰς τοὺς Ἀχαιοὺς, καθ' ὅσον τοιοῦτοτρόπως ἐμπόδισε τὸν βλαβερόν τοῦτον φλύαρον νὰ ἀγορεύῃ. Βεβαίως δὲν θὰ ἐπιθυμήσῃ καὶ πάλιν νὰ ἐρίζη πρὸς τοὺς βασιλεῖς μὲ λόγους ἀπρεπεῖς.»

§ 37. Οἱ Ἕλληνες πείθονται νὰ πολεμήσωσι κατὰ φυλάς.

Καὶ τὸ μὲν πλῆθος τοιαῦτα ἔλεγεν. Ὁ δὲ Ὀδυσσεὺς ἀποταθεὶς πρὸς τὸν Ἀγαμέμνονα εἶπεν·

«Ἀτρεΐδῃ βασιλεῦ, οἱ Ἕλληνες θέλουσι μοὶ φαίνε-

ται νὰ σὲ καταστήσωσιν ἀτιμότατον εἰς τοὺς ἀνθρώπους, οὐδὲ ἐκτελοῦσι τὴν ὑπόσχεσίν των νὰ μὴ ἐπανέλθωσιν εἰς τὴν πατρίδα των πρὶν ἐκπορθήσωσι τὴν ὀχυρὰν Τροίαν. Ὡς μικρὰ παιδία καὶ ὡς χῆραι γυναῖκες οδύρονται νὰ ἐπανέλθωσιν εἰς τὴν πατρίδα των. Βεβαίως κακὸν πρᾶγμα εἶνε καὶ ἓνα μῆνι νὰ ζῆ τις μακρὰν τῆς πατρίδος. Καὶ δίκαιον ἔχομεν νὰ λυπώμεθα ἡμεῖς εὐρισκόμενοι ἐννέα ὄλα ἔτη μακρὰν τῶν φιλτάτων μας. Ἀλλὰ πάλιν δὲν εἶνε αἰσχυρὸν νὰ μείνωμεν ἐνταῦθα τόσον χρόνον καὶ νὰ ἐπανακάμψωμεν ἄπρακτοι; Διὰ τοῦτο καρτερήσατε, φίλοι, ὑπομείνατε ἀκόμη ὀλίγον χρόνον διὰ νὰ μάθωμεν ἂν ὁ Κάλχας μαντεύεται ἀληθῶς ἢ οὐ. Ἐνθυμεῖσθε βεβαίως πάντες τί οὗτος ἐν τῇ Αὐλίδι ἡμῖν ἐμαντεύσατο, ὅτι δηλαδὴ κατὰ τὸ δέκατον ἔτος θὰ κυριεύσωμεν τὴν Τροίαν.»

Ταῦτα εἶπεν, οἱ δὲ Ἕλληνες ἀνευφήμησαν ἐπαινέσαντες τὸν λόγον τοῦ Ὀδυσσεύος.

Μετὰ ταῦτα ἀνέστη ὁ Γερῆνιος ἱππότης Νέστωρ, ὅστις προτρέπει τὸν Ἀγαμέμνονα νὰ ὀδηγήσῃ τοὺς Ἀχαιοὺς εἰς τὴν μάχην. Ὅπως δὲ ἴδωσιν ὁποῖοι εἶτε ἐκ τῶν ἡγεμόνων εἶτε ἐκ τῶν λαῶν πολεμήσωσιν ἀνδρείως καὶ ὁποῖοι ὄχι, συμβουλεύει νὰ χωρίσῃ αὐτοὺς κατὰ φυλὰς καὶ φατρίας καὶ οὕτω συντεταγμένους νὰ φέρῃ εἰς μάχην.

Πρὸς τοῦτον δὲ ἀπεκρίνατο ὁ Ἀτρεΐδης: «Τῶ ὄντι, γέρον, κατὰ τὰς σοφὰς σκέψεις ὑπερέχεις πάντων ἡμῶν. Εἶθε, ὦ Ζεῦ πάτερ καὶ Ἀθηναίη καὶ Ἀπολλων, νὰ εἶχον δέκα τοιούτους συμβούλους ἐκ τῶν Ἑλλήνων. Τότε ταχέως θὰ ἐκυριεύετο ἡ πόλις τοῦ Πριάμου. Ἀλλ' ὁ Κρονίδης ἔδωκέ μοι συμφοράς. Μὲ ἐνέβαλεν εἰς ἀνωφελεῖς ἐριδας καὶ φιλονεικίας, καὶ ἕκαμα ἔχ-

θρόν τὸν Ἀχιλλέα. Ἐγὼ δὲ εἶμαι ἡ πρώτη αἰτία τῆς στάσεως ταύτης. Ἄν δέ ποτε διαλλαχθῶμεν, τότε εὐκόλως θά κατορθωθῇ ὁ σκοπὸς ἡμῶν. Ἀλλὰ τώρα, πορεύεσθε, Ἀχαιοί, εἰς τὸ δεῖπνον καὶ ἐτοιμάσθητε εἰς μάχην. Ἐκαστος ἄς ἀκονήσῃ καλῶς τὸ δόρου του, ἄς εὐτρεπίσῃ τὴν ἀσπίδα του, ἄς δώσῃ δὲ καὶ τροφήν εἰς τοὺς ἵππους του καὶ ἄς ἐξετάσῃ καλῶς πανταχόθεν τὸ ἄρμα του, ὅπως δυνηθῶμεν δι' ὅλης τῆς ἡμέρας ἀδιαλείπτως κατὰ τοῦ ἐχθροῦ νὰ μαχώμεθα. Συμφορὰ δὲ εἰς ἐκεῖνον, ὃν ἴδω ἐκουσίως ἀφιστάμενον τῆς μάχης. Δὲν θά δυνηθῇ νὰ ἀποφύγῃ τοὺς κύνας καὶ τὰ σαρκοφάγα ὄρνεα.»

Ταῦτα εἶπεν, οἱ δὲ Ἕλληνες ἐπευφήμησαν καὶ ἀναστάντες ἔτρεχον διασκεδασθέντες κατὰ τὰ πλοῖα. Ἀνῆψαν πῦρ κατὰ τὰς σκηνάς καὶ ἐδείπνουν. Ἐθυσίαζον δὲ καὶ εἰς τοὺς θεοὺς ἄλλος εἰς ἄλλον εὐχόμενοι νὰ ἀποφύγωσι τὸν θάνατον. Ὁ δὲ βασιλεὺς τῶν ἀνδρῶν Ἀγαμέμνων ἐθυσίασε βοῦν παχὺν, πενταετῆ εἰς τὸν μεγαλοδύναμον Δία καὶ ἐκάλεσε εἰς δεῖπνον τοὺς ἀρίστους τῶν Ἀχαιῶν, ἀλλὰ πρῶτα τὸν Νέστορα καὶ τὸν Ἰδομονέα, ἔπειτα τοὺς δύο Αἴαντας καὶ τὸν Διομήδη, ἕκτον δὲ τὸν Ὀδυσσεά. Αὐτόκλητος δὲ ἦλθε καὶ ὁ ἀδελφὸς Μενέλαος. Οὗτοι ἐστάθησαν περίξ τοῦ βόου καὶ ἐσκόρπισαν τοὺς οὐλοχύτας¹ (κριθὰς). Ὁ Ἀτρεΐδης εἶπε τότε ταῦτα προσευχόμενος: «Ζεῦ ἐνδοξότατε, μέγιστε μελανοεφῆ, ὁ τὸν αἰθέρα κατοικῶν, νὰ μὴ δύσῃ ὁ ἥλιος πρότερον καὶ νὰ

1 Οἱ ἀρχαῖοι συνείθιζον πρὸ τῆς θυσίας πρῶτον νὰ νίπτωνται, ἔπειτα νὰ σκορπίζουσαν κριθὰς ἐπάνω εἰς τὸ θῦμα καὶ εἰς τὸν βωμόν.

μη ἐπέλθη τὸ σκότος, πρὶν ἢ ἐν τῷ μέσῳ τοῦ κα-
πνοῦ κατακρημισθῆ ἡ οἰκία τοῦ Πριάμου καὶ διὰ τοῦ
δόρατος διαρρήξω τὸν θώρακα τὸν περὶ τὸ στῆθος τοῦ
Ἑκτορος καὶ πολλοὶ τῶν ἐταίρων του περὶ αὐτὸν πέ-
σωσι πρηγεῖς ἐν τῷ κονιορτῷ δάκνοντες τὴν γῆν.»
Ταῦτα ἤρχετο ὁ Ἀτρεΐδης, ἀλλ' ὁ Ζεὺς ἄλλα ἐβου-
λεύετο.

Ἄφ' οὗ δὲ πάντες ἐδείπνησαν, τότε ὁ Ἀτρεΐδης ἐ-
κέλευσε τοὺς κήρυκας νὰ καλέσωσι τὸν λαὸν εἰς μά-
χην, ὅστις τάχιστα συνηθροίσθη. Οἱ δὲ ἡγεμόνες τῶν
Ἑλλήνων παρέτατον αὐτούς. Μεταξὺ δὲ τούτων ἔ-
βλεπες καὶ τὴν γλαυκῶπιν Ἀθηνᾶν, ἣτις ἔχουσα ἀσ-
πίδα πολύτιμον, ἀγήρων, ἀθάνατον, ἀφ' ἧς ἐκρέμαντο
ἑκατὸν θύσανοι πάγχρυσοι, πάντες καλῶς πεπλεγμέ-
νοι, ἀξίας ἑκατὸν βοῶν ἕκαστος, ἐφέρετο ἀνά τὸν στρα-
τὸν ἐνθαρρύνουσα αὐτὸν νὰ ἔλθῃ εἰς μάχην. Ἐνέβαλε
δὲ εἰς τὴν καρδίαν ἐκάστου καὶ δύναμιν, ἵνα πολεμῇ
ἀκαταπαύστως. Καὶ αἴφνης ἐγένετο εἰς τοὺς Ἀχαιοὺς
ὁ πόλεμος γλυκύτερος τῆς ἐπανόδου εἰς τὴν φίλην
πατρίδα. Καὶ θαρραλέοι προεχύθησαν ἐκ τῶν πλοίων
των εἰς τὸ Σκαμάνδριον πεδίων ὡς στίφη πτηνῶν, ὑπὸ
δὲ τοὺς πόδας αὐτῶν καὶ τῶν ἵππων ἐπατάγει ἡ γῆ.
Μακρόθεν δεῖφαίνετο ἡ αἴγλη τῶν ὅπλων ὡς λάμπις
μεγάλης πυρᾶς, ἣτις ἐπιφλέγει δάση ἀπέραντα ἐπὶ
τῆς κορυφῆς ὄρους. Ἐπορεύοντο δὲ κατὰ τοῦ ἐχθροῦ
εὐκόσμως παρατεταγμένοι, τὸν Ἀγαμέμνονα ἐν τῷ
μέσῳ ἔχοντες.

§ 38. Ὁ Ἑκτωρ πρόμαχος τῶν Τρώων.

Ὁ Πολίτης, υἱὸς τοῦ Πριάμου, ἐκάθητο ἐπὶ τοῦ

ὑψηλοῦ τύμβου τοῦ Αἰσυήτου σκοπὸς τῶν Τρώων. Οὗτος ἰδὼν τὴν προέλασιν τῶν Ἑλλήνων, ἀνήγγειλε μετὰ σπουδῆς τοῦτο εἰς τοὺς Τρῶας, οἵτινες συνεσκέπτοντο ἤδη πρὸ τῶν πυλῶν τῆς βασιλικῆς οἰκίας. Ὁ Ἐκτωρ ἀκούσας παραχρῆμα διέλυσε τὴν ἐκκλησίαν. Ὁ δὲ λαὸς ἤρπασε τὰ ὄπλα καὶ κατὰ στίφη συνωθοῦντο ἄλλοι μὲν ἐπὶ τῶν ἀρμάτων, ἄλλοι δὲ πεζοὶ εἰς τὰς πύλας, ἵνα ἀντεπεξέλθωσι κατὰ τοῦ ἐχθροῦ. Φθάσαντες δὲ εἰς τὸν ἀρχαῖον τύμβον τῆς Μυρίνης παρετάχθησαν καὶ Τρῶες καὶ ἐπικούροι εἰς μάχην. Ἐντεῦθεν δὲ τὸν Ἐκτορα ἔχοντες ἀρχιστράτηγον ἐπρορεύοντο περαιτέρω μετὰ θορύβου καὶ φωνῶν πολλῶν, ὡς στίφη γεράνων πετομένων ὑπεράνω τοῦ Ὠκεανοῦ καὶ ἐπιπιπτόντων κατὰ τῶν μικρῶν Πυγμαίων¹. Οἱ Ἕλληνες ὁμοῦς ἐξηκολούθουν νὰ πορεύονται διὰ τοῦ ἀναφερομένου κονιορτοῦ ἐν σιγῇ μεστοὶ θάρρους καὶ ὄντες ἔτοιμοι ἕκαστος νὰ βοηθήσῃ τὸν ἄλλον. Ὅτε δὲ οἱ στρατοὶ ἤλθον πλησιέστερον ἀλλήλων, τότε ὁ Πάρις ἔχων ἐπὶ τῶν ὤμων παρδαλὴν καὶ τόξον καὶ ξίφος προεχώρησε τῶν ἄλλων καὶ πάλλων τὰ δύο δόρατα προεκάλει ὁ θρασυδείλος τοὺς ἀρίστους τῶν Ἀχαιῶν εἰς μονομαχίαν.

Τοῦτον δὲ ὡς εἶδεν ὁ Μενέλαος ἐρχόμενον ἐμπρὸς τῶν ἄλλων, ἐχάρη ὡς χαίρει ὁ λέων, ὅταν πεινῶν συναντήσῃ ἔλαφον ἢ αἶγαφρον. Γῆν κατατρώγει ἂν καὶ διώκουσιν αὐτὸν κύνες ταχεῖς καὶ ἀκμαῖοι. Οὕτως ἐχάρη ἤδη καὶ ὁ Μενέλαος, διότι ἤλπιζε νὰ ἐκδικηθῇ τὸν μιαρὸν. Καὶ εὐθὺς ἐπήδησε κάτω ἐκ τοῦ ἄρματος

1 Οἱ νάνοι οὗτοι ἐμυθολογεῖτο ὅτι ἔζων κατὰ τὸν ἄνω Νεῖλον, καὶ ὅτι ἐξολοθρεύθησαν ὑπὸ τῶν γεράνων.

μέ τὰ ὄπλα του. Τοῦτον ὡς εἶδεν ὁ εὐμορφος Πάρις φανέντα ἐν τοῖς προμάχοις, κατεπλάγη καὶ περιδεῆς ἐτράπη ὀπίσω καὶ ἐκρύβη μεταξὺ τοῦ στρατοῦ. Καθὼς δέ ὄτε τις ἐν ταῖς κοιλάσι ὄρους ἰδὼν δράκοντα πηδᾷ ὀπίσω καὶ τρόμος καταλαμβάνει τὰ μέλη του καὶ ὠχρὸς τὰς παρειάς στρέφεται ὀπίσω, οὕτως καὶ ὁ Πάρις ἐκρύβη πάλιν εἰς τὸν ὄμιλον τῶν Τρώων φοβηθεὶς τὸν υἱὸν τοῦ Ἀτρέως.

§ 39. Ὁ Ἔκτωρ ἐπιτιμᾷ τὸν Πάριον.

Ὁ Ἔκτωρ ἰδὼν τοῦτον ἐπετίμησε μετ' λόγους ὀνειδιστικούς·

«Κακόπαρι, μόνον κατὰ τὴν μορφήν ἄριστε, εἶθε νὰ μὴ ἐγεννηῖσθαι ἢ νὰ ἀπέθνησκεις ἄγαμος. Τοῦτο θὰ ἦτο καλλίτερον ἢ νὰ εἶσαι ὁ περίγελως καὶ ἡ χλεύη τῶν ἀνθρώπων. Βεβαίως ἀνακαγχάζουσιν οἱ Ἄχαιοὶ λέγοντες ὅτι παρ' ἡμῖν πρόμαχος εἶνε, ὁ ὠραῖος μὲν, ἀλλ' ἐστερημένος δυνάμεως καὶ τόλμης. Ἀφ' οὗ ἐτόλμησας νὰ διαπλεύσης τοσοῦτον πόντον καὶ νὰ μεταβῆς εἰς ξένους λαοὺς, ἵνα ἀρπάσῃς ὠραῖαν γυναῖκα, νύμφην ἀνδρῶν μαχητῶν, καὶ νὰ φέρῃς οὕτω μέγα δυστύχημα καὶ εἰς τὸν πατέρα σου καὶ εἰς τὴν πόλιν καὶ εἰς ὅλον τὸν λαόν, πῶς δὲν ἔχεις τώρα τὴν τόλμην νὰ σταθῆς καὶ νὰ περιμένῃς τὸν πολεμικὸν Μενέλαον; Τῇ ἀληθείᾳ θὰ ἐμάνθανες τώρα ὁποίου ἀνδρὸς γυναῖκα ἤρπασας. Καὶ οὐδαμῶς θὰ σὲ ἐβοήθουν οὔτε τὰ δῶρα τῆς Ἀφροδίτης οὔτε ἡ καλὴ κόμη οὔτε τὸ ὠραῖον πρόσωπον, ὅτε θὰ ἐκυλίετο ἐν τῇ κόνῃ».

Πρὸς τοῦτον δὲ ἀπεκρίνατο ὁ Πάρις: «Ἔκτωρ;

ἔχεις πολὺ δίκαιον νὰ μὲ ἐνειδίξῃς τοιουτοτρόπως. Σοῦ ἡ καρδία εἶνε πάντοτε ἀτάρακτος ὡς πέλεκυς, ὅστις διασχίζει μεθ' ὀρμῆς τὸ ξύλον. Ἐν τούτοις μὴ μοῦ κατηγορεῖ τὰ δῶρα τῆς Ἀφροδίτης. Οὐδαμῶς εἶνε ταῦτα ἀπόβλητα. Τώρα δέ, ἂν θέλῃς νὰ πολεμήσω, τοὺς μὲν ἄλλους καὶ Ἀχαιοὺς καὶ Τρῶας κἀθησον, ἐμὲ δὲ καὶ τὸν Μενέλαον ἀφήσατε νὰ ἀγωνισθῶμεν. Καὶ ὅστις ἡμῶν τῶν δύο νικήσῃ, οὗτος ἄς λάβῃ τὴν Ἑλένην καὶ πάντα τὰ κτήματα. Σεῖς δὲ οἱ λοιποὶ ἠμπορεῖτε τότε νὰ ποιήσῃτε εἰρήνην. Καὶ οἱ μὲν Ἀχαιοὶ νὰ ἐπανέλθωσιν εἰς τὴν πατρίδα των, ὑμεῖς δὲ νὰ κατοικῆτε ἡσύχως τὴν Τροίαν.»

§ 40. Οἱ Ἕλληνες καὶ Τρῶες πλησίον ἀλλήλων καθήμενοι.

Ὁ Ἐκτωρ ἐχάρη πολὺ ἐκ τῶν λόγων τούτων καὶ ἐλθὼν εἰς τὸ μέσον τῶν Τρώων ἐμπόδιζε τὰς φάλαγγας αὐτῶν διὰ τοῦ δόρατος, ὅπερ ἐκράτει ἐκ τοῦ μέσου. Πάντες δὲ οὗτοι ἐστάθησαν. Οἱ δὲ κομῶντες Ἀχαιοὶ ἰδόντες τὸν Ἐκτορα ἔβαλλον κατ' αὐτοῦ καὶ βέλη καὶ λίθους. Ἀλλ' ὁ βασιλεὺς Ἀγαμέμνων ἐφώνησε δυνατὰ ταῦτα:

«Ἦσυχάσατε Ἀργεῖοι, μὴ βάλλετε, ἄνδρεῖοι Ἀχαιοὶ, διότι ὁ Ἐκτωρ θέλει νὰ εἴπῃ ἡμῖν λόγον τινά:»

Οἱ Ἀχαιοὶ ἔπαυσαν καὶ ἐσιώπησαν. Ὁ δὲ Ἐκτωρ ἐν τῷ μέσῳ τῶν δύο στρατιῶν ἰστάμενος, ἐφανέρωσε τὴν γνώμην τοῦ Πάριδος. Βαθεῖα δ' ἐγένετο σιγὴ εἰς πάντα. Τέλος δὲ εἶπεν ὁ Μενέλαος:

«Ἀκούσατε τώρα καὶ ἐμοῦ, οὗ τὴν καρδίαν μάλιστα κατέχει λύπη. Φρονῶ δὲ ἤδη νὰ διαλύσῃτε

τάς διαφοράς καὶ Ἀργεῖοι καὶ Τρῶες, ἀφ' οὗ ἐπάθετε
πολλὰ κακὰ ἔνεκα τῆς ἐριδος, ἧς αἴτιος εἶνε ὁ Πάρις.
Εἷς ἐξ ἡμῶν τῶν δύο, ὅστις εἶνε προωρισμένος εἰς θά-
νατον, ἄς ἀποθάνῃ. Οἱ δὲ ἄλλοι παύσατε τάχιστα
τὸν πόλεμον. Φέρετε δὲ σεῖς οἱ Τρῶες δύο ἀρνία, τὸ
μὲν ἐν λευκὸν διὰ τὸν Ἥλιον τὸ δὲ ἕτερον μέλαν διὰ
τὴν Γῆν. Διὰ δὲ τὸν Δία θὰ φέρωμεν ἡμεῖς ἄλλο.
Φέρετε δὲ καὶ τὸν Πρίαμον ἵνα μετ' αὐτοῦ ποιήσω-
μεν τὰς συνθήκας, καθ' ὅσον οἱ παῖδες αὐτοῦ εἶνε
ὑβρισταὶ καὶ ἀπιστοὶ καὶ εὐκόλως δύνανται νὰ παρα-
βῶσι τοὺς ὄρκους. Συνήθως ὁ νοῦς τῶν νέων δὲν εἶνε
σταθερός. Εἰς ὅτους δὲ ἀνάμεσα ὑπάρχει ὁ γέρον, οὗ-
τος γνωρίζων ἐκ πείρας πολλὰ θὰ φροντίσῃ ὅπως ἀ-
ποβῇ τὸ πρᾶγμα πρὸς μεγίστην ὠφέλειαν καὶ τῶν
δύο.»

Οὕτως εἶπεν. Οἱ δὲ ἐχάρησαν καὶ Ἀχαιοὶ καὶ
Τρῶες ἐλπίζοντες νὰ παύσωσι τοῦ φονικοῦ πολέμου.
Καὶ τοὺς μὲν ἵππους ἔταξαν εἰς γραμμὴν, αὐτοὶ δὲ
κατέβησαν ἐκ τῶν ἀρμάτων, ἐξεδέθησαν τὰ ὄπλα
τῶν καὶ κατέθηκαν αὐτὰ κατὰ γῆς πλησίον ἀλλή-
λων. Ὀλίγος δὲ χῶρος διεχώριζε τὰ δύο στρατεύ-
ματα.

Ὁ Ἐκτωρ ἔστειλε δύο κήρυκας εἰς τὸ ἄστυ νὰ φέ-
ρωσι ταχέως δύο ἀρνία καὶ νὰ προσκαλέσωσι καὶ τὸν
Πρίαμον. Ὁ Ἀγαμέμνων ἔστειλε τὸν Ταλθύβιον εἰς
τὰ πλοῖα νὰ φέρῃ ἕνα κριόν.

Ἡ δὲ Ἴρις ἡ ἄγγελος τῶν θεῶν λαβοῦσα τὴν μορ-
φὴν τῆς Λαοδίκης, ἣτις ἦτο ἡ ὠραιότατη κόρη τοῦ
Πριάμου καὶ σύζυγος τοῦ Ἀντηνορείδου Ἐλικάονος,
ἦλθεν εἰς τὴν Ἑλένην. Εὔρε δὲ ταύτην ἐν τῷ μεγά-
ρῳ ὑφαίνουσαν μέγαν ἱστὸν πορφυροῦν, ἐν ᾧ ἐνέπλεκε

πολλοὺς ἀγῶνας οὓς ἔκαμον χάριν αὐτῆς οἱ Ἕλλη-
νες καὶ οἱ Τρῶες. Πλησίον δὲ Ἰσταμένη εἶπεν ἡ τα-
χύπους Ἴρις:

«Ἐλα ἐδῶ, φίλη νύμφη, ἵνα ἴδῃς θαυμάσια ἔργα.
Οἱ Τρῶες καὶ οἱ Ἀχαιοὶ, οἵτινες πρότερον ἐμάχοντο
κατ' ἀλλήλων ἐν τῷ πεδίῳ, ἤδη κάθηνται ἐν σιγῇ

κεκλιμένοι ἐπὶ τῶν ἀσπίδων των, τὰ δὲ μακρὰ των δόρατα ἔχουσιν ἐμπεπηγμένα ἐν τῇ γῆ, ὁ δὲ πόλεμος ἔπαυσε. Θὰ πολεμήσωσι δὲ μόνον ὁ Ἀλέξανδρος καὶ ὁ Μενέλαος μὲ τὰ μακρὰ δόρατα περὶ σοῦ. Ὅστις δὲ νικήσῃ, τούτου σὺ θὰ εἶσαι γυνή.» Οἱ λόγοι οὗτοι διήγειραν ἐν τῇ Ἑλένῃ τὸν πόθον πρὸς τὸν πρότερον σύζυγον, πρὸς τὴν πατρίδα καὶ τοὺς γονεῖς. Εὐθύς δὲ καλυψαμένη μὲ λευκὰς ἐθόνας ἐξῆλθε μετὰ σπουδῆς ἐκ τοῦ θαλάμου ἑνδακρυσ. Ἠκολούθουν δὲ καὶ αἱ δύο θεράπαιναι, ἡ Αἴθρα καὶ ἡ Κλυμένη. Καὶ ταχέως ἔφθασαν εἰς τὰς Σκαιὰς πύλας. Ἐνταῦθα ἐπὶ τοῦ πύργου ἐκάθητο ὁ Πριάμος καὶ οἱ δημογέροντες θεώμενοι τὴν μάχην. Ὡς δὲ εἶδον τὴν Ἑλένην ἀπὸ τὸν πύργου, ἤρχισαν νὰ λέγωσιν:

«Οἱ Τρῶες καὶ οἱ Ἀχαιοὶ δὲν εἶνε ἀξιόεμπετοι ὅτι ἀποφασίζουσι νὰ ὑποφέρωσι τόσα κακὰ χάριν τιαύτης γυναικός. Ὡς πρὸς τὸ κάλλος εἶνε ὁμοία πρὸς τὰς ἀθανάτους θεάς. Ἀλλὰ καὶ τιαύτη οὕσα ἄς ἐπανεέλθῃ εἰς τὰ πλοῖα τῶν Δαναῶν, πρὶν παρασκευάσῃ εἰς ἡμᾶς καὶ εἰς τὰ τέκνα ἡμῶν συμφοράν.»

§ 41. Συνδιάλεξις Ἑλένης καὶ Πριάμου.

Ταῦτα ἔλεγον οἱ γέροντες. Ὁ δὲ Πριάμος ἐκάλεσε παρ' αὐτῷ τὴν Ἑλένην. «Ἐλθὲ ἐδῶ, εἶπε, φίλον τέκνον, καὶ κάθησον πλησίον μου, ἵνα ἴδῃς τὸν πρότερον σύζυγόν σου καὶ τοὺς συγγενεῖς καὶ φίλους σου. Ἐλθὲ, δὲν μοι εἶσαι σὺ ἡ αἰτία, ἀλλ' οἱ θεοί, οἵτινες μοι ἐκίνησαν πολύδακρον πόλεμον. Εἰπέ μοι τὸ ὄνομα τοῦ πελωρίου ἐκείνου ἀνδρός, ὅστις εἶνε ἐκεῖ τόσον καλὸς καὶ μέγας. Βεβαίως καὶ ἄλλοι εἶνε αὐτοῦ ὑψη-

λότεροι. Ἄλλα τόσον ὥραϊον ἄνδρα καὶ μεγαλοπρεπῆ ἐγὼ ἀκόμη δὲν εἶδον μὲ τοὺς ὀφθαλμούς μου. Ὁμοιάζει μὲ βασιλέα.»

Πρὸς ταῦτα δὲ ἀπεκρίνατο ἡ Ἑλένη· «Ἀγαπητὲ πενθερὲ, εἶθε νὰ ἀπέθνησκον κακῶς, ὅποτε ἠκολούθησα τὸν υἱὸν σου ἀπολιποῦσα καὶ σύζυγον καὶ κόρην φιλτάτην καὶ γνωρίμους καὶ τὰς φίλας ἀμήλικάς μου. Ἄλλα τοῦτο δὲν ἐγένετο. Καὶ διὰ τοῦτο τήκομαι κλαίουσα. Ὁ ἀνὴρ περὶ οὗ ἐρωτᾶς εἶνε ὁ Ἀτρεΐδης Ἀγαμέμνων, καὶ βασιλεὺς ἀγαθὸς καὶ μαχητῆς ἰσχυρὸς. Ἦτο ἀνδράδελφος ἐμοῦ τῆς ἀναισχύντου, ἂν τὸ παρελθὸν δὲν εἶνε ὄνειρον.»

Οὕτως εἶπεν. Ὁ δὲ Πρίαμος θαυμάζων τὸν ἄνδρα ἀνεφώνησεν· «Εὐδαιμονέστατε Ἀτρεΐδη, πόσοι υἱοὶ τῶν Ἀχαιῶν ὑπακούουσιν εἰς σέ. Ἔχω μεταβῆ ἤδη καὶ εἰς τὴν ἀμπελώδη Φρυγίαν, ἔνθα εἶδον παρὰ τὰς ὄχθας τοῦ Σαγγαρίου πολυάριθμον στρατὸν Φρυγῶν, μεθ' οὗ ἐγὼ ὡς σύμμαχος ἐμελλον νὰ πολεμήσω κατὰ τῶν Ἀμαζόνων. Ἄλλ' οὗτοι δὲν ἦσαν τότε, ὅσοι οἱ γοργόφθαλμοι Ἀχαιοί.»

Δεύτερον δὲ ἰδὼν τὸν Ὀδυσσεῖα ἠρώτα ὁ σεβάσμιος γέρων· «Ἐλα εἰπέ μοι καὶ τοῦτον, φίλον τέκνον, ποῖος εἶνε. Οὗτος δὲν ἐξέχει μὲν κατὰ τὴν κεφαλὴν ὡς ὁ Ἀγαμέμνων, ἀλλ' εἶνε κατὰ τοὺς ὤμους καὶ τὰ στέρνα εὐρύτερος. Τὰ ὄπλα αὐτοῦ κεῖνται ἐπὶ τῆς γῆς. Τὸν ὁμοιάζω μὲ κριόν· διότι ὡς ὁ κριὸς διέρχεται διὰ μεγάλου παιμνίου λευκῶν προβάτων, οὕτω καὶ οὗτος ἀναστρέφεται τὰς τάξεις τῶν ἀνδρῶν.»

Πρὸς τοῦτον ἀπεκρίνατο ἡ Ἑλένη· «Οὗτος εἶνε ὁ Λαερτιάδης Ὀδυσσεὺς ἐκ τῆς πετρώδους Ἰθάκης, ἀνὴρ δραστηριώτατος καὶ σοφώτατος.»

Πρὸς ταύτην δὲ ἀπεκρίνατο ὁ σοφὸς Ἀντήνωρ· «Ὁ λόγος οὗτος, ὃν εἶπες, γύναι, εἶνε ἀληθέστατος. Διότι ὁ Ὀδυσσεὺς ἦλθε καὶ ἐδῶ ποτε ἀπετταλμένος μετὰ τοῦ Μενελάου ἕνεκα σοῦ. Τούτους ἐγὼ ὑπεδέχθην ὡς ξένους κατ' οἶκον καὶ τοὺς ἐρίλευσα. Καὶ ἐγνώρισα ἀμφοτέρων τὴν μορφήν καὶ τὴν μεγάλην φρόνησιν. Ὅτε ἤρχοντο εἰς τὴν συνέλευσιν τῶν Τρώων, ἂν μὲν ἴσταντο ὁ Μενέλαος ἦτο μεγαλείτερος, ἂν δὲ ἐκάθηντο, ὁ Ὀδυσσεὺς ἦτο σεβαστότερος. Ὅτε δὲ ὠμίλουν, ὁ Μενέλαος ἠγόρευεν ἐπιτροχάδην ὀλίγα μὲν ἀλλὰ πειστικά, ἐπειδὴ δὲν ἦτο πολύλογος οὐδὲ ἀμαρτοεπής. Ὅτε ὅμως ἀνίστατο ὁ πολύσοφος Ὀδυσσεὺς, πρῶτον ἴστατο ἔχων τὰ ὄμματα προσηλωμένα κατὰ γῆς καὶ τὸ σκῆπτρον οὔτε ἐμπρὸς οὔτε ὀπίσω κινῶν ἀείποτε ὡς ἄνθρωπος ἀπειρος καὶ ἀμαθής, καὶ θά ἔλεγεσ αὐτὸν ὠργισμένον σφρόδρα ἢ ἄφρονα. Ἐπειτα ὅμως ὅτε ἐξήρχετο φωνὴ μεγάλη ἐκ τοῦ στήθους καὶ οἱ λόγοι ὡς νιφετός χειμερινός οὐδεὶς τῶν θνητῶν ἠδύνατο νὰ διαγωνισθῆ μετὰ τοῦ Ὀδυσσέως. Ἀλλὰ τώρα θαυμάζομεν αὐτὸν ἔτι περισσότερον.»

Τὸ τρίτον δὲ ἠρώτησε πάλιν ὁ σεβάσμιος γέρων ἰδὼν τὸν Αἴαντα· «Τίς ἄρα γε εἶνε οὗτος ὁ ἄλλος Ἀχαιὸς ὁ σεμνὸς καὶ μέγας ὑπερέχων τῶν Ἀργείων κατὰ τε τὸ ἀνάστημα καὶ τοὺς εὐρεῖς ὤμους;»

Πρὸς τοῦτον δὲ ἀπεκρίνατο ἡ Ἑλένη· «Οὗτος εἶνε ὁ Αἴας ὁ πελώριος, τὸ προπύργιον τῶν Ἀχαιῶν. Ἐτέρωθεν δὲ ἴσταται ὁ Ἰδομενεὺς ὡς θεός, περὶ ὃν εἶνε συνηγμένοι οἱ ἡγεμόνες τῶν Κρητῶν. Πολλάκις ἐξένισεν αὐτὸν ὁ φιλοπόλεμος Μενέλαος ἐν τῇ ἡμετέρα οἰκίᾳ, ὅποτε ἤρχετο ἐκ Κρήτης. Τώρα δὲ βλέπω πάντας τοὺς Ἀχαιούς, οὓς ἐδυνάμην ἕνα ἕκαστον ὀνομα-

στὶ νὰ εἶπω. Ἀλλὰ δύο στρατηγούς δὲν βλέπω, τὸν ἵπποδαμαστὴν Κάστορα καὶ τὸν ἀγαθὸν πύκτην, Πολυδεύκη, τοὺς αὐταδέλφους μου. Ἡ δὲν ἦλθον ἐκ τῆς φίλης Λακεδαίμονος ἢ ἐλθόντες ἀπέχονται ἐπιτηδες τῆς μάχης, αἰσχυνόμενοι δι' ἐμέ.» Ταῦτα ἔλεγεν ἡ Ἐλένη καὶ δὲν ἐγίνωσκεν ὅτι οἱ ἀδελφοὶ αὐτῆς ἤδη ἔκειντο νεκροὶ ἐν τῇ φίλῃ πατρίδι.

§ 42. Ἐνορκος συνθήκη τῶν Ἑλλήνων καὶ Πριάμου.

Ἐν τσοῦτῳ οἱ κήρυκες ἔφερον ἀνά τὴν πόλιν τοὺς δύο κριοὺς καὶ τὸν φαιδρύνοντα οἶνον ἐν αἰγείῳ ἀσκῷ. Ὁ κήρυξ δὲ Ἰδαῖος φέρων κρατῆρα φαεινὸν καὶ χρυσᾶ ποτήρια ἦλθε πλησίον τοῦ Πριάμου καὶ εἶπεν αὐτῷ νὰ καταβῆ εἰς τὸ πεδῖον, ὅπως ἐνόρκως ἐπιβεβαιώσῃ τὴν συνθήκην, καθ' ἣν ὁ Πάρις καὶ ὁ Μενέλαος θά μονομαχήσωσιν.

Ὁ Πριάμος ἀκούσας ταῦτα ἐρρίγησεν. Ἐκέλευσεν ὁμως τοὺς ἐταίρους νὰ ζεύξωσι τοὺς ἵππους. Ὡς δὲ τοῦτο ἐγένετο, ἀνέβη ὁ γέρων μετὰ τοῦ Ἀντήνορος ἐπὶ τῆς ἀμάξης καὶ διεύθυνε τοὺς ταχεῖς ἵππους διὰ τῶν Σκαιῶν πυλῶν εἰς τὸ πεδῖον. Ἀφικόμενοι δὲ εἰς τὰς δύο στρατιάς, ἐστάθησαν ἐν τῷ μέσῳ μεταξὺ τούτων. Εὐθὺς ἀνηγέρθη ὁ Ἀγαμέμνων, ὁ Ὀδυσσεὺς καὶ ἄλλοι. Οἱ δὲ κήρυκες ἔφερον εἰς τὸ αὐτὸ τὰ θύματα, ἐμίγνυσαν τὸν οἶνον μὲ ὕδωρ καὶ ἔχυνον ὕδωρ εἰς τὰς χεῖρας τῶν βασιλέων. Ὁ δὲ Ἀτρεΐδης ἐλκύσας τὴν μάχαιραν, ἥτις ἦτο πάντοτε ἠρτημένῃ παρὰ τῇ θήκῃ τοῦ ξίφους, ἔτεμεν ἐκ τῶν κεφαλῶν τῶν κριοῦν τὰς τρίχας, τὰς ὁποίας διένειμαν οἱ κήρυκες εἰς τοὺς

ἀρίστους τῶν Τρώων καὶ τῶν Ἀχαιῶν. Ἐπειτα ἤ-
 χετο μέγα ὁ Ἀτρεΐδης μὲ ἀνατεταμένας χεῖρας.

«Ζεῦ πάτερ, ἐνδοξότατε, μέγιστε καὶ Ἥλιε, ὅς
 πάντα ὄρας καὶ πάντα ἀκούεις, καὶ ποταμοὶ καὶ γῆ,
 καὶ οἱ κολάζοντες ὑποκάτω τοὺς ἐπιόρκους, ὑμεῖς ἔστε
 μάρτυρες καὶ φύλακες τῶν ἔρκων τούτων. Ἐάν μὲν ὁ
 Ἀλέξανδρος φρονεῦσῃ τὸν Μενέλαον, ἃς ἔχη τὴν Ἑλέ-
 νην καὶ πάντας τοὺς θησαυροὺς, ἡμεῖς δὲ θά ἐπανεέλ-
 θωμεν εἰς τὴν πατρίδα. Ἄν δὲ ὁ Μενέλαος ἀποκτεί-
 νῃ τὸν Ἀλέξανδρον, οἱ Τρῶες τότε νὰ ἀποδώσωσι
 τὴν Ἑλένην καὶ πάντας τοὺς θησαυροὺς, νὰ μᾶς ἀ-
 ποτίσωσι δὲ καὶ ἀποζημιώσιν τὴν πρόσθήκουσαν, ἧς
 ἡ μνήμη νὰ παραμένῃ καὶ εἰς τοὺς ἐπιγινομένους.
 Ἄν δὲ ὁ Πρίαμος καὶ οἱ παῖδες αὐτοῦ δὲν θελήσωσι
 νὰ ἀποτίσωσι τὴν ζημίαν, ἐγὼ θὰ μείνω ἐνταῦθα καὶ
 θὰ πολεμήσω, μέχρις οὔ ἐκπληρωθῇ ὁ σκοπὸς τοῦ
 πολέμου.» Καὶ ταῦτα εἰπὼν ἀπέτεμε τὸν λαίμῳ
 τῶν ἀρνίων, τὰ ὁποῖα ἔκειντο κατὰ γῆς ἀσπαίροντα.
 Ἐπειτα ἀντλήσαντες ἀπὸ τοῦ κρατῆρος οἶνον μὲ τὰ
 ποτήρια ἔχουνον κατὰ γῆς, εὐχόμενοι ταῦτα εἰς τοὺς
 θεοὺς. Τούτων δὲ γινομένων ἔλεγόν τινες τῶν Τρώων
 καὶ τῶν Ἀχαιῶν·

«Ζεῦ ἐνδοξότατε μέγιστε, καὶ ἄλλοι ἀθάνατοι θεοί,
 ὁπότεροι λύσωσι πρότεροι τοὺς ὅρκους, οὕτω νὰ ρεύσῃ
 ὁ ἐγκέφαλος αὐτῶν κατὰ γῆς ὡς ὁ οἶνος.» Ἐπειτα ὠ-
 μίλησεν ὁ Πρίαμος ταῦτα·

«Ἀκούσατέ μου, Τρῶες καὶ Ἀχαιοί. Ἐγὼ θὰ ἀνα-
 χωρήσω ἤδη εἰς τὸ ὑψηλὸν Ἴλιον ὀπίσω, διότι δὲν
 δύναμαι νὰ βλέπω ἔμπρασθὲν μου μαχόμενον τὸν φί-
 λον υἱὸν μὲ τὸν φιλοπόλεμον Μενέλαον. Ὁ Ζεὺς ἤξεύ-
 ρει καὶ οἱ ἄλλοι θεοὶ εἰς ὁπότερον εἶνε πεπρωμένος ὁ

θάνατος.» Καὶ εὐθὺς θέσας τὰ ἄρνια ἐπὶ τοῦ δίφρου, ἐπέστρεψε μετὰ τοῦ Ἀντήνορος εἰς τὸ Ἴλιον.

§ 43. Μενελάου καὶ Πάριδος μονομαχία.

Ὁ Ἔκτωρ καὶ ὁ Ὀδυσσεὺς πρῶτον μὲν διεμέτρουν τὸν χῶρον, ἔπειτα θέσαντες ἐντὸς χαλκήρεως κράνους κλήρους ἔπαλλον τοῦτο, ὅπως ἴδωσι τίς τῶν δύο μονομάχων νὰ ἀφήσῃ πρότερον τὸ χαλκοῦν δόρυ. Οἱ δὲ στρατοὶ ἀνυψώσαντες τὰς χεῖρας ἠῦχοντο εἰς τοὺς θεούς. Ἐκεῖ ἤκούοντο ταῦτα λεγόμενα καὶ παρὰ τῶν Τρώων καὶ παρὰ τῶν Ἀχαιῶν·

«Ζεῦ πάτερ, ἐνδοξότατε, μέγιστε, ὁπότερος ἐγένετο ἡ αἰτία νὰ συμβῶσι ταῦτα τὰ πράγματα, δὸς οὗτος μὲν νὰ καταβῆ εἰς τὸν οἶκον τοῦ Ἄδου, ἡμεῖς δὲ νὰ ἔχωμεν εἰρήνην καὶ φιλίαν.»

Ταῦτα ἔλεγον. Ὁ δὲ Ἔκτωρ ἔπαλλε τὸ κράνος, ὀρῶν ὀπίσω. Ἐξεπήδησε δὲ ὁ κλῆρος τοῦ Πάριδος. Ἐπειτα ἐκάθισαν οἱ στρατοὶ κατὰ τάξεις ἕκαστος παρὰ τὸ ἄρμα του καὶ τὰ ὄπλα του. Οἱ δὲ δύο μονομάχοι παρεσκευάζοντο. Ὀπλισθέντες δὲ καλῶς ἐπορεύοντο εἰς τὸ μέσον τῶν Τρώων καὶ Ἀχαιῶν με σκοτεινὸν ὄμμα, οἱ δὲ στρατοὶ βλέποντες τούτους ἐθαύμαζον. Καὶ εὐθὺς ἐστάθησαν ἐν τῷ προσδιωρισμένῳ τόπῳ σείοντες μετ' ὀργῆς τὰ δόρατα. Καὶ πρῶτον μὲν ὁ Ἀλέξανδρος ἔβαλε τὸ μακρὸν δόρυ καὶ ἐπέτυχε τοῦ Ἀτρείδου κατὰ τὴν ἀσπίδα χωρὶς νὰ διατρυπήσῃ ταύτην· διότι ἡ αἰχμὴ ἀνεκάμφθη ἐν τῇ στερεᾷ ἀσπίδι. Δεύτερον δὲ ὤρμησεν ὁ Ἀτρείδης Μενέλαος μὲ τὸ δόρυ εὐχόμενος τάδε·

«Ζεῦ, οὐράνιε βασιλεῦ, δὸς νὰ τιμωρήσωμαι ἐκεῖ-

νον, ὅστις μὲ ἔβλαψε πρότερον, ἵνα καὶ πᾶς τις τῶν ἐπιγινομένων μὴ τολμᾷ νὰ κακοποιῇ ἐκεῖνον, ὅστις τὸν δέχεται ὡς ξένον καὶ φέρεται πρὸς αὐτὸν φιλοφρόνως.»

Ταῦτα εἶπε καὶ σείσας τὸ μακρὸν δόρυ ἔρριψε τοῦτο κατὰ τοῦ Πριάμου. Τὸ δόρυ διετρύπησε τὴν ἀσπίδα καὶ τὸν θώρακα καὶ ἀντικρὺ παρὰ τὴν λαγόνα διέκοψε τὸν χιτῶνα. Ὁ δὲ Πάρις ἔκλινε πρὸς τὰ πλάγια καὶ οὕτως ἐσώθη ἐκ τοῦ θανάτου. Τότε ὁ Ἀτρεΐδης ἐλκύσας τὸ ξίφος ἔπληξε τὸν ἀντίπαλον ἐπὶ τοῦ φάλου τῆς κόρυθος. Ἀλλὰ τὸ ξίφος συνετρίβη εἰς τρία καὶ τέσσαρα τεμάχῃ καὶ ἐξέπεσεν ἐκ τῆς χειρός. Ὁ δὲ Ἀτρεΐδης ἰδὼν τότε εἰς τὸν εὐρὺν οὐρανὸν εἶπεν ὀδυρόμενος·

«Ζεῦ πάτερ, ὀλεθριώτατε, διὰ τί μοὶ φθονεῖς τὴν νίκην;»

Εἶπε, καὶ πηδήσας ἔλαβε τὸν ἀντίπαλον ἐκ τῆς περικεφαλαίας, καὶ ἐπιστρέψας εἶλκεν αὐτὸν πρὸς τοὺς Ἀχαιοὺς. Καὶ ἂν δὲν διερρήγνυτο ὁ πολυκέντητος ἡμᾶς τῆς περικεφαλαίας, ὅστις ὑπὸ τὸν ἀνθρεῶνα τεταμένος περιέσφιγγε τὸν ἀπαλὸν λαιμὸν τοῦ Πάριδος, ὁ Μενέλαος θὶ ἔσυρε τοῦτον καὶ θὶ ἐκτάτο δόξαν μεγάλην. Ἀλλ' ἤδη ἔμεινεν ἡ περικεφαλαία κενὴ ἐν τῇ στιβαρᾷ χειρὶ τοῦ Μενελάου. Ταύτην δὲ ὁ ἥρωες ἔρριψε πρὸς τοὺς Ἀχαιοὺς ἐπιδινήσας. Καὶ οἱ μὲν φίλοι παρέλαβον αὐτήν. Αὐτὸς δὲ ὤρμησε πάλιν, ποθῶν ν' ἀποκτείνῃ τὸν ἐχθρὸν αὐτοῦ διὰ τοῦ δόρατος. Ἀλλ' ὁ Πάρις ἀναμιχθεὶς μεταξὺ τῶν Τρώων ἔφυγεν εἰς τὸ Ἴλιον. Ὁ δὲ Ἀτρεΐδης ὡς θηρίον ἔτρεχε διὰ τοῦ στρατοῦ τῶν Τρώων ζητῶν αὐτὸν πανταχοῦ. Ἀλλ' οὗτος διέτριβεν ἤδη ἐν τῇ οἰκίᾳ ἀβλαβής.

§ 44. Παρασπόνδῃσις τῶν Τρῶων.

Τέλος δὲ εἶπεν ὁ Ἀγαμέμνων· «Ἀκούσατέ μου, Τρῶες καὶ Δάρδανοι καὶ ἐπίκουροι. Πρόδηλον ὅτι ἡ νίκη εἶνε τοῦ ἀνδρείου Μενελάου. Ἀπόδοτε λοιπὸν ἡμῖν τὴν Ἑλένην καὶ τοὺς θησαυροὺς, ἀποτίσατε δὲ καὶ τὴν προσήκουσαν ἀποζημίωσιν.»

Οἱ Τρῶες ἀντὶ νὰ πεισθῶσιν εἰς τοὺς δικαίους λόγους τοῦ Ἀγαμέμνονος ἤρξαντο πρῶτοι νὰ παρασπονδῶσι. Διότι ὁ Πάνδαρος, ὁ περίφημος τόξότης, ἐπιθυμῶν νὰ ἀποκτήσῃ δόξαν μεταξὺ τῶν ἀνθρώπων, νὰ εὐχαριστήσῃ δὲ καὶ τὸν Πάριν καὶ λάβῃ παρ' αὐτοῦ λαμπρὰ δῶρα, ἐντείνας τὸ τόξον καὶ θέσας ἐπ' αὐτοῦ πτερωτὸν βέλος ἐτόξευσεν ὁ ἄφρων κατὰ τοῦ Μενελάου. Μέγα δὲ ἤχησε τὸ τόξον καὶ ἡ νευρά. Ἄλλ' ἡ Ἀθηναῖα δὲν ἐπελάθετο τοῦ Ἀτρείδου. Ἐστάθη ἔμπροσθεν αὐτοῦ καὶ ἐμπόδισε τὸ βέλος ἀπὸ τοῦ σώματος, ὡς ἡ μήτηρ ἐμποδίζει τὰς μυίας ἀπὸ τοῦ παιδός, ὅτε αὐτὸ κοιμᾶται. Τὸ διεύθυνε δὲ ἐκεῖ, ὅπου εἶνε οἱ χρυσοῖ ὀχεῖς τοῦ ζωστήρος καὶ ὁ θώραξ διπλοῦς. Ἡ αἰχμὴ τοῦ βέλους διεπέρασε τὸν ζωστήρα καὶ τὸν θώρακα καὶ τὴν μίτραν, ἤμυξε δὲ καὶ τὸ σῶμα τοῦ ἥρωος, ὥστε πάραυτα αἷμα μέλαν κατέρρευεν ἐκ τῆς πληγῆς ἐπὶ τὸν μηρὸν, τὴν κνήμην καὶ τὰ σφυρὰ τοῦ Μενελάου.

Ἐφοβήθη ὁ βασιλεὺς Ἀγαμέμνων, βλέπων αἷμα καταρρέον ἐκ τῆς πληγῆς. Ἐφοβήθη δὲ καὶ αὐτὸς ὁ ἥρωος Μενέλαος. Ὅτε ὁμοῦς εἶδε τὸ νεῦρον καὶ τοὺς ὄγκους τοῦ βέλους ἐκτὸς ὄντας συνῆλθεν. Ὁ δὲ Ἀγαμέμνων κρατῶν τὸν Μενέλαον ἐκ τῆς χειρὸς εἶπε

βαρέως στενάζων—ἐστενάζον δὲ καὶ οἱ ἑταῖροι—τοὺς ἐξῆς λόγους·

« Ἀγαπητέ μου ἀδελφε, καὶ ὄρκους καὶ συνθήκας ἐποιησάμην μετὰ τῶν Τρώων. Ἄλλ' οὗτοι κατεπάτησαν αὐτούς. Βεβαίως δὲν δύναται τις νὰ παρασπονδῇ ἀτιμωρητί. Θὰ ἔλθῃ ἡμέρα καθ' ἣν θὰ ἀπολεσθῇ ἡ Τροία καὶ ὁ Πρίαμος καὶ σύμπας ὁ λαὸς αὐτοῦ. Ὁ Ζεὺς δὲν ἀνέχεται τὴν ἀπάτην. Ἄλλ' ἐν μόνον μεγάλως μὲ λυπεῖ. Φοβοῦμαι μὴ ἀποθάνῃς ἐν Τροίᾳ. Καὶ τότε εὐθὺς θὰ ἀφήσωμεν τὸ ἔργον ἡμῶν ἀνεκτέλεστον καὶ θὰ ἐπανέλθωμεν εἰς τὴν πατρίδα ἀπρακτοί. Ὁ δὲ Πρίαμος θὰ χαρῆ πολὺ καὶ οἱ Τρῶες περιφρονητικῶς πατοῦντες τὸν τύμβον τοῦ Μενελάου θὰ λέγῳσιν·

« Εἶθε οὕτως εἰς ὄλας τὰς περιστάσεις νὰ ἐκτελεῖ τὴν ὀργὴν τοῦ ὁ Ἀγαμέμνων, ὅστις στρατεύσας ἐνταῦθα μεθ' ἱκανοῦ στρατοῦ ἐπανῆλθεν εἰς τὴν πατρίδα ἀπρακτος, καταλιπὼν τὸν Μενέλαον. Ἄλλ' εἶθε νὰ μὴ ἐπιζήσω εἰς ταῦτα.»

Πρὸς τοῦτον δὲ εἶπεν ὁ Μενέλαος « θάρρει καὶ μὴ φόβιζε τὸν λαόν. Τὸ βέλος δὲν εἰσέδυσσε βαθέως· διότι ἐμποδίσθη ὑπὸ τοῦ θώρακος.»

« Εἶθε οὕτω νὰ εἶνε, ἀγαπητέ Μενέλαε, » εἶπεν ὁ Ἀγαμέμνων. Καὶ παρευθὺς μετεπέμψατο τὸν ἀριστον ἰατρὸν τὸν Μαχάονα. Ἐλθὼν δὲ οὗτος ἐξέβαλε τὸ βέλος καὶ ἐχμυζήσας τὴν πληγὴν ἐπέπασσεν ἐπὶ ταύτης ἥπια φάρμακα.

§ 45. Οἱ Ἕλληνες ἐξοπλίζονται εἰς μάχην.

Ἐνῶ δὲ ὁ Μαχάων καὶ οἱ φίλοι ἐνησχολοῦντο μὲ

τὸν τετραυματισμένον Μενέλαον, ὁ στρατὸς ὠπλίσθη καὶ προεχώρει εἰς μάχην. Τότε ὁ Ἀγαμέμνων ἔνθους καὶ πλήρης φρονήματος διήρχετο τὰ τάγματα τῶν ἀνδρῶν ἐνθαρρύνων αὐτοὺς εἰς μάχην. «Μὴ βραδύνετε, ἔλεγε, Ἕλληνες. Ἡ νίκη εἶνε εἰς ἡμᾶς. Ἀδύνατον εἶνε ὁ Ζεὺς νὰ φοβηθῆ τὸς ψεύστας. Μὴ στέκεσθε, ὀρμήσατε ἐπὶ τὸν ἐχθρὸν μετὰ θάρρους. Ὁ δὲ Ζεὺς βοηθεῖ τοὺς ἀδίκουμένους.» Μετὰ χαρᾶς εἶδε τὸν ἐκ Κρήτης Ἰδομενέα παρασκευαζόμενον εἰς μάχην, ἔπειτα ἦλθε πρὸς τοὺς δύο Αἴαντας, οὓς πλῆθος πολεμιστῶν ἠκολούθει. Ὡς αἰπόλος ἀπὸ τῆς σκοπιᾶς βλέπει νέφος ἐρχόμενον ὑπὸ τοῦ Ζεφύρου εἰς τὴν θάλασσαν, ὅπερ μακρόθεν φαίνεται μαυρότερον καὶ αὐτῆς τῆς πίσης, φοβεῖται δὲ ἐκ τούτου φοβερὰν λαίλαπα καὶ ἐλαύνει τὰ πρόβατά του ὑπὸ τὸ σπήλαιον, οὕτω καὶ περὶ τοὺς Αἴαντας ἐκινούντο αἱ πυκναὶ φάλαγγες φρίκην προξενούσαι ἐκ τῶν ἀσπίδων καὶ τῶν δοράτων. Ὁ δὲ Ἀγαμέμνων ἰδὼν τούτους ἐχάρη καὶ εἶπεν·

«Αἴαντες, ἡγεμόνες ἀνδρείων Ἑλλήνων, σεῖς βεβαίως δὲν ἔχετε ἀνάγκη παρακελεύσεως. Εἶθε, ὦ Ζεῦ πάτερ καὶ Ἀθηναῖ καὶ Ἀπολλῶν, νὰ εἶχον πάντες τοιοῦτον φρόνημα. Ταχέως τότε θὰ ἐκυριεύετο ἡ πόλις τοῦ Πριάμου καὶ θὰ ἠφρανίζετο.»

Ἐντεῦθεν ἐπορεύθη ὁ Ἀγαμέμνων πρὸς τοὺς ἄλλους ἡγεμόνας, οὓς εὔρε καταγινομένους εἰς τὴν παράταξιν τῶν ἀνδρῶν. Ὁ Νέστωρ παρατάξας τοὺς ἰδικούς του συνεβούλευεν αὐτοὺς νὰ μάχωνται μετὰ φρονήσεως, νὰ μὴ προέρχωνται τῶν συμπολεμιστῶν των, νὰ μὴ καταβαίνωσιν ἐκ τῶν ἀρμάτων καὶ μάχωνται πεζῇ, διότι τοῦτο ἐξασθενοῖ τὸν στρατόν· ἀλλ' ἔκα-

στος νὰ μάχηται ἀνδρείως ὅπου ἐτάχθη καὶ νὰ μὴ συμπαρασύρηται ὑπὸ τῆς ἀνδρείας του εἰς ἀπονενοημένας πράξεις.» Ὁ δὲ Ἀγαμέμνων πλήρης χαρᾶς εἶπεν «Εἶθε, ὦ γέρον, ὅπως ἔχεις πάντοτε γενναίαν ψυχὴν, νὰ εἶχες καὶ γόνατα ἰσχυρὰ καὶ ἡ ῥώμη σου νὰ παρέμενε πάντοτε. Ἀλλὰ τώρα σὲ καταπονεῖ τὸ γῆρας. Εἶθε νὰ ἔφρουγε τοῦτο ἀπὸ σὲ εἰς ἄλλον καὶ σὺ νὰ ἠδύνασο ἤδη νὰ μάχησαι μετὰ τῶν νεωτέρων.»

Πρὸς τοῦτον δὲ ἀπεκρίνατο ὁ γέρον· «Καὶ ἐγὼ πολὺ ἐπεθύμουν, Ἀτρεΐδη, νὰ ἦμην τοιοῦτος, οἷος ἦμην ὅτε ἐφόνευσα τὸν Ἐρευθαλίωνα. Ἀλλ' οἱ θεοὶ δὲν δίδουσι συγχρόνως πάντα εἰς τὸν ἄνθρωπον. Πρότερον ἦμην νέος, τώρα ὅμως εἶμαι γέρον. Ἀλλὰ καὶ οὕτως ἔχων θὰ ταχθῶ μετὰ τῶν στρατιωτῶν διὰ νὰ φανῶ αὐτοῖς χρήσιμος καὶ διὰ λόγων καὶ διὰ συμβουλῶν. Διότι οἱ γέροντες ἔχουσι τοῦτο τὸ δῶρον. Τὸ δόρυ ἀνήκει εἰς τοὺς νεωτέρους, οὗς βοηθεῖ ἡ δύναμις.»

§ 46. Τρεῖς ἡγεμόνες τῶν Ἑλλήνων ἀπρακτοῦσιν.

Ὁ Ἀτρεΐδης περιχαρῆς ἐπορεύθη περαιτέρω. Ἀλλ' οἱ Κεφαλλῆνες ὑπὸ τὸν Μενεσθέα μὴ ἀκούσαντες τὸ παράγγελμα εἰς μάχην ἔμενον ἀκίνητοι. Καὶ διὰ τοῦτο ὠργίσθη ὁ Ἀτρεΐδης, διότι ἐνόμιζεν ὅτι ὑπὸ δειλίας ἀπρακτοῦσι καὶ ἐπέπληξε τούτους λέγων· «Διατί, ὦ Μενεσθεῦ καὶ Ὀδυσσεῦ, ἀρίστασθε καὶ περιμένετε τοὺς ἄλλους; Σεῖς, οἵτινες ἀπολαύετε παρὰ τῷ βασιλεῖ τῶν πρώτων τιμῶν συνευωχούμενοι καὶ συμποσιάζοντες, πρέπει νὰ μάχησθε καὶ ἐν τοῖς πρώτοις.

Ἄλλ' ἤδη φαίνεσθε ὅτι ζητεῖτε νὰ ἐξασφαλισθῆτε μα-
 χόμενοι ὀπίσθεν δέκα φαλάγγων Ἑλλήνων». Τοῦτον
 ἰδὼν ἀγρίως ὁ Ὀδυσσεὺς εἶπε· «Τί λέγεις Ἀτρεΐδῃ;
 Ἡμεῖς ἀποφεύγομεν τὸν πόλεμον; Ὅτε Τρῶες καὶ
 Ἀχαιοὶ συνάψωσι μάχην σφοδράν, τότε, ἂν θέλῃς
 καὶ ἐνδιαφέρεται, θὰ ἰδῆς τὸν πατέρα τοῦ Γηλεμάχου
 πῶς ἀναμιγνύεται ἐν τοῖς προμάχοις τῶν Τρῶων.
 Ταῦτα ὅσα λέγεις τώρα εἶνε ἀνεμιαῖα».

Ὁ Ἀγαμέμνων ἐνόησεν ὅτι ἐλύπησε τὸν Ὀδυσσεῖα
 καὶ μειδιῶν εἶπεν·

«Εὐγενῆ Λαερτιάδῃ, πολυμήχανε Ὀδυσσεῦ, οὔτε
 σὲ ἐπιτιμῶ πλέον, οὔτε σὲ προτρέπω. Ἥξεύρω ὅτι ἡ
 ψυχὴ σου βουλεύεται γενναῖα. Ἠράττε ὅ,τι σκέπτε-
 σαι. Καὶ ἂν εἶπον τώρα κακόν τι θὰ τὸ διορθώσωμεν
 ἔπειτα. Εἶθε οἱ θεοὶ νὰ ποιήσωσι τοῦτο ἄρρητον».

Ταῦτα εἰπὼν ἀφῆκεν αὐτοὺς καὶ ἐπορεύθη πρὸς τὸν
 ἀνδρειότατον Διομήδῃ, ὅστις ἴστατο μετὰ τοῦ Σθε-
 νέλου τοῦ Καπανέως παρὰ τὸ ὄχημα. Ὁ Ἀγαμέμνων
 ἰδὼν αὐτοὺς ἴσταμένους εἶπεν·

«Οἴμοι Τυδεΐδῃ, τί φοβεῖσαι; τί ἴστασαι καὶ θεω-
 ρεῖς τὴν μεταξὺ τοῦ ἐχθροῦ ἀπόστασιν; Τοιοῦτος δὲν
 ὑπῆρξεν, ὡς ἀκούω ὁ γενναῖος πατήρ σου, ὅστις ἀ-
 ποσταλεῖς πρεσβευτὴς εἰς τοὺς Θηβαίους πολεμίου
 ὄντας, δὲν ἐφοβήθη ἐν τῇ εὐωχίᾳ νὰ προκαλέσῃ εἰς
 ἀγῶνα τοὺς ἀνδρειοτέρους, ἐνῖκα δὲ πάντας. Ἀλλὰ
 φαίνεται ὁ υἱὸς του εἶνε ἀνδρεῖος μόνον ἐν τοῖς λόγοις.»

Ὁ Τυδεΐδης ὑπ' αἰδοῦς οὐδὲν ἀπεκρίνατο. Ὁ Σθέ-
 νελος ὁμῶς ὑπολαβὼν εἶπεν·

«Ἀτρεΐδῃ, μὴ διάστρεφε τὴν ἀλήθειαν. Ἡμεῖς
 καυχώμεθα ὅτι εἴμεθα πολὺ κρείττονες τῶν πατέρων.
 Ἡμεῖς τῇ βοηθείᾳ τῶν θεῶν ἐκυριεύσαμεν τὰς Θή-

εας μὲ ὀλιγώτερον στρατὸν, ἐνῶ ἐκεῖνοι ἀπώλοντο ὑπὸ τῆς ἀπερισκεψίας των. Καὶ διὰ τοῦτο μὴ θέτε τοὺς πατέρας εἰς τὴν αὐτὴν μὲ ἡμᾶς τιμῆν.»

Ὁ Διομήδης δορυφύλακός τοῦτον ἰδὼν εἶπε· «Κάθου ἤσυχος, φίλε μου. Ἐγὼ δὲν ἀγανακτῶ κατὰ τοῦ Ἀτρείδου. Ναὶ μὲν αὐτὸς θὰ δοξασθῆ, ἂν κυριεύσωμεν τὴν Τροίαν, ἀλλὰ καὶ οὗτος πάλιν θὰ λυπηθῆ, ἂν οἱ Ἕλληνες πάθωσιν. Ἐμπρὸς ἤδη, ἅς δεῖξωμεν ὁποῖοι εἴμεθα».

§ 47. Διομήδους ἀριστεία.

Αἱ φάλαγγες τῶν Ἑλλήνων προεχώρουν εἰς μάχην ἐπάλληλοι, ὡς τὰ κύματα τῆς θαλάσσης, ἐν τάξει πολλῇ καὶ βαθεῖα σιωπῇ. Ἐνόμιζες ὅτι ὁ ἐκεῖ λαὸς δὲν εἶχε φωνὴν ἐν τοῖς στήθεσι. Τούναντίον δ' οἱ Τρῶες ἐθορύβουν ὡς βληχῶνται τὰ πρόβατα ἐν τῇ μάνδρᾳ, ὅταν ἐκεῖ ἀμελγόμενα ἀκούωσι τὰς φωνὰς τῶν ἀρνίων. Ἐξώρμα δὲ τοὺς μὲν Τρῶας ὁ Ἄρης, τοὺς δὲ Ἕλληνας ἡ Ἀθηνᾶ καὶ ὁ Δῆμος καὶ ὁ Φόβος καὶ ἡ Ἔρις, ἥτις κατ' ἀρχὰς μὲν παρουσιάζεται μικρά, ἔπειτα ὅμως αὐξάνει τοσοῦτον, ὥστε τὴν μὲν κεφαλὴν αὐτῆς στηρίζει εἰς τὸν οὐρανόν, τοὺς δὲ πόδας ἐπὶ τῆς γῆς.

Οἱ στρατοὶ ἐκατέρωθεν συνεπλάκησαν καὶ ἤκούετο μακρόθεν ὁ κρότος τῶν ἀσπίδων καὶ τῶν δοράτων συγκρουομένων. Ὡς χειμάρροι ἐκ τῶν ὀρέων καταφερόμενοι χύνονται εἰς βαθεῖαν κοιλάδα, ὅπου τὸ ὕδωρ συνάγεται, τούτων δὲ τῶν χειμάρρων τὸν δοῦπον ἀκούει μακρόθεν ὁ ποιμὴν, οὕτω καὶ τώρα ἤκούοντο αἱ φωναὶ καὶ οἱ κρότοι.

Πρῶτος δὲ ὁ Ἀντίλοχος ἐφόνευσεν ἐν τοῖς προμάχοις τὸν ἀνδρείον Ἐχέπωλον. Τοῦτον πετόντα ἔλαβεν ἐκ τῶν ποδῶν ὁ Ἐλεφήνωρ, ὁ ἀρχηγὸς τῶν Ἀβάντων, καὶ ἔσυρε μετὰ προθυμίας εἰς ἀσφαλὲς μέρος, ὅπως σκυλεύσῃ τὰ ὄπλα. Ἄλλ' ὁ Ἀντήνωρ ἐπλήγωσε τοῦτον εἰς τὰ ἀρύλακτα ἤδη πλευρὰ κύπτοντα. Ἄγων δὲ κρατερὸς συνέστη ἑκατέρωθεν πλησίον τοῦ νεκροῦ τούτου. Καὶ Τρῶες καὶ Ἕλληνες ὡς λύκοι ἐφώρμησαν κατ' ἀλλήλων, ἀνὴρ ἔρριπτεν ἄνδρα κατὰ γῆς καὶ ἐφόνευε.

Πολλοὶ ἦρωες διέπρεψαν ἐν τῇ μάχῃ ταύτῃ. Ἄλλ' ὁ Τυδεΐδης ὑπερέβη ἅπαντας ὡς πρὸς τὴν ἀνδρείαν. Ὡς χεῖμαρρος ῥέων μεθ' ὀρμῆς ἀνά τὸ πεδίον συμπαρασύρει καὶ γεφύρας καὶ φράκτας ἀμπελώνων καὶ οὐδὲν δύναται ν' ἀνχαιτίσῃ τὴν ὀρμὴν αὐτοῦ, οὕτω καὶ αἱ φάλαγγες τῶν Τρώων ἐκινουῦντο μὴ δυνάμεναι νὰ ἀντισταθῶσιν εἰς τὴν δύναμιν τοῦ Τυδεΐδου, καὶ περ πολλαὶ οὔσαι.

Ἄλλ' ἐνῶ ὁ Τυδεΐδης διέσχίζε τὰς τάξεις τῶν Τρώων, ὁ υἱὸς τοῦ Λυκάονος ἐτόξευσε τοῦτον κατὰ τὸν δεξιὸν ὤμον εἰς τὸ κοῖλον τοῦ θώρακος. Τὸ πικρὸν βέλος διεπέρασε τὸ μέρος τοῦτο, καὶ πολὺ αἷμα ἔρρεεν ἐκ τῆς πληγῆς. Ὁ Διομήδης ἐσταμάτησεν εὐθὺς καὶ ἐκάλεσε τὸν φίλον του Σθένηλον νὰ ἐξελκύσῃ τὸ βέλος ἐκ τοῦ ὤμου. Γενομένου δὲ τούτου, τὸ αἷμα ἀνηκοντίζετο διὰ τοῦ στρεπτοῦ χιτῶνος. Τότε ὁ Διομήδης εὐχθήθη πρὸς τὴν Ἀθηναὶν ταῦτα·

«Ἐπάκουσόν μου, τέκνον τοῦ αἰγιόχου Διὸς, Ἀτρυτώνη· Εἶποτε καὶ εἰς τὸν πατέρα μου παρέστης βοηθὸς ἐν τῇ μάχῃ, ἔσο καὶ ἐμοὶ τώρα εὐμένῃς καὶ δὸς νὰ ἀποκτείνω ἐκεῖνον, ὅστις τραυματίσας με καυ-

χάται ὅτι δὲν θά ἴδω ἐπὶ πολὺν ἀκόμη χρόνον τὸ λαμπρὸν φῶς τοῦ ἡλίου».

Ἡ Παλλὰς Ἀθηνᾶ εἰσήκουσε καὶ ἐνέπνευσε οὐ μόνον θάρρος καὶ ἀνδρείαν εἰς τὸ στήθος τούτου, ἀλλ' ἀφήρσεσεν ἐκ τῶν ὀφθαλμῶν του καὶ τὴν ἀχλὺν, ἵνα κολλῶς διακρίνη τίς εἶνε θεὸς καὶ τίς ἄνθρωπος. Παραινεῖ δὲ αὐτὸν νὰ ἀπέχηται πάσης μετὰ τῶν ἄλλων θεῶν μάχης, μόνον τὴν Ἀφροδίτην λέγει δύναται νὰ πληγώσῃ, ἂν αὐτὴ ἔλθῃ εἰς πόλεμον. Ἡ Ἀθηνᾶ ταῦτα εἰπούσα ἀνεμίχθη πάλιν μετὰ τῶν προμάχων. Τοῦ δὲ Διομήδους ἡ ἀνδρεία ἐτριπλασιάσθη ἤδη. Καὶ ὡς ὁ λέων ἐξαγριούται, ὅτε ἤθελε πληγωθῆ ἑλαφρῶς ὑπὸ τοῦ ποιμένου κατὰ τὴν τῆς μάνδρας ὑπερπήδησιν καὶ μεγάλην φθορὰν ποιεῖ εἰς τὸ ποίμνιον, οὕτω καὶ ὁ Τυδείδης ἐστέρει διὰ τοῦ φθοροποιοῦ δόρατος πολλοὺς γονεῖς τῶν προσφιλῶν τέκνων. Πανταχοῦ, ὅθεν διήρχετο, πτώματα πολεμιστῶν ἐκάλυπτον τὴν γῆν.

Ὡς δὲ εἶδε τὸν Διομήδη ὁ Αἰνείας καταστρέφοντα τὰς τάξεις τοῦ στρατοῦ, ἔδραμεν εὐθύς διὰ μέσου τῶν συριζόντων βελῶν, ζητῶν τὸν περίφημον τοξότην Πάνδαρον. Εὐρῶν δὲ τοῦτον, ἐστάθη ἔμπροσθέν του καὶ εἶπε ταῦτα·

«Πάνδαρε, ποῦ εἶνε τὸ τόξον σου καὶ τὰ πτερωτὰ σου βέλη καὶ ἡ δόξα σου; κατὰ τὸ τόξον ὑπερέχεις πάντων τῶν ἐνταῦθα ἀνδρῶν. Ἐλα τόξευσον τοῦτον τὸν ἄνδρα, ὅστις πλείστους γενναίους ἀνδρας ἀπώλεσε.»

Πρὸς τοῦτον ἀπεκρίνατο ὁ Πάνδαρος· «Αἰνεῖα, ὁ ἀνὴρ οὗτος εἶνε ὁ Διομήδης. Τὸν γνωρίζω ἐκ τῆς περικεφαλαίας, τῆς ἀσπίδος καὶ τοῦ ἵππου. Ἄλλ' ἐν-

δέχεται αὐτός, ὃν λέγω Τυδείδῃ, νὰ εἶνε θεός. Ἄν εἶνε ἄνθρωπος, βεβαίως πράττει ταῦτα οὐχὶ ἄνευ τῆς βοήθειας θεοῦ τινος. Τώρα πρὸ ὀλίγου ἔρριψα κατ' αὐτοῦ βέλος καὶ ἐπέτυχον κατὰ τὸν δεξιὸν ὤμον, τὸ βέλος μάλιστα ἐπέρασεν ἀντικρὺ διὰ τοῦ θώρακος καὶ ἐνόμισα ὅτι ἐξ ἅπαντος θὰ ἀποθάνῃ. Ἀλλὰ τώρα βλέπω αὐτὸν ζῶντα καὶ ὑγιᾶ. Δυστυχῶς δὲν ἔχω ἵππους καὶ ἄρματα, ἀφ' ὧν νὰ πολεμήσω. Ὅτε ἀπηρχόμην ἐκ τῆς Λυκίας, ὁ πατήρ μου μοὶ ἔλεγε καὶ ἄλλα μὲν πολλὰ, μὲ ἐκέλευε δὲ νὰ συμπαραλάβω καὶ τὰ ἄρματα καὶ τοὺς ἵππους. Ἀλλ' ἐγὼ πεποιθῶς εἰς τὸ τόξον δὲν ἤκουσα τούτου. Δὲν ἤξευρον ὅτι τόσον ὀλίγον ἐμελλε νὰ μὲ βοηθήσῃ τὸ τόξον μου, τὸ ὁποῖον μάτην τώρα καὶ κατὰ τοῦ Ἀτρείδου καὶ κατὰ τοῦ Τυδείδου ἔτεινα. Ἀλλ' ἂν δώσῃ ὁ θεὸς καὶ ἐπιστρέψω εἰς τὴν Λυκίαν καὶ ἴδω μὲ τοὺς ὀφθαλμοὺς μου τὴν πατρίδα, τὴν σύζυγόν μου καὶ τὴν κατοικίαν μου, νὰ ἀποκόψῃ τὴν κεφαλὴν μου ξένος ἄνθρωπος, ἂν δὲν θραύσω ταῦτα τὰ τόξα μὲ τὰς χεῖράς μου καὶ δὲν τὰ ῥῖψω εἰς τὸ πῦρ· διότι εἰς οὐδὲν μοὶ χρησιμεύουσιν.»

Πρὸς τοῦτον δὲ ἀπεκρίνατο ὁ Αἰνεΐας· «Ἄφες ταῦτα, Πάνδαρε. Ἀνάβα ἐπὶ τοῦ ἄρματος, ὅπως ἀμφοτέρωι πολεμήσωμεν κατὰ τοῦ ἀνδρός τούτου. Ἐλα, σὺ μὲν λάβε τὴν μάστιγα καὶ τὸν χαλινόν, ἐγὼ δὲ θὰ πολεμήσω, ἢ μάχου σὺ καὶ ἐγὼ φροντίζω περὶ τῶν ἵππων.»

Ὁ Πάνδαρος ἐδέξατο τὸ δεύτερον, εἰπὼν ὅτι οἱ ἵπποι θὰ διευθύνωνται καλλίτερον ὑπὸ τοῦ Αἰνεΐου, οὗ γνωρίζουσι τὴν φωνήν. Καὶ ταῦτα εἰπόντες ἀνέβησαν

εις τὸ ποικίλον ἄρμα καὶ μεθ' ὀρμῆς διευθύνθησαν κατὰ τοῦ Διομήδους.

§ 48. Ὁ Διομήδης τραυματίζει τὴν Ἀφροδίτην.

Ὡς δὲ εἶδε τούτους ὁ Σθέnelος, εὐθύς εἶπε πρὸ τὸν Τυδείδην· «Δύο ἀνδρεῖσι μαχηταὶ ἔρχονται ὁ περίφημος τοξότης Πάνδαρος καὶ ὁ Αἰνεΐας ὁ υἱὸς τῆς Ἀφροδίτης. Ἄς ἐπιβῶμεν ἐπὶ τοῦ ἄρματος. Μὴ τρέγῃς οὕτω διὰ τῶν προμάχων, ἵνα μὴ συμβῇ κακὸν τι.»

Πρὸς τούτον μετ' ὀρμῆς εἶπε ὁ Διομήδης· «Μὴ ὀμίλει ποσῶς περὶ φόβου, ἐπειδὴ οὐδὲ τὸν ἑαυτὸν σου νομίζω ὅτι θά πείσης. Δὲν εἶνε γενναῖον μῆτε νὰ ὑποχωρῶ ἐν τῇ μάχῃ, μῆτε νὰ δειλιῶ. Ἀκόμη διατηρῶ τὴν τόλμην ἀκλόνητον. Ἡ Ἀθηναῖα δὲν μὲ ἀφίνει νὰ φοβῶμαι. Πεζὸς θὰ ἐπέλθω κατ' αὐτῶν καὶ ἐλπίζω τῇ βοηθείᾳ τῆς Ἀθηναῖας νὰ ἀποκτείνω καὶ τοὺς δύο. Τοῦτο μόνον σὺ ὅμως μὴ λησμονήσης νὰ ἀρπάσῃς ἐκείνους τοὺς καλλίστους ἵππους αὐτῶν καὶ νὰ τοὺς φέρῃς εἰς τὸ στρατόπεδον τῶν Ἀγαιῶν».

Ἐν ᾧ δὲ ταῦτα ἐλέγοντο, ἦλθον ἐκεῖνοι ἐλαύνοντες πλησίον. Ἡ αἰχμὴ διεπέρασε τὴν ἀσπίδα καὶ ἔφθασε μέχρι τοῦ θώρακος. Τότε ὁ Διομήδης μετὰ δυνάμειος ἔρριψε τὸ δόρυ, καὶ ἐκτύπησε τοῦτον κατὰ τὴν βίνα πλησίον τοῦ ὀφθαλμοῦ. Ἡ αἰχμὴ ἀπέτεμε εἰς τὴν ρίζαν τὴν γλῶσσαν καὶ ἐξῆλθε κατὰ τὴν ἄκρην τοῦ ἀνθερεῶνος. Ἐπεσεν ἀπὸ τοῦ ἄρματος, ἤχησαν δὲ τὰ ὄπλα του (οἱ ἵπποι ἐταράχθησαν εἰς τὰ πλάγια) καὶ ἐξέπνευσεν. Ὁ δὲ Αἰνεΐας θέλων νὰ σώσῃ τὸν νεκρὸν προεμάχει τούτου. Ἀλλ' ὁ Διομήδης

διὰ λίθου μεγάλου, ὃν δύο τῶν νῦν ἀνθρώπων δὲν δύνανται νὰ φέρωσιν, ἐκτύπησεν αὐτὸν κατὰ τὴν κοτύλην, τὴν ὁποίαν καὶ ἔθραυσεν. Ὁ Αἰνεΐας λιποθυμῶν ἔπεσεν εἰς τὰ γόνατα, στηριχθεὶς ἐπὶ τῆς γῆς διὰ τῆς χειρὸς του. Ἡ δὲ Ἀφροδίτη ἰδοῦσα τὸν υἱὸν αὐτῆς διατρέχοντα τὸν μέγιστον κίνδυνον, ἔδραμε ταχέως εἰς τὸν τόπον ἐκεῖνον καὶ περιπτυζαμένη αὐτὸν διὰ τῶν λευκῶν πήχεων τῶν χειρῶν της, καλύψασα δὲ καὶ τὸ σῶμά του διὰ τινος πτυχῆς τοῦ φαεινοῦ αὐτῆς πέπλου, ὅπως τὸν προφυλάξῃ ἀπὸ τὰ βέλη τῶν Δαναῶν, ἔφρευε μετ' αὐτοῦ ἐκτὸς τῆς μάχης.

Ὁ Σθέnelος ἐξετέλεσε τὴν παραγγελίαν τοῦ Διομήδους. Τοὺς καλλίτριχας ἵππους τοῦ Αἰνεΐου ὀρμήσας ἐξήγαγεν ἐκ τῶν Τρώων καὶ ἔδωκεν αὐτοὺς εἰς τὸν φίλον του Διήπολον νὰ τοὺς φέρῃ εἰς τὸ στρατόπεδον τῶν Ἀχαιῶν. Αὐτὸς δὲ λαβὼν τὸ ἄρμα ἔτρεχεν ὅπως φθάσῃ τὸν Διομήδην διώκοντα τὴν Ἀφροδίτην. Τὴν ἔφλασε καὶ διὰ τοῦ ὄρατος ἐπλήγησεν αὐτὴν εἰς τὸ ἄκρον τῆς ἀβληχερῆς χειρὸς. Καὶ εὐθὺς ἔρρευσε αἷμα θεῖον, ὃ ἰχῶρ, ὅποσον ἔχουσιν οἱ μάκαρες θεοί. Διότι οὗτοι δὲν ἐσθίουσι σῖτον, δὲν πίνουσιν αἴθροπα οἶνον, οὐ ἕνεκὰ εἰσι ἀναίμονες καὶ καλοῦνται ἀθάνατοι. Ἡ δὲ Ἀφροδίτη μέγα κραυγάζουσα ἀρῆκε τὸν υἱὸν της, ὃν ὁμοῦς ἔσωσεν ὁ Ἀπόλλων. Πρὸς ταύτην τότε εἶπεν ὁ ἀνδρεῖος Διομήδης.

« Ἀπόφευγε, θύγατερ τοῦ Διὸς, τὸν πόλεμον καὶ τὴν μάχην. Σοὶ ἀρκοῦσιν αἱ περὶ τῶν γυναικῶν φροντίδες. Τοῦ λοιποῦ πιστεύω νὰ σοὶ προξενῇ ῥῆγος καὶ τὸ ὄνομα μόνον τοῦ πολέμου ».

Ἡ Ἀφροδίτη ἔχουσα ὁδηγὸν τὴν Ἴριν ἐπέβη ἐπὶ

τοῦ ἄρματος τοῦ Ἄρειος καὶ ἔφθασε ταχέως εἰς τὸν Ὀλύμπου, ὅπου ἤρχισε νὰ παραπονῆται ὅτι θνητὸς ἄνθρωπος ἐτραυματίσεν αὐτήν.

Πρὸς αὐτὴν ἀπεκρίνατο ἡ μήτηρ τῆς Διώνης

« Ὑπομονή, τέκνον μου, πόσοι ἄνθρωποι δὲν ἐδείχθησαν θρασεῖς πρὸς τοὺς θεοὺς; Ἄλλ' ὁ μωρὸς Τυδεΐδης, φαίνεται νὰ ἀγνοῇ ὅτι δὲν γίνεται μακροχρόνιος, ὅστις μάχεται κατὰ τῶν θεῶν, οὐδὲ ἀξιούται νὰ ἔχη ἐπὶ τῶν γονάτων τοῦ τέκνα καὶ νὰ παππάζωσιν αὐτόν. Καὶ διὰ τοῦτο ἄς σκεφθῇ μὴ ἔνεκα τῆς ἀσεβείας ταύτης ἡ συνετὴ Αἰγιάλεια, ἡ σύζυγός του, διὰ μεγάλων θρήνων ἐγείρη ποτὲ ἐκ τοῦ ὕπνου τοὺς ἐν τῇ οἰκίᾳ στερηθεῖσα τοῦ συζύγου τῆς ».

Καὶ ταῦτα λέγουσα ἀπέματτε καὶ μὲ τὰς δύο χεῖρας τὸν ἰχῶρα. Ἐπουλοῦτο δὲ ἡ χεὶρ καὶ αἱ βαρεῖαι ὀδύνας κατεπραύνοντο.

Ἡ δὲ Ἀθηναῖα καὶ ἡ Ἥρα βλέπουσαι πρὸς τὸν Δία ἔλεγον τοὺς ἐξῆς λόγους ἐμπαίζουσαι τὴν Ἀφροδίτην

« Βεβαίως ἡ Ἀφροδίτη πειρωμένη νὰ παραπέσῃ Ἀχαΐδα τινα, ὅπως ἀκολουθήσῃ ξένον ἄνδρα καὶ θωπεύουσα αὐτὴν ἐκεντήθη ὑπὸ τῆς βελόνης κατὰ τὴν ἀβληγρὰν χεῖρα ». Ἐμειδίασε δὲ ὁ πατὴρ τῶν ἀνδρῶν καὶ θεῶν καὶ καλέσας παρ' ἑαυτῷ τὴν Ἀφροδίτην εἶπε θωπεύων

« Δὲν εἶνε σὸν ἔργον τὰ τοῦ πολέμου, φίλον τέκνον. Περὶ τούτων φροντίζουσιν ἡ Ἀθηναῖα, καὶ ὁ Ἄρης. Εἰς σὲ ἀρκοῦσι τὰ ἐπέραστα ἔργα τοῦ γάμου. » Καὶ ταῦτα μὲν ἐγένοντο ἐν Ὀλύμπῳ.

§ 46. Ὁ Διομήδης τραυματίζει τὸν Ἄρην.

Ἐν δὲ τῇ μάχῃ μετὰ τὴν φυγὴν τῆς Ἀφροδίτης

ἐπροστάτευε τοῦ Αἰνείου ὁ Ἀπόλλων. Καὶ ὅμως ὁ Τυδεΐδης παντὶ τρόπῳ ἐζήτει νὰ ἀποκτείνῃ τὸν ἑχθρὸν, οὐδὲ αὐτὸν τὸν μέγαν θεὸν εὐλαβούμενος. Τρὶς ἐπέπεσε κατ' αὐτοῦ, ἀλλὰ καὶ τρὶς ἀπεκρούσθη παρὰ τοῦ θεοῦ. Ὅτε ὅμως καὶ τὸ τέταρτον ἐπῆρχετο, τότε ὁ θεὸς εἶπε δεινὰ ἀπειλήσας· «Συλλογίσθητι καλῶς, Τυδεΐδη. Φύγε ὀπίσω καὶ μὴ θέτε ἑαυτὸν ἐν ἴσῳ πρὸς τοὺς θεοὺς· διότι δὲν εἶνε ὅμοιον τὸ γένος τῶν ἀθανάτων θεῶν καὶ τῶν χαμαὶ βαδιζόντων ἀνθρώπων.»

Ὁ Διομήδης ὑπεχώρησεν ὀλίγον ὀπίσω, φοβηθεὶς τὴν ὀργὴν τοῦ Ἀπόλλωνος. Καὶ τὸν μὲν Αἰνεΐαν ἐκόμισεν ὁ θεὸς εἰς τὸν ἐν Περγάμῳ ναόν του, ἔνθα ἐθεράπευσεν αὐτὸν ἡ Ἀητώ καὶ ἡ Ἄρτεμις. Οἱ δὲ Τρῶες καὶ Ἀχαιοὶ ἐμάχοντο ἔτι περὶ τὸ εἶδωλον, ὅπερ κατεσκεύασεν ὁ Ἀπόλλων, ὁμοιότατον πρὸς τὸν Αἰνεΐαν. Καὶ οἱ Ἀχαιοὶ θὰ ἐνίκων ἤδη μάχην ἐνδοξον, ἂν δὲν προσήρχετο βοηθὸς τῶν Τρώων ὁ Ἄρης. Οἱ δὲ Τρῶες ἐνθαρρυνθέντες ἐπιπίπτουσι μετὰ μείζονος ὀρμῆς κατὰ τῶν Ἀχαιῶν καὶ ἐποίουν αὐτοῖς πολλὴν σφαγὴν. Οὗτοι δὲ ὑπεχώρουν ἐν τάξει καὶ αὐτὸς ὁ Τυδεΐδης, διότι ἔβλεπεν ὅτι ὁ Ἄρης βοηθεῖ τοὺς Τρῶας.

Ἐκ τοῦ Ὀλύμπου εἶδον τὰ παθήματα τῶν Ἑλλήνων ἡ Ἥρα καὶ ἡ Ἀθηναῖα, αἵτινες ὀπλισθεῖσαι παραχρῆμα ἔδραμον ἐφ' ἄρματος εἰς τὴν μάχην συναινοῦντος καὶ τοῦ Διός. Ὅτε δὲ ἔφθασαν ἐκεῖ, ἔνθα οἱ πλεῖστοι καὶ ἀνδρειότατοι συνεστρέφοντο περὶ τὸν Διομήδη ὡς ὤμοφαγοὶ λέοντες ἢ κάπροι, ἐνταῦθα ἡ Ἥρα σταθεῖσα καὶ λαβοῦσα τὴν μορφὴν τοῦ ἀνδρειοτάτου Στέντορος, τοῦ χαλκορῶνου, οὐτινος ἡ φωνὴ ἤχεϊ ὡς ἤχεϊ ἡ φωνὴ πεντήκοντα ἄλλων ἀνδρῶν, ἀ-

νεβόησε καὶ εἶπεν· « Αἰδῶς, Ἄργεῖοι, κακὰ δναῖδη, κατὰ μορφήν μόνον θαυμαστοί. Ἐν ὄσῳ μὲν ἀνεστρέφετο εἰς τὸν πόλεμον ὁ ἔνδοξος Ἄχιλλεύς, οὐδέποτε ἐφάνησαν οἱ Τρῶες πρὸ τῶν πυλῶν τῆς πόλεως· διότι ἐφοβοῦντο τὸ ἰσχυρὸν δόρυ ἐκείνου. Ἀλλὰ τώρα πολεμοῦσι πόρρω τῆς πόλεως, πλησίον τῶν ὑμετέρων πλοίων.»

Οἱ λόγοι οὗτοι ἐξήγειραν τὴν τόλμην τῶν ἀνδρῶν. Ἡ δὲ Ἀθηναῖα ἦλθε πρὸς τὸν Διομήδη, ὅστις κατεσθένυε τὸ τραῦμα, ὃ τῷ ἐποίησεν ὁ Πάνδαρος, καὶ εἶπεν· « Ὅντως ὁ Τυδεὺς ἐγέννησεν υἱὸν ὀλίγην πρὸς αὐτὸν ὁμοιότητα ἔχοντα. Τροσῦτην δὲ ἀνδρείαν ψυχὴν εἶχεν ἐκεῖνος, ὥστε ἐν Θήβαις ποτὲ πρῆσβευτῆς διατρίβων, ἐν ᾧ ἐγὼ ἐκώλυον αὐτὸν νὰ πολεμῇ, καὶ προέτρεπον νὰ εὐωχῆται ἡσύχως ἐν τῇ οἰκίᾳ, οὗτος προεκαλεῖτο τοὺς νέους τῶν Θηβαίων καὶ πάντας ἐνίκα ῥαδίως. Σὺ δὲ, ὅν ἐγὼ βοηθῶ, διὰ τί δὲν μετέχεις τῆς μάχης; ἀπέκαμες ἢ φοβεῖσαι; »

Πρὸς ταύτην δὲ ἀπεκρίνατο ὁ Διομήδης· « Σὲ γινώσκω, ὦ θεᾶ, θύγατερ τοῦ Διὸς, καὶ διὰ τοῦτο θὰ σοὶ ὁμιλήσω παρρησίᾳ, οὐδὲν ἀποκρύψας. Οὔτε φόβος τις οὔτε ῥαθυμία μὲ κατέχει. Ἀλλ' ἔτι ἐνθυμοῦμαι τὰς ἐντολάς σου. Ἐνεκα τούτου καὶ αὐτὸς τώρα ὑποχωρῶ καὶ τοὺς ἄλλους Ἕλληνας ἐκέλευσα νὰ ἀθροισθῶσι πάντες ἐνταῦθα· διότι ὄρω ὅτι ὁ Ἄρης διευθύνει τὴν μάχην.»

Πρὸς τοῦτον δὲ ἀπεκρίνατο ἡ Ἀθηναῖα· « Φίλτατε Διομήδης, μῆτε τὸν Ἄρην φοβοῦ, μῆτε ἄλλον τινὰ τῶν ἀθανάτων· διότι ἔχεις ἐμὲ βοηθόν σου. Ἐλα διεύθυνε κατ' αὐτοῦ τοῦ Ἄρεος πρώτου τὸ ἄρμα καὶ πληῆξον αὐτὸν ἐκ τοῦ σύνεγγυς, μηδὲ σέβου τὸν τολ-

μητίαν, τὸν μανικὸν, τὸν ἄλλοπρόσαλλον, ὅστις πρῶ-
 ῆν μὲν ὑπέσχετο εἰς ἡμᾶς νὰ συμπράξῃ μετὰ τῶν
 Ἑλλήνων κατὰ τῶν Τρώων, νῦν δὲ πράττει τὰ ἐναν-
 τία παραβὰς τὴν ὑπόσχεσίν του.» Καὶ ταῦτα εἰποῦ-
 σα εἴλκυσεν ἐκ τοῦ ἄρματος κάτω τὸν Σθένελον καὶ
 ἀνέβη αὐτῆ. Μέγα δὲ ἤχησεν ὑπὸ τοῦ βάρους ὁ δρύϊ-
 νος ἄξων. Καὶ οὕτως ἀμφότεροι ὅτε Διομήδης καὶ
 ἡ Ἀθηναῖα ἤλαυνον κατὰ τοῦ Ἄρεος. Ὁ Ἄρης ἰδὼν
 τὸν Διομήδη, ἐπορεύθη εὐθὺς καὶ ἀφῆκε κατ' αὐτοῦ
 τὸ δόρυ. Ἄλλ' ἡ θεά, ἣτις ἔχουσα τὴν περικεφαλαίαν
 τοῦ Ἄδου ἦτο ἀόρατος λαβοῦσα διὰ τῆς χειρὸς τὸ
 δόρυ ὤθησεν αὐτὸ μακρὰν. Τότε ὁ Διομήδης τῇ βοη-
 θεῖα τῆς θεᾶς ἔτρωσε τὸν Ἄρην κατὰ τὴν λαγύνα (ἡ
 αἰχμὴ τοῦ δόρατος εἰσῆλθεν εἰς τὴν σάρκα), καὶ εὐ-
 θὺς ἀνέσπασε τὸ δόρυ ὀπίσω. Φωνὴν δὲ μεγάλην ἐξέ-
 βαλεν ὁ Ἄρης ὑπὸ τῆς ὀδύνης ὡς νὰ ἐφίωναζον ἐν-
 νέα ἢ δέκα χιλιάδες ἀνδρῶν, (πάντες καὶ Ἕλληνες
 καὶ Τρῶες ἐροβήθησαν), καὶ ὡς θύελλα ὀρηκτικῆ
 ἀνῆλθεν εὐθὺς εἰς τὸν Ὀλυμπον, καὶ ἐκάθισε λυπη-
 μένος παρὰ τῷ Διί. Λεικνύων δὲ τὸ τραῦμα ἔλεγεν
 ὀλοφυρόμενος τούτους τοὺς λόγους·

«Ζεῦ πάτερ, δὲν ἀγανακτεῖς ὀρῶν τοιαῦτα ἔργα ;
 Ἡμεῖς οἱ θεοὶ χάριν τῶν ἀνθρώπων πάσχομεν πολλὰ
 δεινὰ μεταξύ μας. Κατὰ σοῦ ὅλοι ἔχομεν παράπονα,
 ὅστις ἔτεκες μίαν ἄφρονα κόρην, κακοῦργον, οὐδὲν
 ἄλλο ἔχουσαν ἐν νῷ ἢ νὰ πράττῃ πάντοτε ἔργα ἀ-
 νόσια, χωρὶς ποτε διὰ λόγου νὰ τὴν ἐπιπλήξῃς ἢ νὰ
 τὴν τιμωρήσῃς, ἀλλὰ τὴν ἀφίνεις νὰ κάμνῃ ὅ,τι θέ-
 λει. Αὕτη ἀπέλυσε τὸν ὕβριστὴν Διομήδη ἐναντίον
 τῶν ἀθανάτων θεῶν. Καὶ πρῶτον μὲν ἐπλήγωσε τὴν
 Ἀφροδίτην ἐπὶ τοῦ καρποῦ τῆς χειρὸς, ἔπειτα δὲ ἐπῆρ-

χετο καὶ κατ' ἑμοῦ. Καὶ ἂν δὲν ἐτρεπόμην εἰς φυγὴν, θὰ ἔπασχον καὶ ἐγὼ δεινά.»

Τοῦτον ὑποβλέψας ὁ Ζεὺς εἶπε· «Μὴ μινύριζε τοι-
ουτοτρόπως, ἀλλοπρόσταλλε. Σὺ μοὶ εἶσαι ὁ ἔχθιστος
πάντων τῶν Ὀλυμπίων θεῶν. Διότι πάντοτε ἀγαπᾷς
τὰς ἔριδας, τοὺς πολέμους καὶ τὰς μάχας. Ἔχεις θρά-
σος καὶ ἰσχυρογνωμοσύνην ἀσυγχώρητον. Ἄλλ' ὅμως
εἶσαι υἱὸς μου, δὲν εἶσαι ξένος, καὶ πρέπει νὰ φρον-
τίσω νὰ σὲ ἀπαλλάξω ταχύτερον ἐκ τῶν πόνων. Ἄν
ἦσο ξένος, πρὸ πολλοῦ θὰ ἔκεισο ἤδη εἰς τὰ Τάρταρα.»

Ταῦτα εἰπὼν προσέταξε τὸν Παιήωνα τὸν ἰατρὸν
τῶν θεῶν νὰ ἰατρεύῃ τὴν πληγὴν, ἥτις εὐθὺς ὑπὸ
τῶν φαρμάκων ἐπουλώθη. Ἡ δὲ Ἥσῃ ἔλουσεν αὐ-
τὸν, καὶ τὸν ἐνέδυσε χαρίεντα ἱμάτια. Καὶ ὑπερήφα-
νος ἐκάθισε πλησίον τοῦ Διὸς.

Ἄλλὰ καὶ ἡ Ἥρα καὶ ἡ Ἀθηνᾶ ἐπανῆλθόν εἰς τὰ
ἀνάκτορα τοῦ Διὸς παύσεται τῆς μάχης τὸν ἀνθρω-
ποφθόρον Ἄρη.

§ 47. Διομήδης καὶ Γλαῦκος σέβονται τὴν πατρικὴν φιλίαν.

Ἡ μάχη ἐξηκολούθει μετὰ τῆς αὐτῆς σφοδρό-
τητος, χωρὶς τώρα νὰ ἀναμιγνύωνται πλέον οἱ θεοί.
Καὶ ἐπὶ τινα μὲν χρόνον ἡ νίκη ἦτο ἀμφίροπος καὶ
πολλοὶ ἀνδρεῖοι πολεμισταὶ ἔπεσον ἐκατέρωθεν. Ἐπὶ
τέλους ὅμως οἱ Ἰῶες ἐδαμάσθησαν ὑπὸ τῶν ἀνδρείων
Ἑλλήνων καὶ θὰ ἔφρουγον βεβαίως εἰς τὴν πόλιν, ἂν ὁ
Ἐλενος, ὁ οἰωνοσκόπος τῶν Τρώων δὲν ἔλεγε πρὸς
τὸν Ἴκτορα καὶ Αἰνεΐαν ταῦτα·

«Αἰνεΐα καὶ Ἴκτορ, ἐξ ὑμῶν ἐξαρτᾶται ἡ σωτη-

ρία τῆς χώρας, διότι σεῖς εἶσθε οἱ ἄριστοι εἰς πᾶσαν περίστασιν εἴτε πολεμικὴν εἴτε εἰρηνικὴν. Σταθῆτε αὐτοῦ καὶ ἐμποδίζετε τὸν λαόν, πρὶν πέσωσιν εἰς τὰς ἀγκάλας τῶν γυναικῶν καὶ γείνωσιν ὁ περίγελως τῶν ἐχθρῶν. Ἄφου ἐνθαρρύνετε τὸν λαόν, ἡμεῖς μὲν μένοντες ἐδῶ θέλομεν πολεμήσῃ καὶ περ κεκμηκότες, διότι εἶνε ἀνάγκη, σὺ δὲ Ἐκτωρ πήγαινε εἰς τὴν πόλιν καὶ εἶπέ εἰς τὴν μητέρα μας Ἐκάβην νὰ προσφέρῃ μὲ τὰς πρεσβύτιδας εἰς τὴν Ἀθηναῶν πολύτιμον πέπλον καὶ νὰ ὑποσχεθῇ θυσίαν εἰς αὐτήν, ἐὰν ἐλεοῦσα τὰς γυναῖκας καὶ τὰ τέκνα τῶν Τρώων φανῇ ἡμῖν εὐμενὴς καὶ ἀπομακρύνῃ τῆς μάχης τὸν φοβερὸν Τυδεΐδην, τὸν ἄγριον μαχητὴν. Οὗτος διαπρέπει πάντων τῶν Ἑλλήνων κατὰ τὴν ἀνδρείαν. Καὶ αὐτὸν τὸν Ἀχιλλεῖα δὲν ἐφοβήθημέν ποτε τόσον.»

Ὁ Ἐκτωρ κατέβη πάραυτα ἐκ τοῦ ὀχήματος καὶ ἐρχόμενος πανταχοῦ ἐνεθάρρυνε τοὺς Τρώας. Οὗτοι δὲ ἐστράφησαν ὀπίσω ἐκ τῆς φυγῆς καὶ παρετάχθησαν ἐναντίον τῶν Ἑλλήνων εἰς μάχην.

Οἱ δὲ Ἕλληνες ὑπεχώρησαν, ἔπαυσαν τὸν φόνον καὶ ἐνόμισαν ὅτι τις τῶν ἀθανάτων θεῶν κατέβη ἐξ οὐρανοῦ νὰ βοηθήσῃ τοὺς Τρώας. Ὁ δὲ Ἐκτωρ εἶπεν ἔπειτα ὅτι αὐτὸς μὲν ἀπέρχεται εἰς τὴν πόλιν ὅπως ἐξευμενίσῃ τὴν Ἀθηναῶν, προτρέπει δὲ αὐτοὺς νὰ μάχωνται καὶ ἐν τῇ ἀπουσίᾳ του μετὰ τῆς αὐτῆς ἀνδρείας. Καὶ ταῦτα εἰπὼν ἀπῆλθεν.

Ὁ δὲ Γλαῦκος ὁ υἱὸς τοῦ Ἱππολόχου καὶ ὁ υἱὸς τοῦ Τυδεῶς Διομήδης συνητηθήσαν εἰς τὸ μέσον τῶν δύο στρατῶν πρόθυμοι νὰ πολεμήσωσιν. Ὅτε δὲ πορευόμενοι ἐπλησίασαν ἀλλήλους, πρῶτος ὠμίλησεν ὁ Διομήδης πρὸς τὸν Γλαῦκον.

«Τίς εἶσαι, ὦ γενναῖε μαχητά; διότι δὲν σέ εἶδον πρότερον οὐδέποτε ἐν τῇ μάχῃ. Καὶ ὅμως τώρα ὑπερέβης πάντας τοὺς ἄλλους κατὰ τὸ θάρρος, διότι ἐτόλμησας νὰ πολεμήσῃς πρὸς ἐμέ, μὴ φοβηθεῖς τὸ μακρὸν μου δόρυ. Δυστυχῶν δὲ παῖδες ἀντιτάσσονται κατ' ἐμοῦ. Ἄν ὅμως εἶται θεός, ἐγὼ ὑποχωρῶ· διότι δυστυχῆς ἐκεῖνος, ὅστις γείνη ἀπεχθῆς εἰς τοὺς θεούς. Ἄν ὅμως εἶσαι ἄνθρωπος, τότε ἐλθέ πλησιέστερον, ἵνα σέ στείλω ταχύτερον εἰς τὸν Ἄδην.»

Πρὸς τοῦτον δὲ ἀπεκρίνατο ὁ λαμπρὸς υἱὸς τοῦ Ἱππολόχου· «Ἄνδρεῖε Τυδείδη, τί ἐρωτᾷς τὴν γενεάν μου; Αἱ γενεαὶ τῶν ἀνθρώπων εἶνε ὡς τὰ φύλλα τῶν δένδρων· ὡς ταῦτα ἄλλα μὲν ὁ ἄνεμος ρίπτει κατὰ γῆς, ἄλλα δὲ φύονται πάλιν τὸ ἔαρ, οὕτω καὶ αἱ γενεαὶ τῶν ἀνθρώπων ἄλλη μὲν ἀρχεται, ἄλλη δὲ παύει. Ἐάν ὅμως θέλῃς νὰ γνωρίζῃς τοῦτο, εἶμαι ἀπόγονος τοῦ Βελλεροφόντου, ὃς ἀπέκτεινε τὴν Χίμαιραν καὶ τότε τοὺς ἄλλους ἄλλους ἐνδόξως ἐξετέλεσεν. Ἐκ τοιαύτης γενεᾶς κατάγομαι. Ὅτε δὲ ἐμελλον νὰ ἐλθῶ ἐνταῦθα, ὁ πατήρ μου μὲ συνεβούλευσε νὰ μὴ κατατιχύνω τὸ γένος τῶν πατέρων μου.»

Ὡς ἤκουσε τοὺς λόγους τούτους ὁ Διομήδης, ἀνεπλήσθη χαρᾶς καὶ ἐμπήξας τὸ δόρυ εἰς τὴν γῆν εἶπε πρὸς τὸν Γλαῦκον τοὺς φιλόφρονας τούτους λόγους.

«Οὕτως μοι εἶσαι παλαιὸς φίλος πατρικός. Διότι ὁ ἐνδόξος Οἰνεὺς ἐξένισε τὸν ἀμεμπτον Βελλεροφόντην εἶκοσιν ἡμέρας ἐν τῇ οἰκίᾳ. Ἀντήλλαξαν δὲ καὶ ξένια καλά. Ὁ μὲν Οἰνεὺς ἔδωκε ζωστήρα φοινικοῦν, ὃ δὲ Βελλεροφόντης ποτήριον χρυσοῦν ἀμφικύπελλον. Τοῦτο ἐγὼ κατέλιπον ἐν τῇ οἰκίᾳ. Τὸν δὲ Τυδέα δὲν ἐνθυμοῦμαι, διότι μὲ κατέλιπε μικρόν, ὅτε ἀπώλετο

ὁ στρατὸς τῶν Ἀχαιῶν ἐν Θήβαις. Ἀλλὰ τῶρα σὺ μὲν εἶσαι φίλος ἐμοῦ τοῦ Ἀργείου, ἐγὼ δὲ φίλος σοῦ τοῦ Λυκίου. Καὶ διὰ τοῦτο δὲν εἶνε πρέπον ἡμεῖς οἱ φίλοι νὰ μαχώμεθα κατ' ἀλλήλων. Ὑπάρχουσι καὶ ἐν τοῖς Ἑλλησι καὶ ἐν τοῖς Τρωσὶ πολλοὶ ἀκόμῃ ἄνδρες οὓς δυνάμεθα νὰ ἀποκτείνωμεν τῇ βοήθειᾳ τοῦ θεοῦ. Ὅπως δὲ καὶ οἱ ἄλλοι μάθωσιν ὅτι εἴμεθα φίλοι πατρικοί, ἄς ἀνταλλάξωμεν τὰ ὄπλα μας.»

Ταῦτα εἰπόντες ἐπήδησαν ἐκ τῶν ὀχημάτων, ἔλαβον τὰς χεῖρας ἀλλήλων καὶ ὁμόταντες φιλίαν ἤλλαζον τὰ ὄπλα. Ἦσαν δὲ τοῦ μὲν Γλαύκου χρυσᾶ, τοῦ δὲ Διομήδους χαλκᾶ.

§ 48. Ὁ Πάρις ἀναγκάζεται ἐν τῇ οἰκίᾳ.

Ὡς δὲ ὁ Ἐκτωρ ἔφθασεν εἰς τὰς Σχαιὰς πύλας καὶ εἰς τὴν φηγόν, περιεκύκλωσαν αὐτὸν αἱ σύζυγοι καὶ αἱ θυγατέρες τῶν Τρώων ἐρωτῶσαι περὶ τῶν παίδων, τῶν ἀδελφῶν, συγγενῶν καὶ συζύγων. Οὗτος δὲ ἐκέλευε νὰ προσευχῆθῶσι πρὸς τοὺς θεοὺς, λέγων ὅτι πολλὰ δεινὰ ἐπικέινται. Ἐπειτα ἔφθασεν εἰς τὰ βασίλεια τοῦ Πριάμου. Ὡς δὲ εἶδε τὸν υἱὸν ἢ γηραιὰ μήτηρ Ἐκάβη, ἔδραμεν εἰς συνάντησιν καὶ λαβοῦσα αὐτὸν ἐκ τῆς χειρὸς εἶπε

«Διὰ τί ἀφῆκες τὸν πόλεμον καὶ ἤλθες τέκνον μου, ἐδῶ; Βεβαίως θὰ πάσχητε πολλὰ ὑπὸ τῶν ἀποτροπαίων Ἀχαιῶν καὶ ἔρχεται νὰ αἰτήσῃς ἀρωγὴν παρὰ τοῦ Διός. Ἀλλὰ περίμενε ὀλίγον νὰ σοὶ φέρω οἶνον, ἵνα κάμῃς σπονδὰς εἰς τὸν Δία καὶ εἰς τοὺς ἄλλους ἀθανάτους, ἔπειτα νὰ πῆς καὶ αὐτός, ὅπως ἐνδυναμώσῃς· διότι ὁ οἶνος ἐνδυναμόνει τὸν καταπεπονημένον.»

Οἶνον δὲν θέλω, εἶπεν ὁ Ἔκτωρ Μόνον πορεύθη-
τι, μήτηρ, εἰς τὸν ναὸν τῆς Ἀθηνᾶς, λάβε δὲ ὀμοῦ
καὶ ἄλλας γηραιάς γυναῖκας, καὶ ὑπόσχου αὐτῇ πολ-
λὰ καὶ θυσίαν καὶ κτήματα, ἵνα ἐλεήσῃ τὸ ἄστυ καὶ
τὰς συζύγους καὶ τὰ νήπια τέκνα τῶν Τρώων καὶ
ἀπομακρύνῃ τὸν ἄγριον καὶ φοβερὸν Τυδείδην ἐκ τοῦ
πολέμου. Ἐν τοσοῦτῳ ἐγὼ θὰ ἔλθω νὰ καλέσω τὸν
Πάριν νὰ ἔλθῃ εἰς μάχην, ἂν θὰ μὲ ἀκούσῃ. Εἶθε νὰ
ἦνοιγεν ἡ γῆ καὶ νὰ κατέπινεν αὐτόν. Διότι ὁ Ζεὺς
ἔτρεφε αὐτὸν μέγα κακὸν καὶ εἰς τοὺς Τρῶας καὶ εἰς
τὸν Πρίαμον καὶ εἰς τοὺς παῖδάς του. Ἐὰν ἔδλεπον
αὐτὸν ἀποθαμένον, νομίζω ὅτι ἡ ψυχὴ μου θὰ ἐλη-
σμόνει τὰς μεγάλας βασάνους μου.»

Ταῦτα εἶπεν ὁ Ἔκτωρ, Ἡ δὲ Ἐκάβη λαβοῦσα
ἓνα τῶν ὠραιστάτων καὶ μεγίστων πέπλων, καλλιτέ-
χνημα τῶν γυναικῶν τῆς Σιδῶνος ὃν ἔφερεν αὐτῇ ὁ
Πάρις παραπλεύσας ἐκείθεν μετὰ τῆς Ἑλένης, ἔλαμπε
δὲ μετὰ τῶν ἄλλων πέπλων ὡς ἀστήρ, τοῦτον
λοιπὸν λαβοῦσα ἐπορεύετο εἰς τὸν ναὸν τῆς Ἀθηνᾶς
αἱ δὲ ἄλλαι γραῖαι τῆς πόλεως τὴν ἠκολούθουν.

Φθάσασα δὲ εἰς τὴν ἀκρόπολιν εἰσῆλθεν εἰς τὸν
ναὸν τῆς Ἀθηνᾶς καὶ κατέθηκεν ἐπὶ τῶν γονάτων τῆς
θεᾶς τὸν πέπλον καὶ ἰκέτευεν αὐτὴν νὰ ἀποκτείνῃ
τὸν Διομήδη ὑποσχομένη θυσίαν ὀδώδεκα βοῶν. Ἄλλ'
ἡ Παλλὰς δὲν εἰσῆκουσεν.

Ὁ δὲ Ἔκτωρ ἔδραμεν εἰς τὴν οἰκίαν τοῦ Πάριδος,
ὃν εὗρεν ἐν τῷ θαλάμῳ ἐξετάζοντα τὰ περικαλλῆ
ὄπλα του, τὴν ἀσπίδα, τὸν θώρακα καὶ τὸ τόξον. Ἡ
δὲ Ἀργεῖα Ἑλένη ἐκάθητο μετὰ τῶν θεραπαινῶν
της καὶ εἶδεν αὐταῖς ἐργασίαν. Ὁ Ἔκτωρ ἐπετίμησε
δριμέως τὸν Πάριν ταῦτα εἰπών.

« Ἄφρον, δὲν εἶνε πρέπον νὰ κάθησαι ἐδῶ ὠργισμένος, ἐν ᾧ περὶ τῆς πόλεως καὶ τοῦ τείχους γίνεται μάχη καὶ ἀπόλλυται ὁ στρατὸς ἡμῶν, μάλιστα δὲ ἀφ' οὗ σὺ εἶσαι ἡ αἰτία τοῦ φονικοῦ τούτου πολέμου, Σὺ ἔπρεπε μᾶλλον νὰ ἐπιπλήττης πάντα ἄλλον, ὄνθα ἔβλεπες ἀποφεύγοντα τὴν μάχην. Σήκου, δράμε εἰς τὴν μάχην, πρὶν ἀκόμη ἡ πόλις ἀποτεφρωθῆ ὑπὸ τοῦ ἐχθροῦ.»

Ὁ Πάρις ἐπέισθη εἰς τοὺς λόγους τοῦ Ἑκτορος.
« Ἀλλὰ περίμενέ με, εἶπε, μίαν στιγμὴν νὰ φορέσω

τὰ ὄπλα μου, ἢ πῆγαινε καὶ ἔρχομαι ἀμέσως κατόπιν.
Ἐλπίζω νὰ σε φιάσω.»

Εἰς ταῦτα οὐδὲν εἶπεν ὁ Ἑκτωρ. Ἡ Ἑλένη ὁμῶς ὠμίλησεν εἰς τὸν Ἑκτορα τοὺς ἐξῆς καταπραῦντικούς λόγους:

« Ἀνδράδελφε ἐμοῦ τῆς ἀναισχύντου, τῆς κακομηχάνου, τῆς στυγεράς. Εἶθε τῇ ἡμέρᾳ ὅτε μὲ ἐγέννησεν ἡ μήτηρ, θύελλα κακὴ νὰ μὲ ἔρριπτεν εἰ ὄρος

ἢ εἰς βαθεῖαν θάλασσαν πρὶν συμβῶσι τοιαῦτα ἔργα, ἢ τοῦλάχιστον νὰ ἤμην σύζυγος ἀνδρὸς καλλιτέρου, ὅστις νὰ ἠσθάνετο τὴν ἀγανάκτησιν καὶ τὰς προσβολὰς τῶν ἀνθρώπων. Οὗτος ὅμως οὔτε τῶρα ἔχει νοῦν σταθερόν, οὔτε θὰ ἔχη ποτέ. Καὶ νομίζω ὅτι θὰ γευθῆ τοὺς καρποὺς τῆς δειλίας του Ἑλλῆ ὅμως ἀνδράδελφέ μου, ἐντὸς νὰ ἀναπαυθῆς ὀλίγον· διότι πολὺ κοπιᾶσεις δι' ἐμέ καὶ τὸ ἀνοσιούργημα τοῦ Πάριδος. Ὁ Ζεὺς προώρισεν ἡμῖν, φαίνεται, νὰ γείνωμεν εἰς τοὺς ἐπιγινομένους διαβόητοι.»

Πρὸς ταύτην ἀπεκρίνατο ὁ Ἑκτωρ· «Μὴ μὲ παρακίνει νὰ καθίσω, Ἑλένη, γνωρίζω τὴν καλὴν σου διάθεσιν. Βιάζομαι νὰ δράμω πρὸς βοήθειαν τῶν Τρώων, οἵτινες βεβαίως πολὺ μὲ ποθοῦσιν. Ἀλλὰ σὺ παρότρυνον αὐτὸν νὰ μὲ φθάσῃ τοῦλάχιστον ἐντὸς τῆς πόλειος. Ἐγὼ δὲ θὰ μεταβῶ εἰς τὴν οἰκίαν, ὅπως ἴδω τοὺς οἰκίους, τὴν γυναῖκά μου καὶ τὸ μικρόν μου παιδίον. Δὲν ἤξεύρω ἂν θὰ ἐπανεέλθω πάλιν. Ἴσως μοι εἴνε πεπρωμένον νὰ ἀποθάνω τῶρα ὑπὸ τῶν Ἑληήνων.»

§. 49. Ἡ Ἀνδρομάχη ἀποτρέπει τὸν Ἑκτορα νὰ μετίσχη τοῦ πολέμου.

Ὁ Ἑκτωρ ταῦτα εἰπὼν ἀπῆλθεν. Εὐθὺς δὲ ἔφρασεν εἰς τὴν οἰκίαν του. Ἀλλὰ δὲν εὔρεν ἐκεῖ τὴν Ἀνδρομάχην. Αὕτη ἴστατο μετὰ τῆς θεραπαινίδος καὶ τοῦ παιδίου ἐπὶ τοῦ πύργου θρηνοῦσα καὶ ὀλοφυρομένη, διότι ἔβλεπεν ὅτι νικῶσιν οἱ Ἕλληνες, Ὁ δὲ Ἑκτωρ ἐπορεύθη ἐκεῖ. Ὡς δὲ εἶδε τοῦτον ἡ Ἀνδρομάχη ἔδραμεν εἰς ἀπάντησιν, κατόπιν δὲ αὐτῆς ἤρξατο καὶ

ἢ θεράπαινα βαττάζουσα τὸ ἀπλοῦν καὶ ἄκακον παιδίον, ὅμοιον μὲ ἄστρον. Ὁ Ἐκτωρ βλέψας εἰς τὸ παιδίον ἐμειδίασε σιωπηλῶς. Ἡ δὲ Ἀνδρομάχη ἴστατο πλησίον του δακρύουσα. Καὶ λαβοῦσα αὐτὸν ἐκ τῆς χειρὸς εἶπεν·

« Ἄσπλαγγνε, θὰ σὲ ἀπολέτη ἡ ἀνδρεία σου. Δὲν εὐσπλαχνίζεται τὸ τέκνον σου καὶ ἐμὲ τὴν δυστυχῆ, ἡ ὁποία θὰ γείνω χήρα; Δὲν θέλω πλέον νὰ ζῶ ἄνευ σοῦ. Διότι οὐδὲ μίαν παρηγορίαν ἔχω, ἂν σὺ ἀποθάνῃς ἢ μόνον θλίψῃς. Διότι οὔτε πατέρα ἔχω, πλέον οὔτε μητέρα οὔτε ἀδελφούς. Πάντας τούτους ἀπέκτεινεν ὁ ἀδυσώπητος Ἀχιλλεύς. Ἐκτωρ, σὺ εἶσαι ὁ πατήρ μου, σὺ ἡ μήτηρ μου, σὺ ὁ ἀδελφός μου σὺ ὁ σύζυγός μου. Εὐσπλαχνίσθητί με καὶ μείνον ἐδῶ, ἵνα μὴ φονευθῆς καὶ ποιήσῃς τὸν υἱόν σου ὄρφανόν καὶ τὴν γυναῖκά σου χήραν.»

Πρὸς αὐτὴν ἀπεκρίνατο ὁ ἀνδρεῖος Ἐκτωρ· « Βεβαίως, γύναι, καὶ ἐγὼ σκέπτομαι πάντα ταῦτα. Ἀλλ' εἶνε ἐντροπὴ νὰ ἀπομακρυνθῶ τοῦ πολέμου δειλός. Οὐδὲ τὸ δέχεται ἡ ψυχὴ μου, ἀφ' οὗ ἔμαθον νὰ εἶμαι ἀνδρεῖος καὶ νὰ μάχωμαι πάντοτε ἐν τοῖς προμάχοις, διασώζων οὕτω τὴν μεγάλην δόξαν καὶ τοῦ πατρός μου καὶ τὴν ἰδικήν μου. Ναὶ ἤξεύρω καλῶς ὅτι θὰ ἔλθῃ ἡμέρα καθ' ἣν θὰ ἀπολεσθῇ ἡ Τροία καὶ ὁ Πρίαμος καὶ ὁ λαὸς αὐτοῦ. Ἀλλὰ δὲν λυποῦμαι τόσον διὰ τὴν Τρῶα οὐδὲ δι' αὐτούς τοὺς γονεῖς καὶ ἀδελφούς μου, ἐκν φονευθῶσιν, ὅσον διὰ σὲ σκεπτόμενος ὅτι θὰ σὲ ἀπαγάγωσιν οἱ Ἕλληνες κλαίονταν εἰς τὴν αἰχμαλωσίαν, ὅτι ἐν Ἄργει θὰ εἶται δούλη καὶ θὰ εἶσαι ἠναγκασμένη νὰ ὑφαίνῃς ἢ νὰ φέρῃς ὕδωρ ἐκ τῆς Μεσηίδος ἢ Ὑπερείας. Τότε θὰ σὲ ἴδῃ τις

κλαίουσαν καὶ ὅα εἶπη· «Αὕτη ἡ γυνὴ εἶνε τοῦ Ἔκτορος, τοῦ ἀρίστου ἥρωος τῶν Τρώων.» Σὺ δὲ ἀκούσασα ταῦτα θά λυπῆσαι ἔτι περισσότερον στερηθεῖσα τοιοῦτου ἀνδρός, ὅτις ἠδύνατο νὰ σὲ ἐλευθερώσῃ ἐκ τῆς δουλείας. Εἶθε νὰ κεῖμαι νεκρὸς εἰς τὸν τάφον πρὶν ἀκούσω τὰς κραυγὰς σου ἀπαγομένης.»

Ταῦτα εἰπὼν ὁ Ἔκτωρ ὤρεξε τὰς χεῖρας εἰς τὸ παιδίον. Τὸ παιδίον ὄμως ἀνεβόησε καὶ προσεκολλήθη εἰς τὰς ἀγκάλας τῆς τροφῆς, διότι ἐφοβήθη τὴν ὄψιν τοῦ πατρὸς καὶ τὴν περικεφαλαίαν καὶ τὸν λόφον, ὅτις ἐκρέματο κάτω ἀπὸ τοῦ ἄκρου τῆς περικεφαλαίας. Ἐγέλασε δὲ ὁ πατήρ καὶ ἡ μήτηρ. Παρευθὺς ἀφῆρσεν ὁ Ἔκτωρ ἀπὸ τῆς κεφαλῆς τὴν περικεφαλαίαν καὶ κατέθηκε ταύτην κατὰ γῆς. Ἐπειτα ἔλαβε τὸ παιδίον εἰς τὰς ἀγκάλας καί, ἀφοῦ τὸ ἐφίλησε καὶ τὸ ἔπαλεν, εἶπε ταύτην τὴν εὐχὴν εἰς τοὺς θεούς.

«Ζεῦ καὶ ἄλλοι θεοί, ἀξιώσατε καὶ τὸν υἱὸν μου νὰ γείνη ὡς ἐγὼ ὁ πρῶτος μετὰξὺ τῶν Τρώων, ἀνὴρ ῥωμαλέος καὶ βασιλεὺς τῆς Τροίας. Ὅστε νὰ εἶπη τίς ποτε περὶ αὐτοῦ ἐπανερχομένου ἐκ τοῦ πολέμου· «οὗτος εἶνε κρείττων τοῦ πατρὸς», νὰ φέρῃ δὲ καὶ λάφυρα τῶν πολεμίων καὶ ἡ μήτηρ του νὰ χαρῆ.»

Μετὰ τοὺς λόγους τούτους ἔθηκε τὸ παιδίον εἰς τὰς χεῖρας τῆς συζύγου, ἥτις ἐδέχθη τοῦτο γελῶσα μὲ ὀφθαλμοὺς δεδακρυσμένους. Ὁ δὲ Ἔκτωρ ἰδὼν αὐτὴν ἐλυπήθη πολὺ καὶ εἶπε θωπεύσας διὰ τῆς χειρός.

«Δυστυχῆς, μὴ θλίβου τόσο πολύ. Οὐδεὶς θὰ μὲ φονεύσῃ παρὰ τὸ πεπρωμένον. Τὴν μοῖραν ὄμως δὲν δύνανταί τις νὰ ἀποφύγῃ εἴτε δειλὸς εἶνε εἴτε ἀνδρεῖος. Πήγαινε τώρα εἰς τὸν οἶκόν σου καὶ ἀσχολοῦ εἰς τὰ

ἔργα σου. Ὁ πόλεμος εἶνε ἔργον τῶν ἀνδρῶν.»

Ταῦτα εἰπὼν ἔλαθεν ἀπὸ τῆς γῆς τὴν περιεφραλαίαν. Ἡ δὲ σύζυγός του ἐπορεύθη εἰς τὸν οἶκον βλέπουσα συχνάκις ὀπίσω καὶ κλαίουσα. Φθάσατα δὲ εἰς τὸν οἶκόν της ἤρξατο νὰ θρηνηῖ τὸν Ἐκτορα φοβουμένη ὅτι δὲν θὰ ἴσῃ καὶ πάλιν τὸν προσφιλέ σύζυγόν της. Ἐθρήνουν δὲ καὶ αἱ ὑπρέτριαι συμμεριζόμεναι τὴν ὀλῆσίν της.

§ 50. Ὁ Ἐκτωρ προσκαλεῖ τοὺς ἀρίστους τῶν Ἑλλήνων εἰς μονομαχίαν.

Ἀλλὰ καὶ ὁ Πάρις δὲν ἐβράδυνε πολὺ. Ἐνδυθεὶς τὰ ὠραῖά του ὅπλα ἔδραμεν ἔπειτα εἰς τὴν πόλιν μετὰ σπουδῆς. Ταχέως δὲ συνήνητησε τὸν Ἐκτορα ἐρχόμενον ἐκ τοῦ τόπου, ὅπου συνδιελέχθη μετὰ τῆς γυναικός του. Καὶ ἀμφοτέροι ἤδη οἱ ἀδελφοὶ ἐξῆλθον τῶν πυλῶν καὶ ἐπορεύοντο μετὰ σπουδῆς εἰς τὴν μάχην. Οἱ δὲ Τρῶες ἰδόντες τούτους ἐχάρησαν, ὡς χαίρουσιν οἱ ναῦται, ὅταν ὁ θεὸς δώσῃ εἰς αὐτοὺς οὐριον ἄνεμον κεκμηκότας ἤδη ἐκ τῆς μακρᾶς κωπηλασίας.

Ἀμφοτέροι οἱ ἥρωες οὗτοι μετέλαβον ἤδη τῆς μάχης, ἐν ἧ πολλοὶ ἀνδρεῖοι μαχηταὶ ἐκατέρωθεν ἐπιπτον. Ἐν ᾧ δὲ ἡ μάχη προεχώρει, αἴφνης ὁ Ἐκτωρ παραγγέλει εἰς τὰς φάλαγγας τῶν Τρῶων νὰ παύσωνται. Τοῦτ' αὐτὸ ἐποίησε καὶ ὁ Ἀγαμέμνων. Τότε ὁ Ἐκτωρ ἐκ τοῦ μέσου προεκάλει τὸν ἀριστὸν τῶν Ἀχαιῶν εἰς μονομαχίαν. Οἱ Ἀχαιοὶ πάντες ἐσίγησαν διότι ἕκαστος ἠσχύνετο μὲν νὰ ἀρνηθῇ τὸν ἀγῶνα, ἐφοβεῖτο δὲ πάλιν νὰ πολεμήσῃ πρὸς τὸν Ἐκτορα. Τέλος ἐγειρέται ὁ Μενέλαος ἔμπλεως ὀργῆς διὰ τὴν

δειλίαν τῶν Ἑλλήνων καὶ ἄρχεται νὰ ὀπλίζηται. Ἀλλ' ὁ Ἀγαμέμνων δὲν ἀφῆκεν αὐτὸν νὰ ἀντεπεξέλθῃ κατὰ τοῦ Ἑκτορος, διότι θὰ κατεβάλλετο ὑπὸ τοῦ φοβεροῦ τούτου ἀντιπάλου.

Τότε ὁ Νέστωρ ὠμίλησεν· «Οἴμοι, μεγάλη συμφορά γίνεται εἰς τὴν Ἑλλάδα. Ποῦ εἶσαι, γέρον Πηλεῦ, νὰ εἶδῃς τώρα τοὺς Ἀργεῖους, τῶν ὁποίων ἡρώτας τὴν γενεάν καὶ ἔχαιρες ἐλπίζων ἐξ αὐτῶν πολλά! Ὅποια λύπη θὰ καταλάβῃ αὐτόν, ἂν ἀκούσῃ ὅτι πάντες πτήσουσιν ἤδη πρὸ τοῦ Ἑκτορος καὶ πότον θὰ ἐπεθῆμι νὰ ὑπάρχῃ, ἐπὶ τῆς γῆς, ἵνα μὴ βλέπῃ τοιούτους ἀνάδρους συμπολίτας! ὦ θεοί, διατὶ νὰ μὴ εἶμαι καὶ τώρα νέος, ἵνα ἀποπλύνω τὴν πρσβολὴν τῆς Ἑλλάδος ἀναλαμβάνων ἐγὼ τὸν ἀγῶνα.»

Μετὰ τοὺς λόγους τούτους τοῦ γέροντος ἠγέρθησαν ἑννέα ἥρωες. Πρῶτος ἀνέστη ὁ Ἀγαμέμνων, κατόπιν τούτου ὁ Τυδείδης, ἔπειτα οἱ δύο Αἴαντες, μετὰ ταῦτα ὁ Ἰδομενεὺς καὶ ὁ Μηριόνης, ἔπειτα ὁ Εὐρύπυλος, ὁ Θόας καὶ ὁ Ὀδυσσεύς. Πάντες δὲ οὗτοι ἤθελον νὰ πολεμήσωσι. Τότε ὁ Νέστωρ προέτρεψε νὰ βάλωσι κλήρους. Ὁ δὲ λαὸς ἠύχετο νὰ πέσῃ ὁ κλῆρος ἢ εἰς τὸν Αἴαντα ἢ εἰς τὸν Διομήδη ἢ καὶ εἰς αὐτὸν τὸν Ἀγαμέμνονα. Ἐπεσε δὲ εἰς τὸν Αἴαντα, ὅστις πολὺ ἐχάρη καὶ μὲ μεϊδιάμα ἐπὶ τοῦ σπουδαίου προσώπου ἐβάδιζε μὲ μακρὰ βήματα εἰς τὸ μέσον φαινόμενος ὡς ὁ Ἄρης. Οἱ δὲ Ἀχαιοὶ ἔβλεπον αὐτὸν μεθ' ὑπερηφανείας καὶ χαρᾶς, τοὺς δὲ Τρῶας κατέλαβε φόβος. Καὶ αὐτὸς ὁ Ἐκτωρ ἐδειλίασεν, ἀλλὰ δὲν ἠδύνατο νὰ φύγῃ, διότι αὐτὸς προεκάλεσε τὴν μονομαχίαν. Ὁ δὲ Αἴας ἐλθὼν ἐγγὺς τοῦ Ἑκτορος εἶπεν·
«Ἐκτωρ, τώρα θὰ καταλάβῃς ὅτι καὶ ἐν τοῖς

Δαναοῖς εὐρίσκονται καὶ ἄλλοι ἥρωες ἐκτὸς τοῦ Ἀχιλλέως. Κατὰ σοῦ ἠδύναντο πολλοὶ νὰ ἀγωνισθῶσιν. Ἄλλ' ἄρχου τῆς μάχης.»

Πρὸς τοῦτον ἀπεκρίνατο ὁ Ἔκτωρ· «Αἴαν, μὴ μὲ δοκίμαζε ὡς μικρὸν παιδίον ἢ ὡς γυναῖκα, ἥτις δὲν εἶδε πολεμικὰ ἔργα. Ἐπολέμησα πολλάκις καὶ ἤξεύρω νὰ μεταχειρίζωμαι τὸ δόρυ καὶ τὴν ἀσπίδα. Δὲν θέλω ὅμως λάθρα νὰ βάλω κατὰ σοῦ τὸ δόρυ, ἀλλ' ἀναρανδὸν, ἂν θὰ ἐπιτύχω.»

Μετὰ τοὺς λόγους τούτους ἔπαλλε τὸ μακρὸν δόρυ καὶ ἔρριψεν αὐτὸ κατὰ τοῦ Αἴαντος. Τὸ δὲ δόρυ ἔτυχε τῆς ἀσπίδος, ἥτις εἶχεν ἑπτὰ πτυχὰς ἐκ δερματος ἐπαλλήλους, καὶ ἐπ' αὐτῶν ἔκειτο στρῶμα χαλκοῦ. Διετρύπησε δὲ τὸν χαλκὸν καὶ ἕξ πτυχὰς καὶ ἐστάθη εἰς τὴν ἐβδόμην. Δεύτερος ἔρριψε τὸ δόρυ ὁ Αἴας, τὸ ὁποῖον διεπέρασε τὴν ἀσπίδα καὶ τὸν χιτῶνα πλησίον τῆς λαγόνος. Ἐσώθη δὲ ὁ Ἔκτωρ κλίνας πρὸς τὰ πλάγια. Εὐθὺς οἱ ἥρωες ἀνέσπασαν τὰ δόρατα καὶ ἐπέπεσον κατ' ἀλλήλων ὡς ὠμοβόροι λέοντες· ὁ Ἔκτωρ ἐκτύπησε πάλιν τὸν Αἴαντα ἐπὶ τῆς ἀσπίδος, ἀλλ' ἡ αἰχμὴ ἀνεκάμφθη ἐπὶ τοῦ χαλκοῦ καὶ δὲν διέρρηξε τοῦτον. Ὁ δὲ Αἴας διετρύπησε τὴν ἀσπίδα τοῦ Ἔκτορος καὶ ἔνυξεν αὐτὸν κατὰ τὸν τράχηλον διὰ τῆς αἰχμῆς, ὥστε ἤρχισε νὰ ρέῃ αἷμα. Ἄλλ' ὁ Ἔκτωρ δὲν ἐπαύετο τῆς μάχης, ἀλλὰ χωρήσας ὀλίγον ὀπίσω ἔλαβε λίθον μέγαν καὶ ἐκτύπησε διὰ τούτου τὴν ἀσπίδα τοῦ Αἴαντος, ἤχησε δὲ ὁ χαλκός. Ὁ δὲ Αἴας λαβὼν μεγαλείτερον λίθον μετ' ἀμετρήτου δυνάμεως ἔρριψεν αὐτόν. Ὁ λίθος συνέτριψε τὰ ἐντὸς τῆς ἀσπίδος καὶ ἐβλάψε τὸ γόνυ τοῦ Ἔκτορος, ὥστε οὗτος ἐξετάθη ὑπτίος, κρατῶν ὅμως

καὶ τὴν ἀσπίδα. Τότε ἔστυραν τὰ ξίφη καὶ βεβαίως θὰ ἐτραυματίζον ἀλλήλους, ἂν οἱ κήρυκες ἐκατέρωθεν δὲν ἐπενέβαινον καὶ ἐκώλυον αὐτοὺς νὰ ἐξακολουθήσωσι τὸν ἀγῶνα, καθ' ὅσον ἤδη ἐπῆλθε καὶ νύξ. Ὁ Αἴας εἶπεν ὅτι πρῶτος αὐτὸς δὲν ἀποχωρεῖ τῆς μάχης. Ἄν ὁμως πράξῃ τυῦτο ὁ Ἐκτωρ, ὅστις προεκάλεσεν εἰς μάχην, τότε καὶ αὐτὸς θὰ τὸν μιμηθῇ.

Πρὸς τοῦτον ἀπεκρίνατο τότε ὁ Ἐκτωρ· «Αἴαν, θεὸς σοὶ ἔδωκε μέγεθος καὶ δύναμιν ἀκαταμάχητον καὶ ἐμπειρίαν τοῦ πολέμου, εἶται δὲ ὁ κάλλιστος τῶν Ἀχαιῶν. Ἀλλὰ σήμερον ἄς παύσωμεν τῆς μάχης, μάλιστα ἀφ' οὗ εἶνε νύξ. Ὑστερον δ' ἐξακολουθοῦμεν καὶ πάλιν, μέχρις οὗ ὁ θεὸς δώσῃ εἰς ἓνα ἐξ ἡμῶν τὴν νίκην. Δὲν εἶνε δὲ δίκαιον νὰ ἔχωμεν καὶ τοὺς συμπολίτας ἡμῶν ἐπὶ πλείοτερον χρόνον ἐν ἀγωνίᾳ διὰ τὴν ἔκβασιν τοῦ ἀγῶνος. Ἄς ἀνταλλάξωμεν ὁμως δῶρα μεταξὺ μας, ἵνα εἴπωσι καὶ Τρῶες καὶ Ἀχαιοὶ ὅτι ἐπολέμησαν μὲν πρὸς ἀλλήλους, ἀλλ' ἀπεχωρίσθησαν ὡς φίλοι.» Μετὰ τοὺς λόγους τούτους ἔδωκε τὸ ξίφος μετὰ τῆς θήκης καὶ τοῦ πολυτιμῆτου τελαμῶνος, ὁ δὲ Αἴας ἔδωκε ζωστήρα φοινικοῦν, καὶ ἔπειτα ἀπεχωρίσθησαν. Καὶ ὁ μὲν Αἴας ἐπορεύθη εἰς τὰ πλοῖα τῶν Ἀχαιῶν, ὁ δὲ Ἐκτωρ εἰς τοὺς Τρῶας οἵτινες ἐχάρησαν, διότι ἐσώθη ἐκ τῶν φοβερῶν χειρῶν τοῦ Τελαμωνίου.

Ὁ Ἀτρεΐδης ὑπεδέξατο τὸν Αἴαντα ἐν τῇ σκηνῇ καὶ ἔθυσε βοῦν πενταετῆ εἰς τὸν Δία. Ὀπτήσαντες δὲ τὸ κρέας, ἐκάθησαν νὰ φάγουν. Ὁ δὲ Ἀτρεΐδης ἐγέραρε τὸν Αἴαντα προστενεγκῶν αὐτῷ τὰ νῶτα τοῦ βοός. Ἀφοῦ δὲ ἔφαγον, τότε ὁ Νέστωρ συμβουλεύει πρῶτον μὲν νὰ φροντίσωσι περὶ τῶν νεκρῶν, ἔπειτα δὲ νὰ οἰ-

κοδομήσῃσι τείχος μὲ πύργους ὑψηλοὺς καὶ πύλας τοιαύτας, ὥστε νὰ δύναται νὰ εἰσέρχεται ἅμαξα. Ἐκτός δὲ περίξ τοῦ τείχους νὰ ὀρυχθῆ τάφρος, ἵνα ἐμποδίζωνται οἱ ἐχθροί. Οἱ βασιλεῖς πάντες ἐδέχθησαν ταῦτα.

§ 51. Οἱ Τρῶες ἀποδίδουσιν εἰς τοὺς Ἑλληνας τοὺς ἀρπασθέντας θησαυροὺς.

Οἱ δὲ Τρῶες ἦσαν ἐπὶ τῆς ἀκροπόλεως πλησίον τῶν ἀνακτόρων συνηγμένοι θορυβοῦντες. Καὶ πρῶτος ὁ Ἀντήνωρ ἐκέλευεν αὐτοὺς νὰ ἀποδώσωσι τὴν Ἑλένην καὶ τοὺς θησαυροὺς ὀπίσω εἰς τοὺς Ἑλληνας, διότι ἄλλως θὰ πάθωσι πολλὰ δεινὰ καὶ διὰ τὴν ἀδικίαν καὶ διὰ τὴν ἐπιτοκίαν.

Πρὸς τοῦτον ἀπεκρίνατο ὁ Πάρις: «Ἀντήνωρ, δὲν μοὶ ἀρέσκουσιν οἱ λόγοι σου. Σὺ ἤξεύρεις καὶ φρονιμότερα νὰ ὀμιλῆς. Ἄν σπουδάζης τοῦτο λέγων, οἱ θεοὶ σοὶ ἀπώλεσαν τὸν νοῦν. Διαρρήδην ἀρνοῦμαι νὰ ἀποδώσω τὴν γυναῖκα. Ὡς πρὸς δὲ τοὺς θησαυροὺς εἶμαι ἔτοιμος νὰ ἀποδώσω ὀπίσω καὶ τούτους, νὰ προσθέσω δὲ καὶ ἄλλους ἐκ τῶν ἰδικῶν μου.»

Μετὰ ταῦτα ὁ Πρίαμος εἶπεν, ὅτι τῶρα μὲν ἄς δειπνήσωσιν οἱ Τρῶες. Τῇ δὲ πρωΐᾳ ὁ κήρυξ Ἰδαῖος θὰ ἀγγείλῃ τὴν γνώμην τοῦ Πάριδος εἰς τὸν Ἀγαμέμνονα καὶ Μενέλαον. Θὰ προτείνῃ δὲ καὶ ἀνακωχὴν ἵνα θάψωμεν τοὺς νεκροὺς. Οἱ Τρῶες ὑπήκουσαν εἰς τὸν λόγον τοῦ βασιλέως. Καὶ τῇ πρωΐᾳ ὁ κήρυξ Ἰδαῖος ἦλθεν εἰς τὸ στρατόπεδον τῶν Ἑλλήνων καὶ ἀνεκοίνωσε τὰ ἐντεταλμένα.

Οἱ Ἑλληνες ἐποιοῦντο ἤδη σύλλογον. Ἀκούσαν-

τες δὲ ταῦτα ἐσιώπησαν πάντες. Μόνος ὁ Διομήδης εἶπε· «Μηδεὶς τῶν Ἑλλήνων νὰ δεχθῆ μήτε τοὺς θησαυροὺς μήτε τὴν Ἑλένην. Εἶνε φανερὸν καὶ τυφλῷ ὅτι οἱ Τρῶες εὐρίσκονται εἰς τὸ χεῖλος τῆς ἀπωλείας.»

Οἱ Ἕλληνες ἐπεκρότησαν εἰς τὴν γνώμην τοῦ Διομήδους. Τότε ὁ Ἀγαμέμνων εἶπε πρὸς τὸν Ἰδαῖον· «Ἰδαῖε, ἀκούεις τί ἀποκρίνονται οἱ Ἀχαιοί. Καὶ ἐγὼ ὡσαύτως τὰ αὐτὰ φρονῶ. Ὡς πρὸς δὲ τοὺς νεκροὺς εἶμαι πρόθυμος νὰ παραδεχθῶ τὰς αἰτήσεις τῶν Τρώων.»

Ὁ Ἰδαῖος ἔφερε τὴν ἀπόκρισιν ταύτην εἰς τοὺς Τρῶας, οἵτινες συνηθροισμένοι περιέμενον πότε νὰ ἔλθῃ. Μετὰ τὴν ἀνατολὴν τοῦ ἡλίου ἄλλοι ἐπορεύθησαν νὰ φέρωσι ξύλα, ἄλλοι δὲ τοὺς νεκροὺς. Καὶ Τρῶες καὶ Ἕλληνες συνήντων ἀλλήλους κομίζοντες ἕκαστος τοὺς πεσόντας, οὓς ἔπειτα ἔκαυσαν.

Τὴν ἀνακωχὴν ταύτην ἐπωφελήθησαν οἱ Ἀχαιοὶ ὅπως κατασκευάσωσι τεῖχος μὲ ὑψηλοὺς πύργους καὶ πύλας καὶ τάφρον. Περὶ δὲ τὴν τάφρον κατέπηξαν καὶ σκόλοπας.

Ἐδυσεν ὁ ἥλιος καὶ τὸ ἔργον τῶν Ἀχαιῶν ἦτο τετελεσμένον. Ἐπειτα ἀπέκτειναν βόας καὶ παρσκευάσαντες τούτους ἔτρωγον. Ἐφίλασαν δὲ καὶ πλοῖα πολλὰ ἐκ τῆς Λήμνου φέροντα οἶνον. Οἱ δὲ κομῶντες Ἀχαιοὶ ἠγόραζον οἶνον ἄλλοι μὲν ἀντὶ χαλκοῦ, ἄλλοι δὲ ἀντὶ σιδήρου, ἄλλοι δὲ ἀντὶ δερμάτων, ἄλλοι δὲ ἀντὶ βοῶν καὶ ἄλλοι ἀντὶ ἀνδραπόδων. Ἐποιούντο δὲ δαψιλῆ εὐωχίαν δι' ὅλης τῆς νυκτός. Τοῦτ' αὐτὸ ἐποίουν καὶ οἱ Τρῶες ἐν τῇ πόλει. Ὁ δὲ Ζεὺς δι' ὅλης τῆς νυκτός ἐβρόντα κακὰ αὐτοῖς βου-

λευόμενος. Φόβος κατέλαβε τούτους καὶ ἔσπευδον τῷ Διὶ ἕκαστος, πρὶν πῖν τὸ ποτήριον. Ἐπειτα δὲ ἐκοιμήθησαν.

§ 32. Ὁ Διομήδης σώζει τὸν Νέστορα
κινδυνεύοντα.

Ὅτε ἡ κροκόπεπλος Ἡὼς ἐσκορπίζετο κατὰ πᾶσαν τὴν γῆν, τότε ὁ Ζεὺς ἐποίησατο σύλλογον τῶν θεῶν ἐν τῇ εὐρυτάτῃ κορυφῇ τοῦ Ὀλύμπου, ἐνθα ὠμίλησε ταῦτα πρὸς τοὺς ἀθανάτους.

« Ἀκούσατέ μου, ὦ πάντες θεοὶ καὶ πᾶσαι θεαί, ταῦτα τὰ ὁποῖα ἡ ψυχὴ μου κελεύει ὑμῖν νὰ εἶπω· σεῖς δὲ μὴ πειρᾶσθε μηδεὶς νὰ μοῦ διακόπτη τὸν λόγον, ἀλλ' ὁμοῦ πάντες δέχεσθε καὶ συναινέετε, ὅπως ταῦτα τὰ ἔργα ὅσον δυνατὸν ταχύτερον περατωθῶσιν. Ὅν τινα ἐγὼ τῶν θεῶν ἴδω ἄνευ τῆς θελήσεώς μου θέλοντα νὰ ἔλθῃ εἰς τὴν μάχην καὶ νὰ βοηθήσῃ εἴτε τοὺς Τρῶας εἴτε τοὺς Ἀχαιοὺς, οὗτος θὰ ἐπανέλθῃ εἰς τὸν Ὀλυμπόν ἐπονειδίστως πληγείς, ἢ ἀρπάσας αὐτὸν θὰ ρίψω εἰς τὸν σκοτεινὸν Τάρταρον, πολὺ μακρὰν, ἐνθα εἶνε ὑπὸ τὴν γῆν τὸ βαθύτατον βάραθρον, καὶ ὅπου αἱ πύλαι εἶνε σιδηραῖ καὶ ὁ οὐδὸς χαλκοῦς, τοσοῦτον κάτω τοῦ Ἄδου, ὅσον ἐστὶν ὁ οὐρανὸς ἀπὸ τῆς γῆς. Καὶ τότε θὰ μάθητε πόσον ἐγὼ εἶμαι ἰσχυρότερος πάντων τῶν θεῶν. Εἰ δὲ μή, δοκιμάσατε, ὦ θεοί· ἐξαρτήσατε μίαν χρυσὴν ἄλυσιν ἐκ τοῦ οὐρανοῦ καὶ κρεμάσθητε ἐξ αὐτῆς πάντες καὶ θεοὶ καὶ θεαί. Καὶ ὅμως δὲν θὰ δυνηθῆτε νὰ σύρῃτε ἐκ τοῦ οὐρανοῦ εἰς τὴν γῆν τὸν Δία, τὸν μέγιστον ἐν τοῖς θεοῖς σύμβουλον, οὐδὲ ἐὰν κοπιᾶσῃτε πολὺ. Ἄλλ' ἐὰν ἐγὼ θελήσω δύναμαι νὰ ἀνασύρω καὶ ὑμᾶς καὶ αὐτὴν τὴν

γῆν ὁμοῦ καὶ αὐτὴν τὴν θάλασσαν. Καὶ ἂν δέσω ἔπειτα τὴν ἄκραν τῆς ἀλύσεως εἰς τὴν κορυφὴν τοῦ Ὀλύμπου, τὰ πάντα θά ἐγίνοντο μετέωρα. Τόσον ἐγὼ εἶμαι ἰσχυρότερος καὶ τῶν θεῶν καὶ τῶν ἀνθρώπων.»

Οὕτως εἶπεν, οἱ δὲ θεοὶ ἐσιώπησαν ἐκπλαγέντες ἐκ τῶν δεινῶν λόγων τοῦ Διός. Μόνον ἡ Ἀθηναῖα ἐτόλμησε μετὰ τινα χρόνον νὰ αἰτήσῃ τὴν ἄδειαν παρὰ τοῦ Κρονίδου ἵνα βοηθήσῃ τοὺς Ἀχαιοὺς τοῦλάχιστον διὰ λόγων μόνον, διότι ἄλλως, λέγει, θά ἀπολεσθῶσι. Πρὸς ταῦτα ὁ Ζεὺς ἐμειδίασε καὶ ἔδωκε τὴν ἄδειαν.

Ὁ Ζεὺς μετὰ ταῦτα ἐπὶ ἄρματος ἐλκουμένου ὑπὸ χρυσοχαιτῶν ἵππων μετέβη εἰς τὸ Γάργαρον τῆς Ἰδῆς, ὅπου εἶχε τέμενος καὶ βωμόν, καὶ ἐκεῖθεν ἐθεῖτο τὴν πόλιν τῶν Γρώων καὶ τὰ πλοῖα τῶν Ἀχαιῶν.

Οἱ Ἕλληνες ἤλαυνον ἤδη εἰς μάχην. Καὶ οἱ Τρῶες ἦσαν πρόθυμοι, εἰ καὶ ὀλιγώτεροι τὸν ἀριθμόν, νὰ ἀγωνισθῶσιν ὑπὲρ τῶν παίδων καὶ τῶν γυναικῶν των. Ὅτε δὲ καὶ οἱ δύο στρατοὶ συνῆλθον εἰς τὸ αὐτὸ καὶ ἐπέπεσον κατ' ἀλλήλων καὶ συνεκρούοντο τὰ δόρατα καὶ αἱ ἀσπίδες, ἠγέρθη πολὺς θόρυβος καὶ ἠκούοντο οἰμωγαὶ καὶ ἐκδηλώσεις τῆς χαρᾶς τῶν φονευόντων καὶ φονευομένων καὶ τὸ αἷμα ἔρρεε κατὰ γῆς. Ἡ δὲ σφαγὴ ἐξηκολούθει μέχρι τῆς μεσημβρίας μετ' ἴσης ἐκατέρωθεν ἐπιτυχίας. Ὅτε ὅμως ὁ ἥλιος ἦλθεν εἰς τὸ μέσον τοῦ οὐρανοῦ, Ζεὺς ὁ πατὴρ ἔλαβε τὴν χρυσοῦν τρυτάνην καὶ ἔθηκεν ἐν αὐτῇ δύο μοίρας τοῦ θανάτου, τὴν μὲν μίαν τῶν Ἀχαιῶν τὴν δὲ ἑτέραν τῶν Τρώων. Ἡ πλάστιγξ τῶν Ἀρχαιῶν ἔρρεπεν εἰς τὴν γῆν, ἐν ᾧ ἡ τῶν Τρώων ὑψώθη πρὸς τὸν οὐρανόν. Τότε ἤρξατο νὰ βροντᾷ μεγάλως ἐξ Ἰδῆς, τὸ δὲ

καίόμενον σέλας ἤλθεν εἰς τὸν λαὸν τῶν Ἀχαιῶν. Κάτωχος φόβος κατέλαβε πάντας τούτους. Οὔτε ὁ Ἰδομενεὺς ἤθελε νὰ μένη πλέον ἐν τῇ μάχῃ οὔτε ὁ Ἀγαμέμνων οὔτε οἱ δύο Αἴαντες. Μόνος δὲ ὁ Νέστωρ εἶχε μείνει ἀλλὰ καὶ οὗτος οὐχὶ ἐκουσίως. Εἶχεν ὁ ἵππος του πληγωθῆ ἐπὶ τῆς κεφαλῆς ὑπὸ τοῦ Πάριδος. Ὁ δυστυχῆς δὲ ἵππος ἀναστραφείς ὑπὸ τῆς πληγῆς ἀπέθανε. Καὶ καθ' ὃν χρόνον ὁ γέρον ἀπέτεμνε διὰ τοῦ φασγάνου τοὺς ἱμάντας τοῦ ἀποθανόντος ἵππου ἐπήρχετο κατ' αὐτοῦ ὁ Ἔκτωρ. Τότε ὁ Διομήδης, ὡς εἶδε τὸν Ἔκτορα, ἐρώνησε τὸν φεύγοντα. Ὀδυσσεύα πρὸς βοήθειαν. Ἄλλ' ὁ Ὀδυσσεὺς δὲν εἰσήκουσε καὶ μετὰ σπουδῆς ἔτρεχεν εἰς τὰ πλοῖα. Ὁ Διομήδης ὁμως εἰ καὶ ἦτο μόνος ἔδραμε πρὸς τὸν γέροντα, ἔλαβεν αὐτὸν ἐπὶ τοῦ ἄρματός του καὶ ὤρμησε κατὰ τοῦ Ἔκτορος. Πλησιάσας δὲ ἐξηκόντισε ταῦτον. Τὸ δόρυ ὁμως διετρύπησε τὸν ἡνίοχον τοῦ Ἔκτορος, ὅστις παραχρῆμα ἔπεσε νεκρὸς, καὶ οἱ ἵπποι ἐφοβήθησαν. Καὶ ὁ μὲν Ἔκτωρ ἔδραμεν εὐθύς νὰ ζητήσῃ ἄλλον ἡνίοχον, ὁ δὲ Τυδεΐδης ἐδίωκεν αὐτόν. Ὡς δὲ εὔρεν ἄλλον ἡνίοχον ἔδωκεν αὐτῷ τὰς ἡνίας καὶ ἐστράφη πάλιν κατὰ τοῦ Διομήδους. Βεβαίως θὰ ἀπώλετο τῶρα ὁ Ἔκτωρ καὶ οἱ Τρῶες θὰ ἐκλείοντο ὡς πρόβατα ἐντὸς τοῦ Ἰλίου, ἂν ὁ Ζεὺς προνοῶν δὲν ἔρριπτε δαινὸν κεραυνὸν ἔμπροσθεν τῶν ἵππων τοῦ Διομήδους. Ὁ Νέστωρ ἐφοβήθη καὶ ἔφυγον ἐκ τῶν χειρῶν του αἱ ἡνίαι.

«Τυδεΐδη, ἔλα νὰ φύγωμεν, εἶπεν, ἡ δὲν καταλαμβάνεις ὅτι ἐκ τοῦ Διὸς δὲν ὑπάρχει βοήθεια. Σήμερον βλέπεις τιμᾶ τοῦτον, ὑπτερον θὰ τιμήσῃ, ἂν θέλῃ, καὶ ἡμᾶς. Ἡ βουλὴ τοῦ Διὸς εἶνε ἀμετάτρεπτος

καὶ εἶνε μάταιον νὰ ἀγωνίζηται τις κατ' αὐτῆς.»

Πρὸς τοῦτον δὲ ἀπεκρίνατο ὁ Τυδεΐδης·

«Ἐχεις δίκαιον, ὦ γέρον. Ἀλλὰ τοῦτο μὲ λυπεῖ πολὺ, ὅτι θὰ καυχῆθῃ ὁ Ἔκτωρ ἔπειτα λέγων πρὸς τοὺς Τρῶας, ὅτι ὁ Τυδεΐδης φοβηθεὶς ἐμὲ ἔφυγεν εἰς τὰ πλοῖα. Καὶ τότε καλλίτερον νὰ ἦμην νεκρός.»

Πρὸς τοῦτον δὲ εἶπεν ὁ Νέστωρ· «Τί λέγεις Διόμηδες; Καὶ ἂν σὲ εἶπῃ ὁ Ἔκτωρ δειλὸν καὶ ἀνανδρον, βεβαίως δὲν θὰ τὸν πιστεύσωσιν οἱ Τρῶες καὶ οἱ Δάρδανοι καὶ αἱ σύζυγοι τῶν Τρώων, ὧν τοὺς θαλεροὺς συζύγους ἔρριψας εἰς τὴν κόνιν.»

Μετὰ τοὺς λόγους τούτους διευθύνθησαν εἰς τὰ πλοῖα. Τότε ὁ Ἔκτωρ καὶ οἱ Τρῶες ἐν τῷ μέσῳ ἀγρίων φωνῶν ἔρριπτον κατ' αὐτῶν ἀναριθμητὰ βέλη. Ὁ δὲ Ἔκτωρ ἀνεφώνει μεγάλως·

«Τυδεΐδη, πρότερον σὲ ἐτίμων οἱ Δαναοὶ περισσότερον παντὸς ἄλλου δι' ἔδρας, διὰ κρεάτων καὶ ὑπερχείλων ποτηρίων. Ἀλλὰ τώρα θὰ σὲ περιφρονῶσι, διότι εἶσαι γυνὴ δειλή. Ἔρρε δειλὸν κοράσιον, δὲν εἶσαι σὺ, ὅστις θὰ ἀναβῆς τὰ ὑψηλά μας τείχη καὶ θὰ ἀπαγάγῃς τὰς γυναῖκας μας εἰς τὴν δουλείαν. Πρότερον θὰ σὲ στείλω ἐγὼ εἰς τὸν Ἄδην.»

Μετὰ τοὺς χλευαστικούς τούτους λόγους ὁ Τυδεΐδης ἐσκέπτετο, ἂν δὲν ἔπρεπε νὰ στρέψῃ τοὺς ἵππους καὶ νὰ ὀρμήσῃ κατὰ τοῦ ὕβριστοῦ. Καὶ τρὶς μὲν ἐσκέφθη τοῦτο, ἀλλὰ καὶ τρὶς ὁ Κρονίδης ἀπὸ τῶν ὀρέων τῆς Ἰδῆς ἐβρόντησεν ἀπειλῶν αὐτόν.

§ 53. Οἱ Τρῶες ἐν τῷ στρατοπέδῳ τῶν Ἑλλήνων.

Ὁ Ἔκτωρ ἰδὼν τὸ εὐνοϊκὸν τοῦτο σημεῖον τοῦ Διὸς

ἤρξατο νὰ μεγαλαυχῆ, λέγων εἰς τοὺς Τρῶας, ὅτι, ὅταν ὑπερβῆ τὴν τάφρον καὶ φθάσῃ εἰς τὰ πλοῖα τῶν Ἀχαιῶν, νὰ ἐνθυμηθῶσι νὰ ἔχωσι πῦρ, ἵνα καύσῃ τὰ πλοῖα, ἀποκτείνῃ δὲ καὶ αὐτούς. Λέγει δὲ ὅτι θὰ λάβῃ τὴν ἀσπίδα τοῦ Νέστωρος καὶ θὰ ἀφαιρέσῃ ἀπὸ τῶν ὤμων τοῦ Διομήδους τὸν θώρακα, ἔργον τοῦ Ἡφαιστίου, καὶ ὅτι οἱ Ἕλληνες ἐν τῇ αὐτῇ νυκτὶ θὰ φύγωσιν εἰς τὰ πλοῖα. Καὶ ταῦτα εἰπὼν ὤρμησε κατὰ τῶν Ἑλλήνων.

Ὁ δὲ χῶρος ὁ ἀπὸ τῶν πλοίων μέχρι τῆς τάφρου ἐπληρώθη καὶ ἵππων καὶ ἀνδρῶν πολεμιστῶν, οὓς ἐδίωκεν ὁ ὀρμητικὸς Ἐκτωρ. Καὶ θὰ ἔκαιε τώρα τὰ πλοῖα αὐτῶν, ἂν ὁ βασιλεὺς Ἀγαμέμνων δὲν ἐνεθάρρυνε τὸν λαόν. Οὗτος ἔχων ἐν τῇ στιβαρᾷ χειρὶ μέγα πορφυροῦν ἱμάτιον ἐστάθη παρὰ τῇ νηὶ τοῦ Ὀδυσσεύς καὶ εἶπε πρὸς τοὺς Ἀχαιοὺς ταῦτα·

«Αἰδῶς, Ἕλληνες, ἄνθρωποι δειλοὶ καὶ οὐτιδανοί. Ποῦ εἶνε τώρα οἱ ἀλαζονικοὶ καὶ μεγάλαυχοι λόγοισας, οὓς ἐλέγετε ἐν Λήμνῳ ἐσθίοντες κρέατα πολλὰ καὶ πίνοντες κρατῆρας πεπληρωμένους οἴνου. Ἐκαυχᾶσθε ὅτι ἕκαστος ὑμῶν δύναται νὰ πολεμήσῃ πρὸς ἑκατὸν καὶ διακοσίους Τρῶας. Ἀλλὰ τώρα ὅλοι ὁμοῦ δὲν δύνασθε νὰ ἀντισταθῆτε εἰς ἓνα μόνον, ὅστις ταχέως θὰ καύσῃ καὶ τὰ πλοῖά μας. Ἀλλ' ὦ Ζεῦ πάτερ, ἐγὼ οὐδέποτε ἠμέλησα τῶν θυσιῶν, ἐκτέλεσόν μοι ταύτην τὴν εὐχὴν, ἄφες νὰ φύγωμεν καὶ νὰ μὴ φορευθῶμεν ἐνταῦθα ἐπονειδίστως ὑπὸ τῶν Τρώων.»

Ὁ πατὴρ τῶν θεῶν ἐλέησε τοῦτον κλαίοντα καὶ κατένευσε νὰ σωθῆ ὁ λαός. Καὶ παρευθὺς ἐπεμψε σημεῖον εὐνοϊκὸν εἰς τοὺς Ἕλληνας.

Οἱ δὲ Ἀχαιοὶ ὡς εἶδον τὸ σημεῖον τοῦτο ἐχάρη-

σαν καὶ ἐπανελάβον τὴν μάχην ἀνδρείως. Καὶ πρῶτος ὁ Τυδείδης ἐπήδησε πέραν τῆς τάφρου, καὶ ἀπέκτεινε τὸν Ἀγέλαον, ὅστις ἔστρεφε τώρα τοὺς ἵππους εἰς φυγὴν. Μετὰ τοῦτον καὶ οἱ Ἀτρεΐδαι καὶ οἱ λοιποὶ ἥρωες ἐφώρμησαν κατὰ τῶν Τρώων.

Ἄλλ' ὁ Ζεὺς ἐκ νέου πάλιν ἐνέπνευσε θάρρος εἰς τοὺς Τρώας, οἵτινες πάλιν ἐδίωξαν τοὺς Ἀχαιοὺς μέχρι τῆς τάφρου.

Οἱ δὲ Ἀχαιοὶ διέβησαν ἤδη τοὺς σκόλοπας καὶ τὴν τάφρον φεύγοντες καὶ ἔφθασαν εἰς τὰ πλοῖα. Ἐνταῦθα παρεκελεύοντο ἀλλήλους νὰ μένωσι καὶ ὑψώσαντες τὰς χεῖρας ἠύχοντο εἰς τοὺς θεοὺς, ἐν ᾧ ὁ Ἔκτωρ ἔχων ὄμματα Γοργοῦς περιέστρεφεν ἔμπροσθέν των τὴν ἀμαξάν.

Ἄλλ' ἐν ᾧ ὁ Ἔκτωρ ἦτο νικητὴς ἐνέπεσεν ὁ ἥλιος εἰς τὸν Ὠκεανὸν ἔλκων ἐπὶ τῆς γῆς τὴν μέλαιναν νύκτα. Τοῦτο ἔτερψε μὲν τοὺς Ἑλλήνας, ἐλύπησεν ὁμως τοὺς Τρώας. Ὁ δὲ Ἔκτωρ ὠδήγησε τὸν στρατὸν μακρὰν τῶν πλοίων εἰς τόπον καθαρὸν νεκρῶν παρὰ τὸν ποταμὸν Σκάμανδρον, ἵνα ἐνταῦθα διανυκτερεύσαντες ἐπαναλάβωσι τῇ ἐπομένῃ ἡμέρᾳ τὴν μάχην καὶ συμπληρώσωσι τὴν καταστροφὴν τῶν Ἀχαιῶν. Ἐπειτα ἔλυσαν τοὺς ἵππους ἐκ τῶν δίφρων καὶ παρέβαλον αὐτοῖς τροφήν, ἔφερον δὲ καὶ ἐκ τῆς πόλεως πρόβατα καὶ βόας, οἶνον καὶ ἄρτον, συνέλεγον δὲ καὶ πολλὰ ξύλα καὶ παρεσκευάζον τὸν δεῖπνον. Ὅπως δὲ μὴ φύγωσιν οἱ Ἕλληνες τὴν νύκτα, ἔκαιον πολλὰ πυρὰ. Διέταξε δὲ ὁ Ἔκτωρ νὰ ἀνέψωσι πυρὰ καὶ οἱ γέροντες καὶ οἱ παῖδες καὶ νὰ φρυζῶσι περίξ τῆς πόλεως, ἵνα μὴ ὁ ἐχθρὸς κρύφα εἰσβάλη εἰς τὴν πόλιν.

Τοιουτοτρόπως οὔτοι ἐκάθηντο δι' ἄλλης τῆς νυκτός ἀγρυπνοῦντες. Τὰ δὲ πυρὰ περὶ τὸ Ἴλιον ἔλαμπον ὡς λάμπουσι τὰ ἄστρα τοῦ οὐρανοῦ ἐν ὄρῳ νυκτός.

§ 54. Ὁ Ἀγαμέμνων συμβουλεύει
νὰ φύγωσιν εἰς τὴν πατρίδα.

Τοὺς δὲ Ἀχαιοὺς εἶχε καταλάβει φόβος καὶ οἱ ἄριστοι ἐπένηθον σφόδρα. Καὶ αὐτὸς ὁ Ἀτρεΐδης ἦτο περίλυπος καὶ ἔρημος πάσης ἐλπίδος. Καὶ διὰ τοῦτο συνεκάλεσεν ἐν βαθείᾳ σιγῇ τοὺς πρώτους τῶν Ἀχαιῶν εἰς σύσκεψιν, ἔνθα κλαίων προτείνει εἰς αὐτοὺς νὰ ἀπέλθωσιν εἰς τὴν πατρίδα, ἐπειδὴ ὁ Ζεὺς δὲν θέλει νὰ κυριεύσωσι τὴν Τροίαν. Καὶ πάντες μὲν οἱ ἥρωες ἴσταντο οὐδὲν λέγοντες. Ὁ Διομήδης ὁμῶς μετὰ θάρρους εἶπεν· «Ἀτρεΐδη μὴ ὀργισθῆς, ἀν' ἀκούσης ὅτι ἐγὼ δὲν ἔχω οὐδαμῶς τὴν αὐτὴν γνώμην πρὸς σέ. Πρῶτον μὲ ἐψέξας ὡς ἀπόλεμον καὶ ἀνανδρὸν. Ἄλλὰ ταῦτα πάντα γνωρίζουσιν οἱ νέοι καὶ οἱ γέροντες τῶν Ἀργείων. Εἰς σέ ὁ θεὸς ἔδωκε μόνον τὸ σκῆπτρον οὐχὶ ὁμῶς καὶ τὴν πρέπουσαν ἀνδρείαν. Ἐλπίζεις, ὦ μακάριε, ὅτι οἱ Ἀχαιοὶ εἶνε ἀπόλεμοι καὶ ἀνάλκιδες, ὅπως σὺ τοὺς λέγεις; Ἄν σὺ θέλῃς νὰ φύγῃς, φεῦγε. Πλοῖα ἔχεις καὶ ἡ ὁδὸς εἶνε ἀνοικτὴ. Οἱ ἄλλοι Ἀχαιοὶ ὁμῶς θὰ μείνωσι μέχρις ὅτου ἐκπροσθήσωμεν τὴν Τροίαν. Ἄν δὲ καὶ αὐτοὶ θέλωσι νὰ φύγωσιν, ἄς φύγωσιν. Ἡμεῖς, ἐγὼ καὶ ὁ Σθέnelος, θὰ πολεμήσωμεν μέχρι καταστροφῆς τῆς Τροίας, καὶ ἐλπίζω νὰ ἔχωμεν τὸν θεὸν βοηθόν.»

Πάντες οἱ Ἀχαιοὶ ἐπεκρότησαν εἰς τοὺς λόγους

τοῦ Διομήδους. Ὁ δὲ Νέστωρ ἀναστὰς εἶπε· «Τυδείδῃ, καὶ ἐν τῷ πολέμῳ εἶσαι πολὺ ἀνδρείος καὶ κατὰ τὸν νοῦν εἶσαι ὁ ἄριστος τῶν ὀμηλίκων σου. Βεβαίως εἶσαι ἀκόμη νέος, ἀλλ' ὀμιλεῖς ἐν τούτοις συνετά. Εἰς τοὺς συνετοὺς τούτους λόγους ἔρχομαι ἤδη καὶ ἐγὼ ὡς πρεσβύτερος καὶ πλείονα ἐμπειρίαν ἔχων νὰ προσθέσω ὅτι ἡ φρόνησις ἀπαιτεῖ ἐν ταῖς παρούσαις περιστάσεσι νὰ ἔχωμεν ὁμόνοιαν πρὸς ἀλλήλους καὶ νὰ ἐργαζώμεθα πάντες πρὸς τὸ αὐτὸ τέλος. Συγγενῶν ἐστερημένος καὶ ἄδικος καὶ ἄπολις εἶνε ὁ ἐπιθυμῶν ἐμφυλίου πολέμου. Σὺ δὲ, ὦ Ἄτρεΐδῃ, ποίησον εἰς τοὺς ἀρίστους τῶν Ἀχαιῶν δεῖπνον ἐν τῇ σκηνῇ σου, ἵνα ἐκεῖ συσχεθῶμεν περὶ τῆς σωτηρίας τοῦ στρατοῦ, οἱ δὲ νεώτεροι πρέπει νὰ κοιμηθῶσιν ἐκτὸς τοῦ τείχους παρὰ τὴν τάφρον φρουροῦντες.

§ 55. Ὁ Ἀγαμέμνων ζητεῖ ἀντὶ παντός
τὴν φιλίαν τοῦ Ἀχιλλέως.

Καὶ οἱ μὲν νέοι εὐθὺς ἤλθον εἰς τὴν τάφρον, ὁ δὲ Ἄτρεΐδης συνεκάλεσε τοὺς ἀρίστους τῶν Ἀχαιῶν εἰς δεῖπνον. Μετὰ δὲ τὴν εὐωχίαν πρῶτος ὁ Νέστωρ εἶπεν·

«Ἄτρεΐδῃ, αἱ συμφοραὶ αὐται δὲν θὰ προέκυπτον εἰς τοὺς Ἀχαιοὺς, ἂν σὺ ἤθελες νὰ ἀκούσῃς τὴν ἰδικήν μας γνώμην μᾶλλον ἢ τὴν ἰδικήν σου. Δὲν ἦτο καλὸν νὰ ἀτιμάσῃς τὸν ἄριστον τῶν Ἀχαιῶν. Ἀλλὰ καὶ τῶρα νομίζω πρέπει νὰ ἐξευμενίσωμεν αὐτὸν καὶ διὰ δώρων πολλῶν καὶ διὰ λόγων.»

Πρὸς τοῦτον ἀπεκρίνατο ὁ Ἀγαμέμνων· «Ἀληθῶς, ὦ γέρον, λέγεις ἐμὲ αἴτιον τῶν συμφορῶν. Ἡ-

δίκτησα, δὲν τὸ ἀρνοῦμαι. Βλέπομεν ὅτι ἀντὶ πολλῶν ἀνδρῶν ἀξίζει ὁ ἀνὴρ, ὃν οἱ θεοὶ ἀγαπῶσι. Προθύμως ὑφίσταμαι τὴν ποινὴν τῆς ἀδικίας. Ἐκτὸς τῆς Βρισηίδος εἶμαι ἕτοιμος νὰ παραδώσω εἰς τὸν Ἀχιλλέα 7 νέους τρίποδας, 10 τάλαντα χρυσᾶ, 20 λέβητας στιλπνοὺς, 12 ἵππους ἀθλοφόρους καὶ ὅ,τι ἄλλο θελήσῃ. Ἄν δὲ φθάσωμεν εἰς τὸ Ἄργος, ἤμπορεῖ τότε ἐκ τριῶν θυγατέρων μου νὰ ἐκλέξῃ μίαν καὶ νὰ γείνη γαμβρὸς μου καὶ θὰ τιμῶ αὐτὸν ἴσον μὲ τὸν Ὀρέστην τὸν μονογενῆ υἱὸν μου. Θὰ δώσω δὲ εἰς αὐτὸν μεγάλην προῖκα, ἔσθην οὐδεὶς μέχρι τοῦδε ἔδωκεν εἰς τὴν θυγατέρα του. Θὰ τῷ δώσω 7 ἀκμαζούσας πόλεις, ὧν οἱ ἄνθρωποι θὰ τιμῶσιν αὐτὸν ὡς θεὸν διὰ δώρων καὶ θὰ τελῶσιν αὐτῷ ἀδρούς φόρους. Ταῦτα πάντα θὰ πράξω, ἂν ἀφήσῃ τὴν ὀργὴν του. Ἄς ἐξιλεωθῇ λοιπὸν καὶ αὐτός. Μόνον ὁ Ἄδης εἶνε ἀνεξιλέωτος καὶ ἀδάμαστος καὶ διὰ τοῦτο μισοῦσι πολὺ αὐτὸν οἱ θνητοί. Ἄς ὑποταγῇ δὲ καὶ εἰς ἐμὲ, διότι καὶ βασιλεὺς πάντων εἶμαι καὶ πρεσβύτερος τὴν ἡλικίαν.»

Πρὸς τοῦτον δὲ ἀπεκρίνατο ὁ Νέστωρ· «Ἄτρείδη ἐνδοξότατε, δῶρα μὲν οὐδαμῶς φαῦλα καὶ μεμπτά δίδεις εἰς τὸν Ἀχιλλέα. Ἄλλ' ἔλα νὰ στείλωμεν πρέσβεις πρὸς αὐτόν. Καὶ ὡς τοιούτους δὲ προτείνω τὸν Φοῖνικα, τὸν Αἴαντα καὶ τὸν Ὀδυσσεά. Δύο δὲ κήρυκες ὁ Ὀδίσκος καὶ ὁ Εὐρυδάτης ἄς ἀκολουθήσωσιν αὐτούς. Φέρετε δὲ ὕδωρ νὰ νίψωμεν τὰς χεῖρας καὶ ἀφοῦ εὐφημήσῃ ὁ λαός, ἄς εὐχρηθῶμεν εἰς τὸν Δία, ἵνα μᾶς ἐλεήσῃ.»

Οἱ λόγοι τοῦ Νέστορος ἐξετελέσθησαν. Ἀφοῦ δὲ ἐτίλεσαν τὰς σπονδὰς καὶ ἔπιον ὅσον ἤθελεν ἡ καρ-

διὰ των οἶνον ὤρμησαν ἐκ τῆς σκηνῆς τοῦ Ἀγαμέμνονος. Εἰς τούτους δὲ ὁ Νέστωρ ἔλεγε πολλά καὶ διὰ τῶν ὀφθαλμῶν ἐδείκνυεν εἰς ἕκαστον, μάλιστα δὲ εἰς τὸν Ὀδυσσεύα νὰ προσπαθήσῃ νὰ πείσῃ τὸν Ἀχιλλεῦα.

§ 56. Ὁ Ἀχιλλεὺς ὠργισμένος περιορᾷ τὰς δεήσεις τῶν κινδυνευόντων Ἑλλήνων.

Οἱ πρέσβεις ἔφθασαν εἰς τὴν σκηνὴν τοῦ Ἀχιλλεῦος, ἔνθα εὔρον αὐτὸν ἄδοντα ἄσµατα ἥρωικά καὶ συνοδεύοντα ταῦτα μὲ τὴν πολύτιμον φόρμιγγα. Ἀντικρὺ δὲ αὐτοῦ ἐκάθητο ὁ Πάτροκλος μόνος ἐν σιωπῇ. Ὁ δὲ Ἀχιλλεὺς ὡς εἶδε τούτους ἐξεπλάγη καὶ εὐθύς ἀνεπήδησεν ἐκ τῆς ἔδρας μὲ τὴν φόρμιγγα αὐτὴν ἀνά χειρας. Ὁσαύτως καὶ ὁ Πάτροκλος ἀνέστη, ὡς εἶδε τοὺς ἄνδρας. Τούτους δεξιούμενος ὁ Ἀχιλλεὺς εἶπε· «Χαίρετε, φίλοι, τῶ ὄντι ἤλθετε ἄνδρες προσφιλεῖς. Ἀναμφιβόλως χρεῖα τις εἶνε πολλή. Σεῖς μοι εἰσθε πάντοτε καὶ ὅταν εἶμαι ὠργισμένος οἱ φίλτατοι τῶν Ἀχαιῶν.»

Καὶ ταῦτα εἰπὼν ὠδήγησε τοὺς φίλους ἐντὸς τῆς σκηνῆς καὶ ἐκάθησεν αὐτοὺς εἰς τὰς καθέδρας καὶ εἰς τοὺς πορφυροῦς τάπητας. Ἐπειτα εἶπε πρὸς τὸν Πάτροκλον·

«Μεῖζονα κρατῆρα, φίλε Πάτρακλε, φέρε. Μὴ βάλῃς πολὺ ὕδωρ εἰς τὸν οἶνον, δὸς δὲ εἰς ἕκαστον ποτήριον· διότι οἱ φίλτατοι ἄνδρες εἶνε ὑπὸ τὴν στέγην μου.»

Καὶ ὁ μὲν Πάτροκλος προθύμως ὑπήκουσεν εἰς τὸν φίλον του. Ὁ δὲ Ἀχιλλεὺς καὶ ὁ Αὐτομέδων ἔτεμον

εἰς μέρη μικρά τὰ νῶτα προβάτου καὶ παχείας αἰγὸς καὶ ῥάχιν χοίρου εὐεραφοῦς καὶ ἐπέρασαν ταῦτα εἰς τοὺς ὀβελοὺς. Ἐπειτα ὁ Πάτροκλος ἤναψε πυρὰν μεγάλην. Καὶ ἀφ' οὗ τὸ πῦρ ἐκάη καὶ ἡ φλόξ ἐμαράνθη, στρώσας ἀνθρακίαν ἐξέτεινεν ὑπεράνω τοὺς ὀβελοὺς ἔπασσε δὲ τὸ κρέας μὲ ἄλας. Ἀφ' οὗ δὲ ὠπτησε τὰ κρέατα καὶ κατέθηκε ταῦτα εἰς τοὺς ἑλεοὺς¹ ὁ μὲν Πάτροκλος διένειμε τὸν ἄρτον περίτῃ τῆς τραπέζης ἐντὸς κανίστρων καλῶν, ὁ δὲ Ἀχιλλεὺς διένειμε τὰ κρέατα. Ἐκάθησε δὲ ἀπαντικρὺ τοῦ Ὀδυσσεώς, ὅστις ἐκάθητο κατὰ τὸν ἕτερον τοῖχον. Ὁ Ἀχιλλεὺς ἐκέλευσε τὸν φίλον του Πάτροκλον νὰ θύσῃ εἰς τοὺς θεοὺς. Καὶ ὁ μὲν Πάτροκλος ἔβαλεν ἐν τῷ πυρὶ τὰς ἀπαρχάς. Οἱ δὲ συνδαιτυμόνες ἔτειναν τὰς χεῖρας ἐπὶ τὰ προκείμενα ἐδέσματα καὶ ἤρξαντο πάντες νὰ εὐφραίνωνται ἐκ τοῦ καλοῦ δείπνου. Ἀφοῦ δὲ ἐνεπλήσθησαν φαγητοῦ καὶ ποτοῦ, ἔνευσεν ὁ Αἴας τῷ Φοίνικι. Ἐνόησε δὲ τοῦτο ὁ θεῖος Ὀδυσσεύς, ὅστις πληρώσας οἴνου τὸ ποτήριον ἐχαίρετισεν ὡς ἐξῆς τὸν Ἀχιλλεῖα·

«Χαῖρε, Ἀχιλλεῦ· βεβαίως ἀφρονίαν φαγητῶν εὐρίσκει τις ἐνταῦθα. Ἄλλ' ἡμεῖς δὲν ἤλθομεν χάριν τῶν φαγητῶν, ἀλλ' ἕνεκα τῆς μεγάλης συμφορᾶς, ἣτις ἐπικρέμαται ἡμῖν. Ἢδὴ πρόκειται ἡ ἡμετέρα σωτηρία ἢ ὁ ἡμέτερος ὄλεθρος. Ἀπωλόμεθα, ἂν σὺ δὲν μᾶς βοηθήσῃς. Οἱ Τρῶες ἐστρατοπέδουσαν πλησίον τῶν ἡμετέρων πλοίων καὶ λέγουσιν ὅτι οὐδὲν θὰ κωλύσῃ αὐτοὺς νὰ πέσωσιν εἰς αὐτά. Ὁ δὲ ἔκτωρ θρασυνόμενος ἐπὶ τῇ ῥώμῃ του καὶ πεποιθὼς

1 Κρεκτοσάνιδα.

εἰς τὴν βοήθειαν τοῦ Διός, ὅστις δι' ἀστραπῶν δεικνύει τὴν πρὸς τοὺς Τρῶας εὐνοίαν του, μαίνεται δεινῶς καὶ δὲν τιμᾷ οὔτε θεοὺς οὔτε ἀνθρώπους. Εὐχεται δὲ νὰ φανῇ τάχιστα ἡ ἐνδοξος ἡμέρα, καθ' ἣν θὰ ἐμπρήσῃ τὰ πλοῖα τῶν Ἀχαιῶν καὶ θὰ ἀποκτείνῃ αὐτοὺς ἐν τῷ μέσῳ τῶν καπνίζόντων ἐρειπίων. Καὶ πολὺ φοβοῦμαι μὴ αἱ ἀπειλαὶ αὗται γείνωσι καὶ ἔργα, καὶ ἡμῖν εἶνε εἰμαρμένον νὰ ἀπολεσθῶμεν ἐν Τροίᾳ, πόρρω τῆς πατρίδος. Ἄλλ' ἀνάστα, σῶζε ἡμᾶς ἀπολλυμένους, ἵνα μὴ ὕστερον μετανοήσῃς, ὅτε δὲν θὰ ὑπάρχῃ πλέον τοῦ κακοῦ θεραπεία. Ἐνθυμήθητι τὰς συμβουλὰς, ἃς ὁ πατήρ ἔλεγε πρὸς σὲ ἐρχόμενον εἰς τὸν πόλεμον. «ὦ τέκνον μου,» ἔλεγεν ὁ γέρον, «ἰσχὺν καὶ νίκην θὰ σοὶ δωρήσωνται ἡ Ἀθηνᾶ καὶ ἡ Ἥρα, ἂν θέλωσι, σὺ ὅμως δάμαζε τὴν ὀργὴν σου ἐν τῷ στήθει, διότι ἡ φιλοφροσύνη εἶνε καλλιτέρα. Παύσου δὲ τῆς ἔριδος, ἵνα σὲ τιμῶσι μᾶλλον καὶ νέοι καὶ γέροντες.» Ἄλλ' ἐληθμόνησας τούτους τοὺς λόγους. Ἄλλ' ἔτι καὶ νῦν παύου, ἄφες τὴν ὀργὴν σου. Ὁ Ἀτρεΐδης προσφέρει σοὶ δῶρα ἄξια, ἂν ἀρήσῃς τὴν ὀργὴν σου.» Ὁ Ὀδυσσεὺς καταλέγει ἐνταῦθα τὰ δῶρα, ἃ ἔδιδεν ὁ Ἀγαμέμνων. Ἄλλ' ὁ Ἀχιλλεὺς ἀπεκρίνατο.

§ 57. Ὁ Ἀχιλλεὺς μένει ἀτρέπτος.

«Εὐγενέστατε υἱὲ τοῦ Λαέρτου, πολύτροπε Ὀδυσσεῦ, ἀνάγκη νὰ σοὶ ὀμιλήσω σαφῶς, ὅπως σκέπτομαι καὶ ὅπως θὰ πράξω, ἵνα μὴ με ἐνοχλήτε καθήμενοι ὁ μὲν ἐκ τούτου, ὁ δὲ ἐξ ἐκείνου τοῦ μέρους. Ἐκεῖνον, ὅστις ἄλλα σκέπτεται καὶ ἄλλα λέγει, μισθῶς τὸν θάνατον. Ἐμὲ νομίζω, δὲν θὰ δυνηθῇ νὰ πεί-

ση οὔτε ὁ υἱὸς τοῦ Ἀτρέως οὔτε ἄλλος τις τῶν Δαναῶν νὰ μετάρχω τῆς μάχης. Διότι οὐδέποτε ἀντημείφθην διὰ τοὺς κόπους μου. Παρ' ἡμῖν καὶ ὁ δειλὸς καὶ ὁ ἀνδρείος ἀπολαύουσι τῆς αὐτῆς τιμῆς καὶ ὁμοίως ἀποθνήσκουσι καὶ ὁ ἀργὸς καὶ ὁ πολλὰ ἐργασάμενος.

Οὐδὲν ἐκέρδησα, τοσάκις προκινδυνεύσας ἐν τῷ πολέμῳ. Ὡς δὲ ἡ ὄρνις προσφέρει εἰς τοὺς μικροὺς νεοσσούς τὴν τροφήν, αὐτὴ δὲ πάσχει ὑπ' αἰτίας, οὔτω καὶ ἐγὼ πολλὰς διήγαγον ἀύπνους νύκτας, πολλὰς δ' ἡμέρας διεξῆλθον αἱματηρὰς μαχόμενος. Δώδεκα ἐξεπόρθησα πόλεις κατὰ θάλασσαν καὶ ἔνδεκα κατὰ ξηράν. Ἐκ πασῶν δὲ τούτων τῶν πόλεων ἔλαβον πολλὰ κειμήλια, ἃ πάντα ἔφερον καὶ ἔδιδον εἰς τὸν Ἀτρεΐδην. Οὗτος δὲ ὀπίσω μένων παρὰ τοῖς πλοίοις τὰ ἐδέχετο, καὶ εἰς μὲν τοὺς ἄλλους ἔδιδεν ὀλίγα, δι' ἑαυτὸν δὲ ἐκράτει πολλά. Καὶ τοὺς μὲν ἄλλους ἀφῆκε νὰ ἔχωσι τὰ γέρα, ἃ ἔδωκεν εἰς αὐτούς, ἀπ' ἐμοῦ δὲ μόνου ἀφῆρεσε τὸ φίλτατον πάντων γέρας. Δὲν εἶχον δίκαιον νὰ ὀργισθῶ διὰ τοῦτο; Ἀλλὰ τότε διατὶ πολεμοῦσιν οἱ Ἀχαιοὶ κατὰ τῶν Τρώων, τοσοῦτοι ἐνταῦθα συναθροισθέντες; οὐχὶ ἕνεκα τῆς Ἑλένης; Ἢ μόνοι οἱ Ἀτρεΐδαι ἀγαπῶσι τὰς συζύγους των; Οὐχὶ πᾶς ἀνὴρ ἀγαθὸς καὶ ἐχέφρων ἀγαπᾷ καὶ φροντίζει περὶ τῆς συζύγου. Ἀφ' οὗ λοιπὸν ἀφῆρεσεν ἀπὸ τῶν χειρῶν τὸ γέρας καὶ μὲ ἠπάτησεν, ἄς μὴ με δοκιμάζῃ, διότι τὸν ἐγνώρισα. Ἀλλ', ὦ Ὀδυσσεῦ, ἄς σκεφθῇ μετὰ σοῦ καὶ τῶν ἄλλων ἡγεμόνων πῶς νὰ σώσῃ τὰ πλοῖα. Ὄντως πάνυ πολλὰ κατώρθωσεν ἄνευ ἐμοῦ, τὸ τεῖχος, τὴν τάφρον καὶ ὀπισθεν αὐτῆς τοὺς πασσάλους. Καὶ ὁμοῦ δὲν δύναται νὰ

κωλύση τὸν ῥωμαλέον Ἐκτορα, ὅστις ἐν ὄσῳ ἐγὼ ἐπολέμουν δὲν ἐτόλμα νὰ ἐξέλθῃ μακρὰν τῆς πόλεως, ἀλλὰ περιωρίζετο παρὰ ταῖς πύλαις καὶ τῆ συκῆ. Τώρα ὅμως δὲν θέλω νὰ πολεμήσω. Καὶ αὔριον θύσας τῷ Διὶ θυσίαν καὶ τοῖς θεοῖς θὰ ἀναχωρήσω μὲ τὰ πλοῖά μου καὶ τοὺς ἀνδρας μου εἰς τὴν πατρίδα μου. Καὶ ἐλπίζω τῇ τρίτῃ ἡμέρᾳ ἂν ἔχωμεν καιρὸν ἐπιτήδειον, νὰ φθάσωμεν εἰς τὴν Φθίαν, ὅπου κατέλιπον ἐνταῦθα ἐρχόμενος πολλὰ πράγματα. Εἶνε ἀνωφελὲς νὰ μένω ἐνταῦθα. Καὶ τοὺς ἄλλους θὰ προέτρεπον νὰ ἔφρευγον, διότι ἡ Τροία δὲν κυριεύεται. Εἶπε αὐτῷ σαφῶς ὅτι ἐγνώρισα τὴν ἀναίδειάν του καὶ τὴν πανουργίαν του. Μίαν φορὰν μὲ ἠπάτησε, δὲν θὰ δυνηθῆ καὶ πάλιν. Τὰ δῶρά του μοὶ εἶνε μισητὰ ὡς ὁ θάνατος. Καὶ ἂν μοὶ δώσῃ τόσα δῶρα ὅσῃν ἄμμιον ἔχει ἡ θάλασσα, οὐδέποτε θὰ δυνηθῆ νὰ μὲ πείσῃ. Θυγατέρα τοῦ Ἀγαμέμνονος δὲν θέλω σύζυγον καὶ ἂν ἔχῃ τὰ κάλλη τῆς Ἀφροδίτης καὶ τὴν σοφίαν τῆς Παλλάδος. Ἦμπορεῖ νὰ εὕρῃ ἄλλον γαμβρὸν ὁμοίον του. Εἰς ἐμέ θὰ ἐκλέξῃ ὁ Ἰηλεὺς ἐκ τῶν πολλῶν καὶ καλῶν Ἑλληνίδων ὠραίαν σύζυγον. Πολλάκις ἡ καρδία μου ἐπόθητε τὴν μακαρίαν ἐκείνην ζωὴν, καθ' ἣν μετὰ τῆς ἀγαπητῆς συζύγου θὰ ἀπολαύω τῶν ἀγαθῶν, τὰ ὁποῖα συνῆθροιστέ μοι ὁ γέρον πατήρ μου. Διότι οὐδὲν εἶνε ἀντάξιον τῆς ζωῆς, οὔτε τὰ ἐν Ἰλίῳ ὑπάρχοντα, οὔτε ὅσα ὑπάρχουν ἐν Δελφοῖς. Διότι οἱ βόες καὶ τὰ πρόβατα καὶ οἱ λέβητες καὶ οἱ ἵπποι εἶνε κτητά. Ἡ ζωὴ ὅμως, ὅταν ἄπαξ ἐξέλθῃ ἐκ τῶν ὀδόντων φεύγει ἀνεπιστρεπτεῖ. Ἡ μήτηρ μου ἡ θεὰ Θέτις μοὶ εἶπεν ὅτι δύο εἶνε πεπωμένα εἰς ἐμέ, ἂν μείνω ἐνταῦθα, θὰ ἀποκτήσω μὲν δόξαν μεγάλην, ἀλλὰ δὲν θὰ ἐπανίδω

τὴν πατρίδα, ἂν δὲ ἐπανέλθω εἰς τὴν γῆν τῶν πατέρων μου, θά εἶμαι μὲν ἄδοξος, ἀλλὰ θά ζήσω μέχρι γήρατος βαθέως. Καὶ διὰ τοῦτο καλλίτερον μοι φαίνεται νὰ ἐπανέλθω εἰς τὴν πατρίδα μου καὶ προτρέπω καὶ ὑμᾶς νὰ πράξετε τὸ αὐτό, διότι δὲν θὰ κυριεύσητε τὸ Ἴλιον. Ἀγγείλατε λοιπὸν εἰς τοὺς ἡγεμόνας ὅτι ἡ πρεσβεία των οὐδὲν κατώρθωσεν, ὅπως ἐπινοήσωσιν ἄλλην σκέψιν καλλιτέραν νὰ σώσωσι τὸν λαόν. Ὁ δὲ Φοῖνιξ ἄς μείνῃ νὰ κοιμηθῆ ἔνταυθα, ἵνα αὖριον μὲ ἀκολουθήσῃ εἰς τὴν πατρίδα ἂν θέλῃ, διότι ἐγὼ δὲν τὸν βιάζω.»

Μετὰ τοὺς λόγους τούτους πάντες ἔμενον ἄφωνοι. Μετὰ πάροδον δὲ χρόνου ἱκανοῦ μετὰ δακρύων πολλῶν εἶπεν ὁ γέρων Φοῖνιξ·

«Πῶς δύνασαι νὰ καταλίπῃς ἐμὲ μόνον ἔνταυθα, ὦ Ἀχιλλεῦ, ἀφ' οὗ βλέπεις ὅτι οἱ Ἀχαιοὶ περὶ τῶν ἐσχάτων κινδυνεύουσιν; Ἐγὼ σὲ ἀνέθρεψα καὶ σὲ ἔχω τέκνον μου καὶ ἠλπίζον νὰ μοὶ ἀποτρέψῃς ποτὲ τὸν ὄλεθρον; Ἄφες τὴν ὀργὴν σου, Ἀχιλλεῦ· δὲν πρέπει νὰ ἔχῃς ψυχὴν ἀνηλεῆ καὶ ἀπηνῆ. Τρεπτοὶ εἶνε καὶ αὐτοὶ οἱ θεοὶ, τῶν ὁποίων μείζων εἶνε ἡ ἀρετὴ καὶ ἡ τιμὴ καὶ ἡ δύναμις. Ἀκουστον τὰς παρακλήσεις καὶ μὴ ἔσο ἀκαμπτος, ἀφ' οὗ μάλιστα ὁ Ἀτρεΐδης σοὶ δίδει τόσα δῶρα καὶ σὲ ἱκετεύουσιν ἄνδρες ἄριστοι καὶ σοὶ φίλτατοι. Μὴ παρίδῃς τοὺς λόγους αὐτῶν καὶ ποιήσης ἀπρακτον τὴν πορείαν. Καὶ ἄλλοι ἥρωες πρότερον ὡς ὁ Μελέαγρος ἐνέδωσαν εἰς τὰς παρακλήσεις τῶν φίλων καὶ κατέλιπον τὴν ὀργὴν. Ἄφες καὶ σύ, τέκνον μου, τὴν ὀργὴν σου καὶ βοήθει τοὺς Ἑλληνας, πρὶν ἰδῆς τὰ πλοῖα αὐτῶν καιόμενα. Οἱ Ἀχαιοὶ θά σὲ τιμήσωσιν ὡσπερ Θεόν.»

Πρὸς τοῦτον δὲ ἀπεκρίνατο ὁ Ἀχιλλεύς· «Φοῖνιξ γηραιὴ τροφεῦ, δὲν ἔχω ἀνάγκη οὐδαμῶς ταύτης τῆς τιμῆς. Μοὶ ἀρκεῖ ἡ τιμή, ἣν ὁ Ζεὺς μοὶ δίδει, ἐν ὄσῳ ζῶ καὶ ἀναπνέω. Μὴ μου τάραττε ὅμως τὴν ψυχὴν χάριν τοῦ Ἀτρείδου. Οὐδὲ πρέπει σὺ νὰ ἀγαπᾷς τι ἐκείνου, ἂν θέλῃς νὰ ἔχω ἀγάπην καὶ σέβας πρὸς σέ. Καλὲν εἶνε νὰ ἀνιάς καὶ σὺ ἐκείνον, ὅς καὶ ἐμὲ ἀνιά. Συμβασίλευε ἐνταῦθα μετ' ἐμοῦ καὶ ἔχε τὸ ἥμισυ τῆς τιμῆς. Καὶ οὗτοι μὲν ἄς ἀγγείλωσι ταῦτα, σὺ δὲ κοιμήθητι ἐδῶ. Τῇ δὲ πρωΐᾳ θὰ σκεφθῶμεν ἢ νὰ ἐπιστρέψωμεν εἰς τὴν πατρίδα μας ἢ καὶ νὰ μείνωμεν ἐνταῦθα.»

Ταῦτα εἶπε καὶ διὰ τῶν ὄφρυων ἐνευσεν εἰς τὸν Πάτροκλον νὰ στρώσῃ τὴν κλίνην τῷ Φοῖνιχι, ἵνα καὶ οἱ ἄλλοι σπεύσωσιν εἰς τὴν ἀναχώρησιν. Τότε ὁ Αἴας εἶπεν· «Εὐγενέστατε Ὀδυσσεῦ, ἄς ἀπέλθωμεν, διότι δὲν βλέπω τὸ ὄφελος τῶν λόγων. Ἀνάγκη νὰ ἀγγείλωμεν τὴν θλιβεράν ταύτην εἰδήσιν εἰς τοὺς Ἀχαιοὺς, οἵτινες κάθηνται καὶ μᾶς προσμένουσιν. Ὁ Ἀχιλλεύς ἔθετο ἐν τῷ στήθει του ἀγρίαν ὀργὴν καὶ δὲν θέλει νὰ μετατραπῇ ὑπὸ τῆς φιλίας ἐκείνων, οἵτινες παρὰ ταῖς ναυσὶν ἐτίμων αὐτὸν ὡς τὸν ἔξοχον πάντων τῶν ἄλλων. Ἡξεύρομεν ἅτι καὶ ἀδελφὸς καὶ πατὴρ ἀρκοῦνται εἰς τὴν ποινὴν τοῦ φονέως καὶ ἀφίνουσιν αὐτὸν ἔπειτα νὰ μένῃ ἐν τῇ πόλει. Σὺ ὁμως ἕνεκα τῆς κόρης ἔχεις ὀργὴν ἄπαυστον, ἂν καὶ τῶρα παρέγωμέν σοι καὶ ταύτην καὶ πολλὰ ἄλλα πρὸς τούτοις. Ἄς καμθῇ ἡ ψυχὴ σου, Ἀχιλλεῦ, σεβάσθητι τὴν μεγάλην φιλίαν ἡμῶν καὶ τὰ δίκαια τῆς ξενίας· διότι τῶρα εἴμεθα ὑπὸ τὴν στέγην σου.»

Πρὸς τοῦτον δὲ ἀπεκρίνατο ὁ Ἀχιλλεύς· «Ἐνδο-

ξε Αἴαν, πάντα ταῦτα εἶνε ὀρθά. Ἄλλ' ἡ καρδία μου ἐξοιδαίνεται ὑπὸ τῆς ὀργῆς, ὅποτε ἐνθυμηθῶ ἐκεῖνον, ὅστις μοὶ προσῆψε τόσῃν ἀτιμίαν μεταξὺ τῶν Ἀργείων. Ἄλλὰ σεῖς πορεύεσθε καὶ ἀγγείλατε ὅτι θὰ ἐπέλω κατὰ τοῦ Ἑκτορος, ὅταν οὗτος ἔλθῃ πλησίον τῶν Μυρμιδόνων.»

Ταῦτα εἶπε, καὶ λαβόντες τὰ ποτήρια ἐποιήσαντο ἕκαστος σπονδὰς τοῖς θεοῖς. Καὶ ὁ μὲν Ὀδυσσεὺς καὶ ὁ Αἶς μετὰ τῶν κηρύκων ἐπορεύθησαν εἰς τὰ πλοῖα, ὁ δὲ Φοῖνιξ ἔμεινε παρὰ τῷ Ἀχιλλεῖ.

Ὅτε δὲ ὁ Αἶας καὶ ὁ Ὀδυσσεὺς ἔφερον τὴν ἀγγελίαν εἰς τοὺς συνηθροισμένους ἡγεμόνας, πάντες ἐταράχθησαν καὶ οὐδεὶς ἔλεγέ τι. Μόνος ὁ ἀνδρεῖος Διομήδης εἶπεν·

« Ἀτρεΐδῃ, εἶθε νὰ μὴ ἐστέλλετο πρεσβεία πρὸς τὸν Ἀχιλλεῖα μηδὲ νὰ προσεφέροντο αὐτῷ τόσα δῶρα. Τοῦτον φύσει ὑπερήφανον ὄντα ἐνέβαλες ἤδη εἰς ὑπερηφανίαν πολὺ μείζονα. Ἄλλ' ἐκεῖνον μὲν ἄς ἀφήσωμεν νὰ κάμῃ ὅ,τι θέλει ἢ νὰ ἀπέλθῃ ἢ καὶ νὰ μείνῃ. Ἡμεῖς δὲ ἤδη ἄς κοιμηθῶμεν, τῇ δὲ πρωΐᾳ πρέπει νὰ πολεμήσωμεν ὑπερασπιζόμενοι τὸ στρατόπεδον κατὰ δύναμιν.»

Τοὺς λόγους τούτους ἐπήνεσαν οἱ βασιλεῖς καὶ ἕκαστος ἐπορεύθη νὰ κοιμηθῇ.

§ 58. Κατὰ τὴν νύκτα συνέλευσις τῶν ἡγεμόνων.

Καὶ οἱ μὲν ἄλλοι ἡγεμόνες ἐκοιμῶντο δι ὄλης τῆς νυκτὸς ὑπνον γλυκύν. Τὸν Ἀγαμέμνονα ὅμως δὲν κατεῖχεν ὕπνος. Συχνοὶ στεναγμοὶ ἐξήρχοντο ἐκ τοῦ

βάθους τοῦ στήθους του. Καὶ ὅταν μὲν ἐθεῖτο εἰς τὴν Τρωϊκὴν πεδιάδα ἐθαύμαζε τὰ πυρά, τὰ ὁποῖα ἐκαίοντο ἔμπροσθεν τοῦ Ἰλίου καὶ τὴν βοήν τῶν αὐλῶν καὶ τῶν συρίγγων καὶ τῶν θόρυβον τῶν ἀνθρώπων. Ὅτε δὲ ἀπέβλεπεν εἰς τὰ πλοῖα καὶ τὸν στρατὸν τῶν Ἀχαιῶν, πολλὰς τρίχας τῆς κεφαλῆς ἀπέσπα τῷ Διὶ καὶ ἐστέναζε μέγਾਲως ἐν τῇ ψυχῇ του. Τῷ ἐφάνη δὲ ἀρίστη βουλή νὰ ἔλθῃ πρὸς τὸν Νέστορα, ὅπως συσκεφθῶσι περὶ τῆς σωτηρίας τοῦ λαοῦ. Ἀνέστη λοιπὸν ἐκ τῆς κλίνης καὶ ἐνεδύετο. Ἀλλὰ καὶ ὁ Μενέλαος δὲν ἠδύνατο νὰ κοιμηθῆ, φοβούμενος μήπως πάθωσι τι οἱ Ἀχαιοί, οἵτινες χάριν αὐτοῦ διέπλευσαν τόσῃν θάλασσαν ἐλθόντες εἰς Τροίαν. Ἀναστάς δὲ ἐπορεύθη πρὸς τὸν ἀδελφόν, ὃν εὔρε περιτιθέμενον τοῖς ὤμοις τὰ ὄπλα καὶ ἔτοιμον νὰ ἐξέλθῃ τῆς σκηνῆς. Ὁ Ἀγαμέμνων ἰδὼν τοῦτον εἶπεν·

«Εἰς καιρὸν ἦλθες, Μενέλαε. Χρεία νὰ σκεφθῶμεν τίνι τρόπῳ θὰ σώσωμεν τὸν λαὸν ἐκ τοῦ ἐπικειμένου ὀλέθρου. Κάλεσον ἀμέσως τὸν Αἴαντα καὶ Ἴδομενέα, ἐγὼ δὲ θὰ πορευθῶ πρὸς τὸν Νέστορα. Ἄς ἐλθῶσιν εἰς τοὺς φύλακας παρὰ τὴν τάφρον, ἔνθα ἔχει τὴν ἀρχηγίαν ὁ Μυρτιάδης καὶ ὁ Θρασυμήδης, ὁ υἱὸς τοῦ Νέστορος καὶ ἐκεῖ μέλλομεν νὰ σκεφθῶμεν τὰ περαιτέρω.» Ταῦτα εἰπὼν ἐπορεύθη πρὸς τὸν Νέστορα. Ὁ Νέστωρ ἠνωρθώθη ἐπὶ τοῦ ἀγκῶνος καὶ ἠρώτησε τὸν Ἀγαμέμνονα, διατί τρέχει ἐν τοιαύτῃ ὥρᾳ μόνος εἰς τὸν στρατὸν. Ὁ Ἀγαμέμνων ἐφάνέρωσεν ὅτι φοβεῖται μήπως οἱ ἐχθροί, κοιμωμένων τῶν φυλάκων, εἰσέλθωσι τὴν νύκτα εἰς τὸ στρατόπεδον καὶ φθείρωσι τὸν λαόν. Ἐπειτα λέγει εἰς τὸν Νέστορα, ἂν θέλῃ νὰ μεταβῶσιν εἰς τοὺς φύλακας παρὰ τὴν

τάφρον, ἔνθα πρόκειται νὰ γείνη συμβούλιον. Ὁ Νέστωρ προθύμως ὑπήκουσεν, ἀλλὰ συμβουλεύει νὰ κληθῶσι καὶ οἱ ἄλλοι ἡγεμόνες εἰς τὸ συμβούλιον, καὶ αἰτιᾶται τὸν Μενέλαον, ὅτι αὐτὸς καθεύδει καὶ ἀφίνει τὸν ἀδελφὸν μόνον νὰ ταλαιπωρῆται. Ἐν τοιαύταις περιστάσεσιν ὤφειλεν αὐτός, λέγει, νὰ παρορμᾷ τοὺς ἀρίστους εἰς ἐργασίαν.

Ὁ Ἀγαμέμνων ὅμως ἐπήνεσε τὴν ἔκτακτον δραστηριότητα, τὴν ὁποίαν ὁ Μενέλαος δεικνύει τώρα εἰπὼν ὅτι «ἠγέρθη πρότερος καὶ ἦλθε παρ' ἐμοί. Καὶ ὅτι ἴσα ἴσα ἔστειλα αὐτὸν νὰ καλέσῃ καὶ τοὺς ἄλλους ἡγεμόνας εἰς τὸ συμβούλιον.» Μετὰ τοὺς λόγους δὲ τούτους ἐπορεύθησαν εἰς τοὺς φύλακας. Καθ' ὁδὸν δὲ ἐξήγειραν ἐκ τοῦ ὕπνου τὴν Ὀδυσσεά, ἔπειτα τὸν Διομήδη, κοιμώμενον ἐν τῷ μέσῳ τῶν φίλων του ἐπὶ βοείου δέρματος καὶ ἔχοντα ὑπὸ τὴν κεφαλὴν του λαμπρὸν τάπητα ἐξηπλωμένον. Τὰ δόρατα δὲ ἦσαν ἐμπεπηγμένα ἐπὶ τοῦ σαυρωτῆρος καὶ πόρρω ἀνέλαμπεν ὁ σίδηρος, ὡσπερ ἀστραπὴ τοῦ Διός. Τοῦτον πλησιάσας ἐξήγειρεν ὁ Νέστωρ, σείσας αὐτὸν διὰ τοῦ ποδός· « Ἐγείρου, εἶπεν, ὦ υἱὲ τοῦ Τυδέως, τί ὕπνον κοιμᾶσαι δι' ὅλης τῆς νυκτός; Δὲν αἰσθάνεσαι ὅτι οἱ Τρῶες εἶνε πλησίον;» Ὁ Διομήδης ἀνέστη εὐθὺς καὶ εἶπε τῷ Νέστορι·

« Δὲν λυπεῖσαι σεαυτὸν, γέρον; σὺ οὐδέποτε ἀναπαύεσαι. Δὲν εἶνε ἄλλοι νεώτεροι ἐδῶ, οἵτινες ἠδύναντο νὰ ἐγείρωσι τοὺς βασιλεῖς;»

« Ἐχεις δίκαιον ἀγαπητέ, εἶπεν ὁ Νέστωρ. Τοῦτο ἠδύναντο νὰ πράξωσι καὶ ἄλλοι. Ἄλλ' εὕρισκόμεθα ἐν μεγάλῃ ἀνάγκῃ. Τὰ πράγματα ἴστανται ἐπὶ ξυροῦ ἀκμῆς ἢ νὰ ζήσωμεν ἢ νὰ ἀποθάνωμεν κακῶς.

Ἄλλὰ πήγαινε, ἔγειρον τὸν Αἴαντα καὶ τὸν υἱὸν τοῦ Φυλέως. Διότι σὺ εἶσαι νεώτερος, ἀπ' οὗ μὲ εὐσπλαχνίζεσαι.» Ὁ Διομήδης προθύμως ὑπήκουσεν.

Ὅτε δὲ ἔφθασαν εἰς τοὺς φύλακας, εὗρον αὐτοὺς γρηγοροῦντας καὶ βλέποντας εἰς τὴν πεδιάδα μὴ φανῶσιν ἐρχόμενοι οἱ Τρῶες ὡς οἱ κύνες, οἵτινες ἤκουσαν τὴν φωνὴν θηρίου ἐρχομένου ἐκ τῶν ὀρέων εἰς τὸ ποίμνιον. Ὁ Νέστωρ ἐπήνεσεν αὐτούς. Ἐπειτα διέβησαν τὴν τάφρον καὶ ἐκάθησαν οἱ ἡγεμόνες κατὰ γῆς ἐν τινι καθαρῷ τόπῳ, ὅπου ὁ Νέστωρ εἶπεν· «ὦ φίλοι, τίς ἡμῶν εἶνε τόσον ἀνδρείος νὰ ἔλθῃ εἰς τὴν Τρῶα, ὅπως ἐκεῖ ἡ συλλάβῃ αἰχμάλωτον Τρῶά τινα ἢ ἀκούσῃ τί ἄρα γε διανοοῦνται οἱ Τρῶες, θὰ ἐπιστρέψωσιν εἰς τὴν πόλιν αὖριον μετὰ τοιαύτην ἤτταν ἡμῶν ἢ θὰ μείνωσι νὰ ἐξακολουθήσωσι πάλιν τὸν πόλεμον. Ὅστις δυνηθῆ νὰ φέρῃ ἡμῖν εἰδήσεις τινάς, μεγάλην δόξαν θὰ ἀποκτήσῃ καὶ πολλὴν ἡμεῖς θὰ δώσωμεν αὐτῷ ἀμοιβήν· διότι ἐκτὸς τῶν ἄλλων πολλῶν δώρων, ἃ ἕκαστος τῶν βασιλέων θὰ δώσῃ εἰς αὐτόν, θὰ ἔχῃ καὶ τὸ δικαίωμα νὰ ἐρχηται αὐτόκλητος εἰς τὰς εὐωχίας.»

Πάντες ὡς ἤκουσαν τοὺς λόγους τούτους ἔμειναν ἄφωνοι. Ἄλλ' ὁ Διομήδης εἶπεν· «ὦ Νέστωρ, ἐμὲ παροτρύνει ἡ ἀνδρεία ψυχὴ μου νὰ πράξω τοῦτο. Ἄλλ' ἂν μὲ ἤκολούθει καὶ ἄλλος τις, τότε ὑπάρχει μείζων ἐλπίς ἔργου γενναιοτέρου. Μόνος ὢν ὁ ἄνθρωπος καὶ ἂν νοήσῃ καλῶς, ἢ ἐκτέλεσις ὅμως τῆς ἀποφάσεως δὲν γίνεται ταχέως.»

Εὐθὺς πολλοὶ ἥρωες ἐδήλωσαν τὴν προθυμίαν των, οἱ Αἴαντες, ὁ Μηριόνης, ὁ Θρασυμείδης, ὁ Μενέλαος, ὁ Ὀδυσσεύς. Τότε ὁ Ἀγαμέμνων προέτεινεν εἰς τὸν

Διομήδην νὰ ἐκλέξῃ ἓνα ἐκ τῶν πολλῶν τούτων ἡρώων. Ὁ δὲ Διομήδης ἐξέλεξε τὸν Ὀδυσσεύα. «Ὅταν ἔχω, εἶπε, μετ' ἐμοῦ τὸν Ὀδυσσεύα, τὸν ὁποῖον οὐδαμοῦ ἐγκαταλείπει ἢ ἀνδρεία καὶ τὸν ὁποῖον ἀγαπᾷ ἡ Ἀθηνᾶ, καὶ ἐκ πυρὸς καιομένου ἀμφοτέρω ἐλπίζω νὰ ἐξέλθωμεν ἀβλαβεῖς· διότι εὐθὺς εὐρίσκει σωτηρίαν.»

«Τυδείδῃ, εἶπεν ὁ Ὀδυσσεύς, μήτε ἐπαίνει, μήτε κατηγόρει με τόσον πολὺ, διότι λέγεις ταῦτα πρὸς ἀνθρώπους οἵτινες μᾶς γνωρίζουσιν. Ἄλλ' ἄς πορευώμεθα, διότι ταχέως παρέρχεται ἡ νύξ, τὰ δὲ ἄστρα προῦχώρησαν. Μόνον τὸ τρίτον τῆς νυκτὸς ὑπολείπεται.

§ 59. Ὁ Δόλων ἀποκαλύπτει τὰ τοῦ στρατοπέδου τῶν Τρώων.

Ταῦτα εἰπόντες ἐνεδύθησαν τὰ φοβερὰ ὄπλα καὶ ἐπορεύοντο οἱ δύο ἥρωες ἐν βαθεῖ σκότει εἰς τὸ στρατόπεδον τῶν πολεμίων.

Κατὰ τὸν αὐτὸν δὲ χρόνον καὶ ὁ Ἐκτωρ ἀπέστειλε κατόσκοπον εἰς τὰ πλοῖα τῶν Ἀχαιῶν τὸν Δόλωνα. Οὗτος ἦτο υἱὸς τοῦ κήρυκος Εὐμήδους, ὅστις εἶχε καὶ χρυσὸν καὶ χαλκὸν πολύν. Ὡς πρὸς τὸ ἀνάστημα ἦτο ἀσήμαντος, εἶχεν ὅμως πόδας ταχεῖς. Οὗτος λοιπὸν ὁ Δόλων θαρρῶν εἰς τὴν ταχύτητα τῶν ποδῶν του καὶ εἰς τὴν πανουργίαν του ὑπέσχετο τῷ Ἐκτορι νὰ ἔλθῃ ἐγγὺς τῶν πλοίων τῶν Ἀχαιῶν, μάλιστα νὰ προχωρήσῃ μέχρι τοῦ πλοίου τοῦ Ἀγαμέμνονος, ἵνα ἀκούσῃ τὰς σκέψεις τῶν ἡγεμόνων, ἂν ὁ Ἐκτωρ ὠρχίζετο ὅτι θὰ δώσῃ αὐτῷ ὡς ἀμοιβὴν τοῦ θάρρους του τοὺς ἵππους καὶ τὸ ἄρμα τοῦ Ἀχιλ-

λέως. Ἐπειδὴ δὲ ὁ Ἐκτωρ ὑπέσχετο τοῦτο, ὁ Δόλων παρεσκευάσθη εἰς τὸ ἔργον. Εὐθὺς περιβάλετο περὶ τοὺς ὤμους τὸ τόξον, ἐνεδύθη δέρμα λύκου καὶ ἐπὶ κεφαλῆς ἔθηκε κράνος ἐκ δέρματος ἰκτίδος¹· καὶ λαβὼν τὸ δόρυ ἔφυγε δρομαίως. Ἀλλὰ δὲν ἐπέπρωτο νὰ φέρῃ εἰς τὸν Ἐκτορα τὴν ἀγγελίαν. Ὅτε εἶχεν ἔλθει πλησίον τοῦ Ὀδυσσεὺς καὶ Αἴαντος, ὁ Ὀδυσσεὺς ἤκουσε τὸν κτύπον τῶν ποδῶν του καὶ εἶπεν εἰς τὸν Διομήδη.

«Διομήδη, οὗτος ὁ ἀνὴρ ἔρχεται ἀπὸ στρατοῦ, δὲν ἤξεύρω, ἢ κατάσκοπος τῶν Ἀχαιῶν ἢ νὰ σκυλεύσῃ τινα τῶν νεκρῶν. Ἄς ἀφήσωμεν αὐτὸν νὰ παρέλθῃ ὀλίγον καὶ ἔπειτα ἐπιπίπτωμεν κατ' αὐτοῦ καὶ ἂν δὲν δυνηθῶμεν νὰ τὸν φθάσωμεν, τοῦλάχιστον νὰ μὴ τὸν ἀφήσωμεν διὰ τῶν δοράτων νὰ φύγῃ πρὸς τὴν πόλιν.» Ταῦτα εἰπόντες ἐξηπλώθησαν μακρὰν τῆς ὁδοῦ μεταξὺ τῶν νεκρῶν. Ὁ δὲ Δόλων ἐπορεύετο ἀμέριμνος προσωτέρω. Ἀφ' οὗ δὲ ἀπεμακρύνθη ἰκανὸν διάστημα, ἐστικώθησαν τότε οἱ ἥρωες καὶ ἐπέδραμον κατόπιν. Ὁ δὲ Δόλων ἀκούσας τὸν θόρυβον ἐστάθη νομίζων ὅτι ὁ Ἐκτωρ ἔστειλε φίλους ἀνθρώπους νὰ τὸν ἀνακαλέσωνται. Ὅτε ὅμως εἶδεν αὐτοὺς εἰς ἀπόστασιν βολῆς δόρατος, ἐνόησεν ὅτι εἶνε πολέμιοι καὶ ἐτράπη εἰς φυγὴν. Ἀλλ' οὗτοι ἐδίωκον ἐπιμόνως αὐτόν. Ὁ δὲ Δόλων φεύγων εἶχε πλησιάσει εἰς τοὺς φύλακας τῶν Δαναῶν, ὅτε ὁ Διομήδης φοβηθεὶς μήπως ἄλλος τις βάλῃ πρῶτος τὸν Δόλωνα καὶ λάβῃ τὰ πρωτεῖα σείων τὸ δόρυ εἶπεν·

«Ἡ μένε, ἢ εὐθὺς σὲ ἐφόνευσα διὰ τοῦ δόρατος.»

¹ Κυναδιῶς.

Καὶ εὐθὺς ρίπτει τὸ δόρυ ἐπίτηδες ὑπεράνω τοῦ ὤμου. Τὸ δὲ δόρυ ἐνεπήχθη ἐντὸς τῆς γῆς. Ὁ Δόλων ἐπάγωσε καὶ ὠχρίασεν ὑπὸ τοῦ φόβου, ἡ σιαγὼν του ἔτρεμε καὶ ἐκρότουν οἱ ὀδόντες. Ἀσθμαίνοντες δὲ ἔφθασαν καὶ ὁ Διομήδης καὶ ὁ Ὀδυσσεὺς καὶ ἤρπασαν αὐτὸν ἀπὸ τῶν χειρῶν. Ὁ δὲ Δόλων ὄλωσ' ἑλθὼν τρέμων ἔλεγε·

«Μὴ μὲ φονεύετε· ὁ πατήρ μου εἶνε πλούσιος καὶ θὰ δώσῃ ἡμῖν πολλὰ λύτρα.» «Θάρρει», εἶπεν ὁ Ὀ-

δυσσεύς, «καὶ μὴ σκέπτου τὸν θάνατον. Ἄλλ' εἰπέ μοι ἀκριβῶς τὴν ἀλήθειαν, διὰ τί ἔργεσαι εἰς τὰ πλοῖα μόνος ἐν τῷ μέσῳ σκοτεινῆς νυκτός, ἔτε οἱ ἄλλοι ἄνθρωποι καθεύδουσι;» Πρὸς τοῦτον δὲ ἀπεκρίνατο ὁ Δόλων τρέμων καθ' ὄλον τὸ σῶμα.

«Ὁ Ἐκτωρ μὲ ἔρριψεν εἰς αὐτὴν τὴν συμφορὰν.

Μὲ παρέπεισε νὰ ἔλθω κατάσκοπος τῶν Ἀχαιῶν, ὑποσχόμενός μοι τοὺς ἵππους καὶ τὸ ἄρμα τοῦ Ἀχιλλέως ἀμοιβήν.»

«Πράγματι, ἀπεκρίνατο ὁ Ὀδυσσεὺς μειδιῶν, ἡ γενναία σου ψυχὴ μεγάλων δῶρων ἐπεθύμει. Οἱ ἵπποι τοῦ Ἀχιλλέως δὲν θαμάζονται τόσον εὐκόλως ὑπὸ τῶν ἀνθρώπων. Ἄλλ' εἶπέ μοι πᾶσιν τὴν ἀλήθειαν, ποῦ κατέλιπες τὸν Ἔκτορα; ποῦ ἔχεις τὰ ὄπλα του; ποῦ τοὺς ἵππους του; ποῦ εἶνε αἱ φυλακαὶ τῶν Τρώων καὶ αἱ εὐναί; καὶ τί βουλευόνται νὰ πράξωσιν;»

Ὁ Δόλιον ἀπεκάλυψε πάντα. Οἱ δὲ δύο ἥρωες ἐλθόντες εἰς τὸ στρατόπεδον τῶν Τρώων ἔκαμον πολλὴν σφαγὴν καὶ λαβόντες τοὺς καλλίστους ἵππους τοῦ Ῥήσσου τοῦ βασιλέως τῶν Θρακῶν ἐπανῆλθον ἀβλαβεῖς εἰς τὸ στρατόπεδον. Χαίροντες ἠσπάζοντο τούτους οἱ Ἀχαιοὶ καὶ ἔλεγον ἀρεστοὺς λόγους. Ὁ δὲ Ὀδυσσεὺς διηγήθη, ὅσα συνέβησαν, καὶ ἐν τῷ μέσῳ χαρᾶς καὶ γελῶτων ἦλθον εἰς τὰ πλοῖα, δπου λουσθέντες ἐν τῇ θαλάσῃ ἐκάθησαν νὰ φάγωσιν. Ἐκαμον δὲ τῇ Ἀθηναῖ σπονδὰς ἀπὸ κρατῆρος πλήρους.

§ 60. Οἱ ἄριστοι τῶν Ἑλλήνων τραυματίζονται ἐν τῇ μάχῃ.

Ἡ Ἥως, ἐφάνη φέρουσα φῶς εἰς τοὺς θεοὺς καὶ τοὺς ἀνθρώπους. Τότε ὁ Ἀγαμέμνων φορῶν λαμπρὰν πανοπλίαν καὶ ὑψηλὴν περικεφαλαίαν, ἧς ὁ λόφος ἔνευε κάτω, ἔχων δὲ καὶ εἰς τὰς χεῖρας δύο δόρατα ἰσχυρά, μακρόθεν στίλβοντα ἐκέλευε τοὺς μὲν Ἑλλήνας νὰ ὀπλισθῶσιν εἰς μάχην, αὐτὸς δ' ἐπορεύετο

ὅμοιος μὲ τὸν Ἄρην. Πάντες δὲ οἱ Ἀχαιοὶ ἐν κόσμῳ καὶ τάξει πολλῇ ἤλθον καὶ παρετάχθησαν πλησίον τῆς τάφρου.

Οἱ δὲ Τρῶες ἦσαν παρατεταγμένοι περὶ τὸν μέγαν Ἔκτορα, ὅστις φέρων σύμμετρον ἀσπίδα καὶ λαμπρὰ ὄπλα ἔλαμπεν ὅλως ὑπὸ τοῦ σιδήρου καὶ διεκρίνετο ἐν τῷ πλήθει ὡς διακρίνεται ἐν τῷ οὐρανῷ τὴν νύκτα τὸ φαεινὸν ἄστρον τοῦ Διὸς, ὁ Σείριος. Ἐπορεύετο δὲ πανταχοῦ προτρέπων αὐτοὺς εἰς μάχην. Καὶ εὐθύς συνέστη ἑκατέρωθεν μάχη φονικὴ, καθ' ἣν καὶ Ἕλληνες καὶ Τρῶες ἐφόνευον ἀλλήλους ὡς οἱ θεριρισταὶ τοὺς στάγυς καὶ οὐδεὶς ἐσκέπτετο νὰ σωθῆ φεύγων. Καὶ ἐν ὄσῳ μὲν ἦτο πρῶτ' καὶ ἡ ἡμέρα ηὐξάνετο, ἐπιπτον ἐξ ἀμφοτέρων τῶν μερῶν πολὺς λαός. Ὅτε δὲ ἤλθεν ἡ ὥρα, καθ' ἣν ὁ ὑλοτόμος ἀποκάμνει τέμνων δένδρα ἐν τῷ δάσει καὶ καταλαμβάνει τὴν ψυχὴν του πόθος ἄρτου τοῦ πολὺ ἀγαπητοῦ, τότε διέρρηξαν οἱ Ἀχαιοὶ τὰς φάλαγγας τῶν Τρώων. Διέπρεψε δ' ἐν τῇ μάχῃ ταύτῃ ὁ Ἀγαμέμνων. Ὡς δὲ ὅτε μέγα πῦρ ἐμπέση ἐν τόπῳ ξυλώδει, πανταχοῦ δὲ φέρει αὐτὸ στρέφων ὁ ἄνεμος, οἱ δὲ θάμνοι πρόρριζοι πίπτουσιν ὑπὸ τοῦ πυρὸς, οὕτω καὶ τώρα ἐπιπτον ὑπὸ τοῦ Ἀτρείδου αἱ κεφαλαὶ τῶν Τρώων φευγόντων, πολλοὶ δὲ ὑψαύχενες ἵπποι ἐκροτάλιζον κενὰ ὀχήματα ἀνὰ τὸ πεδίον τῆς μάχης, ποθοῦντες τοὺς καλοὺς αὐτῶν ἡνιόχους. Ἐνταῦθα ἔπεσε καὶ ὁ υἱὸς τοῦ Ἀντιμάχου, ὅστις δεκασθεὶς ὑπὸ τοῦ Πάριδος, ἀντίπραπτεν εἰς τὴν ἀπόδοσιν τῆς Ἑλένης.

Οἱ Τρῶες ἔτρεχον διὰ τῆς πεδιάδος πρὸς τὴν ἀγρίαν δρῦν, ἐπιθυμοῦντες νὰ εἰσέλθωσιν εἰς τὴν πόλιν. Φθόζταντες δὲ πλησίον τῶν Σκαιῶν πυλῶν ἐστράφη-

σαν κατὰ προτροπήν τοῦ Ἑκτορος καὶ ἐτάχθησαν κατὰ τῶν Ἑλλήνων. Ἐνταῦθα πάλιν συνεκροτήθη μάχη πεισματώδης, καθ' ἣν ἐτρώθη καὶ ὁ Ἀγαμέμνων ὑπὸ τὸν ἀγκῶνα. Ἄλλ' ὁ Ἀτρεΐδης ἐξηκολούθει νὰ μάχῃται διὰ τοῦ δόρατος, τοῦ ξίφους καὶ λίθων χειροπληθῶν. Ὅτε ὁμως τὸ τραῦμα, ἐξηραίνετο, ἔπαυσε δὲ τὸ αἷμα, ὀξεῖαι ἀλγηδόνες εἰσῆλθον εἰς τὴν ψυχὴν του. Τότε εὐθὺς ἀνέβη ἐπὶ τὸ ὄχημα καὶ μετὰ λύπης προσέταξε τὸν ἡνίοχον νὰ ὀδηγήσῃ τοὺς ἵππους πρὸς τὰ πλοῖα.

Ὁ Ἑκτωρ, ὡς εἶδε τὸν Ἀγαμέμνονα φεύγοντα, ἐνέπεσεν ἐν τῇ μάχῃ ὡς θύελλα, ἣτις ἀνωθεν φερόμενη συνταράττει τὴν μέλαιναν θάλασσαν. Ἐννέα ἀνδρείους Ἀργείους ἐν βραχεῖ χρόνῳ ἔρριψε κατὰ γῆς καὶ πολλοὺς ἄλλους θὰ ἐφόνευε καὶ οἱ Ἕλληνες φεύγοντες θὰ ἔπιπτον εἰς τὰ πλοῖα, ἂν ὁ Ὀδυσσεὺς καὶ ὁ Διομήδης δὲν ἐμπόδιζον τὸν ἰσχυρὸν ἀντίπαλον τρέψαντες μάλιστα αὐτὸν εἰς φυγὴν. Ἄλλ' ἐνταῦθα ἐν τῇ μάχῃ ἐτρώθη καὶ ὁ Διομήδης. Ἐνῶ δηλαδὴ ἀφῆρει παρὰ τινος φονευθέντος τὰ ὄπλα, ὁ Πάρις κεκρυμμένος ἔπισθεν τῆς στήλης τῆς ἐπὶ τοῦ τύμβου τοῦ Ἴλου, ἔβαλεν αὐτὸν διὰ βέλους εἰς τὸ πέλμα τοῦ δεξιοῦ ποδὸς γονατίζοντα. Ἰδὼν δὲ ὅτι ἐπέτυχεν, ἐγέλασε πάνυ ἠδέως καὶ ἀναπηδήσας ἐκ τῆς ἐνέδρας ἔλεγε καυχώμενος·

«Ἐτραυματίσθης, οὐδὲ ἐξέφυγε μάταιον τὸ βέλος. Εἶθε νὰ ἀπώλεσο βλήθεις κατὰ τὴν λαγόνα σὺ, ὅστις τοσοῦτον φοβεῖς τοὺς Τρῶας.»

Πρὸς τοῦτον ἀτάρακτος εἶπεν ὁ Διομήδης·

«Ἄνανδρε τοξότα, καυχᾶσαι ἀποξύσας ὀλίγον τὸν πόδα μου. Σὺ εἶσαι ἄνάνδρος καὶ οὐτιδανὸς καὶ τὸ βέ-

λος σου οὐδεμίαν αἰσθησιν παρέχει. Εἶνε τὸ αὐτὸ ὡς
 νὰ ἐρρίφθῃ ὑπὸ γυναικὸς ἢ μικροῦ παιδίου.» Ἐν τῷ
 μεταξύ δὲ ἦλθέ καὶ ὁ Ὀδυσσεύς, ὅστις ἐστάθη ἔμ-
 προσθὲν του. Αὐτὸς δὲ ὄπισθεν καθεζόμενος ἀνέσπα τὸ
 βέλος ἐκ τοῦ ποδός. Ὀδύνη δὲ διὰ τοῦ σώματος ἦλ-
 θεν ἀλγεινὴ. Καὶ ἀναβὰς ἐπὶ τὸ ὄχημα ἐπέταττε τῷ
 ἡμιόχῳ νὰ φέρῃ αὐτὸν εἰς τὰ πλοῖα.

Ἐμεινε δὲ μόνος ὁ Ὀδυσσεύς, ὅστις ἐσκέπτετο
 ἂν ἔπρεπε νὰ μένῃ ἢ νὰ φύγῃ καὶ αὐτός. Ἀπεράσισε
 δὲ νὰ μένῃ μόνος λέγων ὅτι ὁ ἀνδρεῖος πρέπει νὰ
 εἶνε ἀνδρεῖος εἴτε μόνος εἶνε εἴτε μετὰ πολλῶν εἴτε
 τρώσας εἴτε τρωθεῖς. Ἐγὼ δὲ διελογίζετο ταῦτα,
 περιεκύκλωσεν αὐτὸν στῆρος Τρώων. Ἄλλ' ὁ Ὀδυσ-
 σεύς ἡμίνετο ἀνδρεῖως πολλοὺς τῶν πολεμίων ἀπο-
 κτείνων. Ὅτε δὲ διεπέρατε διὰ τοῦ δόρατος τὸν Χά-
 ροπα, ὁ Σῶκος ὁ ἀδελφὸς τοῦ Χάροπος ἔτρωσε τὸν
 Ὀδυσσεῖα διὰ δόρατος εἰς τὸ στῆθος. Ὁ Ὀδυσσεύς
 ἐνόησεν ὅτι τὸ τραῦμα δὲν ἦτο καίριον καὶ στραφεῖς
 πρὸς τὸν Σῶκον εἶπεν «ὦ ἄθλιε, ἤδη πάντως ἀπόλ-
 λυσαι. Ἐπαυσας μὲν ἐμὲ νὰ μάχωμαι κατὰ τῶν
 Τρώων, ἀλλὰ σὺ ταύτῃ τῇ ἡμέρᾳ θὰ δώσης τὴν ψυ-
 χὴν εἰς τὸν Ἄδην.» Καὶ ταῦτα εἰπὼν ἔρριψε τὸ δόρυ
 κατὰ τοῦ φεύγοντος Σώκου, ὅπερ ἐπέτυχε μεταξύ
 τῶν ὤμων. Ἡ αἰχμὴ τοῦ δόρατος διεπέρασε τὸ στῆ-
 θος καὶ ὁ Σῶκος παρευθὺς ἔπεσε νεκρὸς δουπήσας. Οἱ
 δὲ Τρῶες ὡς εἶδον ἀποθανόντα τὸν βασιλέα ἐφώρμη-
 σαν ἄθροοι κατὰ τοῦ Ὀδυσσεῖως. Ἄλλ' ἦλθον βοηθοὶ
 αὐτοῦ ὁ Μενέλαος καὶ ὁ Αἴας. Καὶ ὁ μὲν Μενέλαος
 ἐξήγαγεν αὐτὸν τῆς μάχης καὶ ἔδωκε τῷ ἡμιόχῳ νὰ
 φέρῃ εἰς τὰ πλοῖα. Ὁ δὲ Αἴας ἐπήδησεν εἰς τὸ πλῆ-
 θος τῶν Τρώων φονεύων ἄλλον μετ' ἄλλον. Ὡσπερ

ποταμὸς πλημμυρῆσας συμπαράσφρει πολλὰς ὄρυς καὶ πολλὰς πεύκας καὶ πολὺν συρφετὸν ἐμβάλλει εἰς τὴν θάλασσαν, οὕτω καὶ ὁ λαμπρὸς Αἴας συνετάραττε τὸ πεδίον φονεύων καὶ ἵππους καὶ ἀνδρας. Ἐν τῇ μάχῃ δὲ ταύτῃ ἐτραυματίσθη καὶ ὁ Μαχάων, ὁ ἀριστος ἰατρὸς τῶν Τρώων, ὃν ὁ Νέστωρ ἔφερεν εἰς τὰ πλοῖα. Ὁ Ἐκτωρ ὡς εἶδε τί πάσχουσιν οἱ Τρῶες ὑπὸ τοῦ φοβεροῦ Αἴαντος μετὰ σπουδῆς ἤλθεν ἐκεῖ πρὸς βοήθειαν. Ὁ δὲ Αἴας ἐφοβήθη ὡς ἐπεφάνη ὁ Ἐκτωρ, καὶ θέσας ὀπίσω τὴν ἀσπίδα ἀνεχώρει βραδέως λελυπημένος κατὰ τὴν ψυχὴν, ὡσπερ λέων, ὅστις κωλυθεὶς νὰ εἰσέλθῃ εἰς ἀγέλην βοῶν, ἐπιστρέφει πάλιν εἰς τὸ δάσος κατὰ τὸν ὄρθρον λελυπημένος. Οἱ δὲ Τρῶες ἐδίωκον αὐτὸν καὶ ἔρριπτον βέλη ἐπὶ τῆς ἀσπίδος. Ἐπορεύετο δὲ ὡς ὄνος, ὅστις εἰσῆλθε βία εἰς ἀγρὸν τινα ὅπως κορεσθῆ περιορῶν τὰ ἀσθενῆ τῶν παιδῶν κτυπήματα καὶ τότε φεύγει, ὅταν πληρωθῆ ἡ κοιλία του. Οὕτως ὁ Αἴας ἤλθε πλησίον τῶν πλοίων καὶ ἐστάθη ἐν τῷ μέσῳ τῶν Ἀχαιῶν καὶ Τρώων μόνος κατὰ πάντων τῶν πολεμίων κωλύων αὐτοὺς νὰ προχωρήσωσιν. Ἄλλ' οἱ Ἕλληνες ὡς ἔμαθον εἰς ποίαν ἀνάγκην εὐρίσκετο ὁ ἥρωας, ἔδραμον πάντες εἰς βοήθειαν. Τούτους ἰδὼν ὁ Αἴας ἐστράφη ὀπίσω καὶ ὁμοῦ ἤδη πάντες ἐξηκολούθησαν τὸν ἀγῶνα.

§ 61. Μάχη περὶ τὸ τεῖχος τῶν Ἑλλήνων.

Ὅτε ὁ Νέστωρ μετὰ τοῦ τετραυματισμένου Μαχάονος ἤρχετο εἰς τὴν σκηνὴν του, ὁ Ἀχιλλεὺς ἕστατο ἐπὶ τῆς πρύμνης τοῦ πλοίου βλέπων πρὸς τὴν φονικὴν μάχην. Καὶ τὸν μὲν Νέστορα ἀνεγνώρισεν,

οὐχὶ ὅμως καὶ τὸν Μαχάονα. Καὶ διὰ τοῦτο ἔστειλε τὸν Πάτροκλον νὰ ἐρωτήσῃ τίς ὁ τετραυματισμένος. Ὁ Πάτροκλος ἦλθεν εἰς τὴν σκηνὴν τοῦ Νέστορος. Οὗτοι δὲ παρὰ ποτήριον καὶ κρόμμυον καθήμενοι ἐτέρποντο συνδιαλεγόμενοι. Ὁ δὲ γέρον ἐδραμεν εἰς ἀπάντησιν τοῦ νεανίσκου καὶ λαβὼν ἐκ τῆς χειρὸς παρεκάλει νὰ καθίσῃ. Ἀλλ' ὁ Πάτροκλος εὐχαριστήσας τὸν γέροντα εἶπε τίνος ἕνεκεν ἦλθε. Τότε ὁ Νέστωρ ὠμίλησε τὰ ἐξῆς: «Καὶ διὰ τί νὰ ἐνοχλῆται τόσον ὁ Ἀχιλλεὺς διὰ τοὺς φονευομένους Ἀχαιοὺς; Ἡξεύρει βεβαίως εἰς ποίαν συμφορὰν εὕρισκόμεθα! Ἀλλ' ὁ Ἀχιλλεὺς εἶνε ἀνηλεής, ἢ προσμένη νὰ ἴδῃ τὰ πλοῖα τῶν Ἀχαιῶν καιόμενα ὑπὸ τῶν Τρώων καὶ πάντας εἰς τὴν σειρὰν φονευομένους; Ὡ νὰ ἤμην νέος καὶ νὰ εἶχον τὴν δύναμιν, ἣν εἶχον ἐν τῷ κατὰ τῶν Ἡλείων πολέμῳ. Ἀλλ' ὁ Ἀχιλλεὺς ἔχει τὴν ἀνδρείαν του μόνον διὰ τὸν ἑαυτὸν του. Καὶ ὅμως ὁ πατὴρ του, ἐνθυμοῦμαι, προπέμπων αὐτὸν εἰς τὸν πόλεμον συνεβούλευε νὰ εἶνε ὁ πρῶτος καὶ νὰ μάχεται πάντοτε ἐν τοῖς προμάχοις. Καὶ σέ, Πάτροκλε, παρῆναι ὁ πατὴρ σου Μενόιτιος νὰ μὴ παύσῃς συμβουλεύων τὸ ὀρθὸν εἰς τὸν φίλον σου, ὅστις εἶνε νεώτερός σου. Προσπάθησον σύ, Πάτροκλε, διὰ τῶν συνετῶν σου λόγων νὰ πείσῃς αὐτὸν νὰ ἔλθῃ εἰς τὴν μάχην. Ἄν δὲ λόγος τις ἢ ἄλλο τι ἐμποδίσῃ αὐτὸν, τοῦλάχιστον ἄς συγχωρήσῃ εἰς σέ νὰ ἔλθῃς μετὰ τῶν Μυρμιδόνων. Ἄς σοι δώτῃ δὲ καὶ τὰ ὄπλα του μὴ τυχὸν οἱ Τρῶες ἐκλαβόντες σε Ἀχιλλεὺς ἀπομακρυνθῶσι καὶ ἡμεῖς ἀναπαυθῶμεν ὀλίγον.»

Οἱ λόγοι οὗτοι ἐποίησαν μεγάλην αἰσθησιν εἰς τὴν εὐγενῆ τοῦ Πατρόκλου ψυχὴν, ὅστις συγκεκινη-

μένος ἔσπευσε νὰ ἐπανεέλθῃ εἰς τὸν Ἀχιλλεῖα. Οἱ Ἕλληνες ὅμως καὶ Τρῶες ἐμάχοντο ἤδη ἀθρόοι. Μετὰ αἱματηρὰν δὲ μάχην ἐκλείσθησαν οἱ Ἕλληνες ἐντὸς τοῦ τείχους. Οἱ δὲ Τρῶες ἐφ' ἄρματος ἐπειρῶντο νὰ διαβῶσι τὴν τάφρον. Ἄλλ' οἱ ἵπποι ἴσταντο εἰς τὸ ἀκρότατον χεῖλος τῆς τάφρου καὶ ἐχρεμέτιζον μὴ τολμῶντες νὰ ὑπερπηδήσωσιν αὐτὴν οὕσαν εὐρείαν. Τέλος δὲ διέβησαν περὶ καταλιπόντες τοὺς ἵππους.

Ἐλθόντες δὲ ἤδη ἐγγὺς τοῦ τείχους πολλὰκις ἐδοκίμασαν νὰ ἀναβῶσιν, ἀλλ' οἱ Ἕλληνες ἀδριεῶς πάντοτε ἀπέκρουσαν αὐτούς. Τελευταῖον δὲ ἴσταντο παρὰ τῆς τάφρου σκεπτόμενοι πῶς νὰ καθαιρέσωσι τὸ τεῖχος, ὅτε ἀετὸς ὑψιπέτης αἴφνης ἐφάνη εἰς τὰ ἀριστερὰ ἔχων εἰς τοὺς ὄνυχας ὄρακοντα μέγιστον. Ὁ ὄφις ἔζη ἀκόμη καὶ συστραφεὶς ἔδακε τὸν ἀετὸν κατὰ τὸ στῆθος πλησίον τοῦ λαιμοῦ. Ὑπὸ δόδυνης πολλῆς ὁ ἀετὸς ἀφῆκεν αὐτὸν νὰ πέσῃ κατὰ γῆς ἐν μέσῳ τοῦ ὀμίλου τῶν Τρώων, οἵτινες μετὰ δέους εἶδον καὶ ἐνόησαν ὡς σημεῖον τοῦ Διός. Τότε ὁ Πολυδάμας εἶπεν ἐκπληττόμενος πρὸς τὸν Ἔκτορα· «Μὴ χωρῶμεν περαιτέρω, διότι ἐνδέχεται νὰ πάθωμεν τὸ τοῦ ἀετοῦ, ὅστις δὲν ἠδυνήθη νὰ κομίσῃ εἰς τὴν φωλεὰν τὴν λεῖαν του.» Πρὸς τοῦτον μετ' ὀργῆς ἀπεκρίνατο ὁ Ἔκτωρ·

«Πολυδάμα, νομίζω ὅτι δύνασαι νὰ εἴπῃς λόγους φρονιμωτέρους. Οἱ λόγοι οὗτοι εἶνε μωροί. Οὐδαμῶς προσέχω εἰς τοὺς αἰωνοὺς, ἀκούω μόνον τί ὁ Ζεὺς κελεύει. Εἷς μόνος αἰωνὸς εἶνε εἰς ἐμὲ ὁ ἄριστος, ἡ ὑπεράσπισις τῆς πατρίδος. Πρώτῃς μὴ ἀπομακρυνθῆς τῆς μάχης ἢ διὰ τῶν μωρῶν τούτων λόγων ἀπο-

τρέψης ἄλλον τινά τοῦ πολέμου, διότι πάραυτα θά ἀποθάνῃς ὑπὸ τὸ δόρυ μου.»

Ταῦτα εἰπὼν ὁ Ἑκτωρ ἐπορεύθη ἔμπρός, οἱ δὲ ἄλλοι εὐθὺς ἠκολούθησαν. Καὶ μετ' ὀργῆς ἐπέπεσον θέλοντες νὰ διαρρήξωσι τὸ μέγα τεῖχος τῶν Ἀχαιῶν. Ἄλλ' οἱ Ἀχαιοὶ ὑπερήσπιζον μετ' ἀνδρείας καὶ ἕκαστος ἔμενεν ἐν τῇ θέσει του. Ὡς βροχὴ ἔπιπτον τὰ βέλη καὶ οἱ λίθοι ἐξ ἑκατέρων τῶν μερῶν. Αἱ ἐπάλλξεις εἶχον κρημισθῆ καὶ ἕκαστος ἤδη ἐμάχετο ἀνευ ἐρύματος, ὥστε πολὺ αἷμα ἔρρεεν ἑκατέρωθεν. Καὶ ἐπὶ πολὺν μὲν χρόνον ἡ μάχη ἦτο ἰσόρροπος. Τελευταῖον ὁμοῦς ὁ θεὸς ἔδωκε τὴν δόξαν εἰς τὸν Ἑκτορὰ νὰ εἰσέλθῃ πρῶτος εἰς τὸ τεῖχος τῶν Ἑλλήνων. Πάντες δὲ οἱ Τρῶες ἤδη μετέσπουδῆς ἀνέβαινον ἀθρόοι εἰς τὸ τεῖχος. Ὁ δὲ Ἑκτωρ λίθον μέγαν κείμενον ἔμπροσθεν τῶν πυλῶν λαβὼν ἐσφενδόνησε διὰ τῶν ῥωμαλέων χειρῶν κατὰ τῶν πυλῶν τοῦ στρατοπέδου. Ὑποκώφως ἤχησαν αἱ πύλαι, οἱ δὲ στρόφιγες συνετρίβησαν ἀμφοτέρω καὶ σανίδες διεχωρίθησαν ἄλλη ἄλλοσε ὑπὸ τῆς ῥίπῃς τοῦ λίθου. Ὁ δὲ Ἑκτωρ φοβερός ὡς σκοτεινὴ νύξ μὲ λάμποντα ὄπλα καὶ μὲ ὄμματα σπινθηροβολοῦντα ὑπ' ὀργῆς εἰσῆλθεν εἰς τὴν ἀνοιχθεῖσαν πύλην σείων ὑψηλὰ δύο ὑπερμεγέθη δόρατα, μετ' αὐτὸν δὲ καὶ οἱ λοιποὶ Τρῶες. Οἱ δὲ Ἕλληνες φοβηθέντες ἔφευγον εἰς τὰ πλοῖα.

§ 62. Μάχη περὶ τὰ πλοῖα.

Ὁ Ζεὺς καθήμενος ἐπὶ τῆς ὑψηλῆς Ἰδῆς δὲν προσεῖχεν ἤδη τὸ παράπαν εἰς τὰ πρὸ τῆς Τροίας γινόμενα, ἀλλ' εἶχεν ἐστραμμένους τοὺς φανεινοὺς ὀφθαλ-

μούς του εἰς τὰς μεμακρυσμένας χώρας τῶν ἱπποπόλων Θρακῶν, τῶν ἀγγεμάχων Μυσῶν καὶ τῶν δικαιωτάτων Ἀβίων. Τοὺς δὲ Ἑλληνας καὶ Τρῶας ἀφῆκεν εἰς τὴν τύχην των νὰ μάχωνται· διότι οὐδαμῶς ἐφοβεῖτο μὴ θεὸς τις βοηθήσῃ ἢ τοὺς Τρῶας ἢ τοὺς Ἀχαιοὺς. Ἄλλ' ὁ Ποσειδῶν, ὅστις ἐν τούτῳ τῷ χρόνῳ ἐκάθητο ἐπὶ τῆς ἀκροτάτης κορυφῆς τῆς δασώδους Σαμοθράκης, ὁπόθεν ἐφαίνετο πᾶσα ἡ Ἰδὴ καὶ ἡ πόλις τοῦ Πριάμου καὶ τὸ στρατόπεδον τῶν Ἑλλήνων, εἶδε μετὰ λύπης τοὺς Ἑλληνας ἀγωνιζομένους τὸν τελευταῖον ἀγῶνα. Καὶ σφόδρα ὠργισμένος κατὰ τοῦ ἀδελφοῦ του Διός, κατέβη ἐκ τοῦ ὄρους καὶ μὲ τέσσαρα γιγάντεια βήματα, ὑπὸ τὰ ὁποῖα ἔτρεμον καὶ ὄρη καὶ δάση, ἔφθασεν εἰς τὰς Αἰγᾶς, ἔνθα ἐν τῷ βάθει τῆς θαλάσσης ἦσαν τὰ χρυσᾶ οὐδέποτε φθειρόμενα ἀνάκτορά του. Ἐνταῦθα ἔξευξε τοὺς χαλκόποδας ἵππους μὲ τὴν χρυσὴν χαίτην καὶ ἐνδουθεῖς τὰ χρυσᾶ ὄπλα του ἀνέβη εἰς τὸν δῆφρον καὶ ἤλαυνεν ἐπὶ τῶν κυμάτων. Τὰ δὲ κήτη τῆς θαλάσσης ἀνεγνώριζον τὸν ἄνακτα καὶ ἐσκίτων καὶ αὐτὴ ἡ θάλασσα χαίρουσα διεχωρίζετο. Οἱ δὲ ἵπποι ἐπέτοντο ταχέως ὑπεράνω τῆς θαλάσσης οὐδὲ ἐβρέχετο ἡ ἄμαξα καθολοῦ. Ὁ δὲ θεὸς φθάσας εἰς τὸ εὐρὺ σπήλαιον τὸ κείμενον μετὰ ξὺ Τενέδου καὶ Ἰμβρου ἐν τῷ βάθει τῆς θαλάσσης ἔλυσεν τοὺς ἵππους. Καὶ αὐτοὺς μὲν ἀφῆκεν ἐνταῦθα, αὐτὸς δὲ ἔδραμεν εἰς τὴν μάχην ἐπίκουρος τῶν Ἀχαιῶν. Μέγα θάρρος ἐνέπνευσεν εἰς αὐτοὺς καὶ ἀγῶν συνεκροτήθη ἤδη πεισματώδης. Εἰς τὸ ἀριστερὸν κέρας τῶν Ἀχαιῶν ἐμάχετο ὁ Ἰδομενεὺς ἀνδρειότατα, καθ' οὗ πολλοὶ τῶν Τρῶων ὤρμησαν θέλοντες διὰ τοῦ φόνου αὐτοῦ νὰ δοξάσωσι τὸ ὄνομά των. Καὶ ἐν πρώ-

τοῖς δ' Ὀθρυονεῦς, ὅστις εἶχε ζητήσῃ τὴν Κασάνδραν κόρην τοῦ Πριάμου σύζυγον ἐπὶ τῷ ὄρω νὰ διώξῃ τοὺς Ἀχαιοὺς ἐκ τῆς Τρωάδος. Τοῦτον ὑπερηφάνως ἐπερχόμενον ἐπληξεν ὁ Ἴδομενεὺς ἐν τῷ μέσῳ τῆς κοιλίας νεκρὸν καὶ εἶπε·

«Σέ, ὦ Ὀθρυονεῦ, ἐπαινῶ μάλιστα πάντων τῶν ἀνθρώπων, διότι ἐκπληρόνεις τόσον καλῶς τὰς ὑποσχέσεις σου. Καὶ ἡμεῖς σοὶ δίδομεν τὴν ὠραιωτάτην κόρην τοῦ Ἀτρείδου ἀν μᾶς κυριεύσῃς τὸ Ἴλιον. Ἀλλὰ ἔλα νὰ μεταβῶμεν τώρα εἰς τὰ πλοῖα, ἵνα ὁμιλήσωμεν περαιτέρω περὶ τοῦ γάμου. Ἡμεῖς δὲν εἴμεθα, βλέπεις, τόσον φειδωλοὶ προικός.»

Ταῦτα εἰπὼν εἴλκεν αὐτὸν ἐκ τοῦ ποδὸς διὰ μέσου τῆς μάχης. Οἱ δὲ Τρῶες συνηθροίσθησαν ἐνταῦθα, ἵνα φονεύσωσι τὸν Ἴδομενεά, ἀλλὰ καὶ οἱ Ἀχαιοὶ ὑπερασπίζοντες, ὥστε πάλιν ἐκ νέου ἤρξατο φοινικὴ μάχη, καθ' ἣν ἔρρευσεν ἐκατέρωθεν πολὺ αἷμα· καὶ αὐτὸς ὁ Ἔκτωρ δὲν ἠδύνατο τώρα νὰ κρατήσῃ τῶν Ἀχαιῶν βοηθουμένων ὑπὸ τοῦ Ποσειδῶνος. ἔχων δὲ πρὸς τούτῳ καὶ ἀντιπάλους τοὺς δύο Αἴαντας, οἵτινες ἐπολέμουν πιστῶς ὁ εἰς παρὰ τὸ πλευρὸν τοῦ ἄλλου ὡς δύο ἀροτῆρες βόες, οἵτινες ὁμοῦ πορεύονται ὑπὸ τὸν ζυγόν.

Ὁ Νέστωρ ἐκ τῆς σκηνῆς ἤκουσε τὸν θόρυβον τῆς μάχης ἥδη πολὺ ἐγγύτερον γινομένης καὶ σύννουσ ἐπορεύθη ἀναζητῶν τὸν Ἀγαμέμνονα, ὃν ὅμως ἀπῆντησε καθ' ὁδὸν μετὰ τοῦ Ὀδυσσεῶς καὶ Διομήδους. Καὶ οἱ τρεῖς ἐστηρίζοντο ἐπὶ τοῦ δόρατός του ἕκαστος, διότι ἦσαν τετραυματισμένοι καὶ ἡσθένουν. Δὲν ἠδύναντο ὅμως νὰ μένωσι καὶ ἐντὸς τῆς σκηνῆς στενοχωρούμενοι διὰ τὸ τέλος τῆς μάχης. Ὁ Ἀγαμέ-

μνων ἰδὼν τὸν Νέστορα εἶπε· «Γέρον, ἤδη ἐκπληροῦται ἡ ἀπειλή τοῦ Ἐκτορος, ὅτι δὲν θὰ ἀπομακρυνθῆ πρὶν καύσῃ τὰ πλοῖα καὶ φονεύσῃ τοὺς Ἀργείους. Βλέπω ὅτι ὁ θεὸς ἀπεράσισε νὰ ἀπολέσῃ ἡμᾶς ἀδόξως ἐνταῦθα μακρὰν τῆς πατρίδος. Καὶ διὰ τοῦτο νομίζω καλὸν νὰ φύγωμεν τὴν νύκτα εἰς τὴν πατρίδα, ἂν ἀπομακρυνθῆ ὁ ἐχθρὸς.»

Πρὸς τοῦτον μετ' ὀργῆς ἀπήντησεν ὁ Ὀδυσσεύς·
«Ἄτρεϊδῆ, σῖγα. Ἄν εἶχες τοιαῦτα κατὰ νοῦν ἔπρεπε νὰ ὀδηγῆς εἰς τὴν μάχην ἄλλους ἄνδρας καὶ οὐχὶ ἐκείνους, εἰς οὓς ὁ θεὸς ἐνέβαλε τὴν γενναιότητα νὰ μὴ φοβῶνται οὐδέποτε τοὺς πολέμους. Τοιοῦτοι λόγοι δὲν ἐξέρχονται ἐκ τοῦ στόματος φρονίμου ἀνδρός. Εἶσαι ὁ ἀρχιστράτηγος ἡμῶν καὶ λόγοι σοῦ ἀποθαρρυντικοὶ δύνανται νὰ βλάψωσι μεγάλως.»

«Δὲν ἐπιθυμῶ οὐδαμῶς,» ὑπέλαβεν ὁ Ἀγαμέμνων, «ἄκοντας τοὺς Ἀργείους νὰ προστάξω νὰ εἰσέλθωσιν εἰς τὰ πλοῖα. Ἄν ὑπάρχῃ γνώμη καλλιτέρα, ἄς ῤηθῆ. Ἐγὼ δὲ πολὺ θὰ χαρῶ ἐπὶ τούτῳ.» Τότε ὁ Διομήδης εἶπε·

«Μὴ ὀργίζεσθε, ἂν ἐγὼ νεώτερος τολμῶ νὰ εἶπω τὴν γνώμην μου. Ἐγὼ εὐρίσκω ἀναγκαῖον νὰ μεταβῶμεν εἰς τὴν μάχην, ὅπως τοῦλάχιστον ἐνθαρρύνωμεν τοὺς ἄλλους, ἂν δὲν εἴμεθα εἰς κατάστασιν νὰ πολεμήσωμεν.»

Ἡ γνώμη αὕτη ἐγένετο δεκτὴ καὶ ἅπαντες μετέβησαν εἰς τὴν μάχην. Ὁ δὲ Ποσειδῶν λαβὼν τὸν Ἀγαμέμνονα ἐκ τῆς δεξιᾶς εἶπεν· «Αἰσχύνῃ εἰς τὸν Ἀχιλλέα, ὅστις βλέπων τὸν φόνον καὶ τὴν φυγὴν τῶν Ἀχαιῶν χαιρεῖ ἀνοήτως.» Καὶ ταῦτα εἰπὼν διέτρεχε διὰ τῆς πεδιάδος καὶ ἐνέπνεεν ἀνδρείαν εἰς τοὺς Ἕλ-

ληνας, οίτινες παρετάχθησαν εἰς μάχην. Ἐτέρωθεν δὲ ὁ Ἔκτωρ ἔθεσεν εἰς τάξιν τοὺς Τρῶας, οὗς ὠδήγησεν ἔπειτα κατὰ τῶν Ἀργείων. Μετὰ πολλῆς βοῆς προσεμίγησαν ἀλλήλοις ἑκατέρωθεν οἱ στρατοί. Ἀλλὰ μετὰ κρατερόν ἀγῶνα ὁ μὲν Ἔκτωρ βληθεὶς διὰ λίθου ὑπὸ τοῦ Αἴαντος εἰς τὸ στήθος ἔπεσε κατὰ γῆς καὶ ἀπεκομίσθη τῆς μάχης παρά τὸν Εἰάνθον, οἱ δὲ ἄλλοι Τρῶες ἐτράπησαν εἰς φυγὴν. καὶ οἱ Ἕλληνες θά κατέστρεφον παντελῶς ἤδη τοὺς Τρῶας καὶ ὁ φοινικὸς πόλεμος θά ἐπαύετο, ἂν μὴ ὁ Ζεὺς ἐξηγείρετο ἐκ τοῦ ὕπνου, εἰς ὃν ἐπίτηδες ἡ Ἥρα ἔρριψε τοῦτον βοηθοῦσα τοὺς Τρῶας. Ὁ θεὸς εἶδε τοὺς Τρῶας ἠττημένους καὶ τὸν Ἔκτορα παρά τῳ ποταμῳ ἑκτάδην κείμενον, καὶ ὀργὴ καὶ λύπη κατέλαβε τὴν ψυχὴν του. Καὶ τὸν μὲν Ποσειδῶνα εὐθὺς προστάττει νὰ ἀπέλθῃ τῆς μάχης, τὸν δὲ Ἀπόλλωνα νὰ δώσῃ δύναμιν καὶ ζωὴν εἰς τὸν Ἔκτορα. Καὶ ὁ Ἔκτωρ ὡσπερ ἵππος θυμοειδῆς ἀνεπήδησε καὶ ὠδήγησε τοὺς λαοὺς εἰς τὴν μάχην. Οἱ δὲ Ἀχαιοὶ ἐξεπλάγησαν ἰδόντες ζῶντα τὸν Ἔκτορα, ὃν ὑπελάμβανον νεκρόν. Ἀλλὰ καὶ δὲν ἐπελάθοντο τῆς ἀνδρείας των. Συμπεπυκνωμένοι ἀπεράσισαν νὰ μένωσι τὸν ἐχθρόν, ὅστις μετ' ἀκατασχέτου ὀρμῆς διῆλθε τὴν τάφρον, ἐκρήμνισε τὸ τεῖχος καὶ ἐδίωξε τοὺς Ἕλληνας μέχρι τῶν πλοίων. Ἐνιαῦθα σταθέντες οἱ Ἕλληνες παρεκελεύοντο ἀλλήλους νὰ μάχωνται ἀνδρείως ὡς περὶ τῶν ὄλων. Καὶ μάχη λυσσώδης συνέστη περὶ τὰ πλοῖα, καὶ οἱ ἥρωες ἀθρόοι ἔπιπτον ἑκατέρωθεν. Οἱ δὲ Ἕλληνες ἤθελον μᾶλλον νὰ ἀποθάνωσιν ἢ νὰ φύγωσι καταλιπόντες τὰ πλοῖα. Τέλος δὲ ὁ Ἔκτωρ ἔδραξε διὰ τῆς στιβαρᾶς χειρὸς του τὴν πρύμναν τοῦ

πλοίου, τοῦ κομίσαντος τὸν Πρωτεσίλαον, ὅστις ἔπεσε πρῶτος τῶν Ἑλλήνων μαχόμενος, καὶ ἐβόα πῦρ καὶ ἐκάλει πάντας εἰς βοήθειαν. «Σήμερον ὁ θεὸς», ἔλεγεν, «ἀποδίδει ἡμῖν ἀμοιβὴν πάντων τῶν πρότερον παθημάτων, σήμερον ἔχομεν εἰς τὰς χεῖρας ἡμῶν τὰ πλοῖα, τὰ ὅποια ἔφερον ἡμῖν τόσας λύπας.» Ἡ μάχη δὲν ἐγίνετο ἤδη μὲ δόρατα ἢ βέλη, ἀλλ' ὁμόθεν μὲ ξίφη καὶ πελέκεις. Ὁ δὲ Αἴας ὑπερήσπιζε τὸ πλοῖον ἀνδρείως μαχόμενος. Δώδεκα πολέμιοι ἔκειντο ἐν τῷ αἵματι πρὸ τῶν ποδῶν του. Ὅτε ὁμοῦς ὁ Ἔκτωρ ἀπέτεμε διὰ τοῦ ξίφους τὴν αἰχμὴν τοῦ δόρατος καὶ ἀφήκεν αὐτῷ μόνον τὴν ράβδον, τότε ἐνόησεν ὅτι ἐκ θεοῦ δέδοται εἰς τοὺς Τρῶας ἡ νίκη καὶ ὑπεχώρησε τῆς μάχης. Οἱ δὲ Τρῶες ἤδη ἔβαλον πῦρ εἰς τὸ πλοῖον καὶ ἡ φλόξ κροτοῦσα ἐφέρετο εἰς τὸν οὐρανόν.

§. 63. Θάνατος τοῦ Πάτροκλου.

Ὁ Πάτροκλος εἰσελθὼν εἰς τὴν σκηνὴν τοῦ Ἀχιλλέως, προέχεε πολλὰ δάκρυα, ὁ δὲ Ἀχιλλεὺς κατοικτεῖρας ἠρώτα τίνος ἕνεκα κλαίει. Τότε ὁ Πάτροκλος ἐδήλωσε τὴν θέσιν τῶν Ἑλλήνων καὶ παρεκάλει νὰ σώσῃ αὐτοὺς ἀπολλυμένους. «Εἰ δὲ μὴ, ἔλεγεν ἄφες ἐμὲ τοῦλάχιστον νὰ ἔλθω εἰς τὴν μάχην, δός μοι δὲ καὶ τὰ ὅπλα σου, μὴ οἱ Τρῶες ἀπατηθέντες τραπῶσιν εἰς φυγὴν καὶ οἱ Ἕλληνες ἐνθαρρυνθῶσι.» Καὶ ὁ μὲν Πάτροκλος ταῦτα ἔλεγεν. Ὁ δὲ Ἀχιλλεὺς φοβηθεὶς μὴ οἱ πολέμιοι ἤδη καύσωσι τὰ πλοῖα συνεχώρησεν εἰς τὸν Πάτροκλον νὰ ἔλθῃ εἰς τὴν μάχην δούς καὶ τὰ ὅπλα του. Συνεβούλευσε δ' ὁμοῦς αὐτὸν νὰ ἐπανέλθῃ ὡς διώξῃ τοὺς Τρῶας ἐκεῖ·

θεν τοῦ στρατοπέδου, ὅπως μὴ πάθῃ κακόν τι. Δὲν ἔφθασε νὰ τελειώσῃ τούτους τοὺς λόγους καὶ βλέπει ἀναπεμπομένας φλόγας ἐκ τοῦ καιομένου πλοίου τοῦ Πρωτεσιλάου. Τότε εἶπεν· «Ἐγέρθητι, Πάτροκλε, εὐθύς, βλέπω τὰ πλοῖα ἤδη καιόμενα. Ὀπλίσθητι ταχέως ἐγὼ ἄθροίζω τὸν στρατόν.» Ἀφοῦ δὲ πάντα παρεσκευασθησαν ἐξεκίνησεν ἐφ' ἄρματος ὁ Πάτρολος ἔχων ἀνά χεῖρας τὸ ἰσχυρὸν δόρυ τοῦ Ἀχιλλέως, δῶρον τοῦ Χείρονος. Οἱ δὲ Μυρμιδόνες ἐπήρχοντο ταχεῖς καὶ τολμηροὶ ὥσπερ σμήνος σφηκῶν ἐρεθισθέν. Τούτους ἰδόντες οἱ Τρῶες ἐξεπλαγησαν καὶ τεταραγμένοι πρόβλεπον ποῦ νὰ φύγωσι· διότι ἐνόμιζον ὅτι ὁ Ἀχιλλεὺς αὐτὸς ἔρχεται εἰς τὴν μάχην. Ὁ δὲ Πάτροκλος ὤρμησε πρῶτον κατὰ τοῦ πλήθους τοῦ παρὰ τῆς νηὶ τοῦ Πρωτεσιλάου καὶ διὰ τοῦ δόρατος ἀπέκτεινε τὸν Πυραίχμην ἐκ Παιονίας. Οἱ δὲ Παίονες καὶ οἱ ἄλλοι φοβηθέντες ἔφυγον ἀφέντες τὸ πλοῖον τοῦ Πρωτεσιλάου καιόμενον, ὅπερ ὁμοῦς οἱ Μυρμιδόνες ἔσβησαν. Ἐκ τῆς ἀπροσδοκίης δὲ ταύτης ἐπικουρίας ἐνθαρρυνθέντες οἱ Ἕλληνες ἐπανελάβον τὸν ἀγῶνα πανταχόθεν μετὰ τῆς ὁρμῆς, ὥστε οἱ Τρῶες καὶ ὁ Ἔκτωρ ἠναγκάσθησαν νὰ καταλίπωσι τὸ στρατόπεδον καὶ φεύγοντες νὰ ζητήσωσι σωτηρίαν εἰς τὴν πόλιν. Ἀλλ' ὁ Πάτροκλος ἐδίωκεν αὐτοὺς μέχρι τῶν τειχῶν τῆς πόλεως πολλοὺς τῶν Τρώων ἀποκτείνων. Καὶ ἤδη θὰ ἐκυριεύετο ἡ πόλις τοῦ Πριάμου, ἂν δὲν ἐβοήθει ὁ Ἀπόλλων. Τρίς ὁ Πάτροκλος ἐπειράθη νὰ ἀναβῆ τὸ τεῖχος, ἀλλὰ καὶ τρίς ὁ θεὸς ἀπόθησεν αὐτὸν ὀπίσω. Ὅτε δὲ καὶ τὸ τέταρτον ἐπειράτο νὰ ἀναβῆ, τότε εἶπεν ὁ Ἀπόλλων δεινῶς ὠργισμένος· «Φεῦγε, Πάτροκλε, ὀπίσω. Δὲν ἐδόθη

εἰς σὲ νὰ καταστρέψῃς τὴν πόλιν τῶν Τρώων οὐδ' εἰς αὐτὸν τὸν Ἀχιλλέα, ὅστις εἶνε πολλῶ σοῦ ἰσχυρότερος.» Ὁ Πάτροκλος ἐνέδωκεν εἰς τὴν ὀργὴν τοῦ θεοῦ καὶ ἐτράπη κατὰ τῶν Τρώων. Ὁ δ' Ἔκτωρ, ἰστάμενος παρὰ ταῖς Σκαιοῖς πύλαις, διελογίζετο πρότερον νὰ πράξῃ, νὰ κλεισθῇ μετὰ τῶν Τρώων ἐν τῇ πόλει ἢ νὰ δράμῃ πάλιν εἰς τὴν μάχην. Ἐπραξε δὲ τὸ δεύτερον ἐνθαρρυνθεὶς καὶ ὑπὸ τοῦ Ἀπόλλωνος. Καὶ ἤδη δεινὸς ἀγὼν συνεκροτήθη περὶ τὸ τεῖχος ἐν ᾧ ὁ Πάτροκλος ἐπεδείξατο ἀνδρείαν ἀπαράμιλλον. Τρεῖς προσέβαλε τοὺς πολεμίους, καὶ τρεῖς ἐννέα ἀνδρας ἐφόβησεν. Ὅτε δὲ καὶ τὸ τέταρτον ἐπήρχετο, τότε ὁ Ἀπόλλων ἀθέατος ἐπληξεν αὐτὸν μετὰ τῶν ὤμων διὰ τῆς παλάμης, ἀφήρησε τὴν περικεφαλαίαν, ἔθραυσε τὸ δόρυ, ἀπέσπασε τὴν ἀσπίδα καὶ ἀνέβαλεν εἰς αὐτὸν φόβον, ὥστε ὁ ἦρωες ἴστατο ἐμβρόντητος. Τότε δὲ ὁ Ἔκτωρ διεπέρασε διὰ τοῦ στήθους τὸ δόρυ καὶ ὁ Πάτροκλος ἔπεσε δουπήσας. Περὶ τὸν νεκρὸν τοῦτον συνέστη μάχη αἱματηρά, ἐν ἣ πολλοὶ ἦρωες ἐκατέρωθεν ἐπιπτον. Ἀλλὰ τελευταῖον ἐκλίενεν ἡ μάχη πρὸς τοὺς Τρώας. Ὁ δὲ Ἔκτωρ ἀφήρησε τὰ ὄπλα, θὰ ἐλάμβανε δὲ καὶ τὸν νεκρὸν, ἂν μὴ ὁ Ἀντίλοχος ὁ υἱὸς τοῦ Νέστορος καὶ φίλος τοῦ Πατρόκλου δὲν ἔφερε ταχέως κλαίων τὴν θλιβερὰν ἀγγελίαν πρὸς τὸν Ἀχιλλέα, ὅστις καθήμενος πρόσθεν τῶν πλοίων τοῦ ἠπόρει διὰ τί φεύγουσι ὀπίσω οἱ Ἀχαιοί. Μανιώδης λύπη κατέλαβε τὸν Ἀχιλλέα στερηθέντα τὸν φίλον. Κατὰ γῆς δὲ πεσὼν ἀπέσπασε τὰς τρίχας τῆς κεφαλῆς καὶ ἔρριπεν ἐπὶ τοῦ προσώπου καὶ τῆς ἐσθῆτος κόριν.

Ἐκ τοῦ βυθοῦ τῆς θαλάσσης ἤκουσεν ἡ Θέτις τοῦ

υιῷ θρηνοῦντος, καὶ παρευθὺς ἀναδύσα μετὰ τῶν Νηρηίδων ἐκ τῆς θαλάσσης ἦλθε πρὸς τὴν ἀκτὴν τῆς Τρωάδος. Ἡ μήτηρ ἐναγκαλισθεῖσα τὴν κεφαλὴν τοῦ Ἀχιλλέως ἠρώτα· «Φίλον τέκνον, τί κλαίεις, τί λυπεῖ τὴν καρδίαν σου; Λέγε μηδὲν ἀποκρυψάμενος. Ἐγένοντο ὅσα ἤθελες, νὰ φθάσωσιν οἱ Ἀχαιοὶ εἰς τὴν ἐσχάτην ἀνάγκην καὶ νὰ ζητῶσιν ἀντὶ παντὸς τὴν βοήθειάν σου;» Ἄλλ' ὁ Ἀχιλλεὺς βαρὺ στενάξας εἶπε·

«Μῆτερ, ναί, ὁ Ὀλύμπιος μοὶ ἐξετέλεσε πάντα. Ἄλλὰ τί μὲ ὠφελοῦσι ταῦτα, ὅταν ὁ προσφιλέης μου Πάτροκλος, ὃν ἐγὼ ἠγάπων ὡς ἐμὲ αὐτόν, κῆται ἤδη νεκρός; Τὰ ὅπλα μου τὰ λαμπρά, ἅπερ οἱ θεοὶ ἐδώρησαντο εἰς τὸν Πηλέα κατὰ τοὺς γάμους, ἀφῆρεσεν ὁ Ἔκτωρ ἀπὸ τοῦ νεκροῦ σώματος. Δὲν ἐπιθυμῶ πλέον νὰ ζῶ μετὰ τῶν ἀνθρώπων, ἂν ὁ Ἔκτωρ δὲν δώσῃ δίκην διὰ τὸν θάνατον τοῦ Πατρόκλου ἐκπνέων ὑπὸ τὸ δόρυ μου.»

«Ἄλλὰ τότε», εἶπεν ἡ Θέτις κλαίουσα, «θὰ ἀποθάνῃς καὶ σύ, διότι μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Ἔκτορος προώρισται καὶ ὁ ἰδικός σου.»

«Ἐἴθε πάραυτα νὰ ἀπέθνησκον, ἀπεκρίνατο ὁ Ἀχιλλεὺς σφόδρα ὠργισμένος, ἀφοῦ δὲν ἠδυνήθηεν νὰ σώσω τὸν φίλον μου. Ἀπέθανε μακρὰν τῆς πατρίδος στερηθεὶς τῆς ἰδικῆς μου βοηθείας. Ἐπάρατος ἡ ὀργή, ἣτις εἰσέρπουσα ὡς μέλι εἰς τὸ στήθος τοῦ ἀνθρώπου ἀναφλέγεται ἔπειτα εἰς μεγάλην πυράν. Αὕτη ἐμώρανε καὶ ἐμὲ νὰ μὴ βοηθήσω οὔτε τὸν Πάτροκλόν μου οὔτε τοὺς φίλους μου, οἵτινες ἐπιπτον ὑπὸ τῆς χειρὸς τοῦ Ἔκτορος, ἀλλ' ἐκαθήμην, ἄχθος ἀρούρης, ἀμέριμος πλησίον τῶν πλοίων. Ἄλλ' ἤδη

λησμονῶ τί ἐπράχθη, καταστέλλω τὴν ὀργὴν μου καὶ ἔρχομαι νὰ ζητήσω τὸν φονέα τοῦ φίλου μου, ὁ δὲ θάνατος ἄς ἔλθῃ, ὁπόταν ἀρέσῃ εἰς τὸν Δία καὶ εἰς τοὺς ἄλλους θεοὺς. Μὴ μὲ ἐμπόδιζε, μήτηρ, τῆς μάχης· διότι δὲν θὰ ὑπακούσω.» Ταῦτα εἶπεν ὁ Ἀχιλλεύς. Ἡ δὲ Θέτις ἔσπευσεν εἰς τὸν Ὀλυμπον, ὅπως κομίσῃ ὄπλα ἐκ τοῦ Ἡφαίστου λέγουσα τῷ υἱῷ νὰ περιμένῃ. Αἱ ἀδελφαὶ αὐτῆς ὅμως κατέδυσαν εἰς τὸν βυσσὸν τῆς θαλάσσης.

§ 64. Μετάνοια Ἀχιλλέως διὰ τὴν ὀργὴν.

Οἱ Ἀχαιοὶ ἔσωσαν τὸν νεκρὸν καὶ ἐκόμιζον τοῦτον εἰς τὸ στρατόπεδον. Οἱ δὲ Τρῶες μετεδίωκον καὶ ἦτο κίνδυνος μὴ ἀφαιρέσωσι τοῦτον. Ἀλλ' ὁ Ἀχιλλεύς καὶ ἄοπλος ἐφάνη δεινὰ τοὺς ἐχθροὺς ἀπειλήσας. Τότε οἱ Τρῶες φοβηθέντες διεσκορπίσθησαν. Οἱ δὲ Ἕλληνες ἦλθον τέλος εἰς τὸ στρατόπεδον καὶ ἔθεσαν τὸν νεκρὸν ἐπὶ κλίνης. Καὶ οἱ μὲν φίλοι περίεξ ἴσταντο λυπημένοι. Ὁ δὲ Ἀχιλλεύς ἐπιθέσας τὰς ἀνδροφόνους χεῖρας ἐπὶ τοῦ στήθους τοῦ φίλου ἔκλαιε λέγων· «Οἶμοι, ὄντως μάταιον λόγον εἶπον τῇ ἡμέρᾳ ἐκείνῃ παρηγορῶν τὸν Μενόιτιον, ὅτι μετὰ τὴν καταστροφὴν τοῦ Ἰλίου θὰ ἐπαναφέρω τὸν υἱόν του ἀσφαλῆ, κομίζοντα καὶ πολλὰ λάφυρα εἰς τὴν Ὀπποῦντα. Ἀλλ' ἄλλα βουλεύονται οἱ ἄνθρωποι καὶ ἄλλα πράττουσιν οἱ θεοί. Οὕτω φαίνεται προωρίσθη ἡμῖν νὰ μὴ ἐπανίδωμεν πλέον τὴν γῆν τῶν πατέρων μας· διότι καὶ ἐμὲ δὲν θὰ ὑποδεχθῇ ποτε ἐν τῇ οἰκίᾳ οὔτε ὁ πατὴρ μου ὁ γέρων Πηλεὺς οὔτε ἡ μήτηρ μου Θέτις, ἀλλ' ἐνταῦθα θὰ μᾶς καλύψῃ ξένη γῆ.

Ἄφοῦ ὁμοίως οὕτω θά γείνη, δὲν θά σέ ἐνταφιάσω, Πά-
 προκλέ μου, πρότερον, πρὶν φέρω σοι τὰ ὄπλα καὶ
 τὴν κεφαλὴν τοῦ φονέως. Ἐπὶ δὲ τῆς πυρᾶς σου θά
 σφάξω δώδεκα εὐγενεῖς υἱοὺς Τρώων, ὅπως πληρώσω
 τὴν ὀργὴν μου. Ἔως τότε θά κεῖται ἄταφος ἐν τῷ
 στρατοπέδῳ.» Ταῦτα εἶπε καὶ ἐκέλευσε νὰ πλύνωσι
 καὶ ἀλείψωσι τὸν νεκρὸν μὲ ἔλαιον. Ἐπειτα θέντες
 αὐτὸν ἐπὶ καλῆς κλίνης ἐκάλυψαν μὲ λεπτὸν λινὸν
 ὕφασμα ἀπὸ κεφαλῆς μέχρι ποδῶν.

Ἐν τούτῳ ἡ Θέτις ἔφθασεν εἰς τὸν Ὀλυμπον,
 ὅπου ὁ Ἥφαιστος προθύμως κατεσκεύασεν ἐκ μίγμα-
 τος χαλκοῦ, κασσιτέρου, ἀργύρου καὶ χρυσοῦ ἀσπί-
 दा, ἧς τὸ κοίλωμα ἐποικίλλετο ὑπὸ τεχνικωτάτων
 εἰκόνων, ἔπειτα θώρακα λαμπρότερον τοῦ πυρός, μετὰ
 δὲ περικεφαλαίαν μὲ χρυσοῦν λόφον καὶ τέλος κνη-
 μῖδας ἐκ κασσιτέρου. Ἡ Θέτις ἔφερε ταῦτα λίαν πρῶτῃ
 εἰς τὸ στρατόπεδον τῶν Ἀχαιῶν. Ὁ δὲ Ἀχιλλεὺς
 ἔχων ἤδη λαμπρὰ ὄπλα συνεκάλεσε παρευθὺς τὸν
 λαὸν εἰς ἐκκλησίαν ποθῶν νὰ πολεμήτῃ. Ἄφοῦ δὲ
 πάντες ἦλθον καὶ αὐτοὶ οἱ κωπηλάται καὶ οἱ ὑπηρέ-
 ται, οἵτινες οὐδέποτε πρότερον κατέλιπον τὰ πλοῖα, ἀ-
 ναστὰς ὁ Ἀχιλλεὺς ἐξέφρασε τὴν λύπην του διὰ τὴν
 ἔριν τὴν μετὰ τοῦ Ἀγαμέμνονος, ἧς ἔνεκα τοσοῦτοι
 ἀπώλοντο ἀνδρεῖοι μαχηταὶ καὶ ἐδήλωσεν ὅτι παύει
 τὴν ὀργὴν του, ἵνα ἔλθῃ ἀμέσως εἰς τὴν μάχην. Ὁ
 λαὸς σύμπας ἐχάρη ἀκούσας. Ὁ δὲ Ἀγαμέμνων ὠ-
 μολόγησεν ὅτι κακὴ μοῖρα ἐτύφλωσεν αὐτὸν νὰ πρά-
 ξῃ καὶ νὰ ἐπιμένῃ εἰς ἀμάρτημα, ἐξ οὗ τόσα δεινὰ
 αὐτῷ πρόεκυψαν. Ἀλλ' ἤδη μετανοεῖ, ὑπισχνεῖται
 δὲ νὰ δώσῃ καὶ τὰ δῶρα, τὰ ὅποια εἶχε χθὲς προφέ-
 ρει αὐτῷ διὰ τοῦ Ὀδυσσεύς. Πρὸς ταῦτα ὁ Ἀχιλλεὺς

εἶπεν· «Ἐνδοξότατε Ἀτρείδῃ, παρά σου ἐξαρτᾶται νὰ δώσης τὰ δῶρα ἢ καὶ μὴ. Ἀλλὰ τῶρα ἀνάγκη νὰ σκεφθῶμεν περὶ τῆς μάχης. Πολλὰ ἀκόμη μένουσιν ἀνεκτέλεστα. Πρέπει νὰ σπεύσωμεν, τῶρα δὲν εἶνε καιρὸς λόγων.» Ταῦτα εἶπεν. Οἱ δὲ Ἕλληνες ἀπεφάσισαν νὰ φάγωσι καὶ νὰ ὀπλισθῶσιν εἰς μάχην. Καὶ ὁ μὲν λαὸς ἐπορεύθη εἰς τὰ πλοῖα, ὁ δὲ Ἀγαμέμνων πέμψας τὰ δῶρα εἰς τὴν σκηνὴν τοῦ Ἀχιλλέω ἐκάθισε μετὰ τῶν ἄλλων ἡγεμόνων εἰς εὐωχίαν, ἣν εἶχε ποιήσῃ πρὸς τιμὴν τοῦ Ἀχιλλέως. Καὶ πάντες μὲν οἱ ἄλλοι ἔτρωγον, μόνος δὲ ὁ Ἀχιλλεὺς δὲν ἤθελεν οὔτε τροφήν οὔτε ποτὸν, οὐδὲ ἐνέειδέν τι εἰς τὰς παρακλήσεις τῶν ἡγεμόνων. «Ἔϊνε ἀδύνατον», ἔλεγε, «νὰ φάγω ἢ πῖω, ἐν ὧσιν ὁ Πάτροκλος κεῖται ἀνεκδίχητος.»

Μετὰ τὸ φαγητὸν οἱ Ἀχαιοὶ ὀπλίζοντο εἰς μάχην. Ἀφοῦ δὲ τὰ πάντα παρεσκευάσθησαν, ὁ Ἀχιλλεὺς ἀνέβη ἐπὶ τὸ ἄρμα λάμπων ὡς ἥλιος ὑπὸ τῶν θείων ὀπλων. Λαβῶν δὲ τὰς ἡνίας εἶπε πρὸς τοὺς ἀθανάτους ἵππους· «Ἐάνθε καὶ Βαλῖε, προσέχετε μὴ ἀφήσητε καὶ ἐμὲ ἐν τῇ μάχῃ ὡς τὸν Πάτροκλον.» Τότε ὁ ταχύπους Ἐάνθος τὴν μὲν κεφαλὴν ἔκλινε κάτω, ἡ δὲ χαιτή ὅλη χυθεῖσα ὑπεράνω τῆς ζεύγλης ἔφθανε μέχρι τῆς γῆς καὶ εἶπεν· «Οὐχὶ ἡμεῖς, ἀλλ' ὁ Ἀπόλλων ἐφόνευσε τὸν Πάτροκλον. Σὲ μὲν τῶρα θὰ σώσωμεν ἐκ τῆς μάχης, ἀλλ' ἡ ὥρα τοῦ θανάτου σου εἶνε πλησίον.» Ταῦτα ἐποίησεν ἡ Ἥρα νὰ ὀμιλήσῃ ὁ ἵππος. Ὁ δὲ Ἀχιλλεὺς βαρέως ἀκούσας εἶπε· «Ἐάνθε τί μοὶ προλέγεις τὸν θάνατον; Τοῦτο ἤδη ἤξεύρω. Καὶ ὅμως δὲν θὰ παύσωμαι, πρὶν ἐμπλη-

σθῶ φονεύων Τρῶας.» Ταῦτα εἶπε καὶ διεύθυνε τοὺς ἐγκροτοῦντας ἵππους εἰς τὰς πρώτας τάξεις.

§ 68. Θάνατος τοῦ Ἑκτορος.

Οἱ Ἀχαιοὶ ἤδη ἔχοντες καὶ τὸν Ἀχιλλέα ἤρχοντο ὑπερήφανοι κατὰ τῶν Τρώων. Οὗτοι δὲ περίφοβοι εἶδον τὸν Πηλεΐδην μὲ τὰ λάμποντα ὄπλα. Ἄλλ' ὁ Αἰνεΐας ὑπερτιμῶν τὴν δύναμίν του προεχώρησε τῶν ἄλλων θέλων μόνος νὰ παλαίσῃ πρὸς τὸν Ἀχιλλέα. Ὡς λέων αἰμοχαρῆς ἦλθεν ἐναντίον τοῦτου ὁ Πηλεΐδης καὶ ἠρώτησε· «Τί θέλεις, Αἰνεΐα. Τὴν ρώμην μου καὶ ἄλλοτε ἐδοκίμασας. Κρύφθητι ταχέως μεταξὺ τοῦ πλήθους, ἵνα μὴ συμβῆ τι εἰς σὲ δυσάρεστον.» Πρὸς τοῦτον εἶπεν ὁ Αἰνεΐας· «Πηλεΐδη, μὴ ζήτηε νὰ μὲ ἐκπλήξῃς διὰ λόγων ὡς παιδίου! Ἄς δοκιμάσωμεν ἀλλήλους μᾶλλον δι' ἔργων.» Καὶ ταῦτα εἰπὼν ἔβαλε τὸν Ἀχιλλέα, ἀλλ' ἀπέτυχε. Τότε ὁ Ἀχιλλεὺς ἔρριψε τὸ δόρυ, ὅπερ διέπερασεν εἰς τὴν ἄκραν τὴν ἀσπίδα τοῦ Αἰνεΐου καὶ ἐνεπήχθη βαθέως εἰς τὴν γῆν. Ὁ δ' Αἰνεΐας, ὅστις ἐσώθη κύψας, ἔμεινεν ἐμβρόντητος. Ὁ δὲ Ἀχιλλεὺς σύρας τὸ ξίφος θὰ ἔσφαττε βεβαίως αὐτόν, ἂν δὲν ἐκρύπτετο ταχέως εἰς τὸν ὄμιλον τῶν Τρώων. Διὰ τὴν ἀποτυχίαν δ' ὠργισμένος ὁ Πηλεΐδης ἐρόνευε κατὰ σωροὺς τοὺς Τρῶας. Μεταξὺ δὲ τῶν ἄλλων, οὓς ἐφόνευσεν, ἦτο καὶ ὁ Πολυδάμας, ὁ νεώτατος υἱὸς τοῦ Πριάμου. Ὁ Ἑκτωρ ὅστις μέχρι τοῦδε κατὰ συμβουλήν τοῦ Ἀπόλλωνος ἀπέφευγε τὸν Ἀχιλλέα, ὡς εἶδε τὸν ἀδελφὸν νεκρόν, δὲν ἠδυνήθη πλέον νὰ κρατηθῆ καὶ μὲ σειδόμενον δόρυ ἦλθε κατὰ τοῦ Πηλεΐδου.

Οὗτος δ' ἐχάρη ἰδὼν τέλος, ὃν μάτην πρὸ πολλοῦ ἀνεζήτηι μεταξὺ τῶν Τρώων καὶ ἀγρίως ἰδὼν εἶπεν· «Ἐλθὲ πλησιέστερον, ἵνα σὲ στείλω ταχύτερον εἰς τὸν Ἄδην.» Ὁ Ἐκτωρ ἀπήντησεν ἀπαθῶς· «Ἡξέυρω πόσον ἀνδρείος εἶσαι, Ἀχιλλεῦ, καὶ πόσον ἐγὼ σοῦ ἐλαττοῦμαι. Ἄλλ' ἡ νίκη ἔρχεται ἐκ θεοῦ. Ἐπειτα καὶ τὸ ἐμὸν δόρυ δὲν ἐδείχθη μέχρι τοῦδε ἀμβλύ.» Καὶ ταῦτα εἰπὼν ἔρριψε τὸ δόρυ κατὰ τοῦ Ἀχιλλέως, ἀλλ' ἀπέτυχεν. Ὁ δὲ Ἀχιλλεὺς ὠρμησε κατ' αὐτοῦ, ὅστις ὅμως εὐθὺς ἔγεινεν ἄφαντος. Ἐν δὲ τῇ ὀργῇ του ὁ Ἀχιλλεὺς πολλοὺς ἐφόνευε τῶν Τρώων, οἵτινες ἔτρεχον ζητοῦντες εἰς τὴν πόλιν σωτηρίαν. Ὁ δὲ Πρίαμος, ὅστις ἔβλεπεν ἐκ τοῦ πύργου τὴν σφαγὴν κατέβη εἰς τὰς πύλας καὶ προσέταξε τοὺς θυρωροὺς νὰ ἀνοίξωσι τάχιστα αὐτάς. Οἱ δὲ Τρῶες εἰσήρχοντο ἔκπληκτοι, καὶ οὐδεὶς προσέμενε τὸν ἄλλον οὔτε βοηθῶν οὐδὲ βλέπων ὀπίσω. Ἐκαστος δὲ ἔχαιρεν αὐτὸς σωθεὶς. Μόνος ὁ Ἐκτωρ ἔστη ἐκτὸς τῶν πυλῶν. Ὁ δὲ Πρίαμος κοπτόμενος παρεκάλει τὸν υἱὸν νὰ σωθῇ ἐν τῇ πόλει ἐκ τῶν χειρῶν τοῦ φοβεροῦ Πηλεΐδου. «Εὐσπλαγχνίσθητι ἐμὲ τὸν δυστυχῆ, τέκνον μου, ἔλεγεν ὁ γέρον κλαίων, εἰς ὃν ὁ θεὸς ἐπέβαλεν εἰς τὸ τέλος τῆς ζωῆς μου ἀπείρους λύπας, νὰ ἴδω τοὺς υἱούς μου φονευμένους, τοὺς γαμβρούς μου ἀνδραποδιζόμενους καὶ τὰς θυγατέρας μου, τὰ βασίλειά μου διαρπαζόμενα καὶ τὰ φελλίζοντα τέκνα συντριβόμενα κατὰ γῆς. Τέλος καὶ ἐγὼ φονευθεὶς θά κεῖμαι πρᾶ τὴν θύραν τῆς οἰκίας βορὰ τῶν ἰδίων κυνῶν. Ταῦτα ᾠδύρετο ὁ γέρον ἀποσπῶν ἐκ τῆς κεφαλῆς τὰς πολιὰς τρίχας. Τοιαῦτα ἐθρήνει καὶ ἡ μήτηρ. Ἄλλ' ὁ Ἐκτωρ ἴστατο ἄτρεπτος καὶ ἔβλεπε τὸν Ἀχιλλεῦα ὡς

δράκων ἐν τοῖς βράχοις, ὅστις ἐξηρηθισμένος μὲ φο-
 βερὰ ὄμματα προσμένει ἄνθρωπον. Ὅτε ὅμως ὁ Ἄ-
 χιλλεὺς ὁ τρομερὸς ἦλθε πλησίον σείων τὸ δόρυ, φό-
 βος καὶ τρόμος κατέλαβεν αὐτὸν ἀκουσίως καὶ δὲν
 ἠδύνατο νὰ μένη, ἀλλ' ἔφυγεν. Ὁ Ἄχιλλεὺς ἐδίωκεν
 αὐτὸν πανταχοῦ καὶ περὶ τὸ τεῖχος καὶ κατὰ τὴν πε-
 διαδάα ὡς ἀρπακτικὸν ὄρνεον περιστερὰν. Τέλος ὁ Ἔ-
 κτωρ ἀπεφάσισε νὰ πολεμήσῃ καὶ στὰς εἶπε· «Δὲν
 φεύγω πλέον, Πηλεΐδη. Μόνον τοῦτο ὑπόσχομαι
 ἐνδράκως ὅτι θὰ ἀποδώσῃς τὸ σῶμά μου πρὸς ταφήν,
 ἂν μὲ φρονεύσῃς. Τὸ αὐτὸ θὰ πράξω καὶ ἐγώ.» Μὲ ἄ-
 γριον ὄμμα ἰδὼν ἀπεκρίνατο ὁ Ἄχιλλεὺς· «Μὴ λέγε
 συνθήκας, Ἔκτωρ. Λύκος καὶ πρόβατον δὲν ἔρχονται
 εἰς συμφωνίας. Εἷς ἐξ ἡμῶν πρέπει νὰ πέσῃ. Ἐμπρὸς
 λοιπὸν εἰς μάχην.» Τοῦ Ἐκτορος τὸ δόρυ ἀπέτυχεν.
 Ἄλλ' ὅπως μὴ πέσῃ ἀδέξως γυμνώσας τὸ ξίφος ἐπέ-
 πεσε κατὰ τοῦ Ἀχιλλέως. Ἄλλ' ὁ Πηλεΐδης διὰ τοῦ
 δόρατος διεπέρασε τὸν λάρυγγα καὶ ἡ αἰχμὴ ἀνεφάνη
 ὀπισθεν καὶ ὁ Ἔκτωρ ἔπεσε κατὰ γῆς. «Ἔκτωρ, εἶ-
 πεν ὁ Ἄχιλλεὺς, ἐφόνευσας τὸν Πάτροκλον καὶ δὲν
 ἐσυλλογίσθῃς τὸν Ἀχιλλέα. Ἄλλ' ἤδη θὰ σὲ φάγωσι
 κύνες καὶ ὄρνεα.» Ὁ Ἔκτωρ μόλις ἀναπνέων εἶπεν·
 «Ἵπὲρ τῆς ζωῆς σου καὶ τῶν γονέων σου, ἀπόδος,
 Ἄχιλλεῦ, τὸ σῶμά μου πρὸς ταφήν εἰς τοὺς γονεῖς
 μου καὶ λάβε ὅσον θέλεις χαλκὸν καὶ χρυσόν.»

«Οὐδέποτε θὰ πράξω τοῦτο, εἶπεν ὁ Ἄχιλλεὺς,
 καὶ ἂν ὁ πατήρ σου ἀντέδιδέ μοι ἴσον βάρος χρυσοῦ
 πρὸς τὸ σῶμά σου.»

«Γινώσκω, εἶπεν ὁ Ἔκτωρ, ἡ καρδία σου εἶναι
 σκληροτέρα καὶ αὐτοῦ τοῦ σιδήρου. Ἀλλὰ μὴ λησμέ-
 νει ὅτι καὶ σὺ θὰ ἀποθάνῃς.» Καὶ ταῦτα εἰπὼν ἀπέ-

Θανν. Ὁ δὲ Ἀχιλλεὺς ἐξέδυσεν αὐτὸν τὰ ὄπλα καὶ χαλεπῶς φερόμενος διεπέρασεν ἱμάντα εἰς τοὺς πόδας μεταξὺ σφυροῦ καὶ πτέρνης καὶ ἔδεσεν αὐτὸν ὀπισθεν τῆς ἀμάξης, ὥστε ἡ κεφαλὴ ἐσύρετο κατὰ γῆς. Ἐπειτα ἀνέβη ἐπὶ τὴν ἀμαξάν καὶ ἤρξατο εἰς τὰ πλοῖα Ἡ δ' ὠραία κεφαλὴ τοῦ Ἑκτορος ἐσύρετο ἐν τῷ κοριορτῶ ἐδῶ καὶ ἐκεῖ ἐπὶ τῆς πατρώας γῆς, ὑπὲρ ἧς τόσον χρόνον ἀνδρείως ἐμάχετο, ἐνῶ ἐν τῶν ἐπάλξεων τοῦ τείχους ἡ δυστυχῆς μητηρ καὶ ὁ γέρω-Πρίαμος ἤγειραν μεγάλην θρήνον καὶ ὁ λαὸς ἅπας ᾠδύνετο ὡς νὰ κατεστράφη ολόκληρος ἡ πόλις.

§ 66. Ἀνδρομάχης συμφορὰ.

Ἡ Ἀνδρομάχη, ἡ γυνὴ τοῦ Ἑκτορος, ἐκάθητο ἐν τῇ οἰκίᾳ ὑφαίνουσα καὶ σὲν ἤξευρε τὸ κακόν, ὅπερ εὔρεν αὐτήν. Εἶχε διατάξῃ τας θεραπευτικὰς νὰ παρασκευάσωσι θερμὸν λουτρόν, ἵνα λουσθῇ ὁ Ἑκτωρ ἐπανελθὼν ἐκ τῆς μάχης. Ἀλλ' αἴφνης ἀκούει κατὰ τὰς Σκαιᾶς πύλας κωκυτοὺς καὶ θρήνους. Τὰ μέλη τῆς ἐκλονίσθησαν καὶ ἡ κεφαλὴ ἐπεσε χαμαὶ ἐκ τῶν χειρῶν καὶ ὁ φόνος τοῦ ἀνδρός εὐθὺς ἦλθεν εἰς τὸν νῦν τῆς. Ὡσπερ μαινομένη ἔδραμεν ἐκ τῆς οἰκίας εἰς τὸν πύργον, ὅπου ἦτο τὸ πλῆθος συνηγμένον καὶ σκοποῦσα περίξ εἶδε μακρὰν τὸ σῶμα τοῦ Ἑκτορος συρόμενον εἰς τὰ πλοῖα ἀσπλάγχχνως ὑπὸ τῶν ἵππων τοῦ Πηλεΐδου. Σκοτεινὴ νύξ ἐκάλυψε τοὺς ὀφθαλμούς τῆς καὶ ἔπεσεν ὀπίσω λιπόθυμος ῥίψατὰ μακρὰν τὸν κόσμον τῆς κεφαλῆς τῆς. Ὅτε δὲ ἦλθεν εἰς ἑαυτήν, ἤρξατο στεναζούσα καὶ ὀδυρομένη μεταξὺ τῶν γυναικῶν « Ἑκτωρ, ἔλεγε, δυστυχῆς ἐγώ! Ἀμφότεροι

ἐγεννήθημεν μὲ ὁμοίαν κακὴν τύχην! Τώρα σὺ μὲν κατέρχεσαι εἰς τὸν Ἄδην, εἰς τὰ βάθη τῆς γῆς, ἐμὲ δὲ ἀφίνεις χήραν εἰς θρήνους καὶ θλίψεις, ὁμοῦ δὲ καὶ υἱὸν ἀνήλικον, ὃν τοῦ λοιποῦ φροντίδες καὶ λῦπαι περιμένουσιν. Ἡ ὄρφανία ἀποστερεῖ τὸν παῖδα πολλῶν ἀγαθῶν. Πεῖνα θὰ κατατύχη αὐτόν. Ὁ δὲ παῖς εὐτυχῶν γονέων τὸν διώκει μὲ κτυπήματα ἐκ τῆς τραπέζης λέγων· «κρημνίσου ἀπ' ἐδῶ· ὁ πατήρ σου δὲν τρώγει μὲ ἡμᾶς.» Καὶ ἔρχεται εἰς τὴν οἰκίαν του κλαίων πρὸς μητέρα γήρσιν. Ὁ Ἀστυάναξ ἡμῶν ἐτράφη ἐπὶ τῶν γονάτων τοῦ πατρός, μὲ μυελὸν καὶ παχὺ κρέας ἀρνίων. Καὶ ὅτε ἀπέκαμνε παίζων ἐκοιμᾶτο φαιδρὸς τὴν καρδίαν ἐπὶ μαλακῆς κλίνης ἢ ἐν τῇ ἀγκάλῃ τῆς τροφοῦ. Εἰς τὸν μετὰ ταῦτα ὄμως χρόνον θὰ πάθῃ πολλὰ μὴ ἔχων πατέρα, ὅστις τώρα θὰ γείνη βορὰ τῶν κυνῶν καὶ τῶν ὀρνέων καὶ τῶν σκωλήκων, ἀπ' οὗ ἐρύλαξε τόσον ἀνδρείως τὰς πύλας καὶ τὰ τεῖχη τῆς πόλεως».

§ 67. Ταφή τοῦ Πατρόκλου.

Ἐλθόντες οἱ Ἄγαιοι εἰς τὸ στρατόπεδον διεσκεδάσθησαν ἕκαστος εἰς τὴν σκηπὴν του. Ὁ Ἀχιλλεὺς ὅμως καὶ οἱ Μυρμιδόνες ἐπ' ἄρματος περιέτρεχον τὸν νεκρὸν τοῦ Πατρόκλου πρὸς τιμὴν κλαίοντες, τὰ δὲ δάκρυα κυλιόμενα ἐπὶ τοῦ θώρακος ἐπιπτον εἰς τὴν ἄμμον. Ἐπειτα ἐκάθισαν περὶ τοὺς χιλιούς νὰ φάγῃσι τὸ περίδειπνον, ὅπερ παρεῖχεν ὁ Ἀχιλλεὺς. Ὁ Ἐκτωρ ὅμως εἶχε ριφθῆ πρηνῆς παρὰ τὴν κλίνην τοῦ Πατρόκλου εἰς τὰ χῶματα. Περὶ δὲ τὴν ἐσπέραν ὁ Ἀγαμέμνων ἔκαμε δεῖπνον εἰς ὃ ἐκάλεσε καὶ τὸν

Ἄχιλλεῦ. Ἄλλ' οὗτος ἤρνεϊτο καὶ δὲν ἤθελε νὰ ἀποχωρισθῆ τοῦ νεκροῦ φίλου καὶ μόλις ἔπειτα ἠναγκάσθη νὰ ἐνδώσῃ εἰς τὰς ἐπιμόνους παρακλήσεις τῶν φίλων. Ἄφροῦ δὲ ἐδέϊπνησαν καὶ ἦλθεν ὁ καιρὸς τοῦ ὕπνου, ἀπῆλθεν ἕκαστος εἰς τὴν σκηνὴν του. Ὁ Ἄχιλλεὺς ὅμως ἀπέφυγε τὴν σκηνὴν καὶ ἐλθὼν κατεκλίθη μὲ βαρυαλγοῦσαν καρδίαν ἐπὶ τῆς ἀκτῆς τῆς θαλάσσης, πέριξ δὲ ἐκοιμήθησαν οἱ Μυρμιδόνες. Ὡς δὲ ἐκοιμήθησαν οἱ Μυρμιδόνες. Ὡς δὲ ἀπεκοιμήθη κατάκοπος ὑπὸ τῆς μάχης, ἐφάνη αὐτῷ ἡ ψυχὴ τοῦ ἀποθανόντος φίλου πενθοῦσα. Ὁμοίαζε καθ' ὅλα τὸν Πάτροκλον καὶ πλησίον ἐλθοῦσα εἶπε· «Κοιμᾶσαι, Ἄχιλλεῦ, καὶ ἐλησημόνησας ἐμέ ὄν ἐν τῷ βίῳ οὐδέποτε ἐλησημόνεις. Θάψον με, ἵνα εἰσέλθω ταχέως εἰς τὰς πύλας τοῦ Ἄδου. Τώρα μὲ ἀπωθοῦσιν αἱ ψυχαὶ τῶν νεκρῶν καὶ δὲν μὲ ἀφίνουσιν ἀκόμη πέρα τοῦ ποταμοῦ νὰ ἐνωθῶ μὲ αὐτάς, ἀλλὰ πλανῶμαι μάτην περὶ τὴν εὐρύπυλον τοῦ Ἄδου οἰκίαν. Δός μοι τὴν χεῖρα, Ἄχιλλεῦ, κλαίω, διότι δὲν θὰ ἐπανέλθω πλέον ἐκ τοῦ Ἄδου οὐδὲ θὰ σκεπτώμεθα ὁμοῦ μακρὰν τῶν φίλων καθήμενοι. Ἄλλ' ἐμὲ κατέπτε θανατηφόρος μοῖρα μισητή. Καὶ εἰς σὲ ὅμως, Ἄχιλλεῦ, εἶνε πεπρωμένον νὰ ἀποθάνῃς ὑπὸ τὸ τείχος τῶν Τρώων. Καὶ ἐν ἄλλο δὲ θὰ σοὶ παραγγείλω νὰ μὴ καταθέσῃς τὰ ὄστιά μου μακρὰν τῶν ἰδικῶν σου, Ἄχιλλεῦ, ἀλλ' ὁμοῦ εἰς ἓνα τάφον ὡς ἀνετράφημεν καὶ ἐν μιᾷ οἰκίᾳ.» Πρὸς τοῦτον εἶπεν ὁ Ἄχιλλεὺς· «Τί ἦλθες ἐδῶ, φιλτάτῃ μου κεφαλῇ, καὶ μὴ παραγγέλλεις ἐν ἕκαστον; Ἐγὼ θὰ σοὶ ἐκτελέσω ἀκριβῶς πάντα ὑπακούων εἰς τὰς παραγγελίας σου. Ἄλλ' ἔλθε πλησιέστερον νὰ ἐναγκαλισθῶμεν ὀλίγον καὶ νὰ ἀπολαύσωμεν θρήνου

δλεθρίου.» Καὶ ταῦτα εἰπὼν ἐξέτεινε τὰς χεῖρας, ὅπως ἐναγκαλισθῆ τὸν φίλον. Ἄλλ' ἡ ψυχὴ ἔφυγεν ὡς κἀπνός, τρίζουσα εἰς τὴν γῆν. Ἐκπληκτος ἀνεπήδησεν ὁ Ἀχιλλεὺς καὶ συγκροτήσας τὰς χεῖρας εἶπε λυπηρὸν λόγον· «Ὀἴμοι, ὄντως εἶνε ἐν τῷ Ἄδῃ ψυχαί, ἀλλὰ σῶμα δὲν ἔχουσι. Δι' ὄλης τῆς νυκτὸς ἦτο πλησίον μου ἡ ψυχὴ τοῦ δυστυχοῦς Πατρόκλου Ὀρηνοῦσα καὶ θύρομένη ὁμοία καθ' ὅλα ὡς αὐτὸς καὶ μοὶ παρήγγειλε πολλά.» Ταῦτα ἔλεγε κλαίων, ἔκλαιον δὲ περὶ αὐτὸν καὶ οἱ φίλοι.

Τῇ δὲ πρώτῃ ὁ Ἀγαμέμνων διέταξε νὰ φέρωσι ξύλα ἐκ τοῦ δάσους. Ἀφοῦ δὲ ἐσωρεύθησαν πολλὰ, ἐκόμισαν τὸν Πάτροκλον ἐν μεγάλῃ πομπῇ καὶ κατασκευάσαντες μεγάλην πυρὰν ἔκαυσαν αὐτὸν καὶ τοὺς δώδεκα Τρῶας, οὓς κατὰ τὴν ὑπόσχεσίν του ἔτραξεν ὁ Ἀχιλλεὺς. Ἐπειτα συναγαγόντες τι δστὰ τοῦ Πατρόκλου ἐν χρυσῇ ὑδρίᾳ κατέθηκαν ἐν τῇ σκηνῇ, ἐπὶ δὲ τῆς πυρᾶς ἤγειραν ὑψηλὸν τύμβον. Μετὰ τὴν ταρὴν ἐτέλεσεν ὁ Ἀχιλλεὺς ἐπικηδεῖους ἀγῶνας, ὧν τὰ νικητήρια ὑπῆρξαν πολύτιμα καὶ οἵτινες ἔπαυσαν δύσαντος τοῦ ἡλίου.

§ 68. Ἀπόδοσις τοῦ Ἑκτορος

Καὶ οἱ μὲν ἄλλοι ἐκοιμῶντο ὕπνον βαθύν Τὸν Ἀχιλλεὺς ὅμως δὲν εἶχεν ὕπνος διὰ τὸν θάνατον τοῦ φίλου του, ἀλλὰ περιστρέφετο ἐπὶ τῆς κλίνης ἐδάκρυαι καὶ ἐκεῖ, ἐνθυμούμενος τὴν μετ' αὐτοῦ ἀδελφικὴν συμβίωσιν καὶ τὰ ἔργα, ἃ διέπραξαν ὁμοῦ ἐν τῷ πολέμῳ καὶ τῇ εἰρήνῃ καὶ ὅσα ἔπαθον. Καὶ ἄλλοτε μὲν ἔκειτο πλαγίως, ἄλλοτε δὲ ὕπτιος, ἄλλοτε δὲ

πρηνής, ἔπειτα ἀνίστατο ὀρθὸς καὶ περιεφέρετο κατὰ τὸν αἰγιαλὸν βαρέως τεθλιμμένος. Ὅτε δὲ τέλος ἐγένετο ἡμέρα, ζεύξας τοὺς ἵππους ὑπὸ τὴν ἄμαξαν περιήλθε τρις τὸ μῆμα τοῦ ἀποθανόντος φίλου σύρων ὀπισθεν τῆς ἀμάξης τὸν δυστυχῆ Ἑκτορα. Ἐπειτα ἔρριψεν αὐτὸν πρηνῆ ἐν τῇ κόνει. Τοῦτο ἔπραττεν ὁ Ἀχιλλεὺς δώδεκα ἡμέρας. Ἀλλ' ὁ θεὸς ἐλέησε τὸν ὑβρίζομενον Ἑκτορα καὶ ἐκέλευσε τὸν Ἀχιλλεῖα νὰ ἀποδώσῃ αὐτόν.

Ἐν δὲ τῷ Ἰλίῳ θρῆνος καὶ κοπετὸς ἤκούετο ἀνὰ πᾶσαν τὴν πόλιν. Ἐν τῇ οἰκίᾳ τοῦ Πριάμου γονεῖς υἱοὶ, γαμβροὶ καὶ θυγατέρες ἦσαν ἀπαραμύθητοι. Ὁ δὲ Πρίαμος ἀπεφάσισε τέλος νὰ ἔλθῃ εἰς τὰ πλοῖα τῶν Ἀχαιῶν, ἵνα λυτρώσῃ τὸν υἱὸν του ἀντὶ πλουσιῶν λυτρωῶν καὶ ζεύξας τὴν ἄμαξαν ἐπορεύετο μετὰ τοῦ κήρυκος Ἰδαίου, οἱ δὲ συγγενεῖς καὶ ὁ λαὸς πρόεμπον αὐτὸν κλαίοντες, διότι ἐφοβοῦντο μήπως καὶ αὐτὸν φονεύσῃ ὁ Ἀχιλλεὺς.

Φθάσας δὲ ὁ Πρίαμος εἰς τὴν σκηνὴν τοῦ Ἀχιλλεῶς, τὸν μὲν ἠνίοχον ἀρῆκεν ἔξω, αὐτὸς δὲ ἦλθεν ἐντός. Ὁ Ἀχιλλεὺς ἀρτίως δειπνήσας ἐκάθητο ἀκόμη παρὰ τὴν τράπεζαν, περὶ αὐτὸν δὲ μακρὰν οἱ φίλοι. Ὁ Πρίαμος ἦλθε πλησίον καὶ ἀψάμενος διὰ τῶν χειρῶν τῶν γονάτων τοῦ Πηλεΐδου καὶ φιλήσας τὰς φοβερὰς χεῖρας αὐτοῦ (πάντες ἐξεπλάγησαν ἰδόντες καὶ αὐτὸς Ἀχιλλεὺς), ἤρξατο ταῦτα ἱκετεύων·

«Ἡρεσιδῆ Ἀχιλλεῦ, μέμνησο τοῦ πατρὸς σου ὃν κατατρύχει ὡς καὶ ἐμὲ τὸ γῆρας, ἴσως δὲ καὶ ἄλλαι συμφοραὶ. Ἀλλ' αὐτὸς ἔχει τοῦλάχιστον ἐλπίδα νὰ ἴδῃ ποτὲ ὑγιᾶ τὸν προσφιλῆ υἱὸν του ἐπανερχόμενον εἰς τὴν πατρίδα, ἐγὼ ὅμως εἶμαι ἀπαρηγό-

ρητος. Διότι τοὺς πλείστους υἱούς μου ἀφῆρασεν ὁ πόλεμος, τὸν δὲ Ἴκτορα μου τὸν μόνον υἱόν, ὅστις ἠδύνατο νὰ μοὶ ὑπερασπίσῃ τὴν πόλιν, ἀπέκτεινας σύ. Τοῦτον ἔρχομαι ἤδη νὰ λυτρώσω ἀντὶ πλουσίων λύτρων. Φοβοῦ τοὺς θεοὺς, Ἀχιλλεῦ, εὐσπλαγχνίσθητι δὲ καὶ ἐμὲ ἐνθυμούμενος τὸν πατέρα σου. Ἐγὼ εἶμαι μᾶλλον οἴχτου ἄξιος, διότι φιλῶ τὰς χεῖρας αἰτινες ἐφόνευσαν τοὺς υἱούς μου.»

Οἱ λόγοι τοῦ Πριάμου συνεχίνησαν τὸν Ἀχιλλεῖα

καὶ ἐνθυμηθεὶς τὸν πατέρα ὃν οὐδέποτε πλέον ἐμελλε νὰ ἴδῃ, ἔκλαιε καὶ αὐτὸς καὶ οἱ φίλοι, ἔκλαιε δὲ καὶ ὁ Πριάμος τὴν συμφορὰν τοῦ Ἐπειτα ἀνέστησε τὸν γέροντα ἐκ τῆς γῆς κατοικτεῖρας καὶ εἶπε·

«Δυστυχῆ, σὺ ὄντως ὑπέμεινας λύπας πολλὰς. Ἀλλὰ πῶς ἠδυνήθης νὰ ἔλθῃς ἐνταῦθα ἔμπροσθεν τῶν ὀφθαλμῶν ἐκείνου, ὅστις σοὶ ἀπέκτεινε τόσους ἀνδρείους υἱούς! Ἡ καρδία σου εἶνε σιδηρᾶ. Ἀλλ' ἤδη κάθισον εἰς τὸν θρόνον τοῦτον καὶ κράτει τῆς συμφορᾶς σου, ὁπόση καὶ ἂν εἶνε· διότι οἱ θρῆνοι οὐδὲν ὦ-

φελούσι. Δύο πίθοι κεῖνται ἐν τῇ οἰκίᾳ τοῦ Διὸς, ὁ μὲν πλήρης δῶρων κακῶν, ὁ δὲ πλήρης ἀγαθῶν. Καὶ εἰς ὃν τινα ὁ θεὸς μεμιγμένα τὰ δῶρα δώσῃ, οὗτος ἔχει ἄλλοτε εὐτυχίαν καὶ ἄλλοτε δυστυχίαν. Εἰς ὃν τινα ὅμως μόνον ἐκ τῶν κακῶν κατένειμεν οὗτος ζῆν, ἐν ἀτιμίᾳ καὶ λύπῃ καὶ πενία διώκει αὐτὸν πανταχοῦ. Οὕτω καὶ εἰς τὸν Πηλέα ἔδωκαν μὲν οἱ θεοὶ λαμπρὰ δῶρα, προσέθηκαν ὅμως καὶ συμφορὰν. Εἰς καὶ μόνος υἱὸς ἐγεννήθη αὐτῷ, ἀλλὰ καὶ οὗτος θὰ ἀποθάνῃ προῶριως οὐδὲ θὰ γηροκομήσῃ τὸν πατέρα, ἀλλὰ μακρὰν τῆς πατρίδος κάθηται ἐνταῦθα ἐν τῇ Τροίᾳ λυπῶν σὲ καὶ τὰ τέκνα σου. Ἀλλὰ καὶ σέ, ὦ γέρον, ἔλεγον οἱ ἄνθρωποι εὐδαίμονα διὰ τὸν πλοῦτον καὶ τοὺς υἱούς. Ἀλλ' ἀπ' ὅτου οἱ θεοὶ σοὶ ἔστειλαν συμφορὰν, μάχαι καὶ φόνοι γίνονται περὶ τὴν πόλιν. Ἀλλ' ἔχε ὑπομονὴν καὶ μὴ ὀδύρου ἀπαύστως· οἱ θρηνοὶ δὲν ἐγείρουσι τοὺς νεκρούς.»

Πρὸς τοῦτον ἀπεκρίνατο ὁ γέρον· «Μὴ λέγε νὰ καθίσω, Ἀχιλλεῦ, ἐν ὄσω ὁ Ἐκτωρ εἶνε ἄταρος. Ἀπόδος αὐτὸν καὶ δέξαι τὰ πολλὰ λύτρα.» «Ἀλλὰ μὴ μὲ ἐρέθιζε, γέρον, εἶπεν ὁ Ἀχιλλεὺς. Καὶ αὐτὸς διανοῦμαι νὰ λυτρώω τὸν υἱόν σου.» Ταῦτα εἰπὼν μετὰ τῶν φίλων του ἐξῆλθε τῆς σκηνῆς. Καὶ οἱ μὲν φίλοι ἔλυσαν τοὺς ἵππους καὶ τοὺς ἡμίονους καὶ ὠδήγησαν τὸν Ἰδαῖον εἰς τὴν σκηνὴν, ἔπειτα ἐξήγαγον ἐκ τῆς ἀμάξης πάντα τὰ δῶρα, ἀφῆκαν ὅμως δύο ἱμάτια καὶ ὠραῖον χιτῶνα, ὅπως καλύψωσι τὸν νεκρόν. Ὁ δὲ Ἀχιλλεὺς καλέσας τὰς ὑπηρετρίδας διέταξεν, ἀπ' οὗ λούσωσι καὶ ἀλείψωσι τὸν νεκρόν, νὰ περιτυλίξωσιν ἔπειτα μὲ ὠραῖον ἱμάτιον καὶ χιτῶνα, ὅπως καλύψωσι τὸν νεκρόν. Τούτων γενομένων ὁ Ἀ-

χιλλεύς ἄρας ἔθηκε τὸν Ἑκτορα ἐπὶ τῆς νεκρικῆς κλίνης, οἱ δὲ σύντροφοι εἰς τὴν ἄμαξαν. Τότε ὁ Ἀχιλλεύς στενάχας ἐζήτησε συγγνώμην παρὰ τοῦ Πατρόκλου, ὅτι ἀπέδωκε τὸν Ἑκτορα. Καὶ ταῦτα εἰπὼν εἰσῆλθεν ὀπίσω εἰς τὴν σκηνὴν καὶ καθίσας ἐπὶ τοῦ θρόνου εἶπεν εἰς τὸν Πρίαμον· «Ὁ υἱός σου ἐλυτρώθη ὦ γέρον, ὡς ἐπεθύμεις καὶ κεῖται ἐπὶ τῆς νεκρικῆς κλίνης. Αὔριον ἅμα τῇ ἡμέρᾳ θά ἴδῃς καὶ θά κομίσῃς αὐτὸν εἰς τὸ ἄστυ. Ἀλλὰ τῶρα ἄς δειπνήσωμεν. Ἐχεις καιρὸν νὰ κλαύσῃς αὐτὸν, ἀφ' οὗ τὸν φέρεις εἰς τὴν Ἰλιον, διότι εἶνε ἄξιός πολλαῶν δακρῶν.» Μετὰ ταῦτα ἔσφαξε πρόβατον, οἱ δὲ φίλοι τοῦ παρεσκευάσαν τὸ δεῖπνον. Ἀφοῦ δὲ ἐδειπνησαν, ἐζήτησεν ὁ Πρίαμος νὰ κοιμηθῇ· διότι ἀφ' οὗτου ἐφρονεῖθη ὁ υἱός του οὔτε ἔφαγεν οὔτε ἐκοιμήθη. Ὁ Ἀχιλλεύς διέταξε νὰ ἐτοιμάσωσι κλίνην. Ἀφοῦ δὲ τὰ πάντα ἦσαν ἐτοιμα, εἶπε φιλοφρόνως πρὸς τὸν γέροντα· «Τῶρα κοιμηθήτηι ἐκεῖ, ἀγαπητὲ γέρον. Ἀλλ' εἰπέ μοι, πόσας ἡμέρας θέλεις νὰ ἐνταριάσῃς τὸν Ἑκτορα, ὅπως καὶ ἐγὼ μένω καὶ τοὺς ἄλλους ἐμποδίζω τῆς μάχης.» Ὁ γέρον ἀπεκρίνατο· «Ἐννέα μὲν ἡμέρας θά κλαίωμεν αὐτὸν ἐν τῷ οἴκῳ, τῇ δὲ δεκάτῃ θά τὸν θάψωμεν καὶ θά εὐωχηθῇ ὁ λαός, τῇ δὲ ἐνδεκάτῃ θά κατασκευάσωμεν αὐτῷ τύμβον καὶ τῇ δωδεκάτῃ, ἂν εἶνε ἀνάγκη, θά πολεμήσωμεν.» Ταῦτα πάντα θά γείνωσι, γέρον, ὡς ἐπιθυμεῖς», εἶπεν ὁ Ἀχιλλεύς. Μετὰ τοὺς λόγους τούτους ἀπεχωρίσθησαν ἕκαστος εἰς τὴν κλίνην του. Ὁ Πρίαμος ὁμοίως ὀλίγον κοιμηθεὶς ἀνέστη καὶ μετὰ τοῦ νεκροῦ πρὸ τῆς ἀνατολῆς τοῦ ἡλίου ἔφθασεν εἰς τὴν πόλιν, ὅπου πάντες καὶ νέοι καὶ γέροντες ἄνδρες καὶ γυναῖκες ἦλθον εἰς ἀπάντησιν θρη-

νοῦντες τὸν προστήτην καὶ φύλακα τῆς πόλεως. Ἡ δὲ μήτηρ καὶ σύζυγος τοῦ Ἑκτορος κοπτόμεναι ἔλεγον ἑάσθη τὴν μεγάλην συμφορὰν τῶν. Μετὰ τοὺς θρήνηους ὁ Πρίαμος εἶπε πρὸς τὸν λαὸν νὰ φέρωσι ξύλα. Κατασκευάσαντες δὲ πυρὰν ἔκαυσαν τὸν νεκρὸν καὶ ἀνήγειραν τύμβον.

§ 69. Θάνατος Ἀχιλλέως.

Μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Ἑκτορος οἱ Τρῶες ἐκλείσθισαν ὑπὸ φόβου ἐντὸς τῆς πόλεως. Ἱπικουρίαὶ πολλαχόθεν ἦλθον πρὸς αὐτούς. Ἀλλὰ πάντοτε ὁσάκις ἐξῆλθον τῶν τειχῶν καὶ συνῆψαν μάχην ἠττήθησαν κατὰ κράτος ὑπὸ τῶν Ἑλλήνων. Οὔτε δὲ ἔντιμι μάχῃ ἔπεσε καὶ ὁ Ἀντίλοχος, υἱὸς τοῦ Νέστορος, φίλος δ' ἐν τοῖς μάλιστα τοῦ Ἀχιλλέως, ὁ Ἀχιλλεὺς ἀπεφάσισε νὰ διαρρήξῃ τὰς πύλας τοῦ τείχους καὶ νὰ τονεύσῃ πάντας τοὺς Τρῶας. Ἀλλ' ὁ Ἀπόλλων ἦλθεν ἐξ Ὀλύμπου ἐπίκουρος τῶν Τρῶων καὶ διατάττει τὸν Πηλεΐδην μὲ φοβερὰν φωνὴν νὰ ἀπομακρυνθῇ τοῦ τείχους. Ἀλλ' ὁ Ἀχιλλεὺς ἐν τῇ ὀργῇ του λέγει ὅτι καὶ αὐτοῦ τοῦ θεοῦ δὲν θὰ φεισθῇ, ἂν ἴδῃ αὐτὸν ἀντιπράττοντα εἰς τὸν σκοπὸν του. Γοῦτο παρῶργιτε σφόδρα τὸν θεόν, ὅστις εὐθύς διὰ βέλους ἔτρωσεν εἰς τὴν πτέρναν τὸν Ἀχιλλέα. Εὐθύς δὲ ὀδύναι διῆλθον δι' ὄλου τοῦ σώματος καὶ ὁ ἀνδρείότατος πάντων τῶν Ἑλλήνων ἔπεσε κατὰ γῆς. Σκοπεῖ περίξ καὶ λέγει· «Μόνον οἱ δειλοὶ μάχονται κρυπτόμενοι. Ἐλθὲ εἰς τὸ φανερόν, οἷός καὶ ἂν εἶσαι εἴτε θεὸς εἴτε ἄνθρωπος, ἵνα διὰ τοῦ ὄρατος κατασπαράξω σοὶ τὰ ἐντόσθια.» Καὶ ταῦτα εἰπὼν ἠνωρθώθη καὶ ἔτρι-

ψεν εἰς φυγὴν τοὺς Τρῶας. Τέλος ὁμοῦς ἔλιπον αὐτὸν αἱ δυνάμεις καὶ ἀπέτανε. Περὶ δὲ τὸ σῶμα συνήφθη μάχη φονικὴ Τρῶων καὶ Ἑλλήνων. Ἄλλ' ὁ Αἴας καὶ ὁ Ὀδυσσεὺς ἔφερον τὸν νεκρὸν εἰς τὰ πλοῖα, ὅπου οἱ Ἕλληνες κείραντες τὴν κεφαλὴν ἐθρήνουν δεκαεπτὰ ἡμέρας καὶ ἄλλας τόσας νύκτας. Τῇ δὲ δεκάτῃ ὀγδόῃ ἔκαυσαν αὐτὸν ἐπὶ τῆς πυρᾶς καὶ συναγαγόντες τὴν κόκκινον ἔθηκαν ἐν τῇ αὐτῇ ὑδρίᾳ, ἐν ἣ ἦτο καὶ ἡ κόκκινος τοῦ Ἰατρόκλου. Ἐπὶ δὲ τοῦ Σιγείου ἀκρωτηρίου ὑψώθη τύμβος ὑψηλὸς μνημεῖον εἰς τοὺς μετὰ ταῦτα ἀνθρώπους. Ἐπειτα ἐτελέσθησαν ἐπιτάφιοι ἀγῶνες τοιοῦτοι τὴν λαμπρότητα, ὅποιοι οὐδέποτε ἐν τοῖς ἀνθρώποις ἐγένοντο.

ξ. 70. Αὐτοκτονία Αἴαντος.

Κατὰ τὸ τέλος δὲ τῶν ἀγῶνων εἶγε τεθῆ ἡ πανοπλία τοῦ Ἀχιλλέως, ἔργον τοῦ Ἡφαίστου ὡς ἄθλον εἰς ἐκεῖνον ὅστις μάλιστα παρέσχεν ἐκυτὸν χρῆσιμον εἰς τὸν Ἀχιλλέα καὶ ὅστις ἦτο ὁ ἀνδρείοτατος τοῦ στρατοῦ. Δύο ἥρωες ἠμφισβήτησαν τοῦ ἄθλου ὁ Αἴας καὶ ὁ Ὀδυσσεὺς. Ἄλλ' οἱ Ἕλληνες φοβούμενοι μὴ ἡ κρίσις αὐτῶν ὑπὲρ τοῦ ἐνὸς λυπήσῃ τὸν ἕτερον καὶ ἐντεῦθεν προκύψωσιν ἐριδὲς καὶ φόνοι, κατέστησαν κατὰ συμβουλήν τοῦ Νέστορος κριτὰς Τρῶας αἰχμαλώτους, οἵτινες ἀτεφῆναντο ὑπὲρ τοῦ Ὀδυσσεὺς Κυριῶς ὁμοῦς εἶχον ψήφῃ ὑπὲρ τοῦ Αἴαντος. Ἄλλ' οἱ Ἀτρεΐδαι φθονοῦντες τὸ μεγαλεῖον τοῦ Αἴαντος εἶχον νοθεύσῃ τὰς ψήφους. Τοῦτο ὑπώπτευσεν σύμπας ὁ στρατός, ὑπενόησε δὲ καὶ ὁ Αἴας. Καὶ διὰ τοῦτο ἀπεσύρθη ὠργισμένος εἰς τὴν σκηνὴν του, ἣ δὲ ἀγα-

νάκτησίς του ἢ πολλή ἐγέννησεν αὐτῷ μελαγχολίαν, ἣτις ἐπεσκόπησε τὸν νοῦν του εἰς τοσοῦτον, ὥστε τὴν νύκτα ὄρμα ἔκ τῆς σκηνῆς κατὰ τῶν Ἀτρεΐδων καὶ πάντων τῶν Ἑλλήνων, ἵνα διὰ τοῦ ξίφους ἱκανοποιήσῃ τὴν προσβληθεῖσαν φιλοτιμίαν του ἀποκτείνων τοὺς πρωταιτίους. Ἄλλ' ὅτε ἦλθεν εἰς τὴν σκηνὴν τῶν Ἀτρεΐδων, ἢ Ἀθηνᾶ ἐτάραξε τὸν νοῦν του καὶ ἐν τῇ μεγάλῃ παραφροσύνῃ του σφάττει ἀνηλεῶς τὰ ποίμνια τῶν Ἀχαιῶν νομίζων ὅτι φρονεῖ τοὺς Ἀτρεΐδας καὶ τοὺς ἄλλους Ἀχαιοὺς.

Ἡ Ἀθηνᾶ ἦτο ὠργισμένη κατὰ τοῦ Ἄϊντος ἐκ πολλοῦ. Ὅτε ἀπερχόμενος εἰς Τροίαν ἀπεχειρέτα τὸν πατέρα, ὁ πατήρ, ὅστις ἄλλοτε ἠνδραγάθησεν ἀναβάς τὰ τεῖχη τῆς Ἐρωάδος, παρήγει αὐτὸν νὰ μάχηται ἀνδρείως καὶ νὰ ἐνθυμηῖται πάντοτε τὸν θεόν. Ἄλλ' ὁ νέος Ἄϊας θρασυνόμενος ἐπὶ τῇ ἀκαταμαχίτῳ βώμῃ εἶπεν ἀπεισκέπτως ὅτι καὶ ἀσθενὴς νικᾷ βοηθοῦντος τοῦ θεοῦ καὶ ὅτι αὐτὸς θέλει νὰ δοξασθῇ καὶ ἄνευ τῆς βοήθειας αὐτοῦ. Ἐπειτα καὶ πρὸ τῆς Τροίας ἐν μάχῃ τινί, καθ' ἣν ἢ Ἀθηνᾶ φίλα φρονούσα παρέστη αὐτῷ, ἀπέπεμψεν ὑπεροπτικῶς τὴν θεὰν λέγων· «Θεᾷ, βοήθει τοὺς ἄλλους Ἀχαιοὺς, ὅπου ἐγὼ καὶ οἱ ἐμοὶ ἵστανται, δὲν διέρχεται ἐχθρός.» Διὰ ταῦτα ἢ Ἀθηνᾶ ἤθελε νὰ ταπεινώσῃ τὸν ἄλλως καθ' ὅλα εὐγενῆ ἥρωα.

Σφάξας δὲ ὁ μαινόμενος Ἄϊας πολλὰ ποίμνια ἔδεσε καὶ τινὰ τούτων ζῶντα, τὰ ὅποια ὑπελάμβανεν ὡς τὸν Ὀδυσσεά καὶ τοὺς Ἀτρεΐδας καὶ τοὺς ἄλλους ἠγεμόνας τοὺς μετέχοντας τῆς κατ' αὐτοῦ συνωμοσίας, καὶ ὠδήγησεν αὐτὰ θριαμβεύων εἰς τὴν σκηνὴν του. Ἐκεῖ δέσας αὐτὰ εἰς στῦλον ἐμαστίγου καὶ ἔσ-

φαττε μὲ τὸ ξίφος τερπόμενος πολὺ ἐπὶ πᾶσι τούτοις. Ἀλλ' ὅτε ἔπειτα ἢ μὲν μανία κατὰ μικρὸν ἐπαύετο, αὐτὸς δὲ ἦλθεν εἰς ἑαυτὸν καὶ εἶδεν ἔμπροσθέν του τὴν σκηνὴν πλήρη ἐσφαγμένων ζώων ἔτυπτε τὴν κεφαλὴν καὶ μὲ τὰς δύο χεῖρας καὶ ἐκάθισεν ἀπελπίς καὶ ἄφρωνος ἐν τῷ μέσῳ τῶν φρονεθέντων ζώων.

Τέκυησα δὲ ἡ γυνὴ αὐτοῦ εἶδε μετ' ἄλγους, ὅσα ἔπραττεν ὁ Αἴας, ἀλλὰ καὶ αὐτὴ ἴστατο ἄπορος μὴ τολμῶσα νὸ εἶπη τι. Ἀλλ' ὁ Αἴας ἀναπηδήσας ἀναγκάζει αὐτὴν δι' ἀπειλῶν νὰ εἶπη τί συνέβη. Ἀκούσας δὲ ἤρχισεν ἔτι μᾶλλον νὰ στεναῶζῃ καὶ ἐβυβίσθη εἰς μελαγχολίαν ὡς νὰ ἐσκέπτετο περὶ φοβερᾶς πράξεως. Σκεπτόμενος δὲ εὕρισκεν ὅτι τὸ μόνον, ὅπερ ἠδύνατο νὰ τῷ ἐπαναφέρῃ τὴν ἀπολεσθεῖσαν δόξαν, ἦτο ὁ θάνατος. Ἀλλ' ὅπως ἀποθάνῃ ἀνενόγητος ἐρχεται εἰς τὴν ἀκτὴν τῆς θαλάσσης ἔχων μεθ' ἑαυτοῦ τὸ ξίφος τοῦ Ἑκτορος. Τοῦτο καλῶς εἰς τὴν γῆν ἐμπήξας ἠύχθη εἰς τοὺς θεοὺς ταῦτα·

α') μὲν σφαγεὺς ἔστηκεν ὅσον ἡμπορεῖ δξύτατος, ἂν τῶρα εἶνε καιρὸς νὰ σκέπτεται τις τοιαῦτα· δῶρα μὲν τοῦ Ἑκτορος, ὃν ἐγὼ ἐκ πάντων τῶν ξένων μάλιστα ἐμίσησα· εἶνε δὲ ἐμπεπηγμένος εἰς γῆν πολειάν τὴν Τρωάδα ἀρτίως ἀκονηθείς· ἔπηξα δὲ ἐγὼ αὐτὸς καλῶς παρασκευάσας τὸν κάλλιστον φίλον, ὅστις ταχέως θὰ μὲ ἀπαλλάξῃ τῆς ζωῆς. Οὕτως μὲν εἴμεθα καλῶς παρεσκευασμένοι. Τὰ δὲ μετὰ ταῦτα σὺ πρῶτος, ὦ Ζεῦ, πάτερ τῶν ἐμῶν προγόνων, βοήθησον. Δὲν ζητῶ μέγα τι γέρας· πέμψον ἄγγελόν τινα φέροντα τὴν κακὴν εἶδησιν εἰς τὸν Ἰεῦκρον, ἵνα πρῶτος αὐτὸς εὐρὸν με κηδεύσῃ περνευμένον ὑπὸ τοῦ

Ὁ Αἴας φέρει τὸν Ἀχιλλεύς.

ξίφους τούτου καὶ μὴ ῥιφθῶ ὑπὸ τῶν ἐχθρῶν βορᾷ
 τῶν κυνῶν καὶ τῶν ὀρνέων. Τοσαῦτα, ὦ Ζεῦ, εὐχο-
 μαι παρὰ σοῦ. Ἄμα δὲ καλῶ τὸν Ἑρμῆν τὸν ὀδη-
 γοῦντα τὰς ψυχὰς κάτω εἰς τὸν Ἄδην νὰ με κοι-
 μήσῃ ἀνευ σφραδασμοῦ καὶ ταχέως, ἀφ' οὗ διαρρήξω
 τὴν πλευρὰν μὲ τὸ ξίφος τοῦτο. Καλῶ δὲ ἀρωγούς
 τὰς σεμνάς ταχύποδας Ἑρινύας, αἵτινες βλέπετε
 πάντα τὰ ἐν ἀνθρώποις πάθη, νὰ μάθητε πῶς ἐγὼ ὁ
 τάλας ἀπόλλυμαι ὑπὸ τῶν Ἀτρεΐδων. ὦ συναρπά-
 σατε αὐτοὺς τοὺς κακοὺς καὶ πανωλέθρους καὶ ἀπολέ-
 σατε κάκιστα ὑπὸ τῶν φιλτάτων αὐτοῖς ἐγκόνων,
 ὡς ἐγὼ φονεύω ἑμαυτόν. Ἐλθετε, ὦ ταχεῖαι τιμωροὶ
 Ἑρινύες, γέεσθε, μὴ φεῖδεσθε ὄλου τοῦ στρατοῦ. Σὺ
 δὲ, ὦ τὸν ὑψηλὸν οὐρανὸν ὀιρηλατῶν Ἥλιε, ὅταν
 ἴδῃς τὴν πατρίαν μου γῆν κράτησον τὰς χρυσονώ-
 τους ἡνίας σου καὶ εἰπέ τὴν συμφορὰν μου καὶ τὴν
 μοῖρὰν μου εἰς τὸν γέροντα πατέρα μου καὶ τὴν δύσ-
 τηνον μητέρα. Βεβαίως ἢ τάλαινα, ὅταν ἀκούτῃ τὴν
 εἰδήσιν ταύτην, μέγαν κοπετὸν θά ἐγειρή ἀνὰ πᾶσαν
 τὴν πόλιν. Ἄλλ' ἤδη δὲν εἶνε καιρὸς θρήνων, πρέπει
 τὸ πρᾶγμα εὐθύς νὰ ἀρχίσῃ. ὦ Θάνατε, Θάνατε,
 τώρα ἔλθε καὶ ἴε με. Καίτοι σὲ μὲν καὶ ἐκεῖ ἐν τῷ
 Ἄδῃ θά προταγορεύσω ἐλθῶν. Ἐγε ὑγίειαν λαμπρὴν
 τῆς σήμερον ἡμέρας φῶς καὶ σὺ Ἥλιε διφρευτὰ, σὲ
 ἀποχαιρετῶ σήμερον διὰ τελευταίαν φορὰν. ὦ φέγ-
 γος, ὦ ἱερὸν ἔραφος οἰκείας Σαλαμῖνος, ὦ τῆς πα-
 τρώας ἐστίας βᾶθρον καὶ κλειναὶ Ἀθῆναι καὶ τὸ σύν-
 τροφον γένος, καὶ κρήναι καὶ ποταμοὶ αὐτοὶ καὶ Τρωϊ-
 καὶ πεδιάδες οἱ τροφεῖς ἐμοῦ, σᾶς ἀποχαιρετῶ, χαι-
 ρετε. Τοῦτο εἶνε ἡμῖν, ὁ ὕψτατος λόγος τοῦ Αἴαν-
 τος, τὰ δὲ ἄλλα θά εἶπω ἐν τῷ Ἄδῃ εἰς τοὺς κάτω. »

Καὶ ταῦτα εἰπὼν ἔπετεν ἐπὶ τοῦ ἕϊφους καὶ ἀπέθανεν.

Τὸ σῶμα τοῦ Αἴαντος πρῶτος εὗρεν ὁ Τεῦκρος, ὅστις πικρῶς θρηνήσας τὴν ἀπώλειαν τοῦ ἀδελφοῦ ἐσκέπτετο περὶ ταφῆς, ὅτε ἔρχεται ἰταχὺς ὁ Μενέλαος ὅστις ἀπαγορεύει δι' ἀπειλῶν αὐστηροτάτων νὰ ταφῇ ὁ Αἴας· διότι ἐπεβουλεύθη τὴν ζωὴν τῶν ἀρχόντων πρὸς οὓς ὤφειλε νὰ εἶνε εὐπειθῆς καὶ βοηθός. "Ὅπου οἱ ἀρχόμενοι, λέγει δὲν ὑποτάσσονται εἰς τοὺς ἀρχοντας, ἐκεῖ δὲν ὑπάρχει πολιτεία. Ἄλλ' ὁ Τεῦκρος ἀποκρίνεται ὅτι τοῦτο οὐδαμῶς ἀρμόζει εἰς τὸν Αἴαντα ὅστις δὲν ἦτο ἀρχόμενος ἀλλ' ἀρχων καὶ ὅτι οὐδαμῶς φροντίζει περὶ τῶν ἀπειλῶν. Ἡ ἔρις ἔγεινε σφοδρότερα μετὰ τοῦ Ἀγαμέμνονος, ὅστις ἦλθεν ὠργισμένος, δι' ἣν ὁ Τεῦκρος ἐπεδείξατο ἀπειθειαν πρὸς τὸν Μενέλαον. Ἄλλ' ὁ Τεῦκρος ἔμεινεν ἀκλόνητος καὶ τὸ πρᾶγμα θὰ κατήντα σοβαρὸν, ἂν δὲν ἐπενέβαινεν ὁ Ὀδυσσεύς, ὅστις εἰ καὶ ἐν τῷ βίῳ ὑπῆρξεν ἐχθρὸς τοῦ Αἴαντος, δὲν ἐδείχθη ὁμοίως καὶ τόσον κακῶς νὰ μηκύνῃ τὴν ἐχθραν του καὶ πέρα τοῦ τάφου. Συνεβούλευσεν δὲ τὸν Ἀτρεΐδην νὰ μὴ παραγνωρίσῃ τὰ δίκαια τοῦ ἀποθανόντος καὶ νὰ ἀφήσῃ ἄταφον ἐκεῖνον, ὅστις μετὰ τὸν Ἀχιλλέα ὑπῆρξεν ὁ μέγιστος τοῦ στρατοῦ. Ὁ θάνατος διαλύει λέγει πᾶσαν διαφορὰν. Οἱ λόγοι οὗτοι ἔπεισαν τὸν Ἀτρεΐδην καὶ ἐπέτρεψε νὰ ταφῇ ὁ Αἴας. Εἰς δὲν ταφὴν ἠθέλησε νὰ βοηθήσῃ καὶ ὁ Ὀδυσσεύς. Ἄλλ' ὁ Τεῦκρος φοβούμενος μὴ λυπήσῃ τὸν νεκρὸν δὲν ἐδέχθη τοῦτο καὶ ἔθαψε μόνος μετὰ τῶν συμπολιτῶν του τὸν Αἴαντα. Ὁ τύμβος αὐτοῦ ἐγένετο ἐπὶ τοῦ Ῥοιτείου, ἀκρωτηρίου πλησίον τοῦ Τύμβου τοῦ Ἀχιλλέως.

§. 71. Ὁ Φιλοκτήτης ἐν Τροίᾳ.

Ἀπέθανε καὶ ὁ Ἀχιλλεύς καὶ ὁ Αἴας, ἡ δὲ Τροία ἔμεινεν ἀπόρρητος. Ἀλλ' ὅ,τι δὲν ἠδυνήθησαν οὗτοι διὰ τῆς ἀνδρείας των, κατώρθωσεν ὁ Ὀδυσσεύς διὰ τῆς σοφίας. Οὗτος, ὅστις μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Ἀχιλλέως καὶ Αἴαντος, ἦτο ὁ πρῶτος τοῦ Ἑλληνικοῦ στρατοῦ, ἔμαθε παρὰ τοῦ Εἰένου, μάντεως τῶν Τρώων, ὃν συνέλαβεν ἐν ἐνέδρᾳ αἰχμάλωτον, ὅτι ἡ Τροία ἄνευ τοῦ Φιλοκτήτου καὶ τῶν Ἡρακλείων βελῶν καὶ τοῦ Νεοπτόλεμου, τοῦ υἱοῦ τοῦ Ἀχιλλέως, δὲν κυριεύεται. Καὶ διὰ τοῦτο μετὰ τοῦ Διομήδους ἦλθον εἰς Σκυῖρον, ὅθεν παραλαβόντες τὸν Νεοπτόλεμον ἔπλευσαν εἰς τὴν Λῆμνον πρὸς ἀναζήτησιν τοῦ Φιλοκτήτου. Φθάσαντες δὲ ἐκεῖ ἤραξαν εἰς τὸν τόπον ἐκεῖνον, ὅπου κατέλιπον τὸν Φιλοκτήτην κοιμώμενον πρὸ δέκα ἐτῶν καὶ ἀπέβησαν εἰς τὴν παραλίαν. Καὶ ὁ μὲν Ὀδυσσεύς ἐκρύβη φοβούμενος τὴν ὀργὴν τοῦ Φιλοκτήτου. Ἔστειλε δὲ τὸν Νεοπτόλεμον νὰ παρατηρήσῃ, ἂν αὐτὸς εἶνε ὁ τόπος ἢ ἄλλος. Ὁ Νεοπτόλεμος εὔρε παρὰ πηγῇ ἄντρον δίθυρον, ἐν ᾧ ἦτο στρωμνὴ ἐκ φύλλων, ποτήριον ξύλινον καὶ πυρεῖα καὶ ὀλίγον ἀπωτέρω βράχη ἐξηπλωμένα, δι' ὧν ἐφαίνετο ὅτι ἔδενεν ὁ πάσχων τὸ πυῶδες ἔλκος. Ταῦτα πάντα ἐτεκμηρίουν ὅτι ὁ Φιλοκτήτης ἔζη ἀκόμη καὶ δὲν ἠδύνατο χωλὸς ὢν νὰ εἶνε πολὺ μακρὰν. Ὁ Ὀδυσσεύς πισθεὶς ὅτι ἐκεῖ κατῴκει ὁ Φιλοκτήτης, συνεβούλευσε τὸν Νεοπτόλεμον πῶς νὰ γείνη κύριος τῶν ὀπλων. Εἶπεν αὐτῷ νὰ ὁμολογήσῃ ὅτι εἶνε υἱὸς τοῦ Ἀχιλλέως καὶ ὅτι ἔφυγεν ἐκ τῆς Τροίας εἰς τὴν πατρίδα, διότι οἱ Ἀχαιοὶ ἠτίμασαν αὐτὸν δόντες τὰ

ἔπλα τοῦ πατρὸς του εἰς τὸν Ὀδυσσεά. Ἐμὲ, λέγει, ὁ Ὀδυσσεὺς, δύνασαι νὰ κακολογήσης, ἔσον δύνασαι τοῦτο δὲν μὲ λυπεῖ καθόλου. Μόνον νὰ ληφθῶσι τὰ ἔπλα δι' ὧν θὰ κυριευθῇ ἡ Τροία. Τοιαύτη ἀπάτη ἕμως ἀπαρέσκει εἰς τὸν εὐθὺν Νεοπτόλεμον, ἔστις φρονεῖ νὰ λάβωσι τὰ ἔπλα φανερῶς παρὰ τοῦ Φιλοκτῆτου διὰ τῆς βίας. Ἀλλ' ὁ Ὀδυσσεὺς παρατηρεῖ εἰς αὐτὸν ὅτι ἀπόπειρα βίας παρὰ τῷ Φιλοκτῆτῃ εἶνε ἐπικίνδυνος καὶ ὡς ἄνθρωπος ἔμπειρος λέγει ὅτι ὁ κότμος διοικεῖται μᾶλλον διὰ λόγων ἢ δι' ἔργων. Προσθέτει δὲ ὅτι καὶ ὁ Νεοπτόλεμος θὰ δοξασθῇ ἐν Τρωάδι ἀλλ' ἀφοῦ ὑπάρχουσι τὰ ἔπλα τοῦ Ἡρακλέους. Ταῦτα πάντα ἔπεισαν τὸν Νεοπτόλεμον νὰ πράξῃ, ὅσα ἔλεγεν ὁ Ὀδυσσεὺς, ἔστις εὐθύς ἀπεμακρύνθη ἐκ τοῦ τόπου ἐκείνου. Ὀλίγον ὕστερον ἐφάνη καὶ ὁ Φιλοκτῆτης, ἔστις ἤρχετο εἰς τὸ ἄντρον βαρὺ στεναζῶν ὑπὸ τῶν ὀδυνῶν. Ἰδὼν δὲ τοὺς ξένους ἀνδρας ἠρώτα· αἷ ξένοι, τίνας εἰσθε, οἵτινες προσωρμίσθητε ἐνταῦθα εἰς ταύτην τὴν ἔρημον γῆν; Πόθεν εἰσθε καὶ ἐκ τίνων κατάγεσθε; Τὰ ἐνδύματα, τὰ ὁποῖα φορεῖτε, εἶνε ἢ προσφιλῆς Ἑλληνικὴ στολή. Θέλω νὰ ἀκούσω καὶ τὴν γλώσσαν σας. Μὴ φοβεῖσθε τὸ ἀπηγριωμένον πρόσωπόν μου. Ἐλεήσατε ἀνδρὰ δυστυχῆ, ἔρημον καὶ ἄφιλον καὶ λαλήσατε, ἂν ἤλωτε ὡς φίλοι.»

Πρὸς τοῦτον ἀπεκρίνατο ὁ Νεοπτόλεμος· «Εἴμεθα Ἕλληνες. Ἐγὼ εἶμαι ἐκ τῆς Σκύρου καὶ πλέω εἰς τὸν οἶκον, καλοῦμαι Νεοπτόλεμος, ὁ υἱὸς τοῦ Ἀχιλλέως.»

Ἐπὶ τῇ γλυκυτάτῃ φωνῇ τῆς Ἑλληνικῆς γλώσσης, ἀνέκραξεν ὁ Φιλοκτῆτης ἑξαλλος ὑπὸ χαρᾶς. Τί λαμπρὸν μετὰ τῆσόν γῆτόν νὰ ἀκούῃ τις καὶ τὸν χαί-

ρεισμόν μόνον Ἕλληνας! ὦ παῖ φιλάτου πατρός,
 ὦ φίλη Σκῦρος ὦ τοῦ γέροντος Λυκομήδους τρόφι-
 με, καὶ πῶς ἤλθες ἐδῶ;» Ὁ Νεοπτόλεμος εἶπε τὰ
 πάντα, ὡς συνεβούλευσεν αὐτὸν ὁ Ὀδυσσεύς. Ἀλλὰ
 προσποιούμενος ἄγνοιαν ἐρωτᾷ τίς εἶνε ὅστις γνωρί-
 ζει πάντα ταῦτα. Γόττε ὁ Φιλοκτῆτης εἶπεν· «ὦ τέ-
 κνον, δὲν με γνωρίζεις; οὐδ' ἤκουσάς ποτε τὴν συμ-
 φορὰν μου; Δυστυχῆς ἐγὼ, τοῦ ὁποίου οὐδ' ἡ φήμη
 τῆς ἀθλίας καταστάσεως ἦλθεν εἰς τὴν Ἑλλάδα! Οἱ
 δὲ ἐχθροὶ, οἵτινες ἀνοσίως με ἐξέβαλον ἐνταῦθα, γε-
 λῶσι κρυφίως ἢ δὲ νόσος μου νέμεται αἰεὶ μᾶλλον τὸ
 σῶμά μου.» Μετὰ ταῦτα ὁ Φιλοκτῆτης διηγεῖται
 πῶς ἐξέβαλον αὐτὸν κοιμώμενον οἱ Ἀτρεΐδαι καὶ ὁ
 Ὀδυσσεύς καὶ πῶς αὐτὸς δέκα ἔτη διάγει βίον ἐλεει-
 νὸν στερούμενος πάντων. «Πολλοὶ ἀπέβησαν εἰς τὴν
 γῆν ταύτην, λέγει, καὶ ὅλοι με συλλυποῦνται, ἀλλ'
 οὐδεὶς ἠθέλησε καὶ νὰ με συμπαραλάβῃ.» Ὅτε δὲ ἤ-
 κουσεν ὅτι ἀπέθανεν ὁ Ἀχιλλεύς καὶ ὁ Αἴας καὶ ὁ
 Ἀντίλοχος, ἀνεβόησεν· «Οἴμοι, ἀπόλλυνται οἱ χρη-
 στοὶ καὶ ζῶσιν οἱ πονηροί!» Μετὰ τὴν συνδιάλεξιν
 ταύτην ὁ μὲν Νεοπτόλεμος ἔτεινε τὴν χεῖρα ὡς νὰ
 ἤθελε νὰ ἀποχαιρετήσῃ τὸν Φιλοκτῆτην καὶ νὰ φύ-
 γῃ. Ἀλλ' ὁ Φιλοκτῆτης παρεκάλει αὐτὸν νὰ μὴ τὸν
 ἀφήσῃ εἰς τὸν ἔρημον τοῦτον τόπον. Ἐν ᾧ δὲ ταῦτα
 ἐγίνοντο, ἦλθε ναύτης τις, ὅστις ὑπεκρίνετο τὸν ἔμ-
 πορον καὶ ἀνήγγειλεν ὅτι ἔρχεται κατόπιν ὁ Ὀδυσ-
 σεύς καὶ ὁ Διομήδης, ὅπως βίᾳ κομίσωσι τὸν Φιλο-
 κτῆτην εἰς Γροῖαν· διότι ἀνευ τούτου δὲν κυριεύεται
 ἡ Γροῖα. Ὁ Φιλοκτῆτης ἀκούσας ταῦτα παρεκάλει
 ἐπιμόνως τὸν Νεοπτόλεμον νὰ σπεύσῃ τὸν ἀπό-
 πλου, ἵνα μὴ πέσῃ εἰς τὰς χεῖρας τῶν ἐχθρῶν. Ἀλλ'

ἐν ᾧ ταχέως συνέλεγεν ὅ,τι εἶχε, κατέλαβον αὐτὸν αἱ διαλείπουσαι ὀδύνηαι τοῦ τραύματος, ὑπ' ὧν ἔπεσε κατὰ γῆς λιπόθυμος. Ἐν δὲ τῷ μεταξύ ἔδωκεν εἰς τὸν Νεοπτόλεμον τὰ ὄπλα, ὅπως ὑπερασπίσῃ αὐτὸν κατὰ τοῦ Ὀδυσσεύς, ἂν ἔλθῃ. Ἀφοῦ δὲ αἱ ὀδύνηαι ἔπαυσαν καὶ ὁ Φιλοκτήτης συνῆλθεν εἰς ἑαυτὸν, ὁ Νεοπτόλεμος, ἀνὴρ εὐθύς καὶ δίκαιος, ἐλεήσας τὸν πάσχοντα ἐφανέρωσε τὴν προσποίησιν, καὶ παρεκάλει αὐτὸν νὰ συμπλεύσῃ εἰς Τροίαν. Ἄλλ' ὁ Φιλοκτήτης ἠρνεῖτο καὶ ἐζήτηι ἰκετεύων τὰ ὄπλα. Ὁ δὲ Νεοπτόλεμος συγκινηθεὶς ἦτο ἕτοιμος νὰ ἀποδώσῃ αὐτὰ, ὅτε αἴφνης ἐπεφάνῃ ὁ Ὀδυσσεύς, ὅστις τὸν μὲν Νεοπτόλεμον ἐμποδίζει νὰ δώσῃ τὰ ὄπλα, εἰς δὲ τὸν Φιλοκτῆτην ῥητῶς λέγει ὅτι ὀφείλει χάριν τῶν κοινῶν πραγμάτων νὰ ἔλθῃ εἰς Τροίαν. Ταῦτα ἀκούσας ὁ Φιλοκτῆτης καὶ νοήσας τὴν πανουργίαν τοῦ Ὀδυσσεύς ἐπειράθη νὰ πέσῃ ἐκ τοῦ πλησίον βράχου καὶ νὰ ἀποθάνῃ, ἀλλ' οἱ ναῦται ἐκράτησαν αὐτόν. Ἀφ' οὗ δὲ ὁ Νεοπτόλεμος εἶδεν ὅτι ὁ Φιλοκτῆτης ἦτο ἀμετάπειστος, ἐνεχείρισεν αὐτῷ τὰ ὄπλα. Ὁ δὲ Ὀδυσσεύς ἔφυγεν εὐθύς φοβηθεὶς. Καὶ ὅλον τὸ πρᾶγμα τοῦτο τὰ ἀπετύγχανεν, ἂν δὲν ἤρχετο πρὸς τὸν Φιλοκτῆτην ἐξ οὐρανοῦ ὁ Ἡρακλῆς ὅστις πρόετρεψεν αὐτὸν νὰ πλεύσῃ εἰς Τροίαν· διότι τοῦτο εἶνε θέλησις τῶν θεῶν. Ὁ Φιλοκτῆτης, ὑπήκουσεν εἰς τὸν φίλον του καὶ ἦλθεν εἰς Τροίαν, ὅπου ὁ Μαχάων ἰάτρευσε καὶ τὸ ἔλκος του.

§ 72. Καταστροφὴ τῆς Τροίας.

Μετὰ τὴν ἔλευσιν τοῦ Φιλοκτῆτου καὶ Νεοπτόλεμου ἤρξατο πάλιν μεταξύ Τρώων καὶ Ἀχαιῶν

ἀγῶν ἰσχυρὸς, καθ' ὃν μάλιστα ὁ Φιλοκτῆτης ἔτρωσε
 τὸν Πάριν διὰ βέλους ἐξ οὗ δὲν ἠδυνήθη νὰ σωθῆ. Οἱ
 δὲ Τρῶες φεύγοντες ἐκλείσθησαν ἐντὸς τοῦ ἀπορρήτου
 τείχους, καθ' οὗ μάρτην μέχρι τοῦδε τόσοι ἀνδρεῖοι
 Ἕλληνες εἶχον ἀγωνισθῆ. Ἄλλ' ὅ,τι δὲν κατώρθω-
 σεν ἡ βῶμη καὶ ἡ ἀνδρεία, ἐξετέλεσεν ὁ σοφία καὶ ἡ
 πανουργία. Ὁ Ὀδυσσεὺς μετὰ τοῦ Διομήδους ἐνδε-
 θυμένοι βράκη καὶ παραμειορφωμένοι εἰσῆλθον δις ὡς
 ἐπαῖται εἰς τὴν πόλιν, ὅπου παρετήρησαν τὰ πάντα,
 ἐξήρσαν δὲ ἐκ τοῦ ναοῦ καὶ τὸ Μολάδιον. Μετὰ
 δὲ ταῦτα κατασκευάσεν ὁ Ὀδυσσεὺς καὶ τὸν ξύλινον
 ἵππον μὲ τὴν εὐρύχωρον κοιλίαν, ὅπου ἐκλείσθησαν οἱ
 ἄριστοι τῶν Ἀχαιῶν. Καὶ τοῦτον μὲν τὸν ἵππον καὶ
 τοὺς ἐν αὐτῷ ἀνδρας κατέλιπον οἱ Ἕλληνες πλησίον
 τοῦ τείχους, αὐτοὶ δὲ τὴν νύκτα ἤλθον καὶ ἐκρύβη-
 σαν ὀπίσθεν τῆς Τενέδου. Τῇ δὲ πρωΐᾳ οἱ Τρῶες ἰδόν-
 τες τὸ στρατόπεδον τῶν Ἑλλήνων ἔρημον, πλησίον
 δὲ τοῦ τείχους ἵππον ξύλινον μέγαν, ἐθαύμαζον ἀγνο-
 οῦντες τί συμβαίνει. Καὶ οἱ μὲν ἔλεγον νὰ ρίψωσι τὸν
 ἵππον εἰς τὴν θάλασσαν ἢ νὰ καύσωσι καὶ συντριψω-
 σιν αὐτὸν διὰ νὰ ἴδωσι τί κρύπται ἐντὸς, ἄλλοι δὲ
 νὰ κωμίσωσιν αὐτὸν εἰς τὴν ἀκρόπολιν. Ἐνῶ δὲ ταῦτα
 ἐλέγοντο, ἤλθεν ὁ Λαοκόων ἱερεὺς τοῦ Ἀπόλλωνος
 μετ' ἄλλων πολιτῶν τρέχων καὶ ἤρχισε μακρόθεν
 νὰ λέγῃ· «Δυστυχεῖς, ὅποια παραφροσύνη! Πιστεύ-
 ετε ἀνεχώρησαν οἱ ἐχθροί; Οὕτω γνωρίζετε τὸν Ὀ-
 δυσσεά; Ἐν τῷ κατασκευάσματι τούτῳ ἢ κρύπτον-
 ται Ἀχαιοὶ ἢ εἶνε μηχανὴ κατὰ τοῦ τείχους μας ἢ
 τέλος εἶνε πανουργία τις. Φοβεῖσθε τοὺς Λαναοὺς καὶ
 δῶρα φέροντας.» Καὶ ταῦτα εἰπὼν ἔβαλε τὸν ἵππον
 διὰ τοῦ δόρατος, ὅστις ἤχησε βαρέως ὡς πεπληρω-

μένος ἀνδρῶν καὶ δπλων. Ἄλλ' οἱ Τρῶες οὐδὲν ἐννοήσαντες ἤρξαντο συσχεπτόμενοι τοὺς λόγους τοῦ Λαοκόοντος καὶ φοβούμενοι τέχνασμα τι τῶν Ἑλλήνων. Ἄλλ' ὁ Σίνων, ὃν ἀφῆκεν ἐπίτηδες ὁ Ὀδυσσεύς, ἔπως ἐξαπατήσῃ τοὺς Τρῶας, εἶπεν, ὡς συνεβούλευσεν ὁ Ὀδυσσεύς, ὅτι ὁ ἵππος ἀρέθη δῶρον τῆς Ἀθηναῆς, ἔπως καταπραύνωσιν αὐτὴν ὠργισμένην διὰ τὴν ἀρπαγὴν τοῦ Παλλαδίου. Οἱ δὲ Τρῶες ἔνθα μὲν ὑπὸ τῶν πειστικῶν λόγων τοῦ Σίνωνος, ἔνθα δὲ καὶ ὑπὸ θαύματος, ἔπερ συνέβη εἰς τὸν Λαοκόοντα καὶ εἰς τὰ δύο τοῦ τέχνα, πεισθέντες τὸν μὲν ἵππον ἐκόμισαν ἐν ὕμνοις εἰς τὴν ἀκρόπολιν, αὐτοὶ δὲ παρεδόθησαν εἰς χοροὺς καὶ εὐωχίας, διότι ἀπηλλάγησαν τέλος, οὕτως ἐνόμιζον, τῶν δεινῶν τοῦ πολέμου. Ἀλλὰ περὶ τὸ μεσονύκτιον, ὅτε ἐκοιμῶντο βεβαρημένοι ὑπὸ τοῦ οἴνου βαθύτατον καὶ ἄφροντιν ὕπνον, ὁ Σίνων ὕβρισε πυρσὸν πρὸς τοὺς Ἑλληνας τῆς Τενέδου, οἵτινες νοήσαντες τὸ σημεῖον ἔπλευσαν εὐθὺς πρὸς τὴν Τροίαν. Ἐπειτα ἦλθε καὶ ἠγγεῖλε καὶ εἰς τοὺς ἐν τῷ ἵππῳ τὴν εὐκαιρίαν τῆς σφαγῆς, οἵτινες ταχέως ἐξελθόντες διήρχοντο τὰς ὁδοὺς σφάττοντες ἀνηλεῶς πᾶν ὃ, τι συνήντων ἢ ἐντὸς ἢ ἐκτὸς τῆς οἰκίας. Ὅτε δὲ ἦλθον εἰς τὴν πόλιν καὶ οἱ ἄλλοι Ἑλληνες ἐκ Τενέδου, σφαγὴ μεγάλη ἐγένετο πανταχοῦ. Ἡ οἰκία τοῦ Πριάμου διηρπάγη καὶ οἱ ἐν αὐτῇ πλὴν ὀλίγων ἐφρονεύθησαν. Τὴν αὐτὴν τύχην εἶχε καὶ σύμπασα ἡ πόλις, τῆς ὁποίας τοὺς κατοίκους ἄλλους μὲν ἐφόνευσαν, ἄλλους δὲ ἐξηνδραπόδισαν, τὰς δὲ οἰκίας διαρπάσαντες παρέδωκαν εἰς τὸ πῦρ.

Τοιοῦτον ὑπῆρξε τὸ τέλος τοταστρεῦ καπτικοῦ

αὐτοῦ πολέμου, ὅστις ἐγένετο ἕνεκα τοῦ ἀσεβοῦς Πάριδος, ὃν ἡ πόλις ὑπὸ μωρίας ὑπερήσπισεν.

§ 73. Ἡ ἀναχώρησις τῶν Ἑλλήνων ἐκ Τροίας.

Ὁ πολυετής χαλεπὸς πόλεμος ἐν ξένη γῆ εἶχε περατωθῆ καὶ οἱ Ἀχαιοὶ ἤδη ἔχαιρον σκεπτόμενοι ὅτι μετὰ τινὰς ἡμέρας θὰ εἶνε εἰς τὴν πατρίδα των, μετὰ τῶν γυναικῶν καὶ τέκνων των, συγγενῶν καὶ φίλων. Ἀλλὰ τὴν εὐτυχίαν ταύτην δὲν ἐπέπρωτο νὰ ἀπολαύσωσι πάντες. Οἱ θεοὶ εἶχον ὀργισθῆ κατὰ τῶν Ἀχαιῶν, διότι δὲν ἐτιμώρησαν Αἴαντα τὸν Λοκρὸν κακοποιήσαντα τὴν Κασσάνδραν ἐν τῷ ναῶ τῆς Ἀθηνᾶς καὶ μὴ σεβασθέντα τὸ ἱερὸν ἄγαλμα τῆς θεᾶς, οὗ ἤψατο ἡ βασιλόπαις αἰτουμένη βοήθειαν. Καὶ διὰ τοῦτο ἡ Ἀθηνᾶ ἐνέβαλεν εἰς τὸν νοῦν τῶν Ἀτρεΐδων νὰ καλέσωσι πρὸς ἐσπέραν τὸν λαὸν εἰς ἐκκλησίαν, ὅπως ἀποφασίσωσι περὶ ἐπανόδου εἰς τὴν Ἑλλάδα. Ὁ λαὸς οἰνοβαρῆς κατήντησεν εὐθὺς εἰς ἔριδα. Καὶ ὁ μὲν Μενέλαος καὶ ἄλλοι ἤθελον νὰ ἀναχωρήσωσιν εὐθὺς, ὁ δὲ Ἀγαμέμνων τούναντίον νὰ μένωσι μέχρις ὅτου ἐξιλεώσωσι τοὺς θεοὺς. Μέχρι βαθείας νυκτὸς ἐκάθηντο φιλονεικοῦντες καὶ λέγοντες πρὸς ἀλλήλους λόγους σκληροῦς. Ἐπειτα διελύθη ἡ ἐκκλησία καὶ οἱ Ἀχαιοὶ ἀπεχωρίσθησαν μετὰ φωνῶν καὶ θορύβου διχονοοῦντες. Καὶ δι' ὅλης μὲν τῆς νυκτὸς ἐκοιμῶντο ἥσυχοι. Τῇ πρωΐᾳ ὅμως οἱ μὲν εἴλκυσαν τὰ πλοῖά των εἰς τὴν θάλασσαν, ἔθηκαν ἐντὸς τὴν λείαν των καὶ ἀπέπλευσαν. Ὁ Ἀγαμέμνων ὅμως καὶ οἱ ἄλλοι ἔμειναν ἐν τῷ στρατοπέδῳ. Μετὰ τὸ δὲ τῶν ἀναχω-

ρησάντων ἦτο καὶ ὁ Μενέλαος καὶ ὁ Ὀδυσσεὺς καὶ ὁ Νέστωρ καὶ ὁ Διομήδης. Οὗτοι εἶχον προαίσθησιν ὅτι θεός τις κακὰ σκέπτεται εἰς τοὺς Ἀχαιοὺς, καὶ ἠθέλησαν φεύγοντες νὰ σωθῶσιν ἐκ τοῦ κινδύνου. Φθάσαντες δὲ εἰς Τένεδον, οἱ μὲν ἄλλοι ἐξηκολούθησαν τὸν πλοῦν πρὸς τὴν Λέσβον, ὁ Ὀδυσσεὺς ὁμῶς ἐπέστρεψεν ὀπίσω εἰς Τροίαν πρὸς τὸν Ἀγαμέμνονα, ὃν εἶχε φίλον. Ἐκ τῆς Λέσβου κατευθύνθησαν πρὸς τὴν Εὐβοίαν, ὅπου καὶ ἔφθασαν ἀσφαλεῖς εἰς Γεραιστόν. Ἐνταῦθα τελέσαντες θυσίαν χαριτήριον τῷ Ποσειδῶνι ἔπλευσαν περαιτέρω. Καὶ μετὰ τρεῖς ἡμέρας ἀπέβη εἰς Ἄργος ὁ Διομήδης μετὰ τῶν φίλων του. Ὑγιῶς ἔφθασεν εἰς τὴν πατρίδα του καὶ ὁ Νέστωρ καὶ ὁ Φιλοκτήτης καὶ ὁ Ἰδομενεύς. Μόνον ὁ Μενέλαος περιεπλανήθη ὑπὸ παντοίων ἀνέμων ὠθούμενος ἐπὶ 8 ἔτη εἰς Κύπρον, Φοινίκην, Αἴγυπτον, Λιβύην καὶ ἀλλαγοῦ. Τέλος ὁμῶς ἔφθασεν εἰς Σπάρτην, ὅπου ἔζησὶ πολλὰ ἔτη ἀκόμη μετὰ τῆς Ἑλένης ἐν εἰρήνῃ καὶ εὐτυχίᾳ.

Ἄλλὰ καὶ ὁ Ἀγαμέμνων καὶ οἱ ἄλλοι Ἕλληνας, ὅσοι ἔμειναν ὀπίσω ἐν Τροίᾳ, ἀρ' οὐ προτέφεραν θυσίαν εἰς τοὺς θεοὺς, ἔπειτα ἀνεχώρησαν. Ὁ καιρὸς ἦτο εὐνοϊκὸς καὶ πάντες ἔφθασαν ὑγιεῖς εἰς τὴν πατρίδα των. Μόνος ὁ Αἴας ὁ Λοκρὸς ἐπνίγη συντριβέντος τοῦ πλοίου εἰς τοὺς βράχους τῆς Εὐβοίας. Ὁ Ὀδυσσεὺς καὶ οὗτος περιεπλανήθη ἐπὶ δέκα ἔτη εἰς ξένας θαλάσσας καὶ ξένους λαοὺς, πολλὰ ἰδὼν καὶ πολλὰ παθὼν, μέχρις ὅτου ἐπανόη τὴν Ἰθάκην.

ΤΕΛΟΣ.

